

ΤΑ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ — χωρίς αλλοίωση, χωρίς δέσμευση, χωρίς σκοπιμότητα, χωρίς δειλία, χωρίς λογοκρισία, από τόν Ρ.: **Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ**, τής 3-7-64, στο Κοινοβούλιο. — **ΝΑΤΟ ΚΑΙ ΒΑΡΣΟΒΙΑ ΔΙΑΛΥΟΝΤΑΙ** - 'Η έκπνοη τής Γιάτλας - 'Η μυθολογία τών «μεγάλων»: Πυθαγόρας, σās παρακαλούμε Ι. . . κ.ά. — **ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΘΕΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**: 1. 'Ο Προμηθέας «δεσμώντης» από τόν Φρειδερίκο Ζολιό-Κιουρί, η: Για μιὰ φρόνιμη και βολική παρισινή Κυρία! - Τα ρωμαλέα βήματα τής 'Επιστήμης πρὸς τόν 'Ατομικόν Αἰώνα - Οι πυρηνικές έρευνες και η «συμβολή» τών Πέτρου και Μαρίας Κιουρί, Ράδερφορντ, Φρειδερίκου και Ειρήνης Ζολιό-Κιουρί κ. ά. - Πρὸς τὴν πρώτη Στήλη, δεσμευμένης πυρηνικής ενεργείας: Λέγεται Ζωή, όχι Βόμβα! - 'Ο Πόλεμος κ' η γαλλική 'Αντίσταση διακόπτουν τις έρευνες - 'Ο άνθρωπος, ὁ έπιστήμων, ὁ φυσιογνώστης, ὁ επαναστάτης, ὁ σοφός, ὁ ποιητής Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί. — 2. Στα σύνορα Φυσικής και Βιολογίας: 'Από τὸ μεγάλο πίνακα τής σύγχρονης Ινδικής έπιστήμης Με τὸ Jacadis Chandra Bose στην αποκάλυψη τής ένιας δομής «ύλικού» και «ζωικού» κόσμου - Τὸ υπερμικροσκοπιο Μπόζε - 'Ένα φύλλο φτέρης κ' ένα φύλλο κασσιτέρου - 'Η κόπωση και η άναρρωσις τών μετάλλων - Στοργή στα μέταλλα, καρδιά στα φυτά! - Δέν υπάρχει πνευματική ιδιοκτησία, έπου έπιστήμη και δημιουργία - Τὸ Πνεύμα άνήκει σε όλους! κ.ά. — **Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΟΝΦΟΡΜΙΣΜΟΣ**: Τι είναι, τι θέλει,

πού τείνει... Πρώτες θέσεις και σκέψεις για ένα Μανιφέστο: Ποιότητες και στοιχεία τής άντικονφορμιστικής συνειδήσεως - 'Ο 'Αντικονφορμισμός και τὰ Ιστορικά του «παράλληλα»: Διαμαρτύρησις και Πουριτανισμός - 'Ο τύπος και τὸ ἄτυπο' τὰ σχήματα και τὸ Κοσφῶρι. 'Αντικονφορμισμός και Δεξιά. 'Αντικονφορμισμός και 'Αριστερά. 'Η καπηλεία τοῦ ἔρου και ὁ 'Επαναστατικός 'Αντικονφορμισμός. — **ΕΜΜΕΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ**: Μυθιστορηματική δημοσιογραφία: «Αιώνιον Διευθυντήριο».

Πῶς ἀποσπῶνται οἱ συντριπτικές αὐτοκριτικές τῶν «ἐκκαθαριζόμενων» ἡγετῶν τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. — **ΜΕΛΕΤΗ**. Βασίλη Δ. Φόρη, Τὸ πρόβλημα τῆς 'Ιστορικής, και τῆς 'Φωνητικής' 'Ορθογραφίας. — **Ενάρθμα και ΑΝ-**

ΘΟΛΟΓΙΕΣ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ: 1. Συμπληρώματα [Β] στην **ΠΟΙΗΤΙΚΗ**. 'Ανθολογούνται: Γεωργούσης, Γιούλη, Γρηγοριάδης, Δεληγιάννη (-'Αναστασιάδη), Δημουλά, Δημούλας, Δρούζα, Δωριάδης, 'Ελύτης. - 2. **ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ**: Δίξελος, 'Επέτειος γάμων. - Θεοδωρίδης, Γάτες ήταν!.. - **Ο ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ** - η: 'Ο θάνατος μιὰς αγριόχηνας ['Ηβλιν (Γ) Ουώ], από τόν Πάρι Τακόπουλο - καθὼς και **ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΙ ΑΚΡΟΑΜΑΤΑ**, «Οἱ εδνχισμένες μέρες» τοῦ Σάμουελ Μπέκεττ. — **Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ** ('Ανόνημο χειρόγραφο τῆς 14-2-64) - **Η ΕΙΣΒΟΛΗ** τῆς 3-7-64 κατὰ Θεουκυδίδη. - **ΑΠΟΛΟΓΟΣ** τοῦ πρώτου εξαμήνου. - **ΣΚΙΤΣΑ** τοῦ Ε. Σπληνάκη. - **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**: 'Εντυπα ποῦ λάβαμε ὡς τις 31-5-66 (ἀπὸ τὸ Α ὡς τὸ Χ)

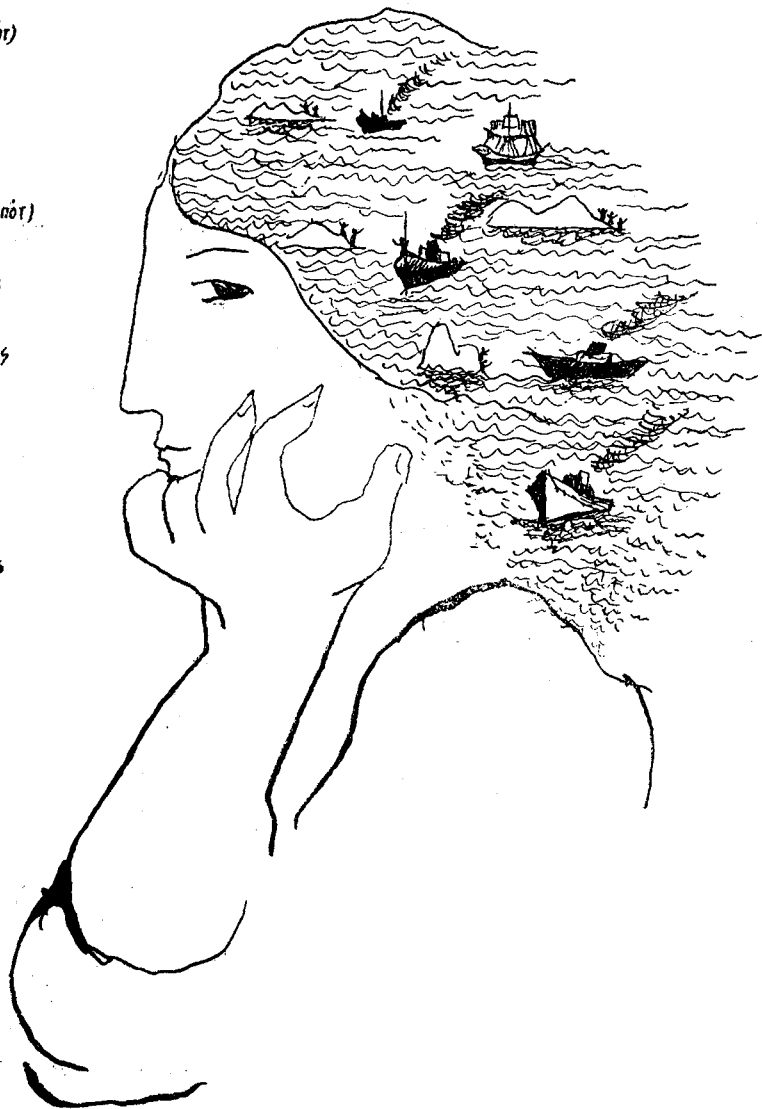
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

Πού ἀρμενίζεῖ ὁ νοῦς σας;
Στὴν Ἰταλία,
ΤΣΣ ΕΡΜΗΣ
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(γιά ἐπιβάτες καὶ χέφι-μπαῦ)

Στὴν Κύπρο;
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(γιά ἐπιβάτες καὶ χέφι-μπαῦ)

Στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου;
ΜΝ ΣΕΜΙΡΑΜΙΣ
Διήμερες καὶ πενθήμερες
κρουαζιέρες

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΜΑΣ 2
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
410-562, 477-946, 475-635

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΡΕΝΟΣ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ : ΠΑΡΙΣ ΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ - ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, 318-483

“Γλη, έντυπα κ λ : Ρένος ‘Ηρ. ‘Αποστολίδης ‘Εμβάσματα, έπιταγές, συνδρομές Βία Ρ ‘Αποστολίδης, Μηθύμνης 43 / ε’, ‘Αθήναι 823, τηλ 846-977, 318-483. “Υλη άνθολογιών ‘Ηρακλῆς Ν ‘Αποστολίδης, Μηθύμνης 48, τηλ · 876-053 9-1, 5-8 μ μ Γραμματεία-διαχειρίσις Σοφοκλέους 5 / ε’, γραφεία 6-8, ‘Αθήναι 122, τηλ · 318-483 9-1, 5-8 μ μ Τυπογραφεία Χρ. Μανουσαρίδης, Κωλέττη 24, 628-263 Κλισέ Θέμος Χατζηιωάννου, Χρυσοσπηλιώτισσας 7 / γ’, 235-490. Πίεσις έξωφύλλου : ‘Αριστοτέλης Γεωργιάδης, Γερανίου 9, 521-764 Βιβλιοδεσία· Μαργ Δημητρομανολάκη, Πέλοπος/‘Ακροπόλεως 48, 571-996 - Τò περιοδικò είναι μηνιαίο Βρίσκεται στα περίπτερα, στα ύποπρακτορεία έπαρχιών του Νέου πρακτορείου έφημερίδων και περιοδικών, και στα βιβλιοπωλεία Παλαιά τεύχη : στο βιβλιοπωλείο Κολλάρου, Στοδίου 38, 223-136 Τιμή του τεύχους αυτού. δρχ 15. Συνδρομές, μόνο προπληρωτές, 12 τευχών τῆς ίδιας τιμῆς 180 δρχ για τὴν ‘Ελλάδα, 250 για τὸ έξωτερικό, 400 για ιδρύματα και όργανισμούς -Χειρόγραφα δὲν έπιστρέφονται, δοκίμια δὲν δίδονται, άνάτυπα δὲν γίνονται. ΤΝΕ έχουν ιδίαν αντίληψιν εὐθύνης και δὲν θεωροῦν ότι καλυπτόνται» ώς πρὸς αὐτὴν με τὴν ύπογραφὴν όποιοῦδήποτε άλλου — Κείμενα δίχως ύπογραφή είναι ὅλα τοῦ Ρ Α — ‘Επιτρέπεται ἔλευθέρως ἡ άναδημοσίευσις όποιοῦδήποτε κειμένου (ΤΝΕ δέ ν άντιλαμβάνονται τὴν έννοια πνευματικῆς ιδιοκτησίας), ὑπὸ τὸν μόνον ὄρο τῆς παραπομπῆς εἰς ΤΝΕ — Δωρεάν και τιμῆς ἔνεκεν δὲν δίδονται.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ’

‘Αθήναι, ‘Ιούνιος ‘66

ΤΕΥΧΟΣ 6

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

- χωρίς άλλοίωση
- χωρίς δέσμευση
- χωρίς σκοπιμότητα
- χωρίς δειλία
- χωρίς λογοκρισία

ΣΑΣ ΥΠΟΣΧΕΘΗΚΑ κάτι — πού άλλωστε τὸ περιμένετε ἀπὸ καιρὸ — και τηρῶ τὴν ὑπόσχεσή μου τώρα, πού θά κυκλοφορῆ ακόμα τὸ τεύχος αὐτὸ και θάναί δυὸ χρόνια ἀκριβῶς ἀπὸ τότε πού ἔγινε...

Μερικὲς μ ν ἤ μ ε ς κ’ ἐμεῖς τηροῦμε.

Γιὰ τὸ α ὕ ρ ι ο θά δῆτε - ὄχι γιὰ τὸ χ τ ἔ ς...

Κάποια γεγονότα μᾶς ἀνήκουν, κάποτε περισσότερο κι ἀπὸ παιδιὰ μας : στα παιδιὰ μας μπαίνει κι άλλος ἕνας - και σιγά-σιγά ὁ κόσμος ὅλος· σ’ αὐτά, μόνο ἐμεῖς : ὅ,τι προσωπικώτερο και πιὸ ιδιοσυγκρασιακό μας.

Και τὰ παιδιὰ μας τὰ ἐνεδρεῦει ὁ κόσμος, συχνὰ γιὰ νὰ πλήξῃ ἐ μ ᾶ ς ὄχι ἐκεῖνα· και τὰ γεγονότα αὐτά, πολὺ περισσότερο καμμιὰ φορά : νὰ τ’ άλλοίωση, νὰ τὰ έξοντώσῃ· νὰ μὴν περάσουν στὴν κοινὴ συνείδηση και μνήμη με τὸ νόημα τὸ ἀληθινὸ πού εἶχαν!

Τότε οἱ πατέρες, συχνὰ, φτάνουν κι ὡς τὸ ἔγκλημα - και ποιὸς μπορεῖ εὐκολα νὰ τοὺς δώσῃ ἄδικο, ὅτι γιὰ τὰ παιδιὰ τους ἄδικησαν;

Μὰ ἐγὼ ἄδικο ὄχι - οὔτε γιὰ τὰ παιδιὰ μου. Τὴν ἀλήθεια, ὅμως, ναί, γιὰ τὴν *Εἰσβολή* τῆς 3ης Ἰουλίου '64 στὸ Κοινοβούλιο.

Ἀρκετὰ ὡς τώρα τὴ σέρβιραν ὅπως ἤθελαν, ὅλοι ἐκτὸς ἀπὸ μένα, διαθέτοντας αὐτοὶ ὅλα τὰ μέσα τῆς «κοινῆς γνώμης» κ' ἐγὼ κανένα.

Ἔχομε ἓνα γεγονός. Ἐγινε. Κάπου, κάποτε, ἀπὸ κάποιους. Μ' ἓναν *A* ἢ *B* χαρακτήρα, σημασία, ποιότητα, συνάρτηση πρὸς ὅ,τι τὸ περιεῖχε: συνθήκη, προϋπόθεση «ἀντικειμενική» - σπέρματα τοῦ δυνάμει μὲς στὰ πράγματα.

ὑποθέσωμε πὼς «ἠττάται» τὸ γεγονός: δὲν πηγαίνει πέρα, δὲ βγαίνει σὲ χῶρο αὐτοδυναμίας, καὶ νὰ ὀρίση αὐτὸ πιά τὰ περαιτέρω - ἢ, τοῦλάχιστον: νὰ κρατήσῃ τὸν ἀληθινὸ χαρακτήρα του, ὡς ὑπόσπιν στὰ δεδομένα πρὸς κρίσιν τῆς κοινῆς συνειδήσεως. «ἠττάται» - καὶ περιέρχονται οἱ φορεῖς του, στὰ χέρια τῶν ἀντιπάλων: δεσμεύονται, φιμώνονται, καθηλώνονται σ' ἓνα σκαμνὶ κατηγορίας· «δικάζονται», καταδικάζονται, ρίχνονται στὰ κάτεργα.

Ἄν τὸ γεγονός εἶχ' ἓνα χαρακτήρα κ' ἓνα νόημα πρωτίστως ἐναντίον ὅλων τῶν κρατούντων, σεῖς ἢ «κοινὴ συνείδησις» τί θαρρεῖτε, πέστε μου: ἀπὸ ποῦ θὰ λάβετε τὸ γεγονός, τὸ πρᾶγμα τι συμβάν, μὲ τὸν ἀληθινὸ χαρακτήρα καὶ νόημα του; Θὰ σᾶς τὸ δώσουν ἀλήθεια οἱ ἀντίπαλοί του; Αὐτοὶ ποῦ δέχτηκαν τὴν ἐφοδὸ του; τὴν ὀρμή του; Κι ἂν ἦταν δίκαιο; Ἐὰν σᾶς δώσουν νὰ ζυγίσετε τὸ δίκαιο ποῦ ὀρμοῦσε ἐναντίον τους, ἀδίκων αὐτῶν, γιὰ νὰ τὸ κρίνετε σεῖς ἀμερόληπτα - καὶ νὰ ὀρμήσετε λοιπὸν σεῖς ἐναντίον τους, μὲ τὸ ἴδιο δίκαιο κι ἄλλο τόσο;

Ναί, σὲ μιὰ χώρα ὅπου θὰ λειτουργοῦσε ἡ αὐτασφάλεια τῆς Ἐλευθερίας ἀληθινά: ὁ Τύπος! Ὅπου ὁ Τύπος, ἔξω ἀπ' τὴ χύτρα τῶν συμπλεκόμενων, θὰ ἀνέφερε, ἀπλῶς, στὴν κοινὴ συνείδηση, ὅ,τι πρᾶγματι τελεῖται, καὶ μόνον, δίχως ὁ ἴδιος νὰ εἰσφορᾷ στὸ τελούμενο - ἢ σ' ὅ,τι τείνει νὰ τελεσθῇ - γιὰ νὰ τὸ ἀλλοιώσῃ, νὰ τὸ «συμμορφώσῃ», νὰ τὸ φέρῃ πρὸς τὰ κεῖ ποῦ ζητοῦν οἱ γραμμὲς ἐπιδιώξεων, στίς ὁποῖες ἐπίσης ἐντάσσεται καὶ μεροληπτικώτατα ὑπηρετεῖ.

Ὅχι, σὲ μιὰ χώρα ὅπου ὁ Τύπος ὅλος, ἐξαχρειωμένος σάν τὸν δικὸ μας, μόνον τὸ θεμελιακὸ του χρέος δὲν ἐπιτελεῖ: τῆς εἰλικρινοῦς ἀναφορᾶς, πρὸς τὴν κοινὴ συνείδηση, τῶν πρᾶγματι τελοῦμένων.

Ἄρα;

Ἄρα: Μόνον τὸ τί ἔγινε πρᾶγματι δὲν γνωρίζετε, ἂν αὐτὸ ἦταν κάτι ποῦ ἐναντιώνονταν σ' ὅ,τι ἀπ' ὅλους γίνεται εἰς βᾶρος σας κάθε μέρα!

Δὲ μοῦ διαφεύγει, φίλοι, τὸ γεγονός ἐπίσης, ὅτι αὐτὸ ποῦ σερβιρίστηκε γιὰ τὴν *Εἰσβολή*, ἀπ' ὅλο τὸν Τύπο καὶ τὸ Ραδιόφωνο, ἀπ' ὅλες τίς «γραμμὲς» καὶ τίς παρατάξεις, μὲ ὅλα τὰ μέσα, ὅλων τῶν κρατούντων καὶ τῶν ὁμοίων «ἀντιπολιτευομένων» τους, ἀνοιξε σ' ἓναν κύκλο ποῦ περίπου ταυτίζεται μὲ τὴν ὅλη κοινὴ συνείδηση τοῦ τόπου - κι ἀκόμα παραπέρα, ἀφοῦ ἀνέβηκε καὶ στίς πρῶτες σελίδες πλείστων «ἐγκυροτάτων» ἐφημερίδων ὅλου τοῦ Κόσμου - ἐνῶ αὐτὸ ποῦ τώρα δίνει, ὁ δρᾶσ τῆς ἐγῶ, μὲ πᾶσαν εἰλικρίνεια, δὲν πρόκειται νὰ φθάσῃ παρὰ σ' ἐσᾶς.

Ἡ ἀλλοίωσις δηλαδὴ ἀνοιξε σ' ἓναν κύκλο μέγιστο, κ' ἡ ἀλήθεια φράζεται σ' ἓναν κύκλο ἐλάχιστο. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ πόσο πρῶτῃ σημασία ἔχει αὐτὸ - ἀλλὰ καὶ πὼς δὲν ἀλλοιώνει πάντως τὴν ἀλήθεια.

Ναί;

Καὶ εἴμαστε ἀλήθεια ἐμεῖς ἐκεῖνοι ποῦ τ' ἀληθῆ δεδομένα γυρεύουμε, πάντα ἀπ' ὅλα, γιὰ ὅλα;

Εἴμαστε μιὰ «μαφία» δηλαδὴ; Ἐνας κύκλος, στενός, ποῦ ἐπιμένει, σ' αὐτὸ τὸν Τόπο, σ' αὐτὸ τὸν Κόσμο, σ' αὐτὸ τὸν Καιρὸ, γιὰ τὴν ἀλήθεια, πέρα ἀπὸ σκοπιμότητες, γιὰ τὰ πρᾶγματι, κι ὅ,τι ὑπαγορεύουν αὐτά, ὄχι οἱ ἐπιθυμίες μας κι ὅπως ἀλλοιώνουν αὐτὲς τὸ πᾶν γύρω μας;.. Εἴμαστε δηλαδὴ ἐπιστήμονες;

Θαυμάζετε τὸν Θουκυδίδη - δὲ θὰ μοῦ τ' ἀρνηθῆτε... Τὸν Θουκυδίδη τοῦ Ὀλόρου τὸν Ἀλιμούσιο Ἀθηναῖο - ποῦ ἀποσύρθηκε ἀπ' τοὺς Ἀθηναίους· ἐμπόλεμο

— καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα — ποὺ ἀποσύρθηκε ἀπ' τοὺς ἐμπολέμους· πολίτη — ὄχι ἀχρεῖο — ποὺ ἀποσύρθηκε σὰν ἀχρεῖος» στὴ Σκαπτηνύλῃ κ' ἔγραφε! Κανέναν μὴ ἀδικώντας, ἂν εἶχε δικίο· κανέναν, ἂν εἶχε ἄδικο, μὴ δικαιώνοντας· σὲ κανέναν καὶ σὲ τίποτα μὴ δίνοντας διάσταση ἄλλῃ ἀπ' αὐτὴ ποὺ εἶχε· κανενὸς τὸ νόημα μὴ μικραίνοντας, μὴ διατείνοντας, μὴ ἀλλοιώνοντας· τὰ πράγματα — λυσσαλέα, μὲ σφιγμένα δόντια — τὰ πράγματα μόνο δίνοντας, ἔστω κ' ἐναντίον τῆς πόλεώς του, τῆς ἀγάπης, τῆς καρδιάς του!..

Λοιπὸν, τὰ πράγματα, φίλοι, ἦταν αὐτά:

ΑΠΟ ΠΟΛΛΑ ΦΤΑΣΜΕΝΟΣ ΣΤΗ ΓΝΩΜΗ πὼς δὲ διαφέρουν στὸν Τόπο μας οἱ «παρατάξεις» παρὰ μόνο στὶς ταμπέλλες· κι ἀπὸ χρόνια βλέποντας νὰ κλείνῃ γύρα μου ἀμείλικτο τὸ φράγμα ἀπ' ὄλους, γιὰ ὅ,τι πάλευα νὰ μεταδώσω σ' ὄλους — καὶ νὰ στεροῦμαι ὀλότελα μέσων ὀμιλίας πρὸς τοὺς διπλανούς μου [πέραν τοῦ βιβλίου, ποὺ κι ὁ εὐρύτερος κύκλος ἀνοίγματός του δὲν ξεπερνᾷ πάλι τὸν δικόν σας, τὸν δικόν μας αὐτὸν πάλι κύκλο, τὸν φραγμένο γύρα, μὴν ἀκούσουν ἄλλοι (πρωτίστως ὄχι οἱ ἄλλοι, πούχουν τὴν πρώτιστὴ ἀνάγκη αὐτὰ ν' ἀκούσουν, μὰ μόνο αὐτὸ δὲν ξέρουν, δὲ νιώθουν, δὲν τοὺς ἀφήνουν νὰ νιώσουν...)] — εἶχα νοῆσει καὶ τὴν πολιτικὴν σὰ μέσο ἐπικοινωνίας!

Αὐτός, φίλοι, ποὺ βλέπει φωτιά, καὶ φλέγεται νὰ εἰδοποιήσῃ, μ' ὄλο τὸ θρησκὸς μέσα του δὲ φτάνει κι ὡς τὴν καμπάνα; Τί ποὺ ἡ καμπάνα κράζει γιὰ ὅ,τι ἄλλο; Γιὰ σωτηρία ὅταν εἶναι, ἢ σωτηρία εἶναι τὸ θρησκὸς ὄλο — καὶ γιὰ τὴ φώτιση, τὴ σωτηρία, ἕνας ἅγιος γκρέμιζε ἐκκλησιές, δὲν εἶπαμε;

Ἔτσι, λοιπὸν, σὰν μοῦ πρότειναν, δέχτηκα μεγάρφωνα γιὰ τ' ἀφτιά σας.

Τί σημασία «ποιοί» τὰ πρότειναν;.. «Ποιοί» δηλαδὴ;.. «Ποιοί» σοβαρῶς;.. Οἱ ὅμοιοι, παντοῦ, ποὺ μᾶς τριγυρίζουν!.. Τί ἂν αὐτός ἦ ἐκεῖνος;.. Στ' ἀφτιά σας δὲ θάφταναν;.. Στὴν κρίση σας δὲ θ' ἀποτίθενταν; Σεῖς — ὅσοι θ' ἀκούγατε, θὰ μαθαίνατε κάτι, ποὺ λέει κάποιος — δὲ θὰ τὸ ζυγιάζατε, δὲ θὰ τὸ κρίνατε;

«Μὰ ἡ ταμπέλλα!» μοῦ λένε. «Ἡ ταμπέλλα τοῦ μεγάρφονου, ποὺ γράφει ἄλλο!»

Τί γράφει ἡ ταμπέλλα, φίλοι;.. Γράφει RCA;.. Γράφει Φίλιπς;.. Γράφει EPE;.. Πλυτάς; Κέντρον; ΕΛΑ; Μαρκεζίνης; Ἀντιμαρκεζίνης; RCA; Φίλιπς;.. Ἐχετε ἢ δὲν ἔχετε κρίση;.. Ἄν δὲν ἔχετε, τί μὲ νοιάζει ἢ γνώμη σας (κ' ἡ περιφρόνησή σας) γιὰ τὴν ταμπέλλα τοῦ μεγάρφονου; Ἄν ἔχετε, τί νόημα ἔχει ὅποια ταμπέλλα ὁποιοῦ μικροφώνου ἢ μεγάρφονου;.. Ἐγὼ δὲ νοιάζομαι — καὶ δὲ νοιάζομαι — ποιά ἢ γνώμη σας γιὰ μένα, κι ἂν «θὰ πάω μπρὸς» μὲ τὴ γνώμη σας, ἢ «θὰ πάω πίσω»... Ἐγὼ νοιάζομαι — καὶ νοιάζομαι μόνο — γιὰ τὴ δικιά σας γνώμη: δικιά σας νὰ μορφώσετε γνώμη γιὰ τὰ δικά σας, καὶ σωστά σεῖς νὰ πᾶτε μπρὸς, σεῖς μπρὸς κι ὄχι πίσω (ἐγὼ, «μπρὸς» ἢ «πίσω», τίποτα πιά, κι ἀπὸ κανέναν ἄλλον δὲ μὲ πᾶει)!..

Λοιπὸν: Ναι, νὰ δίναν τὰ «μέσα» τους!.. Νάφερναν ἐδῶ τὰ «μέσα» τους — τὰ μεγάρφονά τους, τὰ μικρόφονά τους, τὰ ἐντυπὰ τους, τὰ φυλλάδιά τους, τὶς ἀφίσες τους, τὰ ψηφοδέλτιά τους — ὅλα τὰ «μέσα» τους, τὰ χαρτομέσα τους, τὰ τυπωμένα τους χαρτιά καὶ τὰ λεπτὰ τὰ τυπωμένα τους νὰ τὰ διαθέταν, γιὰ κεῖνο ποὺ εἶχα, ποὺ ἔχω νὰ σὰς πῶ!.. Αὐτοὶ εἶν' ὁ Μαιωνᾶς, ὁ Καίσαρας, ἀδερφε μου τοῦ Χριστοῦ! Ἐγὼ κ' ἐσύ θὰ εἶμαστε; Αὐτοὶ τὰ μέσα; Ἐ, αὐτονὸν λοιπὸν τὰ «μέσα» - φέρτα δῶ! Γιὰ νὰ ξυπνήσω ἐσένα «φέρτα δῶ» - ὄχι γιὰ νὰ πάω μπρὸς» ἐγὼ! (Ποῦ «μπρὸς»! Τί «μπρὸς»; Δὲν ὑπάρχει «μπρὸς» καὶ «πίσω», γιὰ ὅποιον προσωπικὰ ἐλευθερώθη κ' «ἔφτασε», καὶ κανεὶς, καὶ τίποτα δὲν τοῦ «ἀφαιρεῖ», δὲν τοῦ «προσθέτει» τίποτα!..)

Κ' εἶδα νὰ βεβαιώνεται ἀπ' τὰ πράγματα ἢ γνώμη μου, πὼς τίποτα ἀλήθεια δὲ χωρίζει ἀνθρώπους σ' αὐτὸ τὸν Τόπο ἀπ' τὸ σωστό, ὅταν τ' ἀκοῦν ἀτόφου

στά χείλια ενός πού τους τὸ λείει χωρίς τίποτα γιὰ τὸν ἑαυτό του νὰ τους ζητᾶ - χωρίς ἀλήθεια τίποτ' ἀπ' αὐτούς νὰ προσδοκᾷ!..

Κ' εἶδα τοὺς νέους πρωτίστως ἔτσι νὰ στέκουν: διψῶντας αὐτὸ τὸ «κάτι» πού τοὺς ξυπνάει· διψῶντας το, κι ἄς εἶναι ἀπ' ὅποιον, κάτω ἀπ' ὅποια ταμπέλλα - ὅσο «σύμφωνο» ἢ «διάφωνο» μ' ὅποια ταμπέλλα κουνάει ὁ ἄνεμος τῆς ἔρμης αὐτῆς χώρας πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του...

Λέτε, ἀριστεροί μου, νὰ μοῦ 'ταν ἐμένα ἐκ τῶν προτέρων «συμπαθέστερο» ἀπ' ὅσο σ' ἐσᾶς οἱ νέοι τῆς «Δεξιᾶς» - πρὶν τοὺς δῶ κ' ἐγώ, πὼς πάντως νέοι, παιδιὰ ἦταν, διψασμένα γι' ἀλήθεια παιδιὰ, πού μόνο ἀλήθεια κανεῖς δὲν τοὺς ἔδινε;..

Τόσο διψασμένοι ὅσο κ' ἐσεῖς οἱ νέοι Λαμπράκηδες ἀκόμα σήμερα!.. "Ὅσο κ' ἐσεῖς οἱ νέοι «κεντρῶσι»! "Ὅσο κ' ἐσεῖς ὅλοι, νέοι καὶ μὴ νέοι καὶ γέροι μου θαλλεροί, παλιὰ κλαριά μου!..

Καὶ ποιό 'ναι τὸ χρέος ἐκείνου πού ἔχει, πρὸς ὅσους δὲν ἔχουν - καὶ δὴ νέους;.. Δέν εἶναι νὰ δώσῃ;

Σημασία καμμιὰ, ποῦ βρέθηκε, ποιούς ἔτυχε γύρα του νὰ τοῦ ζητᾶν, νὰ διψᾶν ἀλήθεια. Σημασία μόνο: νὰ δώσῃ! Κι ἄς πάρουν, κι ἄς μὴν πάρουν· κι ἄς τὸν λυντσάρουν, πού λείει ἴσως τὰ ἐνάντια ὅσων τοὺς ἔχουν φυτέψει οἱ ταμπέλλες καὶ τὰ συνθήματα, οἱ λατρεῖες καὶ τὰ πρόσωπα· οὔτε καμμιὰ σημασία κι ἂν τὸν «δοξάσουν» τάχα (σήμερα) γιὰ νὰ τὸν σταυρώσουν (αὔριο)... Σημασία μόνο ἔχει: νὰ ξυπνήσῃς. ὅσομπορεῖς, ὅποιουςμπορεῖς γύρα σου! Κι ὅταν αὐτὸ πού λές - αὐτὸ πού εἶδες, καὶ φλέγεσαι νὰ μεταδώσῃς - εἶναι τόσο πέρα, τόσο πιὸ πρὶν, τόσο βαθυτέρα, καὶ ριζικώτερο ἀπ' τὴν ψευτοαντιθέσεις τῆς ἐπιφάνειας, πού τοὺς σπέρνουν καὶ τοὺς «χωρίζουν», τὴν πρὸς σὲ «ποιοί» σ' ἀκούν; "Ὅλοι ν' ἀκούσουν! "Ὅλοι δικαιοῦνται νὰ δοῦν! "Ὅλοιμποροῦν νὰ φτάσουν, νὰ δοῦν καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν - νὰ βαδίσουν σωστότερα, στέρεα, ἀληθινά!..

Αὐτὸ τὸ μάντρωμα πού σᾶς κάνουν, φίλοι· πού σᾶς χωρίζουν σὲ «στροῦγγες» - πού μόνοι σας γυρεύετε «στροῦγγες», καὶ τίς συντηρεῖτε! - καὶ σᾶς λέν τίς «ἀλήθειες» τῆς «στρογγῆς», πούθενά δὲ βγάζει, ποτέ δὲ βγάζει, μὴν πλανιέστε - αἰῶνες τώρα δὲ βγάζει!.. Τὸ μόνο πού βγάζει - ἀντὶ τῆς εἶναι τὸ «βγάζει», τὸ σκεφτήκατε; τὴν ἀγῆ σημαίνει, τὸ ξάγναντό της! - : τὸ νὰ φτάσῃ κανεῖς μόνος νὰ δῆ!..

Ποιόν ὁ νέος ἀκούει - κι ἀπὸ ποιόν, μόνο, μπορεῖ νὰ ξυπνήσῃ;

Μόνο ἀπὸ κεῖνον πού μ' αἶμα μιλάει, μ' αἶμα δικό του γράφει - μετὸ στήθος του ἀνοιχτὸ πρῶτος μπρὸς δρᾶ ὅσα λείει!..

Καὶ σωστά ὁ νέος αὐτὸ ἀπαιτεῖ μετὸ ἐνστικτο. Καὶ σωστά ὁ νέος τότε ξεχνᾶ - ὅταν αὐτὸ δῆ σ' ἕναν (σ' ἕναν πού κινδυνεύει ὑπόστασὴ του φτιαγμένη, ἢ σ' ἕναν πού ἐπιδιώκει...) - σωστά ὁ νέος τότε ξεχνᾶ τίς ταμπέλλες, τίς λέξεις τίς ξεπερασμένες, τίς κουφιολέξεις· ἀδιαφορεῖ πού ὁ ἴδιος φώναζε: «Καραμανλῆς», κ' ἐγὼ τοῦ ἀντιφώναζα: «Κανεῖς Καραμανλῆς»· σημασία δὲ δίνει σ' αὐτό - ὅπως κ' οἱ ὅποιοι ἄλλοι νέοι, σημασία δὲ θάδιναν σ' αὐτά, σὲ τέτοια - παρὰ στὸ ὅτι μ' αἶμα κάποιος, μετὰ σάρκα, χειροπιαστός μπρὸς τους, ἀγγιχτός, δοκιμάζοντας· ὑπαρξὴ συγκροτημένη, ποιότητα σπέρνοντας προσωπικὴ στὴ φλόγα καὶ στὸν ἄνεμο τῆς λαοθάλασσας, προκινδυνεύει!..

Ἐπιτέλους - ὅτι νὰ πῆτε, ὅλοι - Λαὸς ποτέ δὲν πρέπει νὰ χησχυμένο τὸ κεφάλι! Οὔτε Λαὸς, οὔτε Λαοῦ κομμάτι! Λαὸς, καὶ Λαοῦ κομμάτι, ὅποιο, ψηλά τὸ κεφάλι! Καὶ μόνο ἀπ' αὐτὸ μπορεῖ κάτι νάβγῃ, νὰ δῆ, νὰ διορθώσῃ τὸ βῆμα!..

Καὶ χρέος ὁποιοῦ βρεθῆ, ὅπου βρεθῆ, Λαοῦ εἴτε μέρους Λαοῦ νὰ σηκώῃ τὸ κεφάλι, προκινδυνεύοντας! Τὴν ἀλήθεια νὰ τοῦ λέῃ, στὴν πράξῃ νὰ τὸν σπρώχνῃ, στὴν ἄμεση ἔκφραση τοῦ δικαίου του!..

Ε ΓΩ, ΛΟΙΠΟΝ, ΒΡΕΘΗΚΑ ΖΩΣΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΝΕΟΤΣ πού με κοίταζαν στὰ μάτια! Πού θά ὤφειλαν — παραταξικά (κατὰ τίς ταμπέλλες τους), συνθηματικά (κατὰ τίς «γραμμές» τους), δοῦλα (κατὰ τίς λατρεῖες τους) — ὄχι στὰ μάτια νά μὴ κοιτᾶν, πού τόσο «ἀντίθετα» τοὺς μιλοῦσα, ἀλλὰ νά με ξέσκιζαν... ("Ἄν ἦταν οἱ ἄνθρωποι, κ' οἱ νέοι, ὅ,τι κανοναρχοῦν οἱ «στρουγγες»...) Κ' ἤξερα πῶς ἀπὸ μένα τώρα περίμεναν κάτι πού νάναί ἀντρίκειο ἐδωμέσα, νάναί ἴσα, κατὰ ἴσα ἡ Ὀργή μας ἡ δίκαιη, γιὰ τὴν Ἀπάτη, γιὰ τὴ δίψα τους καὶ γιὰ τὸ Ψέμμα πού βασιλεύει — πού καὶ χτές βασίλευε, καὶ σήμερα βασιλεύει... — κάτι πού ἴσα νά πάη καὶ νά ἐκφράσῃ τὴν Ὀργή μας κατὰ τῆς ἀνεπιτιμότερης καπηλείας σ' αὐτὸ τὸν Τόπο — καὶ εἶναι τῆς Δημοκρατίας ἡ ἀτιμώτερη καπηλεία πού γίνεται!..

«Νὰ ἔβγαζε τί;» μοῦ λέν, με ρωτᾶν...

— Νὰ ἔδειχνε κάτι! εἶν' ἡ ἀπόκριση. Κι ὅ,τι κι ἀν κάνατε, νά το πού ἔδειξε!.. Ἄργησε, ἀλλὰ ἔδειξε!.. Ἐκεῖνος πού θά ἱστορήσῃ θουκουδίδια κάποτε στὸν Τόπο μας — καὶ δέ θά τὴ γράφετε σεῖς, κάληδες, τὴν Ἱστορία, με τίς φυλλάδες σας καὶ τίς ψευτιές σας, γιὰτὶ χρειάζεται ζώ ἡ ὁ Τόπος αὐτὸς σωστῆ, καὶ πρᾶδοση πίσω του, ἀλῆθινῆ! — θά σημειώσῃ με δυὸ ἐλάχιστα λόγια, πῶς ὁ πρῶτος λογιτισμὸς τοῦ τυμπανιαίου σχήματος τῆς πιό κάλπικης «Δημοκρατίας» στὸν Τόπο μας, ἔγινε τότε, ἐκεῖ, ἀπὸ μένα, με πληθὸς ἄγνωστο, πού σ' ἕνα τέταρτο μόνο μόνος ξεσήκωσα, κι ὠδήγησα κατὰ ἴσα, ἀπ' τὴν πρῶτῃ πύλῃ τοῦ Κτηρίου τῆς Φενάκης, νά πῆ καταπρόσωπο: Μασκαράδες! Ψεῦτες! Δειλοί, κάπηλοι! Κάντε ἀλήθεια τίς ἐπαγγελίες σας! Κάντε σάρκα τὴ θέληση ὅλων μας — ὄχι λόγια, λογάδες!

Καὶ πῶς ξεφούσκωσε, ἀπ' αὐτὸ τὸν εὐθὺ λογιτισμὸ — τὸ εἶδατε φίλοι πῶς ἔσκασε τὸ τυμπανιαῖο σχῆμα!.. Τί ἀποφορὰ ἀντιδημοκρατίας μᾶς ἐπνιξε! Τί φανατισμὸς, τί «δίκες», τί ὠμὴ ἐπέμβαση στὸ «κᾶστρο» τους!.. Τί κάπηλοι, τί ψεῦτες ψευδομάρτυρες «πατέρες τοῦ ἔθνους», ξετοίπωτοι! Τί ξαδιάντροποι, τί λυσσασμένοι ἀφρίζοντες οἱ γυμνωμένοι!..

«Δημοκρατία» μιὰ φορά!..

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη κ' ἔπειτα — δὲν πᾶ' νὰ «δικασκν», νὰ καταδικασαν, νὰ σήκωσκν λάσπες, νὰ ρίξανε στὰ κάτεργα με ποινὲς δυόμισυ χρόνια! — ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη τρὶκλισαν!.. Κ' ἔτσι πῆγαν τρὶκλιζοντας, ὥσπου ἔπεσαν!

Νὰ γιὰτὶ σᾶς λέω: Ψηλά τὸ κεφάλι! Κι ὅποτε ξανασυμβῆ, μ' ὅποιους ἀπ' τοὺς ἀπατεῶνες σας κι ἀν σᾶς ξανασυμβῆ, ἔτσι γοργά, ἀπότομα, σάν «κεραυνὸ ἐν αἰθρίῃ» — καθὼς ἀπόρησε, τότε, ὁ φαρισαῖος «φίλος» Μητσοτάκης (ἀλήθεια, σήμερα δὲν ἀπορεῖ, ὁ προδότης κάθε χτεσινῆς του ἡμέρας;) — ἔτσι ἀντρίκεια ξαναβγάλτε ἕναν ἀπομέσα μας, πού νὰ προκινδυνέψῃ γιὰ τ' ὀλόρθο κεφάλι σας, τ' ὄρθιο κορμί σας, τὸ δίποδο, καὶ κατὰ ἴσα νὰ φέρῃ πάλι μέσα κεῖ — νὰ φέρῃ πάντα ὅποτε σᾶς κοροϊδεοῦν καὶ καπηλεύονται τὰ εὐγενέστερα, τὰ ἐλάχιστά σας (πούναι τὰ «δημοκρατικά» ὡς τὴν ὥρα σ' αὐτὸ τὸν ἔρμο Τόπο) — κατὰ πρόσωπό τους νὰ φέρῃ τὸν ἐμπυτισμὸ, καὶ νὰ ξυπνᾶ ὁ Τόπος, ν' ἀπορῆ, νὰ διαλογίζεται — ὅ,τι κι ἀν τοῦ κανοναρχοῦν κραυγαλέα οἱ φυλλάδες τῆς δουλείας του — αὐτό, αὐτό ἴσα-ἴσα (πού τάχα εἶν' ἡ «αντροπή» μου, κ' εἶν' ἡ τιμὴ μου ὡστόσο): «Πῶς ἕνας ἄνθρωπος ἐλεύθερος — τόσο ἐλεύθερος πού ἀσυμβίβαστος μ' ὄλους! — ἄξαφνα βρέθηκε τόσο ὀμόθυμος με κάποιους, τέλεια ἄγνωστὸς του, κ' ἔδωσε τέτοιο σῆμα μέσα δῶ;.. Τί ἐννοεῖ;..»

Αὐτὸ λειτούργησε - ἐννοια σας!.. Ἡ ἀλήθεια, σᾶς εἶπα, κατὰ μυστικούς τρόπους λειτουργεῖ - καὶ δύναμη στὸν Κόσμο δὲν ὑπάρχει νὰ τὴ φράξῃ, νὰ μὴ μιλήσῃ, κρυφὰ καὶ πανίσχυρα, στὴ συνείδηση!..

...Στάθηκαν γύρα μου νέοι, πού δὲν τοὺς ἤξερα, καὶ μοῦ 'παν: «Τί νὰ κάνουμε;.. Τί νὰ κάνουμε τώρα, Ρένο;.. Πῆς τί νὰ κάνουμε;..»

Εἶχαν ἀκούσει λόγια πάλι, ἀπόναν πού συλλάβιζε τὸ λόγο του, γραμμένον πάλι γιὰ ν' ἀποκοιμισθῇ... Κ' εἶχαν ἀκούσει αὐτὸν πού τώρα πρόσταζαν νὰ τοὺς προστάξῃ,

ἀλλὰ νὰ λήη πάντα καὶ νὰ ζητᾶ, πολὺ πέρα ἀπὸ ὕπνους καὶ «ἡρεμίες»...
— Πές, τί νὰ κάνουμε!..

“Ὅταν ποτὲ σᾶς γυρέψουνε κ’ ἐσᾶς μάτια νέων — παιδιῶν σας, μάτια καρδιάς σας, θυμάτων ὄλων μας καὶ τῶν ἐπαίσχυντων δειλῶν ἐδομέσα — σεῖς, φίλοι, νὰ «κουμπωθῆτε» φαρισαϊκά, νὰ σηκώσετε σεῖς τοὺς ὠμούς ἀνήμπορα, νὰ θυμηθῆτε τὴν «ἡλικία», τὴν «ιδιότητά» σας «κυρίου», «φτασμένου» — ποὺ «δὲν ἔχετε ἀνάγκη, ἐπιτέλους, νὰ κινδυνεύσετε σεῖς γιὰ τίποτε» (ἐσᾶς, τὸ νερὸ στ’ αὐλάκι σας - καὶ νὰ δοῦμε ὅλοι ποῦ θὰ μᾶς πᾶν τέτοιο νερὸ στ’ αὐλάκι!) — καὶ νὰ τοὺς πῆτε:

—... Τίποτα!.. Στὰ σπίτια σας παιδιά!.. (Φρόνιμα, καλὰ παιδιά!.. *κάτσε φρόνιμα, Βασίλη, καὶ θὰ γένης νοικοκύρης!..*)

Ἐγὼ ὅμως, ἐκεῖ μπρὸς στὸ Ἀγροτικό, στὴ Κοραῆ, τοὺς εἶπα:

— Νὰ πᾶτε στὴ Βουλή!

Δέ με «δικάσατε»; Δέν τὸ «ξεπλήρωσα»;.. “Ἐ, λοιπὸν ἀκοῦστε το: Ἐγὼ καὶ θὰ τὸ ξανάλεγα!

— Νὰ πᾶτε στὴ Βουλή!

Κ’ ὕστερα ἦταν ἡ καθαρὴ πράξη, ὁ καθαρὸς στρόβιλος τῆς: «Κατέβασε» εἶπα ἀτῶρα στὸ δρόμο ὅσο μπορεῖς πιὸ πολλούς, πιὸ ἀνάμικτους, πιὸ ἀπὸ κἀθε δρόμο ὠργισμένους κατὰ τῆς Ἀπάτης!.. Τέλειωνε ἀπόψε - μὴ λογαριάζης!.. “Ὅ, τι εἶναι νὰ γίνῃ, θὰ γίνῃ τῶρα!.. Φράξε, ἀν μπορῆς, τὸ δρόμο!.. Κι ὁ ἀπλός, κι ὁ ἀνίδεος, κι ὁ «ἀντίθετος» τοῦ «ἀντίθετου», θὰ κατέβῃ, σάν τὸν δῆ φραγμένον, καὶ θὰ τὸν ἀποφράξῃ!.. Θὰ τὸν φράξῃ ἀλήθεια, γιὰ νὰ δῆ πῶς κ’ ἐφραξέ!.. Κατέβασέ τον στὸ δρόμο - καὶ θὰ πάρῃ αὐτόματα τὸ σῆμα τῆς Ὀργῆς!..

...Γόμωση ἔχει μέσα του δίκαια, κι ὁ τελευταῖος, δίκαια ὅλοι - κ’ οἱ πιὸ ἀντίθετοι! Κατέβασέ τους ὅλους - καὶ θὰ βρεθοῦν ἐνωμένοι, χωρὶς τίποτ’ ἄλλο νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ!.. Ἡ ὥρα εἶναι ὠριμη!..»

...Εἶδα τὸ μέτωπο τῶν ὀχημάτων ἔτοιμο πάλι νὰ ὀρμήσῃ - νὰ ξαναφέρῃ τὴν κίνηση ἀδιάκοπη, συντριπτικὴ κἀθε ἀντρείας, στὴν Πανεπιστημίου...

Εἶστ’ ἕνα μπόι, ἕνας ἄντρας... Μπορεῖτε νὰ νιώσετε πελώριος, δυνατότερος ἀπὸ μὴχανές, δέκα ἵππων, εἴκοσι ἵππων, ὅσων ἵππων νάναι, ποὺ ὀρμᾶνε;..

Μπορεῖτε - ἀν ἐνεργῆτε!

Κι ἀξίζει νὰ τὸ ζήσετε αὐτό!.. Πέρ’ ἀπ’ ὅλα τ’ ἄλλα, ἀπ’ ὅποιο «νόημα», νὰ ζήσετε τὴ συντριβή, τὴν κάμψη τῆς δυνάμεως μηχανῶν, κάτω ἀπ’ τὴ θέληση καρδιάς ποὺ δέ νοιάζεται νὰ ζήσῃ παρὰ νὰ λευτερώσῃ - νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι ἀπὸ μοχλοὺς μηχανῶν καὶ μπράτσα χαλύβδινα ποὺ τὸ γονατίζουν!..

Μπορεῖτε - ἀν θέλετε, καὶ γιὰ ζωὴ δέ νοιάζεστε, παρὰ γιὰ ὅλους νὰ ζήσουν σωστά!..

...“Ὀρμησα μόνος μπρὸς στὶς μηχανές ποὺ μούγκριζαν καὶ μαρσάριζαν, κατὰ μέτωπο τῆς Πανεπιστημίου - ἀπὸ τὴν Τράπεζα ὡς τ’ Ὀφθαλμιατρεῖο!.. Πηδοῦσα μπρὸς σὲ καθεμίᾶ... - κι ὁ ἔντρομος ἀπὸ μέσα ποὺ τὴν ὠδηγοῦσε, ὁ φυλαγμένος, ὁ τρισασφαλισμένος στὸ μηχανικὸ κουτάκι τῆς δουλείας του, θὰ μ’ ἔβλεπε φαίνεται τρελλὸ ἢ πελώριο, καὶ φρενάριζε!

Πῆδαγα διαδοχικὰ μπρὸς σ’ αὐτό, καὶ σ’ ἐκεῖνο, καὶ στὸ παράλλο ποὺ πήγαινε νὰ ξανακινήσῃ... - κι ἀποπίσω φρενάρανε ὅλοι οἱ ἄλλοι, ὅλες οἱ κολῶνες τῶν χιλιάδων ἀφρισμένων ἵππων, καὶ μούγκριζαν, καὶ βρυχιοῦνταν, μὰ εἶχαν μπλοκαριστῆ!..

Σάλταρα σ’ ἕναν προφυλαχτῆρα κ’ εἶδα: Πέρα ὡς πέρα, ὡς τὸν Ἄγνωστο, χίλιες μηχανές φρύαζαν κι ὠρῦνταν σταματημένες!..

Ἐδῶσα ἐντολὴ νὰ κατεβοῦν ὅλοι ἀπ’ τὰ πεζοδρόμια, νὰ βαδίζουν «ζιγκ-ζάγκ» - νὰ μὴν κουνήσῃ οὔτ’ ἕνα ὀχημα!..

Ἔτσι βρέθηκα μὲ πέντε χιλιάδες πού πλημμύρισαν τὸ δρόμο - καὶ τοὺς δίνονταν τώρα, ἀπρόσωπα, ἀναντίλεκτο θυμωμένο πρόσταγμα:
— Στὴ Βουλὴ!..

Ποιὸς Κανελλάκης;.. Ποιὸς Διευθυντῆς Ἀστυνομίας, μὲ τὰ κουτάκια του, τὰ ραδιοτηλεφωνάκια του, «νὰ προλάβῃ» τὸ φυσικὸ στρόβιλο πού ἔθεσα σὲ κίνηση;..

Ποιὸς νάναι «πληροφορημένος» ἀπὸ πρὶν (!), γιὰ ὅ,τι μόνος ἐγὼ ἐκίνησα, μὲ ἀστραπιαία ἀπόφαση, καὶ σ' ἓνα τέταρτο ὠδήγησα στὸ Κοινοβούλιο;..

ΝΑ ΡΩΤΗΣΩ ΤΩΡΑ τοὺς διαπυθναομένους: Τί ἀπ' τὰ δύο; Ἐγὼ, μόνος, τὸ θέλησα αὐτὸ πού ἐγίνε - ἢ μαζὶ μου καὶ μέγα πλῆθος;.. Καὶ πῶς ἐγὼ, τὸ πλῆθος αὐτό, ἔτσι ἀποφασιστικὸ σὲ μιὰ στιγμή - μὲ ποιά ἐσωτερικὴ του συσσώρευση, ἀπὸ πάμπολλα, ἄξαφνα ἔτσι ἀποφασισμένο;.. Τί ἀπ' τὰ δύο; Ἐγὼ «αὐθαιρετοῦσα» — ἄρα: ἀδικοῦσα — ἢ τὸ πλῆθος «αὐθαιρετοῦσε» — πού πρὶν δὲν «αὐθαιρετοῦσε» (πού καὶ τώρα δὲν τολμᾷ ὡς αὐτὸ τὸ σημεῖο, οὔτε κι ὅταν οἱ «γραμμῆς» του τὸ προστάζουν) — ἢ ἄρα δίκαιο τὸ γεγονός;.. Τί εἰμ' ἐγὼ;.. «Θεός», νὰ κιωὶ πλῆθη - ἀν αὐτὰ δὲ θέλουν, δέ γυρεύουν ἔκφραση μὲς ἀπ' αὐτὸ πού «προστάζω»; Καὶ πῶς, «ὀργανωμένοι» ἐσεῖς χτὲς τῆς «Ἀριστεράς» μας, καὶ φωτιές ἀνάψατε ἀλλὰ ἐκεῖ δὲν τὸ φτάσατε - κι ἄς ἦσαстан ὀργανωμένοι χιλιάδες;.. Πῶς - ἐξηγήσατε το!..

Καὶ μήπως ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀπλῶς αὐτὴ;: Ὅταν μὴ ὀργανωμένο ἴσα-ἴσα εἶναι κάτι — ὁπότε δὲν τοῦ μένει παρὰ νὰ εἶναι δίκαιο, καὶ ἀπὸ δικαίας ὀρμῆς — τότε ἀκριβῶς εἶναι κ' ἐλεύθερο, κ' ἐπικίνδυνο γιὰ τὰ στημένα τῆς ἀνελευθερίας!..

Καὶ μήπως γι' αὐτό λοιπὸν οἱ τόσες ἄφρες σας, ἐναντίον αὐτοῦ πού κίνησε τέτοιο στρόβιλο, καὶ τέτοιο ἔδειξε δυνατὸ μέσα δῶ μολαταῦτα — κι ἄς εἶν' ἡ δουλεία, ἄς εἶν' ἡ νέκρα, ἄς εἶναι τὸ Κομφόρμ πανίσχυρο, κ' ἡ αἰμορραγία τῆς «μετανάστευσης» — μήπως γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα, ὅταν τὸ γεγονός «ἠττήθηκε», ὅλοι ἀπὸ κοῖνο ὄ, ὅλοι σύμφωνοι — ὅλοι, ἀπὸ ἄκρας Δεξιᾶς (βεβαιότατα!) μέχρις ἄκρας Ἀριστεράς — χιμήξατε, ὅλοι, κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ ἐνός, πού τέτοιον σπινθῆρα στάθηκε ἱκανὸ νὰ σπεῖρη ἐδωμέσα;

Κ' ἐσεῖς, οἱ μαστόροι τῆς τιθασσεύσεως, κάνατε σωστά τὶς «παρατηρήσεις» σας; Προσέξατε λοιπὸν, σημειώσατε, πῶς ἀπὸ τότε κ' ἔπειτα τὸ ὀρμητικὸ τῶν μαζῶν ἐδῶ μέσα — δὲ μὲ νοιάζει ποιῶν μαζῶν — τοῦ Λαοῦ ἢ ὀρμῆς πρὸς ἄμεση ἔκφραση, κατὰ τῆς Ἀπάτης κάθε μορφῆς, ἄξαφνα δυναμῶνει πολλαπλάσια;

Βάλτε κάτω τὰ πρὶν γεγονότα, τὶς πρὶν «ἐκδηλώσεις»· βάλτε σημεῖο αὐτὸ τὸ σημεῖο, καὶ πέστε μου: ποιούς βαθμούς ἀπὸ τότε κ' ὕστερα σᾶς δίνουν ὅποιες λαϊκὲς ὀργές ἐδῶ; Σᾶς δίνουν τοὺς ἴδιους, πού πρὶν ἀπ' αὐτό; Ἡ σᾶς δίνουν πιά τέτοιους πού τρέμετε;..

ΕΓΩ — προσωπικὰ ἐγὼ — δὲν εἶμαι τίποτα ὡς πρὸς αὐτὸ πού πῆρε δρόμο μὲ τὴν ἴδια μου τὴν πράξη. Κανένα πρόσωπο, ἄλλωστε, δὲν εἶναι παρὰ φορέας... Ἄρα καὶ τὸ «ἐγὼ» πού χρησιμοποιοῦ, μόνος ἐξ ἀνάγκης: μόνος γιὰ ὅσα σὰν πρῶτος φορέας ἔζησα κ' ἐπράξα - ὄχι γιὰ ὅποιο ἄλλο ἀνόημα, σχετικὸ μὲ ἐγὼ καὶ μὴ ἐσεῖς!

Τώρα, τί ἔγραψαν, τί σέρβιραν, τί ψέμματα εἶπαν — τί μόνος ψέμματα, μόνος ἄθλια, μόνος βρωμερὰ — σᾶς τὰ χαρίζω!.. Ἄλλωστε, μὲ τὸν Τύπον ὅλο, καὶ τὶς παρατάξεις ὅλες, καὶ τὶς γραμμὲς δουλείας ὅλες αὐτοῦ τοῦ Τόπου, διὰ μακρῶν θὰ λογαριαστοῦ μὲ!.. Ἔως θανάτου!..

Καὶ θέλω μόνος, πρὶν κλείσω, κάτι νὰ πῶ σ' ἓνα ἀνώνυμο — φυσικὰ δεῖλὸ — πού μοῦ ἔγραψε πρὸ δύο μηνῶν ἀπ' τῆ Θεσσαλονίκης:

Ναί, νές μου!.. Μπορεῖ ἀλήθεια καὶ νὰ κλαίῃ κανεὶς, σὰν τὸν «δικάζουν» ἄδικα, γιὰ δίκαια αὐτοῦ τοῦ Τόπου!.. Σπαραχτικὰ νὰ κλαίῃ, καὶ νὰ μὴν ντρέπεται!.. - σὰν καὶ τουλόγου σου, πού ντρέπεται ὡς καὶ τ' ὄνομά σου!..

...Καὶ μπορεῖ, ναί, νὰ μὴν ἔχη τόσο σημασία κὰν τὸ πού δέν ἔφυγε κανεὶς (δέν ἔστριψε τὴ ράχη του νὰ φύγη, σὰν τέλειωσε τὴν πράξη του, ἀλλὰ ἔμεινε, μόνος του παραδόθηκε, νὰ πληρώσῃ σὰν ἄντρας), παρὰ νάχη μεγαλύτερη σημασία, ἀξία μεγαλύτερη σὰν εἰδοποίηση, τὸ πού ἔκλαιγε μολαταῦτα, σὰν τὸν «δικάζαν» οἱ φαρισαῖοι, γιὰ ὅ,τι αὔριο θὰ τὸν τιμᾶτε!..

Τί αὔριο» λέω; Γιὰ ὅ,τι σήμερα, γιὰ ὅ,τι ἀπὸ χτές, γιὰ ὅ,τι ἀπὸ τότε - ὅτι ἀπ' αὐτὸ πού ἔκανε αὐτός ζυπνήσατε σεῖς καὶ σαλεύετε τώρα!..

(Οὐ! Δέ θὰ γράψουμε καὶ βιβλίον τώρα!.. Ἀλλοὶ θὰ γράφουν τὴν Ἱστορίαν. Κι οὔτε μὲ νοιάζει - παρὰ ἡ πράξη, ὅχι ἡ Ἱστορία· ἡ ζωὴ, ὅχι ἡ «μνήμη» αὐτῆ ἡ ζωὴ - ἄλλη δέν ἔχει!..)

ΝΑΤΟ ΛΟΙΠΟΝ ΠΟΥ ΤΟ ΝΑΤΟ ΓΚΡΕΜΙΖΕΤΑΙ, καὶ τὸ *Σύμφωνο τῆς Βαρσοβίας* ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά!.. Οἱ *μπαμποῦλες* τῶν «μεγάλων» ξεσκίζονται — ἀφοῦ κ' οἱ ἴδιοι οἱ «μεγάλοι» πιά ἐσωτερικὰ ξεσκίζονται, ἀπὸ δυνάμεις ἀντιστατικές πελώριες — κ' ἡ *Γιάλτα* πάει περίπατο!

Ποῦ θὰ τὴ βροῦν τώρα τὴ *Γιάλτα* τους; ποῦ θ' ἀράξῃ;.. Αὔριο καὶ τὸ μοχθηρότερο παραπέτασμα — στὸ Βερολίνο — θὰ πέσῃ, κι οὔτε στοὺς *Λουνοῦμπα*, στοὺς *Οὐγκάντα*, στοὺς *Μομπούτου*, στοὺς *Καζαβούμπου* οὐρακοτάγκους δέ θὰ βρῆ ν' ἀράξῃ ἡ *Γιάλτα* καὶ τὸ βουβαλίσιον «πνεῦμα» τῆς ἀπ' τὴν *Ταυρίδα*!

Ποιά *μπακλαβαδάκια* πιά, *λαίμκρχα* κι ἀρπαχτικὰ κομμένα μάνι-μάνι (μὴ μᾶς πάρουν μυρουδιὰ οἱ *Λαοί*, τὰ κορμιὰ πού πολεμᾶνε) ὁ Κόσμος; Καὶ ποιές *σφαῖρες* τώρα *ἐπιρροῆς* - *τυραννίας* διάβαζε!.. Ἀειτεστε ἀπὸ κεῖ, παλιομασκαράδες, πού πολὺ μᾶς σκοτίσατε καὶ πανάκριβα κοστίσσατε (ἄλλους δυὸ πολέμους) στὴν ἀνθρωπότητα!.. Λάσπη καὶ κόπρανα ἔσαιε στὶς μνῆμες τῶν τερατωδῶν *σχημάτων* σας καὶ προσχημάτων σας, καθὼς κόπρανα καὶ λάσπη ὅλη ἡ τίμια Ἱστορία στὶς χεσμένες *Ἱερές Συμμαχίες* σας, κι ἄλλο τόσο στὶς ναπολεόντειες ἀπελευθερώσεις σας!..

Τώρα μὲν οἱς τελειώνει ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος — πού παρανάλωσε τὰ τριπλάσια κορμιὰ καὶ πράγματα ἀπ' ὅσα γράφουν οἱ τυπικοὶ ἀπολογισμοί του — κ' ἐκπνέουν πιά οἱ νευρώσεις πού πυρήνωσαν — πολιτικὰ καὶ βάνουσα κι ἀπάνθρωπα (καὶ καθαντὸ ἀντιδραστικὰ στὴ φυσικὴ πρόβαση πραγμάτων) — τὸν τραγικὸ Μεταπόλεμον μᾶς ἄλλο τόσο αἱματηρῆς (κι ὡστόσο, λέει, «εἰρηνηκῆς») κ' ἐπαίσχυντης εἰκοσαετίας!.. Θὰ τὰ μαζεύουν τώρα ὅλοι οἱ σαλτιμπάγκοι μας «μεγάλοι» - καὶ τέρμα ἢ παράστασι! Κανεὶς πιά δέ δέχεται ν' ἀκούσῃ τὴ μυθολογία τους!..

Εἶν' ἡ *μυθολογία* τοῦ Τρόμου καὶ τῆς Βόμβας· τῆς Βόμβας καὶ τῆς Ἀντιβόμβας· τοῦ Πολέμου καὶ τῆς «Εἰρήνης»· τῆς «Εἰρήνης» καὶ τῆς Ἀντι-«εἰρήνης»· τοῦ δορυφόρου — μὲ τὴ Βόμβα νὰ γυροφέρνῃ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μας — καὶ τῶν δορυφόρων κι ἀντιδορυφόρων· τῶν δούλων καὶ τῶν ψευτοελευθέρων· τῶν δούλων καὶ τῶν μ' ἄλλους τρόπους καὶ μηχανισμοὺς πρὸς δούλων καὶ δουλοκτητῶν· τῶν ἱμπεριαλιστῶν τοῦ ὅπλου — πού μάλιστα σκότωσε (ὠμὰ, γκαγκστερίδικα) καὶ καπνίζει «ἄθωο» — καὶ τοῦ «ἰδεολογικοῦ» ἀντιόπλου — πού μάλιστα σάρωσε ψυχές, συνειδήσεις (μεθοδικὰ, «διαλεκτικώτατα») καὶ καπνίζει ἀθώωτερα, ὅπλο ἄλλο τόσο (ὅχι ἄλλο τί;) ἀφοῦ κράτος (ὑπερπηδῶντας «σύνορα») ἐπεκτείνει ἐπίσης — μὲ τὴν «Εἰρήνην» πάντα (γι' αὐτὴν μόνον) ὁ πόλεμος!) καὶ τὸν «Αφο-

πλισμό» (τῶν ὅπλων μόνο, ὄχι καὶ τῶν ἀντιόπλων του!) καὶ, μὲ τὴν περιστέρᾳ (μὴν τὴν βασκάνετε!) ὄχι μὲ τὸν ἀγιοῦπα, τὸ λύκο σηκωμένο πάντα ἔτοιμο κνὰ καθάριση», κάτω ἀπ' τὶς κατάλευκες φτεροῦγες τῆς!..

Ἄ, μασκαράδες, παλιομασκαράδες προαιώνιοι! Σκα σμός πιά ἡ μυθολογία σας — καὶ μὲς ἀπ' τὰ ἴδια σας τὰ στρατόπεδα — ἡ θρασύτατα οἰκοδομημένη, μὲ τόση ἔ-
παρση καὶ κυνισμό, «ἀναντίλεκτα» — λόγω κἀννης στοὺς κροτάφους μας, δεξιά κι ἀ-
ριστερά, τέταστον αἰῶνος (μόνο;) στηριγμένης — πάνω σὲ σειρές ἀπὸ ἀνεπέρειστους
ἰσχυρισμούς ἀσύστολης ἀνοησίας καὶ βίας, τῆς πιὸ χωροφυλακίστικης καὶ ἰζηματικῆς
ὑποστάθμης αὐτοῦ τοῦ Κόσμου!

Νά τὰ «ἐπιχειρήματά» σας:

Ἡ Δύση εἶν' ἕνας κόσμος, κ' ἡ Ἀνατολή ἕνας ἄλλος κόσμος!

Ναί;.. Ποιὸς τότε;.. Ποιὸς τὸ ἀπόδειξε;.. Διόλου ἕνας, οὔτε κόσμος, οὔτ' ὁ
ἕνας οὔτ' ὁ ἄλλος! Κι ὁ καθένας, ἀπ' τοὺς δυὸ λειψοὺς καὶ μονόπαντους, διόλου δὲ
τόσο ἄλλος ἀπ' τὸν ἄλλον!.. Κι αὐτὸ νὰ φωνάζη, νὰ ὀρῦεται, μὲς ἀπ' ὅλα τὰ φανε-
ρώματα καὶ τὰ καμώματα τόσα χρόνια, μὰ τώρα-τώρα πιά καὶ νὰ γίνεταὶ κοινὴ
συνείδηση σ' ὅλη τὴ σφαῖρα: πὼς οἱ ὅποιες — τάχα «διαρθρωτικῆς» (μὰ ὄχι οὐ-
σιαστικῆς, μ' ἕνα κριτήριο ἀνθρωπισμοῦ κ' ἐλευθερίας) — μικροδιαφορὲς «συστη-
μάτων» (κρ α τ ι σ μ ο ὦ, πάντως, καὶ κοινφορμισμοῦ), παρὰ τὰ τερατολογικῶς —
καὶ πάντα παραφουσκωμένα — μυθολογούμενα ἑκατέρωθεν, ὄχι, δέν ὀξύνονται,
δέ διατείνονται, ἴσα-ἴσα ἀμβλύνονται, συμπτύσσονται, ἰσοπεδώνονται — ἀν
μὴ τι ἄλλο: κι ἀπ' τὴν κοινὴν τεχνικὴ καὶ μεθοδική, τὴν ἐντελῶς ταυτόσημη
ὀργανωτικὴ τῶν κατεξουσιάσεων (σ' ὅλο τὸ χῶρο καὶ σὲ κάθε τομέα) —, ὅσο πού
τέλεια θὰ ἔξομοιωθοῦν (καὶ στὴν ἐπιφάνεια, καθὼς πανομοιότατοι δὲ καὶ

στη ρίζα τῶν «ὀρμῶν» καὶ τῶν ἐπιδιώξεων) οἱ «δυὸ» δῆθεν «κόσμοι», ποῦ συνιστοῦν τὸ ἕνα Κακὸ τοῦ Κόσμου, τὸ ἴδιο κάλπικο νόμισμα! Καὶ θὰ γίνῃ αὐτὸ σύντομα, συντομώτατα αἰσθητῶ, χτυπητὸ παντοῦ — ἄρχισε ἤδη, καὶ ἀκατάσχετα ἀπλώνεται — γιὰ νὰ τελειώσουμε!..

Ἦ πάς, τάχα, ἔστω καὶ τὸ νὰ «συνπάρξουν», μόνον σὰν ἀποτέλεσμα «τερατώδους προσπαθείας» καὶ «καταπληκτικῶν ἐλιγμῶν» τακτικῆς — σχεδὸν «ὑπερφυῶν» κοντέψαν νὰ μᾶς ποῦν (μὲ τὴν «ὑπερφυῖα» πιθήκων) — μποροῦσε νὰ ἔρθῃ, γιὰτὶ βέβαια, «καθὼς ξεύρετε» (ἐνῶ διόλου δὲν «ξεύρομε», καὶ δὲν ἐπέισθημεν παρὰ γιὰ τὸ ἀντίθετο) «τρομερὰ διαφέρουν» ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλον!

Κουραφέξαλα! Οὔτε διέφεραν, οὔτε ἦταν δυνατὸ συν-γενεῖς νὰ διαφέρουν! Οὔτε, φυσικά, κ' οἱ «ἐπιθετικο-αμυντικοί» — ἢ «ἀμυντικο-επιθετικοί» (τὸ ἴδιο κάνει, γιὰ ὅσους μὴ κοροΐδα) — μηχανισμοὶ ἐκάστου. *Νάτο καὶ Βαρσοβία*: μηχανισμοὶ ἐπιβολῆς, ἀπλῶς, δυὸ «δικαίων», τῶν ὠμότατα ἰσχυροτέρων σὲ δυὸ μπλόκ! Διόλου θεληματικοὶ ὄργανισμοί, στοὺς ὁποίους τάχα ἐκούσια ἐντάχθηκαν — τί λέμε! τάχα καὶ τοὺς ἀπαίτησαν νὰ συσταθοῦν, γιὰ νὰ ἐνταχθοῦν! — οἱ μικροὶ κ' οἱ ἀνίσχυροί. Ἀντίθετα: μηχανισμοὶ βιαίας στρατεύσεως καὶ καθυποταγῆς ὄλων τῶν ἄλλων κάθε μπλόκ κάτω ἀπ' τὸν βάνουσο ἰσχυρότερό του! Μηχανισμοὶ ἀδίκου δηλαδὴ!

— Ἦθελαν νὰ στήσουν πυραύλους οἱ Ἀμερικανοὶ σ' ἕναν τόπο; [Γώρα δὲν τοὺς χρειάζονται πιά, μὲ τὴ στρατηγικὴ ἡμισφαιρίων, καὶ τὴν Ὑπερβόμβα νὰ γυροφέρνῃ ὀλοένα πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας (καὶ τὰ κεφάλια τους, ἢ ξένη)!]

Πάντα «τοὺς τὸ ζητοῦσαν», ὅλες οἱ «κυβερνήσεις» καὶ τὰ ἀνόμιμα κόμματα — καὶ «φρνήματα» — αὐτοῦ τοῦ τόπου! [Βρέ μυστήριο πρᾶμα! Ἦ φιλενάδα μας, μᾶς λέει ὄχι ἡ γυναῖκα μας, μᾶς λέει ὄχι ὡς καὶ γιὰ μιὰ πάστα σ' αὐτὸ τὸν Κόσμο, ἢ καὶ γιὰ ἕνα γιασεμί, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας πόσες φορές δὲν ἀκοῦμε ὄχι καὶ μόνον αὐτῶν τῶν τρισηλυκίτατων Ἀμερικανῶν, τῶν τρισηλυκυ-κυ-κυ-κύτατων πάντα Ρώσων, δὲν τοὺς ἀρνήθηκε κανεὶς ποτέ τίποτα, πάντα ὅλα ὅλοι τοὺς τὰ ζητοῦσαν, παρακαλεστικά, στὰ πόδια τους κυλιόντουσαν καὶ τοὺς θερμοπαρακαλοῦσαν: *Πυράυλους, σᾶς παρακαλοῦμε! Μιὰ βομβίτσα, εἰ δυνατὸν, πάνω ἀπ' τὸν οὐρανὸ μας!.. Κάντε μας αὐτὴ τὴ χάρη - δέ θὰ μᾶς τὸ ἀρνηθῆτε, δέ θάσαστε τόσο σκληροί, σ' ἐμᾶς ποῦ σᾶς ἀγαπάμε!..*

— Ἦθελαν νὰ συντρίψουν, οἱ — «ἀντισταλινικοί» μάλιστα — Χρουστῶφ, τοὺς ἔρμους ὠργισμένους τῆς Βουδαπέστης;

«Τοὺς τὸ ζήτηγε» καὶ αὐτονῶν ἢ ἴδια πάλι ἡ Βουδαπέστη: Νὰ τὴ συντρίψουν, ἀδίσταχτα! Νὰ μὴ χάσουν οὔτε λεφτὸ! Μὲ πέντε χιλιάδες τάνκς — τὰ βαρύτερα, τὰ ἰσοπεδωτικώτερα, τὰ πιὸ τελευταῖα «μοντέλλα» τῆς «βαρειᾶς» σοβιετικῆς βιομηχανίας — νὰ τὴν κάνουν σκόνη, ἀλοιφή, «στ' ὄνομα τῆς Βαρσοβίας», τῆς «Ἐπανάστασης», τῆς «ἐνόττητας ἐναντία στὸν ἱμπεριαλιστικὸ ἔχτρὸ» - καὶ στὸ «πνεῦμα», ἴσα-ἴσα, τοῦ «λυωσίματος πιά τῶν πάγων τῆς δεσποτείας»! [Καί, θυμᾶστε; Τὸ χαζόπρᾶμα, ὁ γιὰ λόγους μοσχοπούλησης — μονάχα — τῶν μαυροκείμενων του, στὴν «Ἀριστερά» καὶ στὴ «Συνοδοιοπορία» ὄλου τοῦ Κόσμου, «συνοδοιοπορῶν» καὶ αὐτὸς — καθὼς λίγο πρὶν καὶ «θαυμαστής» τοῦ «ἰσχυροῦ» Μπενίτο — Καζαντζάκης μας, «χαιρέτιζε σὰ λευτερωτῆ, τὸν μεγάλο Σοβιετικὸ Στρατὸ στὴ Βουδαπέστη»!.. Τί χαμποῦ τώρα, νὰ μὴ ζῆ νὰ τὸν φτύνατε, ποῦ ξυπνάτε καὶ γιὰ τὸ ΝΑΤΟ οἱ μισοί, μὰ καὶ γιὰ τὴ Βαρσοβία σας οἱ ἄλλοι μισοί - γιὰ τίς ὠμές καὶ ὁμοιεῖς δεσποτεῖες πιά ὅλοι!..]

Κανεὶς πιά δὲ δέχεται ν' ἀκούσῃ τὴ μυθολογία τους. Σάπιες ντομάτες καὶ κλούβια αὐγὰ τώρα ὅλοι γιὰ τὴ μυθολογία τους! Δυὸ πτώματα τυμπανιαῖα - ἢ μᾶλλον: ἕνα πτώμα, μὲ δυὸ ὑδροκέφαλα τερατώδη, ὀδωδὸς μπρὸς μας!.. Κ' ἡ σήψη ὡς τὸ στερέωμα!..

Κάθομαι καὶ σκέφτομαι: Εἶναι τὸ ὄχι ἢ εἶναι τὸ πουργουιά;

Εἶναι καὶ τὸ ὄχι καὶ τὸ πουργουιά μαζί, σχεδὸν τριάντα χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τότε ποὺ πρωτοεπώθησαν, ἀπὸ ἓνα ἐνστικτο καὶ ἀπὸ μιὰ καλλιέργεια, ἐνὸς λαοῦ ἀνώριμου κ' ἐνὸς ὑπερώριμου, ποὺ κ' οἱ δυὸ πάντως «δέ μάσαγαν» — ἀπὸ δυὸ διάφορους δρόμους φτασμένοι — τὴν ἴδια μυθολογία!..

Εἶναι τὸ ὄχι, μετὰ τὸ πουργουιά! Τὸ ὄχι τῶν «μικρῶν», μετὰ τὸ πουργουιά δλων! Εἶν' ἡ ἐκδήλωση ὄχι τῆς ὑποψίας μόνο, ἀλλὰ τῆς πιδ ἀποφασιστικῆς βεβαιότητος πιά, ἐναντίον ὄλων τῶν μυθολογιῶν τῆς ὠμῆς «ἰσχύος»!

Καὶ χρειάστηκε σχεδὸν τριάντα χρόνια γιὰ νὰ κἀνῃ τὸ γύρο — καθὼς πρόσταζε καὶ ὁ μυθικός ἐκεῖνος Ξεραγκιανὸς τὸν Πέερ Γκόντ τὸ δόλιο, ποὺ γύρευε «νὰ τότε ξαναχύση, νὰ ξαναπεράση» λέει «ἀπ' τὴν Κουτάλα», ὅπως δὰ ξαναπέρασε ἀλήθεια στὶς μέρες μας ὁ Κόσμος ὅλος: τέτοια κρίση κ' ἐπανασύντηξη πυρηνική, γιὰ νὰ ξαναφτάνη σήμερα σ' αὐτὸ τὸ πουργουιά ξανά, καὶ σὲ τέτοιο ὄχι, μὰ ριζικά τώρα, καὶ ἀμετανόητα πιά ἀποφασιστικός, ὅλος!..

ΣΤΑ ΣΟΒΑΡΑ, ΛΟΙΠΟΝ, κινδύνεψε ἀπ' τὸν κύριο Πασσὰ τὸ Πάρκο; Στὰ σοβαρά, ἀπὸ τὸν κύριο Πασσὰ πούβγαλε τὰ μάτια τοῦ ἀνυποψίαστου ἑλληνικοῦ κόσμου, μὲ χιλιάδες ἀντιτύπων τοῦ ἐξαμβλωματικοῦ τοῦ Ἡλίου — ἦτοι: τοῦ χειρότερου, καὶ τοῦ θρασύτερου (κ' ἐμπορικότερα), χασάπικα, ἀνευθυνότατα) τσαπατσουλογραμμένου καλιολεξικοῦ-τραγελάφου τῆς Ψωροκώσταινας — κ' ἐπειδὴ μᾶς ἔβγαλε μ' αὐτὸ τὰ μάτια, ἔπρεπε κ' «εὐεργέτης» ντέ καὶ καλὰ νὰ μᾶς γίνη, μ' ἀνατολίτικους ναργιλέδες, καὶ ἄλλες φαιδρότητες κ' ἰταμότητες, σὲ «κείδικό μουσεῖο» λέει!..

Τί περιμένετε ὅμως ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ γιὰ τὰ «κομμάτια» τῆς πολυκροτῆς αὐτῆς ψευτοσυλλογῆς του φωνάζει ὁ ἴδιος: «Τὰ σιχαίνονται!»¹ (Κ' ἐπειδὴ «τὰ σιχαίνονται» — δῆθεν — ἐσύ, ρέ φίλε, πρέπει ἐμεῖς νὰ τὰ ὑποστοῦμε, καὶ νὰ σοῦ δώσουμε καὶ παλάτι νὰ «κἀσααθεσαι», μὲς στὸ Πάρκο;.. «Εἶλα σῶσον, Κύριε!»)

Κι ὅμως! Ἐπειδὴ ἔχει φιλαράκο τὸν κύριο Στεφανόπουλο, θὰ τὸ ἐπαθαίναμε καὶ τοῦτο, ἀπ' τὸν κύριο ἐκδότη τοῦ ἄθλιου Ἡλίου!

Τώρα, ἂν δὲν ἦταν (ἀτυχῶς) καὶ δημοκοπική ἢ «ἀγανάκτηση» τοῦ Δημάρ-

χου Ἀθηναίων — καὶ πολλὰ τὰ δημοκοπικά του διαρκῶς (δυστυχῶς) — θὰ λέγαμε (ἀπλῶς), πῶς ὑπῆρξε μόνον δικαία! Μὰ νὰ ποὺ ὁ κύριος Πλυτὰς ἔβγαλε μὲν φωνή, ἀλλ' ἔβγαλε μόνον κατὰ Πασσὰ, γνωρίζοντας ἄλλωστε πῶς συμπαθῆς πάντως γίνεται, σ' ὄλους τοὺς δημοσιογραφικούς κύκλους καὶ τοὺς παροικούντας τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅποιος στραπατσάρει τὸν ἀπὸ τόσα καὶ τόσα ἀσυμπαθῆ κύριο Πασσὰ. [Πολλὰ γνωρίζει, γενικῶς, ὁ κύριος Πλυτὰς, ἀπὸ «διαφήμιση» καὶ προβολή, καὶ τὰ παραεφαρμόζει! Λιγώτερα θὰ τὸν ὠφελοῦσαν — ὅπως καὶ ὄλους — περσότερο!] Ἀλλὰ γιατί, λοιπόν, τὴ φωνή του δὲν «ἐπεξέτεινε» — ἢ: δὲν τὴν ὕψωσε καὶ πιδ πρὶν — ὁ κύριος Δήμαρχος κατὰ τῆς θρασυτατῆς λογουχάρη ἀρπαγῆς μεγίστου — καὶ τοῦ προσιτωτάτου — τμήματος τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως, ὅπου ἐνοχλητικώτατο — καθὼς διαβάζομε, γιὰ τοὺς περιοίκους — κέντρο, «μαζεῦει παρά», καὶ δίνει καὶ ὀλίγα ψιχία γιὰ «ἐνοίκιο» στὸ Δῆμο;

Βεβαιότατα ὁ κ. Πασσὰς σαράι στὸ Πάρκο ποτὲ νὰ μὴν ἀποκτήσῃ! Καὶ καλῶς αὐτὸ ἀπεκλείσθη! Καὶ τοὺς ναργιλέδες του — τὸ πρόσχημα — ἄριστα ἐπραξε νὰ τοὺς κρατήσῃ, «νὰ τοὺς σιχαίνονται» μόνος καὶ νὰ μὴν τοὺς «δωρίσῃ» ἔτσι πανάκριβα μάλιστα κ' «εὐεργετικά» στὴν ἔρμη τὴν Ψωροκώσταινα! Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κύριος Δήμαρχος Ἀθηναίων, μὴ καὶ δόξαν θέλει, καὶ ψήφους — ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὰ ἐλατήρια, ἂν καὶ ἀπὸ κακὰ

¹ Εἰκόνες 13-5-66 (ὅπου καὶ ποζάρει, «ἐμβριθῆς» καὶ «τεθλιμμένος», ὁ Ἰ. Πασσὰς, ἀναμέσον διαφόρων γιαιλικῶν τῆς «συλλογῆς» του), 56α.

βγαίνει καλό — ὄφειλε νὰ ὑψώσῃ φωνήν, ὅτι ὄχι Πασσάς δέν θὰ στήσῃ ποτέ του ἐκεῖ σαράι — ὅσο καλά κι ἂν τὸ ξαναμαστορέψῃ, τυχόν, ὅσο κι ἂν ἔχη στὸ χέρι τὸν ὅποιον νῦν πρωθυπουργὸ ἢ χτεσινὸ (κι αὐριανὸ ἀντύχη) Παπατζή ἢ Καραμανλή — παρά, ἐπὶ τῆς εὐκαιρίας, (μιὰ κ' ἐβίγη θέμα ποῦ ἀπὸ χρόνια βρωμαίει): καὶ τὸ κέντρο τῆς *Μαυροματαίων* θὰ σαρώσῃ ἀπὸ κεῖ μιὰ μπουλντόζα, κ' ἡ *Χαρτογραφικὴ* νὰ μαζεύῃ τὰ μπογαλάκια τῆς, ὅπως κ' ἡ *Σχολὴ τῶν Ἐδελφίδων* — ποῦ δέν ἔχουν καμμιά θέσῃ πιά μὲς στὸν ἕνα πνεύμονα τῆς πόλεως — κι ὄλη ἡ περιοχὴ, ποῦ περικλείνεται ἀπ' τὴ Λεωφόρο Ἀλεξάντρας - *Μαυροματαίων*, προέκταση *Κοδριγκτώνας* - ἐκβολὴ *Κερκύρας* - ρέμμα πίσω ἀπ' τὴ *Χαρτογραφικὴ* (ὅπου κέντρα ὁμοφυλοφίλων) ὡς ἀπάνω (κράσπεδα *Γκούζη*), καὶ μὲ τὸ δασάκι τῆς *Σχολῆς Ἐδελφίδων* μέσα, καὶ τὸν παρακείμενο λόφο (τῶν «προφυλακτικῶν», καὶ τῶν ἡδονοβλεψιῶν) ὡς κάτω, τὸ ἄλλο ρέμμα (πίσω ἀπ' τὴ *Νινόν*), μαζὶ καὶ μ' ἐκεῖνο τὸ παλιὸ *Στρατιωτικὸ Κτηνιατρεῖο* (καὶ τὸ ἄλλο ἔρμο δασάκι, μπρὸς του), νὰ γίνονταν ἕνας μέγας κήπος — διπλάσιο δηλαδὴ τὸ *Πάρκο* (ἂν μὴ τριπλάσιο), χωρὶς τὸ παραμικρὸ κτίσμα μέσα: νὰ γκρεμίσουν καὶ τὸ ἄθλιο («*Ἄλσος*, τὸ ἐξαμβλωματικώτατο, κι ἀπὸ πύρινο ἢ παγωμένο διαρκῶς μπετόν) στὸ κέντρο του — κ' ἐκεῖ νὰ πηγάζουν τὰ παιδάκια!..

Τὰ παιδάκια ν' ἀνασαινοῦν πασχαλιές κι ὄξυγόνο - ὄχι ὁ κύριος, κ' οἱ ἀνάλογοι ἄτεκνοι Πασσαῖδες!.. Καὶ τὰ τριζόνια, οἱ γρύλλοι, τὰ βατράκια καὶ τὰ ἀηδόνια ν' ἀκούγονται τὶς νύχτες, ὄχι ἐπιθεωρησιακὲς ἀηδίες καὶ ἀγριοφωνάρες (κ' οἱ τόσο τετριμμένοι πιά «κομπερασιέ» μας) ἀπ' τὰ βάρβαρα μεγάφωνα καὶ τὶς ροκάνες, τοῦ ἑνὸς καὶ τ' ἄλλουνοῦ «τῆς πορτοφύλας» ποῦ «κάνει παράδες»!

ΝΑ ΜΑΣ ΞΑΝΑΔΩΣῃ τὸ *Πάρκο* μας, ὁ κύριος *Δήμαρχος*, καὶ θὰ τὸν βγάλουν οἱ Ἀθηναῖοι χρόνια — τοῦ τὸ λέμε ἐμεῖς ποῦ τὸν βγάλαμε μιὰ φορὰ, στίς 3 Ἰουλίου τῆς *Εἰσβολῆς*, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ τὸν θυμόμαστε — *Δήμαρ-*

χο!.. Νὰ μᾶς ξαναδώσῃ τὸ *Πάρκο* μας! Ὅχι ποῦ μᾶς πῆραν τὴ λίμνη του - καὶ τὴ νοίκιασαν σὲ θεατρῶνους, νὰ στήνουν «λαϊκὰ» ξεράσματα, τῆς ἐμπορικώτατης ψευτοσυνοδοιπορίας ἐκεῖ!

Καὶ νὰ διώξῃ καὶ τὸ *Πανελλήνιο*!.. Ἡ νὰ φέρῃ μπουλντόζες καὶ νὰ γκρεμίσῃ τὶς στρατοπεδο-συρματοπλεγματικές του μάντρες, καὶ ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερη τὴν ἄθληση μέσα κεῖ, γιὰ ὄλους!.. Ὅποιος θέλει διαβάτης, ἔτσι καθὼς θὰ τοῦ ἔρχεται ἡ παλιὰ ἐφηβικὴ ἰδέα, νὰ φέρῃ ἀνεμπόδιστα, μισογελῶντας, τὰ βήματα στὸ στίβο, στὸν ἀλτήρα, στὸ σκάμμα: νὰ βγάλῃ τὸ σακκάκι, τὸ πουκάμισο: νὰ βρῖσκη ἐκεῖ γυμναστὴ — φίλο, προσήνιο, ποῦ τὸν καταλαβαίνει — καὶ νὰ ξαναθυμᾶται, ὁ ταλαιπωρημένος, τοὺς μῦς, τὰ νιάτα του — τὰ φυσικά του δικαίωματα σ' αὐτὸν τὸν Κόσμο κάποτε, πρὶν τὰ χάσῃ γιὰ πάντα μὲς στὰ καυσαέρια — καὶ νὰ ξανατρέξῃ ἐκεῖ (κι ἂς λαχανιάζῃ), νὰ ξαναναπνέῃ τὸν ἀψὺν ἀγέρα τῆς λεβεντιάς καὶ τῆς ἀμιλλας, κι ἂς κοντεύῃ, στὰ δηλητηριασμένα μας πλεμόνια, νὰ μοιάζῃ πιά μὲ φλόγα τοῦ Καρτηρίου - ὁ ἀγνὸς ἀγέρας, νά, ποῦ ὄλοι καὶ ὄλα μᾶς τὸν κόβουν!..

Νὰ μᾶς ξαναδώσουν τὸ *Πάρκο* μας! Αὐτὸ ποῦ πρωτάνθισε τὰ τραγούδια μας - τὶς φυλλωσιές του ποῦ ἔκρυψαν τὶς νύχτες μας καὶ τὶς κοντὲς ἀνάσες μας τῆς Κατοχῆς, τὰ τριζόνια του, ποῦ παρηγόρησαν τὴ μοναξιά μας, τὴ λίμνη του ποῦ τὰ «χειλία» τῆς πρωτοφιθύρισαν καὶ τὸν Καπνίση καὶ τὸν Χατζιδάκι μας, καὶ τὰ λόγια τῆς Ἐξέγερσης καὶ τὰ λόγια τοῦ Ἐρωτα!.. Τὴν κοπέλα ποῦ ἦρθε βράδι κ' ἔφυγε ἄλλο βράδι, τὴ φυσαρμόνικα ποῦ δέν ξανακούστηκε — «... Ἀχιλλέα, ἐσύ σαι;...» — τὴ φλόγα π' ἀναψε ἀντικρυνὸ τσιγάρο.., τὴ φλόγα ποῦ πλησίασε κ' ἔτρεμες... κ' ἔτρεμα... (κ' ἔτρεμε κι αὐτὴ, ρωτῶντας...) - ὄχι τοὺς βάρβαρους, τοὺς βάνουσους, τοὺς ἀνόνηρους προβολεῖς τώρα τῆς «*Ἀμέσου Δράσεως*», ποῦ διασκίζει κι αὐτὴ θρασυτάτα τὸ πλεμόνι τῶν παιδιῶν μας, κι ὀρέεται!..

Ἄντε ἀπὸ κεῖ, κύριε Πασσά, ποῦ θὰ κάθουσιν στὸ *Πάρκο*!.. Διώξ' τους, κύριε *Δήμαρχε* - καλὰ ἔκανες κὶ τὸν ἔ-

διωξες!.. Καὶ διῶξ' ὅμως καὶ τὰ κελλιά τῶν κιτρινόλαιμων, ἀλλοῦ νὰ πᾶν νὰ γίνωνται *καπετάν-Σκοιῶστρες*, στὰ βουνὰ καὶ στὰ ὄρη - ποὺ τοὺς πρέπουν καὶ ποὺ τοὺς γυμνάζουν καλύτερα! Καὶ κόψ' τὰ καλώδια τῶν μεγαφώνων!.. Φέρε τίς μπουλντόζες, νὰ μὴν ἀφήσουν τίποτα ἔρθιο μέσα κεῖ!.. Καὶ τὸ Λαὸ αὐτῆς τῆς πόλης, δίχως ἀνάσα πιά, φέρ' τον νὰ φυτεύη μὲ κλαδιά στὰ χέρια του καὶ φύτρα ὅ,τι τοῦρθη σὲ μιὰ νύχτα - μὲ τσαπιά καὶ μὲ κασιμάδες, μὲ ξινάρια καὶ τσουγκράνες, φέρ' τον νὰ φυτεύη ὅ,τι τοῦρθη: μαντζουράνες καὶ γεράνια, μουσμουλιές κι ἀγιόκλημα - καὶ μουριές καὶ κυπαρίσσια καὶ τριανταφυλλιές (ὅ,τι τοῦρθη ὁ Λαός, φτάνει νά ναι φύλλο πράσινο, κι ὄχι τοῖχος! Ἀνάσα κι ὄχι τεῖχος!)

ΑΛΛΗ ΧΑΡΗ αὐτὸς ὁ Τόπος, ἀπ' τὴν ἴδια του τὴ μορφή καὶ τὸ κλίμα, γιὰ κείνους ποὺ τὸν κατοικοῦν, δέν ἔχει!.. Κι ἀσφαλῶς μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς — καθῶς τὸ κοπανᾶν ἀνιὰρὰ τόσοι καὶ τόσοι — πὼς «ἡ βαρειά βιομηχανία κ' ἡ μεθοδικὴ ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς, ἡ μελετημένη κι ὄλο πιὸ σύντονη ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας, κάνουν τὸν τόπο πλούσιο καὶ τοὺς ἀνθρώπους πλούσιους»!

Ἄλλὰ πρὸς τί, λοιπὸν, ὅποιος ἄλλος πλοῦτος ἐδῶ;

Θὰ σᾶς φανοῦν «παράξενες» τέτοιες σκέψεις — ἴσως καὶ «ἀντιδραστικὲς» θὰ ποῦν οἱ πιὸ ἄκριτοι — μὰ ἐγὼ ἐπιμένω: Πρὸς τί, ἀλήθεια, ὅποιος ἄλλος πλοῦτος ἐδῶ;

Σὲ χῶρες ὅπου ὁ πάγος, τὸ χιόνι, ὁ σιμούν, ἡ λαύρα, τὸ κουνούπι, ἡ ὀμίχλη, τὸ «φόγκ», τὸ σκοτάδι, ἔννια μῆνες τὸ χρόνον, νὰ καταλάβω τὸ κυνήγι τοῦ ἄλλου πλοῦτου, μὲ ὅποια θυσία τῆς φύσης - ποὺ δέν εἶναι πρῶτος πλοῦτος ἡ ἕδρα!.. Ἐκεῖ, νὰ καταλάβω ὡς καὶ τὸ νὰ τρυπώσουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ πάντα κάτω ἀπ' τὴ γῆ — σὰν τοὺς λαοὺς τῶν μυθιστορημάτων τοῦ ὑπερατομικοῦ μας μέλλοντος — γιὰ ἓναν πλοῦτο ποὺ θ' ἄστραφτε μόνο στὸ φῶς τῶν λαμπτήρων καὶ τῶν προβολέων, μόνο στὸ κλειστὸ δωμάτιο, μὲ τὰ διπλὰ καὶ παγωμένα τζάμια, τὰ διπλομανταλωμένα! Μὰ ἐδῶ ποιοὶς

«πλοῦτος» τάχα ἀξίζει τὴ θυσία τέτοιου δωρισμένου πλοῦτου πάμφωτου: τῆς εὐκρασίας καὶ τῆς εὐδίας, τοῦ φύλλου καὶ τοῦ ἀφροῦ - τέτοιου φύλλου, τέτοιου ἀγέρα, τέτοιου ἀφροῦ!..

Λοιπὸν — ἔτσι «ἀντιδραστικὰ» (μ' ὄλο ποὺ δέν εἶμαι γέρος ἀκόμα) — ἐγὼ θυμᾶμαι στὰ νιάτα μας, στὰ παιδικὰ μας: χρόνια, ἐκεῖνες τίς ἀκτὲς ὅλες δικές μας, δικιά μας ὅλη τὴ θάλασσα καὶ τὴ φύση, δικὰ μας τὰ βουνὰ, τίς παραλίες, δικές μας ὅλες τίς ἐρημιές τῆς ὁμορφιάς! Θυμᾶμαι πὼς ἡ Ἀθήνα ἦταν σχεδὸν παραθαλάσσι! Ἐφτανες καὶ μὲ τὸ τράμ στὴς Τζιτζιφιές, στὸ Ἐντεν καὶ μὲ τὰ πόδια στὸν Ἀλιμοῦ καὶ μὲ τ' ἀνοιχτά μας λεωφορεῖα, στὴν ἔκπαγλη καὶ πεντακάθαρη Γλυφάδα!..

Τώρα «πλουτίσαμε». Δηλαδή: φτωχύνουμε!.. Κι αὔριο θὰ «πλουτίσουμε» λένε «περσότερο». Δηλαδή: θὰ γίνουμε τέλεια φτωχοί! Ὅα χάσουμε ὀλίγελα κι αὐτὸ τὸ δῶρο ποὺ εἴχαμε ἀπὸ μοῖρα: τὸν ἴδιο μας τὸν Τόπο!.. Θαρθῆμιὰ μέρα — καὶ θὰ μὲ θυμηθῆτε — ποὺ ἐσεῖς κ' ἐγὼ θὰ κατοικοῦμε καὶ θὰ τσιτσιρίζουμε σὲ βρώμικα μεσόγεια, καὶ τὰ παιδιὰ μας θὰ τσαλαβουτᾶν σὲ κοχλαστὲς λασπόλουμπες ποὺ θὰ τίς λέν «πισίνες»! Πάνω μας θὰ κάθεται βαρὺ τὸ σύννεφο, λιπῶδες, ἀπ' τὰ φουγάρα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς ὑπεραναπτύξεως - καὶ τῆς «εὐημερίας» τοῦ *μαζανθρώπου*! Ὅα βράζουμε, πατριῶτες, στὸ θεῖο φῶς τῆς «εὐμάρειας», τοῦ «πιὸ ὑψηλοῦ» — στὰ νούμερα — «κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος», ἀλλὰ «κατὰ κεφαλὴν» σκυμμένῃ, ποὺ τότε πιά θὰ ξυπνᾶ, καὶ δέ θὰ «προτιμᾶ» τέτοια ζωὴ - μὰ θάν' ἀργά! Κι ὅπου λίγος ἀέρας, λίγο πράσινο, λίγη θάλασσα: ὅπου βουνό, κορφή, Ὀμορφιά: ἔλατο στὸν οὐρανὸ ἢ πευκῶνας στὸ γιαιλὸ καὶ στὴ χρυσὴ ἀμμουδιά — ἂν μείνουν πεῦκα μὲ βελόνες, κι ὄχι ἀμμουδιά ἀπὸ ναῖλον ἢ γκρόμπετόν! — θὰ χαίρωνται λέτσοι κάθε ἄλλης ράτσας λιγώτερο ἡλίθιας αὐτοῦ τοῦ κόσμου· κ' ἐμεῖς σερβιτόροι, λαντσέρηδες, πλύστες μηχανῶν· ἐμεῖς ρουφιάνοι ἀντρῶν καὶ γυναικῶν στὸ ἐσωτερικὸ· ἐμεῖς κολοτούμπηδες, σὲ ὅλα — : Διατάξτε, κύριε!.. Διατάξτε, σενιόρα!.. Στους ὀρισμοὺς σας, ἀφέντες! (Κλωσιὰ; Κλωσιὰ, μάλιστα!)

Ἐδῶ, στὰ πισινά παρακαλῶ!) — καὶ γιὰ μᾶς φραγμένη ἢ θάλασσα, φραγμένο τ' ὄρθιο ἀνάστημα (διπλοτριπλοδιπλωμένο λάστιχο - κ' ἢ οὐρὰ στὰ σκέλια!), φραγμένη ἢ ἀνάσα, καὶ «πλούσιοι» (βέβαια, «πλούσιοι»!) οἱ τρισηλίθιοι, οἱ τρισαναπτυγμένοι χρυσόφορτοι βλάκες αὐτοῦ τοῦ Τόπου: οἱ τόσο ἀνάξιοι χαμάληδες τέτοιου δώρου θεοῦ, πού τόρριξαν χάμω καὶ χώσανε — γραμμὴ ἀπ' τὴν Κίρκη τῆς «κνέσεως» — τὸ ρύγχος στὴν κοπριά τῶν χαρτονομισμάτων!

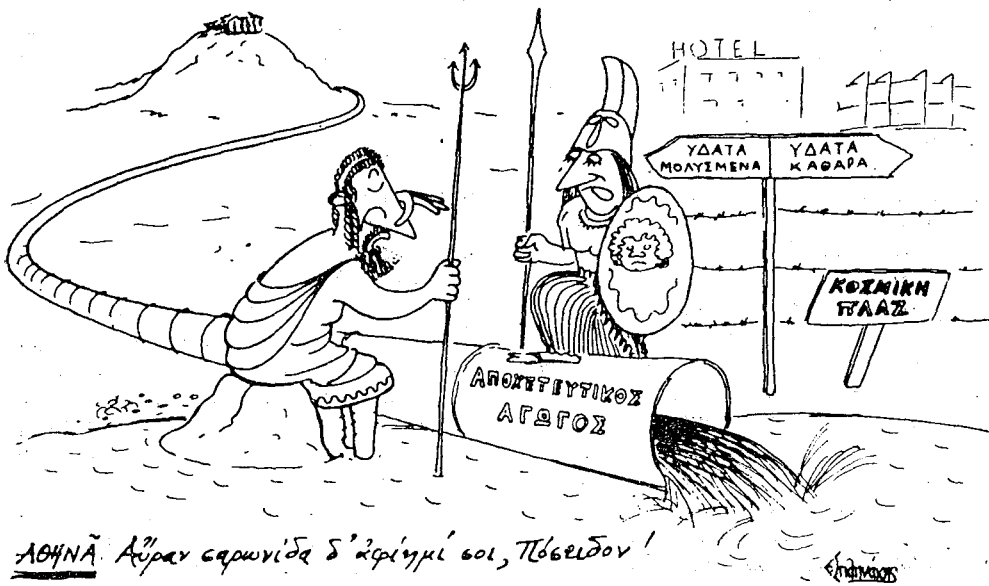
Ε ΓΩ ΟΝΕΙΡΕΥΟΜΑΙ ΛΟΙΠΟΝ — καθὼς «ἀντιδραστικός», καὶ χοντροκέφαλος στὸ «νοῦ» τῆς «ἀναπτύξεως» — νὰ βρόνταγα μὰ μέρα καὶ ν' ἀμπάρωνα τὶς θύρες τέτοιου Τόπου, πού πνίξανε οἱ ἀδέκαροι κ' οἱ «κλουμπεν» ὄλου τοῦ Κόσμου — στ' ὄνομα, λέει, «Τουρισμοῦ» κιόλας, «χρυσόφορου»! — καὶ ν' ἄφηνά κεὶ ἀπόξω, νὰ γραντζουνᾶνε, μὲ τὰ μεγάλα νύχια τους, — στὴ Γιουγκοσλαβία, στὴ Βουλγαρία, στὴν Τουρκία, στὴν Ἀλβανία, στὴν Ἰταλία — ὄλους τοὺς λέτσους καὶ τοὺς μουσάκηδες, μ' ὄλες τους τὶς μαλλοῦρες καὶ τὰ βρώμικα μπλου-τζήνς, τὶς γλιτσερές τους ὁμοφυλοφιλίες (καὶ τὶς ἄλλο τόσο

γλιτσερότερες ψευτο-αρχαιολατρεῖες), κ' ἐδώμεσα πιά ν' ἀκούγονταν μοναχὰ ἢ μπουλντζόζα - καὶ σύρριζα στὸ βράχο μας, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, λεπίδι!..

Νὰ μὴ μείνη τίποτα!

Οὐτ' ἔπαυλη τοῦ Χρυσοδάχτυλου, οὐτ' ἔπαυλη τοῦ Κοιτεράκια!.. Τοῦ Χρυσοδάχτυλου — πού τονε λένε Νιάρχο καὶ τονε λένε Γουλανδρή, καὶ τονε λένε Φίξ, καὶ τονε λένε Κατσάμπα, καὶ τονε λένε Στράτο, Λαμπράκη, Πορ-τοφόλα (ἢ ὅπως ἄλλιως νάναι) —, τοῦ Κοιτεράκια, πού τονε λένε Μίκη στὸ Βραχάτι ἢ «βουλευτὴ δικό μας» — τῆς φτώχειας μας καὶ τῆς κακομοιριάς μας — ἐκεῖ ψηλά στὴν ἐπηρεμένη «Πολιτεία» τῆς ὑπερχρυσοκάνθαρης ντολτσεβίτας τῶν «Πατέρων τοῦ Ἔθνους μας», μὲ τὶς θηριώδεις «Τζάγκουαρ» καὶ τὶς ἀκόμα πιὸ θηριώδεις κατασκευεῖς δισεκατομμυριούχων!..

Νὰ μὴ μείνη τίποτα! (Τίποτα πού κλέβει ἀνάσα καὶ ἄνοιγμα τοῦ Τόπου, πάντως!..) Καὶ νὰ ξανάδινα τοῦ Λαοῦ πίσω τὴ χρυσὴ του ἀμφοθηνη ἄμμο, τοῦλάχιστον — πού κανεῖς, μὲ τίποτα, δέν ἀγοράζει — τὸ πράσινό του φύλλο ξανά πίσω — πού δέν πουλιέται — τὸν οὐρανὸ, τὸν ἀγέρα, πού μὲ τίποτα δέν ἀντικαθίστανται!..

ΑΘΗΝΑ: Ἀῦραν σαρωνίδα δ' ἀφίγμί σοι, Πόσειδον!

ΠΑΡΙΣ ΤΑΚΟΠΟΥΔΟΣ

Ο ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ἦ:

Ὁ θάνατος μιᾶς ἀγριόχηνας

Η ΑΓΓΛΙΑ δὲν εἶναι μόνον ἡ χώρα τῆς οὐίχλης, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν· αὐτῶν τῶν παράξενων ἀγριόχηνων, ποὺ ζοῦνε ἀνάμεσα σὶς χῆνες, ὅχι ὅπως θὰ τις ἤθελε ὁ Κίρκεγκαρντ, σὰν ὄδηγοὶ καὶ ἡθικοὶ χηνοταγοὶ, ἀλλ' ἀπλῶς: σὰν ἀγριόχηνες! Σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ Κόσμου δὲν βρῖσκεις τόσες ἀγριόχηνες, καὶ μάλιστα τόσο διαφορετικὲς μεταξύ τους. (Στὴ Γαλλία, π.χ., σήμερα, καταλήγουν, σχεδὸν ὅλες, ἀκαδημαϊκοί.)

Μιλοῦν γιὰ τὴν ὑποκρισία τῶν ἄγγλων· πολλοὶ θεωροῦν κι αὐτὸ τὸ χιοῦμορ τους «ἐπιτήδευση». Ἄλλὰ καὶ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν προσφέρει στὸν Κόσμο τοὺς ἐκκεντρικώτερα ἐλεύθερους ἀνθρώπους — ὅχι τοὺς ἀνυποψίαστα ἐλεύθερους, μὰ τοὺς ἐλεύθερους ἀπολιόρκητους, τοὺς ποιητὰς — αὐτὸ καὶ μόνον ἀρκεῖ. Ἄν ἡ «ὑποκρισία» γεννᾷ τέτοια ἐλευθερία, τότε ζῆτω μιὰ τέτοια «ὑποκρισία» κι ἀποθανέτω ἡ δική μας «εἰλικρίνεια», μητρικὰ τὴν ὑποκριτικὰ γαλατιζούσης σκέψως!

Ἔνα τέτοιο ἐκκεντρικὸ πούλι καὶ ὁ Ἡβλιν (Γ)ουώ, ποὺ πέθανε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρό, ἀφοῦ δὲν τὸ κατώρθωσε σαράντα χρόνια πρὶν. Ἀπέτυχε τότε κι αὐτός, ὅπως ὁ Καρυωτάκης τὴν πρώτη φορά. Εἶχε ἀποχαιρετήσει τὸν Κόσμο μὲ μερικὲς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς λέξεις· καὶ μετὰ προχώρησε καὶ παραδόθηκε στὴ θάλασσα. Τὸν ἔσωσε τὸ δάγκωμα μιᾶς μέδουσας! Τὸ βρῆκε ἐνοχλητικὸ κι ἀνάξιό του, καὶ γύρισε πίσω, ντύθηκε· κι ἀπὸ τότε κόλλησε πάνω στὸ σβέροκο τοῦ «νέου, γενναίου κόσμου», κι ἄρχισε νὰ τὸν τσοῦξη μὲ μεθουσιακὴ ἀπόλαυση ἢ ἐκδίκηση. (Ἡ δεύτερη ἀπόπειρα αὐτοκτονίας του, ὅταν ἀργότερα ἀσπάζθηκε τὸν Καθολικισμό, δὲν ἐπῆρασε τὴν ἐλευθερία καὶ τὸ ἔργο του, παρὰ τὴ ζωὴ τῆς ἀγίας Ἐλένης, τὸ εὐλαβῶς ἱερόσυλο βιβλίον ποὺ ἔγραψε πολλὰ χρόνια μετὰ.)

Διαβάστε, ἢ ξαναδιαβάστε, ὅλα τὰ βιβλία του — ἀπὸ τὴν *Παρακμὴ καὶ Πτώση*, ὡς τὴν τριλογία του γιὰ τὸν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, καὶ τὸν *Λατρεντό*, τὴν καυστικώτερη σάτιρα πούχει γραφῆ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο στὴν Ἀμερικὴ — καὶ θὰ δῆτε πῶς εἶναι τόσο σημερινὸς ὅσο καὶ ἡ *Ἐρημὴ Χώρα* τοῦ Ἐλιοτ.

Τὸ *Κατεστημένο* εἶναι ἡ ἔρημία μας· καὶ ἡ μὴ πτώσις του, ἡ πτώσις μας.

Ἐπισκευάζουμε, ξανά καὶ ξανά, σὰν τὸν Πύργο τῆς Πίζας, τὸν πολιτισμὸ μας· γέρονουμε οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ νὰ μᾶς φανῆ πιὸ ἴσιος· ἀλλὰ δὲν τὸν ρίχνουμε, γιὰτι δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ φτιάξουμε ἕνα καινούργιο πύργο, ἔστω καὶ γυρτό.

Δὲν ἔγραφε, ὅπως ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως φαίνεται, γιὰ τὴν παρακμὴ τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἐκάστοτε χεῖριστα κρατοῦντας, τοὺς προσχηματίζοντας τὴν κενότητα καὶ τὴν βαρεμάρα τους μὲ πράξεις κενώτερες καὶ βαρετότερες. Οἱ σὸνμπ στὴ σημερινὴ Ἀγγλία δὲν εἶναι τόσο οἱ sine nobilitatis ἀστοί, ὅσο οἱ sine-bour(joie) προλετάριοι (μὲ τὴ συσκευοῦλα τους τηλεοράσεως, μὲ τὸ αὐτοκινητο-καμινετάκι τους, μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν ἀστεϊκὴ ὀμπρέλλα), ποὺ κι αὐτοὶ δὲν ἔβρουν πᾶς νὰ σκοτώσουν καλύτερα τὸν μεγάλο ἀντίπαλο: τὴν ὥρα τους.

Βρέθηκε ἀνταποκριτὴς στὸν πόλεμο τῆς Αἰθιοπίας καὶ μελέτησε τοὺς μαύρους μὲ τὴν ἴδια εἰσδυτικότητα ποὺ ἀνέλυσε καὶ διέλυσε τοὺς λευκοὺς. Ἡ ἀνθρωποφαγία

μας, υπενθυμίζουν τὰ βιβλία του, εἶναι ἀπλῶς ζήτημα «μέσου»: τὸ ἀνθρώπινο ἔνστικτο παραμένει· αἱ «μέθοδοι» μόνον ἀλλάζουν. [Κ' εἶναι πράγματι ἀπίστευτες ἐν προκειμένῳ οἱ τελευταῖες ἀντικειμενικὲς διαπιστώσεις σπουδαίων ἀνθρωπολόγων καὶ ζωολόγων, ποὺ μελετοῦν στὴν Ἀφρική: Εἴμαστε περισσότερο ζῶα ἀπ' ὅσο ἀποφεύγουμε νὰ φανταστοῦμε - ἢ, ἂν θέλετε (ὡς πιὸ εὐπεπτο): τὰ ζῶα δὲν εἶναι πιὸ «ζῶα» ἀπὸ μᾶς!]

Τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ «μαῦρο χιοῦμορ» — πρὶν ἐπικρατήσῃ τὸ «μαῦρο χιοῦμορ» στὰ καννιβαλικά κέντρα διασκέδασης τῶν λευκῶν — γιὰ τὴν τὸλμησεν νὰ βάλῃ ἕναν ἤρωά του, καὶ μάλιστα «καλῆς οἰκογενείας», νὰ φάῃ, ἐν ἀγνοίᾳ του, τὴ χαμένη ἀγαπημένη του, κατὰ τὴ διάρκεια ἐνὸς ἀφρικανικοῦ συμποσίου.

Ἡ ὑπερβολὴ στὴ σατίρα δὲν εἶναι πάντοτε ἀναγκαῖα - καί, καμμιά φορὰ, εἶναι ἐντελῶς περιττή, γιὰ τὴν ἡ πραγματικότης ὑπεραρκεῖ... Οἱ ἄνθρωποι τοῦ (Γ)οῦ δὲν χρειάζονται κἄν τὴ βοήθεια τοῦ φακοῦ τοῦ μύθου, ὅπως οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σοῦίφτ. Εἶναι καθ'αυτὸ «λιλιπούτειο», ἢ «γίγαντες», ἀπὸ ἀφύσικου τους.

Ξαναδιάβασα, πέρσι, ταξιδεύοντας στὴν Ἀφρική, τὶς προπολεμικὲς ταξιδιωτικὲς του ἐντυπώσεις, κ' ἔβλεπα μὲ λύπη μου, πὼς ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια ἡ χώρα τῶν μαύρων εἶναι ἴδια ἔρημη ὅπως καὶ τῶν λευκῶν. Ἄν καὶ ἡ ἔρημος τῶν μαύρων μοιάζει λιγώτερο ἀπελπιστικὴ καὶ ἀπελπισμένη, γιὰ τὴν εἶναι πιὸ ζωώδης - δηλαδὴ: πιὸ ἀνθρώπινη!

Γύριζε ὅλο τὸν Κόσμο, μὲ φίλο του πιστό: τὸ γέλιο του. Ἐνα γέλιο δύσκολο — ὄχι κονφορμιστικό, πρὸς τέρψιν χαχανιζουσῶν χηνῶν — καὶ κάθε του βιβλίον ἦταν μιὰ γελοιο-δακρυογόνα βόμβα, χωμένη μὲ προσοχὴ κάτω ἀπ' τὰ θεμέλια τοῦ κατεστημένου μανσωλείου τῆς Ἡλιθιότητος!.. (Καὶ μὴν πῆτε: «μὰ τὸ μανσωλεῖο παραμένει»· γιὰ τὴν καὶ ἡ βόμβα παραμένει!..) Βασιλιάδες, αὐτοκράτορες, πολιτικοὶ καὶ σκυπανάκια, δημοσιογράφοι, νεκροθήφτες, πυργοδέσποινες καὶ πυργοδεσποινίδες, ἐπαναστάτες, παπάδες, ἱεραπόστολοι, ἱερόδουλες καὶ ἱερογλύφτες, στρατηγοί, ταξί-αρχοὶ καὶ δεκανεῖς, διανοούμενοι, συγγραφεῖς καὶ ὁμοφυλόφιλοι, ὅλου τοῦ Κόσμου ἐνωμένοι, παρελαύνουν καμαρωτά, μὲ τὰ παράσημα τῆς βλακείας κρεμασμένα ἀπὸ πίσω κι ἀπὸ μπροστά! Κι αὐτὸς, ἀνάμεσά τους, φορῶντας καὶ τὰ δικά του: ἕνας ἰδεώδης πουριτανὸς ἀναρχικός, μὲ μόνη εὐτυχῆ παρηγορία: τὸ χιοῦμορ.

Μὰ γίνεται Συντήρηση καὶ Ἀναρχία; Χιοῦμορ — δηλαδὴ ἀναγνώριση καὶ ἀποδοχὴ τοῦ γελιοῦ — μὲ ἀνατίναξη; Γίνεται! Γίνεται! Ἐπειὶ Ἀναρχία, δὲν εἶναι μιὰ ἐπιδίωξις ἀλλὰ μιὰ πραγματικότης, ποὺ δὲν εὐθύνεται ἂν ἡμεῖς τὴν κοκκουλώσουμε, μὲ νόμους καὶ δαίμονες, γιὰ νὰ τὴ «νοστιμοποιήσουμε». Καὶ τὸ γελοῖο, δὲν ὑπάρχει στὴν ἀναρχία τῶν πραγμάτων ἀλλὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ κοκκουλώματος καὶ τῆς «νοστιμοποιήσεως». Κ' ἐκεῖ τὸ χιοῦμορ μᾶς βοηθεῖ. Ὅχι γιὰ τὴν δέχεται τὴν ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ γιὰ τὴν παραδέχεται τὴ δύναμη τῶν πραγμάτων.

Στὰ τελευταῖα του βιβλία οἱ «κριτικοὶ» θέλουν νὰ βλέπουν ἕναν «πιὸ ὄριμο» (Γ)οῦ, «πιὸ ἀποδεκτικό». Ἰδίως στὴν τριλογία του γιὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο. Ἐγὼ δὲν πιστεύω σ' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ. Ὁ (Γ)οῦ παραμένει πάντοτε ὁ συγγραφεὺς τῆς *Παρακμῆς καὶ Πτώσεως* - σύν, φυσικά, ὅλα του τ' ἄλλα βιβλία μαζί (πλὴν, ἴσως, τὴν ταχυπαλμῖα τοῦ ὀρχικοῦ του πληγωμένου κεφιοῦ).

Τραβήχτηκε τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὸν κόσμο — ἀφοῦ πρῶτα ἔγραψε καὶ τὴν βιογραφία τοῦ τρομεροῦ παιδιοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ παιδικοῦ φίλου του Ρόμπερτ Νόξ (μᾶς ἄλλης, π α π κ ἦ ς ἀγριόχηνας, ἀγγλικῆς φυσικὰ καταγωγῆς) — καὶ ζοῦσε, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν καλοδιάθετα οἱ ἀγνωστοὶ του, «μιὰ ζωὴ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος», χωρὶς αὐτοκίνητο, χωρὶς τηλέφωνο, χωρὶς τὴν παραμικρὴ σοσιαλιστικὴν ἰδέαν.

Ἐνας τέλειος, δηλαδὴ, «ἀντιδραστικός».

Μιὰ τέλεια ἀγριόχηναν· μακριὰ ἀπὸ τὶς οἰκόσιτες τὶς χῆνες!
Μόνος. Ἄγρια μόνος!

τὸ
ΔΙΨΙΓΨΙΜΑ
 ἀνθολογημένο

ἀπὸ τὸν
 κ. Ν. ΑΠΟΣΟΛΙΔΗ

ΘΑΛΗΣ ΔΙΖΕΛΟΣ

Ἐπέτειος γάμων

Καθισμένοι στὸ κρεβάτι πλάι-πλάι κουβεντιάσαμε ἤσυχα. Ἡ ὥρα ἦταν περασμένη... Τί νὰ συζητήσης μὲ τὴ γυναῖκα σου, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια συμβίωση, παρὰ μερικὰ τυπικά, ἀδιάφορα πράγματα ;..

Ἦταν ἡ ἐπέτειος τῶν γάμων μας. Φέτος, μόλις καὶ μετὰ βίας τὸ θυμηθήκαμε, τυχαῖα. Τῆς ἔκανα δῶρο ἓνα νυχτικό. Ὡς τὴ μέση ἦταν διαφανές. Ἀπὸ κεῖ καὶ κάτω ἦταν ὀλόασπρο. Ἀλήθεια, μοῦ φαινόταν ἀλλιώτικη τώρα ποὺ τὴν κοίταξα στὸ κρεβάτι πρώτη φορά μὲ διαφανές νυχτικό. Προσπαθοῦσα νὰ καταλάβω τί ἀξία μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ στῆθος μιᾶς γυναίκας ποὺ τὸ βλέπεις γιὰ πρώτη φορά γυμνό... Ἴσως γιὰ πρώτη καὶ τελευταία... Προσπαθοῦσα νὰ σβήσω ἀπὸ τὸ μυαλό μου τὴν εἰκόνα τῆς γυναίκας μου. Νὰ τὴ φαντασῶ ξένη. Φυσικά τὸ πρᾶγμα ἦταν πολὺ δύσκολο. Μοῦ ἦταν τόσο γνῶριμο τὸ σῶμα τῆς... Τὸ μικρὸ στῆθος τῆς, ἡ σφιχτὴ κοιλιὰ τῆς. Τὰ πόδια τῆς ποὺ σπάνια πιά ταλαντεύονταν, ὅταν κάναμε ἔρωτα... Ἀνακάλυπτα, γιὰ πρώτη φορά τόσο σίγουρα, πὼς κανένα πόθο δὲν μοῦ ξυπνοῦσε. Κι ὅμως τὴν ἀγαπάω. Ποῦ νὰ ὀφείλεται ;.. Προσπαθοῦσα νὰ τῆς ἐξηγήσω πὼς ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει καίμιμιά — ἢ λίγη — σχέση μὲ τὸ σῶμα. Δὲ μὲ πίστευε.

— Πές, πὼς μὲ βαρέθηκες !.. παραπονέθηκε.

— Δέν εἶναι σωστό...

Ἴσως δὲν ἦταν σωστό. Μὰ τίποτε πιά δὲν ἔπαιρνε στὰ σοβαρά. Εἶχε συνηθίσει τόσο πολὺ τὸ γάμο...

— Σκέφτηκες ποτέ σου νὰ μὲ ἀπατήσης ; τὴ ρώτησα ξαφνικά.

— Καὶ γιατί δὲ μὲ ρωτᾷς ἀν σ' ἔχω ἀπατήσει ποτέ ; Τόσο σίγουρο τὸ ἔχεις ;

Μὲ φίλησε, ἀλλὰ ἐγὼ τραβήχτηκα. Κρῦωσα μὲ τὴν ἰδέα, πὼς μπορεῖ νὰ μ' ἔχη ἀπατήσει κάποτε.

— Τώρα πιά, μοῦ εἶπε, ἔχουν περάσει ἀρκετὰ χρόνια, κ' ἔτσι μπορούμε νὰ μιλάμε χωρὶς κίνδυνο. Λοιπόν, σ' ἔχω ἀπατήσει!

Σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι, χωρὶς ὅμως νὰ δείξω πὼς πῆρα στὰ σοβαρὰ τὰ λεγόμενά της.

— Μὲ ποιόν; τὴ ρώτησα ἀδιάφορα.

— Μὲ τὸ μέγα Ἀλέξανδρο! εἶπε κοροϊδευτικά, καὶ γέλασε.

Πέταξε τὸ νυχτικό της κ' ἔμεινε σχεδὸν ὀλόγυμνη πάνω στὸ κρεβάτι. Περίμενε πὼς θὰ τρέξω κοντὰ της. Νὰ τὴ φιλήσω. Νὰ κάνουμε ἔρωτα... Γύρισε τὴν πλάτη, καὶ μὲ τὰ χέρια ἀγκάλιασε τὸ μαξιλάρι...

— Δέ μὲ πιστεύεις; Μπορῶ νὰ στὸν περιγράψω καταλεπτῶς!.. Εἶναι ψηλός. Μὲ βαθιὰ γαλανὰ μάτια. Μὲ κατσαρὰ μαλλιά... Ἡ φωνὴ του εἶναι βαρειά, ἀντρίκεια. Εἶναι αὐστηρὸς μὲ τοὺς στρατιῶτες του καὶ γλυκὸς μὲ τὶς γυναῖκες... Τὸν συνάντησα κάπου στὴν Περσία. Μόλις μὲ εἶδε, μὲ ἔρωτεύτηκε καὶ μὲ κάλεσε στὴ σκηνή του. Ἀπόξω ἔβαλε τέσσερις στρατιῶτες νὰ φυλάνε. Μὲ κέρασε κρασί καὶ σῦκα... Μετὰ ἤρθε κοντὰ μου. Στύλωσε τὰ μάτια του πάνω μου...

— Σταμάτα!

— Ζηλεύεις, ἔ; Κι ὅμως εἶναι ἀλήθεια!.. Στύλωσε τὰ μάτια του πάνω μου, τὸ στῆθος του ἄνευκατέβαινε καὶ τὰ μπράτσα του φούσκωσαν... Ἦταν ἀδύνατο νὰ τοῦ ἀντισταθῶ! Μ' ἔγδυσε καὶ μὲ ξάπλωσε πάνω στὸ ντιβάνι...

— Σταμάτα!

— Μ' ἔσφιξε ὀλόκληρη μέσα στὸ κορμί του. Δὲν μπορούσα νὰ πάρω ἀνάσα. Μοῦ βούλωσε τὸ στόμα μου μὲ τὸ στόμα του. Μὲ τὰ χέρια του μοῦ τραβοῦσε τὰ μαλλιά... Κεῖνη τὴ στιγμή νόμισα πὼς σβήνω... Καὶ τότε ἤρθε, ἤρθε... Τί γλυκός, ποῦ ἦταν!

Πῆγα στὴν κουζίνα νὰ φτιάξω καφέ.

Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι, φόρεσε τὸ παλιὸ νυχτικό, κ' ἤρθε ἀπὸ πίσω μου.

— Πρῶτη μου φορὰ ἔνωσα τόσο γυναῖκα!.. Κ' ἦταν κεῖνο τὸ βράδι ποῦ κοιμήθηκα μὲ τὸ μέγα Ἀλέξανδρο!..

— Σταμάτα!

— Ἐσύ δέ με ρώτησες; Δέν ἤθελες νὰ μάθης ἂν σ' ἔχω ἀπατήσει; Ἔ, λοιπόν, ναί! Σ' ἔχω ἀπατήσει! Κι ὄχι μὲ τὸ μέγα Ἀλέξανδρο, οὔτε μὲ τὴν Πάπισσα Ἰωάννα!..

— Ἀλλὰ μὲ ποιόν; ρώτησα τάχα ἀδιάφορα.

— Οὔτε τ' ὄνομά του δὲν ξέρω!

Δέν θὰ τὴν πίστευα, ἂν δὲν ἔπαιρνε σοβαρὸ ὕφος.

— Καὶ πὼς ἔγινε; τὴ ρώτησα.

— Εἶχα πάει στὸν κινηματογράφο, νὰ δῶ τὸν «Γίγαντα». Πλάι μου καθόταν κάποιος, ποῦ συνεχῶς μὲ κοίταξε, ὅταν ἡ ὀθόνη εἶχε πολὺ φῶς καὶ φαινόταν τὰ χαρακτηριστικά μου. Ἄρχισε νὰ μοῦ χαϊδεύη τὸ πόδι. Ἐγὼ δὲν ἀντιστάθηκα, ἀπὸ περιέργεια νὰ δῶ ὡς ποῦ θὰ ἔφτανε... Μοῦ χαϊδεψε τὸ χέρι. Πάλι δὲν ἀντιστάθηκα... Μὲ ἀγκάλιασε. Ἐνωσα ἀνατριχίλα... Ἦδη εἶχα ἀποφασίσει νὰ τοῦ δοθῶ... Ὅταν τέλειωσε τὸ ἔργο, μὲ πῆγε στὴν γκαρσονιέρα του.

— Κ' ἐκεῖ ἔγινε ὅ,τι καὶ στὴ σκηνὴ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου;..

— Καὶ κάτι χειρότερο!

Τὴν πίστεψα, ὁ ἥλιθος. Ἦπια τὸν καφέ μου καὶ ξάπλωσα ἀμίλητος στὸ κρεβάτι. Πῆρα κάτι νὰ διαβάσω καὶ δὲν ἔδινα πιά σημασία στὴ γυναῖκα μου. Ἐκεῖνη ὄλο στριφογύριζε στὸ κρεβάτι, ἀνήσυχη. Τὸ κορμί της, τὸ ἔνωθα, εἶχε ζεσταθῆ ἀφάνταστα. Τὰ μάτια της εἶχαν ἀνοίξει διάπλατα. Δὲν μοῦ προκαλοῦσε ὅμως κανένα ἐρεθισμό. Ἀναρωτιόμουν, τί νὰ ἔφταιγε ἄραγε;.. Χρόνια τώρα, τὰ ἴδια ἐπιπλα μέσα στὴν κρεβατοκάμαρα. Ἐδῶ τὸ κομοδίνο. Ἐκεῖ ἡ ντουλάπα. Παραπέρα τὸ τραπέζακι... Τὸ ἴδιο χαλί, οἱ ἴδιες πορτίνες. Τὸ ἴδιο ζυπνητήρι... Ἀπελιπτικά γεμάτη, μὲ πράγματα ποῦ δὲν ἀλλάζουν ποτέ, ὅσα χρόνια κι ἂν περάσουν... Τὸ ἴδιο καὶ τ' ἄλλα δωμάτια... Πληχτικὸ σπίτι, πολὺ πληχτικὸ... Ἐπρεπε νὰ ψάξουμε γιὰ ἓνα ἄδειο χῶρο. Ὅπως ἄδειοι ἤμασταν κ' ἐμεῖς. Καὶ τότε ὁ ἔρωτας θὰ γινόταν ἀνάγκη.

Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΗΣ

Γάτες ἦταν!

[Ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιο ἐνὸς τρελλοῦ δασκάλου.]

Θὰ σᾶς φανῆ ἐξαιρετικὰ περίεργο τὸ ὅτι σχημάτισα γιὰ τὸν κ. Κοριτσόπουλο τὴν ἰδέα πὼς ἦτανε μιὰ γάτα.

Καὶ ὅμως εἶναι ἀπλουστάτο. Ἦξερα γιὰ τὶς γάτες τέσσερα, ἐντελῶς βεβαιωμένα πράματα: 1) ὅτι ἔχουν ἓνα ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη· 2) ὅτι ἔχουν ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὰ ψάρια, ἐπίσης ἀδιάπτωτο· 3) ὅτι μποροῦν νὰ ξεχωρίζουν τὸ μεγάλο ψάρι ἀπὸ τὸ μικρὸ καὶ 4) ὅτι τὸ πρῶτο ἐνδιαφέρον, τὸ συναμεταξύ τους, δὲν τὶς ἐμποδίζει νὰ νυχιάζονται καὶ νὰ βγάζουν τὰ μάτια τους γύρω ἀπὸ τὰ ψάρια.

Ἐπειδὴ καὶ τὶς τέσσερις αὐτὲς γατίσιες ιδιότητες τὶς εὔρισα καὶ στὸν κ. Κοριτσόπουλο, γι' αὐτὸ σχημάτισα τὴν ἰδέα πὼς ἦτανε μιὰ γάτα. Στὴν ἀρχὴ τὸν «παρὰλληλιζα» ἀπλῶς μὲ γάτα, κατὰ τὴ λογικώτατη, μαθηματικὴ ἀρχὴ τοῦ παραλληλισμοῦ δυὸ ἀντικειμένων πού ἔχουν ὁμοιότητες. Αὐτὸ τὸ καταλαβαίνετε ὅλοι.

Κατόπι μ' ἄρεσε νὰ τὸν «παρομοιάζω» ἐσωτερικὰ μὲ γάτα, νὰ τὸν παίρνω γιὰ γάτα μὲ σχῆμα ἀνθρώπου. Αὐτὸ θὰ τὸ καταλάβουν εὐκολώτατα οἱ κουτσοποιητές, πού ἔχουν τὴ δύναμη τῆς παρομοίωσης πολὺ ἐντατικὴ κ' αἰσθάνονται βαθιὰ τὴν ὠραιότητα, ἄρα καὶ τὴ λογικότητα τοῦ συλλογισμοῦ, ὅτι δυὸ ὠραῖα μάτια, λ.χ., εἶναι σὰν ἀστέρια λαμπερά, ἀπὸ τὴν ιδιότητα πού ἔχουν, κι αὐτὰ κ' ἐκεῖνα, ν' ἀχτινοβολοῦν!

Πάει καλὰ κι αὐτό.

Τὸ ἀκόλουθο ὅμως περιστατικὸ, πού ἦτανε γιὰ μένα μιὰ μοιραία ἀποκάλυψη, μ' ἔκανε νὰ τὸν ταυτίσω μὲ γάτα, νὰ τὸν ἰδῶ σχηματικὰ σὰν πραγματικὴ γάτα, μὲ τὰ ὅλα τῆς - καὶ μὲ τὴν οὐρά τῆς. Αὐτὸ δὲ θὰ τὸ καταλάβουν παρὰ ὅσοι ἔχουν τὴ φαντασία τῆς δικῆς μου, τὴ θριαμβευτικὴ φαντασία μου, πού κοροϊδεύει παραλληλισμούς καὶ φτωχοπαρομοιώσεις, πού δουλεύει ὀργανιστικὰ καὶ πλάθει κόσμους καὶ τοὺς ζῆ πραγματικὰ, γιὰτὶ ἔχει ἀνάγκη νὰ φτερουγιάσῃ ἔξω ἀπὸ τὸ ζητιανόκοσμο πού στριμώχνεται μέσα στὴ στενὴ τούτη κρεατοχοάνη, καθὼς θὰ καταλάβετε παρακάτω.

Ἄς μποῦμε ὅμως στὰ γεγονότα.

Ἦτανε μιὰ μέρα ἀπὸ κείνες πού κανένας φόβος, οὔτε λύπη, δὲ μὲ τάραζε. Δὲν ἤμουν τὸ βρέφος, πού γύρευε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴ μήτρα, μὰ τὸ βρέφος πού κατάλαβε πὰ τὸ ξεκόλλημά του, καὶ πού τραβοῦσε μὲ σκληρὴ χαρὰ τὸν καινούργιο δρόμο (τοῦ - τὸ δικό του δρόμο). Ἐνα γέλιο θριαμβευτικὸ γιόμιζε τὰ μέσα μου, γέλιο χαιρετισμοῦ πρὸς τὴ νέα ζωὴ καὶ σαρκασμοῦ πρὸς τὸ παλιὸ καλούπι, ἀπ' ὅπου βγῆκα ἀγύριστα, ἀγύριστα, ἀγύριστα!.. Χά, χά! χά!.. (Ὁφείλω νὰ σημειώσω ὅτι στὴ ζωὴ μου γίνομαι πότε τὸ πρῶτο βρέφος, πότε τὸ δεύτερο. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἤμουν τὸ δεύτερο).

Ἄν καὶ ἡ παρομοίωση δὲν εἶναι τέλεια, θὰ δώσῃ, πιστεύω, σὲ μερικὸς νὰ καταλάβουν γιὰ ποιὰν αἰτία ἐκεῖνο τὸ βράδι, πού μοῦ 'τυχε νὰ ξαναβρεθῶ παρέα, τρίτη ἢ τέταρτη φορὰ, μὲ κάποιους διανοούμενους καὶ συγγραφῆς, θὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν, λέω, γιὰ ποιὰν αἰτία ἡ παρέα μὲ κοίταζε θυμωμένα, ἐνῶ ἐγὼ τὴν ἔβλεπα σαρκαστικά, σὰ νὰ ἦταν ὄγρη, ξινισμένη μήτρα, ἀηδιαστικὰ φουσκωμένη ἀπ' τὸ περιεχόμενό τῆς τὸ ρυπαρόβιο, τὸ ρυπαροτραφές, χά, χά, χά!.. - καί, ξεραστικὰ φουσκωμένη ἀπὸ τὴν παρέα, χά, χά, χά!.. ναί, ἀπὸ τὴν ἰδία τὴν παρέα!.. (Ὁφείλω νὰ σᾶς πῶ καὶ τοῦτο: πὼς δὲν μπορεῖτε ἐσεῖς νὰ καταλάβετε τὸ γέλιο μου, τὸ ἀνώτερο γέλιο, πού ἔχει διαφορετικὰ ἐλατήρια ἀπὸ τὸ δικό σας γέλιο, καὶ πού σᾶς θυμώνει ὀμαδικὰ ἄλλο τόσο, ὅσο σᾶς ταραίζει ἡ φαντασία μου.)

Μιλοῦσανε, ὅπως καὶ τὶς ἄλλες φορές, γιὰ πράματα τοῦ κύκλου τους, μὰ ὄχι ἀπάνω στὴν πνευματικὴ τους ἐπίδοση καὶ εἰδικότητα. Ἐκαναν ἐπαγγελματικὸ καὶ προσωπικὸ κουτσομπολιό, ἐντελῶς γατίσια πράματα, πού ἀποτελοῦσαν ὅμως γι' αὐτοὺς τὸ ἅπαντο τοῦ ἐνδιαφέροντός των. Χά, χά, χά!.. Ρωτήθηκα, τί διάλογο, ποιὰ ὀρμὴ λοι-

πὸν ἀνακοίνωσης, ἐπικοινωνίας, συγκεντρώνει αὐτοὺς τοὺς κυρίους, ἂν ὄχι ἡ ἴδια ποὺ συγκεντρώνει τὶς γυναικοῦλες στὶς αὐλές καὶ τοὺς μπακαλόγατους στὸ συνοικιακὸ καφενεῖο ;

Χά, χά, χά!.. Τί πρόστυχη ποιότητα ὁρμῆς! Καὶ καλὰ οἱ ἄλλοι. Μὰ κι ὁ κ. Κοριτσόπουλος; Αὐτὸς ὁ μέγας διανοούμενος, ποὺ καμαρώνει σὰν παγῶνι, γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνωτερότητα ποὺ καμώνεται πῶς ἔχει; Τί ἐστὶ πνευματικὴ ἀνωτερότητα, κύριε Κοριτσόπουλε; Μήπως ἐστὶ τὰ ψάρια, ἡ ἀριθμητικὴ ποὺ σὲ κάνει ἱκανὸ νὰ μετῶς τὶς διαστάσεις τῶν ψαριῶν, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ μέγα καὶ ἀγιάτρευτο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ λλλλαό, ἀξεκόλλητη ἐπαφή μὲ τοὺς «ὁμοίους» μέσα στὴ χοάνη τοῦ συναγελασμοῦ, ποὺ τὸν ὀνομάζεις ἐσὺ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση; Χά, χά, χά!..

Πούφφ!.. κάτι βρώμησε. Γιὰ νὰ μὴ βγάλω τὸ μαντίλι μου, τοὺς ἀφήνω νὰ λένε, κ' ἐγὼ κάνω μιὰ βουτιά στὸ μέσα μου, βρίσκω τὸν ἑαυτό μου, κι ἀνοίγω κουβέντα μαζί του ἀπάνω στὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Εἴπαμε πολλά, μετὰ κρεμαστήκαμε κ' οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ φεγγάρι, ποὺ ἔλαμπε στὸν οὐρανὸ· ναί, κάναμε κούνια ἀπὸ τὸ φεγγάρι, μ' ἓνα μακρὶ σκοινί, ὡς ἑπτὰ μίλια μακρὸς, καὶ κουνούσαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὦχ, τί ὠραία, σιγοτραγουδώντας ἓνα ἀντάντε τοῦ Μπετόβεν, ποὺ μπορεῖ νὰ ἦτανε καὶ δικό μας. Καταλάβατε, βέβαια, γιατί τὸ κάναμε αὐτό; Ἰδοῦ: Μᾶς βάραιναν κάποια μυστικὰ τῆς ζωῆς, καὶ εἴπαμε νὰ διασκεδάσουμε λίγο.

Ποιὸς μπορεῖ νὰ κάνῃ τέτοιο πρᾶμα, ἔ; Χά, χά, χά!.. Ποιὸς μπορεῖ νὰ δέσῃ σκοινί ἀπὸ τὸ φεγγάρι καὶ νὰ κουνιέται στὸ χάος μὲ τὸν ἑαυτό του; Πρῶτα-πρῶτα, πρέπει νάχετε ἑαυτό. Μὰ ἔχετε; Αὐτό νὰ δοῦμε! "Ἄν εἶχατε, δέ θὰ κάνατε τέτοιες κουτοσυγκεντρώσεις, γιατί θὰ τὸν χάνατε τὸν ἑαυτό σας μέσα στὶς κουτοσυγκεντρώσεις αὐτές. Κἀτι ἔχετε, βέβαια, μὰ αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἓνας κοριός, περιληπτικός, συναγελαστικός ἑαυτοῦλης, ποὺ δὲν ἀνήκει στὸ ἄτομό σας (γιατί σᾶς λείπει κι αὐτό), παρὰ στὴν ὀλότητα τῆς ἀγέλης. Ναί." Ἄν εἶχατε ἰδιαιτέρο, ἀτομικὸν ἑαυτό, θὰ τρέχατε στὴ μοναξιά νὰ τὸν βρῆτε, νὰ σᾶς βρῆ, νὰ κουβεντιάσετε γιὰ τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Μὰ οὐτ' ἑαυτὸν ἔχετε, οὔτε μυστικὰ τῆς ζωῆς σᾶς βαραίνουν, ὦ ντοκουμεντῶ σοφοί, ποὺ εἶστε κολλημένοι μονοκόμματα σὲ μιὰν ἀγέλη, χά, χά, χά!.. μιὰν ἀδιάσπαστη ἀγέλη, παστωμένη μέσα στὸ ἀφροδισιακὸ βρωμοτσούκαλο τοῦ συναγελασμοῦ, χά, χά, χά!.. καὶ ποὺ ἔξω ἀπ' αὐτὸ δὲ θὰ μπορούσατε στιγμὴ νὰ κάνετε, γιατί θὰ σᾶς τρέλαινε τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ ἡλίου τῆς περήφανης μοναξιάς μου. Αὐτὸ τὸ ἀλληλοκόλλημά σας σὲ μιὰν ἀγιάτρευτα ἀδιάσπαστη ἀγέλη τὸ λέτε «ἐνδιαφέρον στους ὁμοίους», χά, χά, χά!.. καὶ «ἀγάπη» πρὸς τοὺς ὁμοίους! Ναί, μιὰν ἀκοίμητη, ἀδιάπτωτη λαχτάρω πρὸς τὶς βρωμιές τοῦ ἐνὸς καὶ τ' ἄλλουνοῦ, καὶ τίποτις ἄλλο.

"Ἐπειτα, γιὰ νὰ κρεμαστήτε ἀπὸ τὸ φεγγάρι, πρέπει νάχετε τὴ δική μου φαντασία. Ποῦ θὰ βρῆτ' ἐσεῖς τὴ φαντασία μου, μιὰ θετικὴ φαντασία, ἀπρόσιτη στὴν κρεατένια σας νόηση! Τὴ φαντασία ποὺ θὰ σᾶς ἔδινε νὰ νιώσετε πραγματικὴ τὴν ἡδονὴ τῆς φρίκης μιᾶς τέτοιας κούνιας, τόσο ποὺ ἡ φρίκη νὰ ζωγραφιστῆ στὰ μάτια μας; Κι ἀκόμα, ὅταν τύχη, ὅπως τόπαθα ἐγὼ, ὅταν τύχη νὰ σὲ κουνήσῃ ὁ ἑαυτός σου τόσο δυνατὰ, ὥστε νὰ πάρῃς βόλτα πάνω ἀπὸ τὸ φεγγάρι — ὅπως τόπαθα, σᾶς λέω — παναγιά μου!.. καὶ νὰ βγάλῃς μιὰ φωνή, μιὰ φωνὴ τρομάρας: ἀουουου!.. "Ἐ; Χά, χά, χά, χά!.. — Ποῦ θὰ βρῆτε ἐσεῖς τέτοια φαντασία ποὺ νὰ τρομάζετε ἀπὸ τὴ φαντασία σας; Σᾶς ἀφήνει ἡ πραγματικότητα, ἡ περιφημὴ πραγματικότητα τῆς ζωῆς, ὅπως τὴ λένε, δηλαδὴ τὰ ψάρια, τὸ μέτρημα τῶν διαστάσεών τους, τὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ τὸ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφερό γιὰ τὶς βρωμιές τοῦ ἐνὸς καὶ τ' ἄλλουνοῦ μέσα στὴν κατσαρόλα τοῦ συναγελασμοῦ; Χά, χά, χά!.. (Ὁφείλω πάλι νὰ σᾶς πῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μπερδεύετε τὴ φαντασία τὴ θετικὴ, τὴν ἀληθινὴ, μὲ τὴ ψευτοφαντασία τῆς ἀγέλης, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μὴμη ἀταβιστικὴ, ποὺ δουλεύει συγχισμένα ἐξαιτίας τοῦ ἀταβιστικοῦ φόβου γιὰ κινδύνους μιᾶς πολὺ παλιάς ἐποχῆς, χά, χά, χά!..)

Εἴπαμε ὅτι στὸ στριφογύρισμα τῆς κούνιας πάνω ἀπ' τὸ φεγγάρι, ἔβγαλα μιὰ τρομερὴ φωνή: ἄου! Πολὺ πιθανὸ νὰ εἶπα: γάου - δὲ θυμοῦμαι καλὰ. Εἶμαι ὅμως ἐντελῶς σίγουρος πῶς ἔβγαλα αὐτὴ τὴ φωνή, γιατί ἡ παρέα γύρισαν καὶ μὲ εἶδαν ξινά.

“Ο κ. Κοριτσόπουλος μάλιστα, τραβώντας σέ χαμόγελο κατά έφτά χιλιοστά και τρία δέκατα του χιλιοσταῦ, ακριβώς, τὰ χείλια του, έκανε «νιάουουου!..» Ναι, είμαι έντελώς βέβαιος πώς τόκανε αυτό. Ξέσυρε τή φωνή του κοροϊδευτικά και μου ’κανε «νιάουουου...», κ’ οι άλλοι γέλασαν σιωπηλά, τραβώντας τις άκρες τών χειλιών κατά έφτά χιλιοστά και τρία δέκατα, ακριβώς. Φανταστήτε για ποιό πράμα γελοῦσαν. Έπειδή έκανα γάου, άντις να ένδιαφέρωμαι για τὰ ένδιαφέροντά τους. Χά, χά, χά!.. Τί πρόστυχη ποιότητα, ακριβώς μετρημένου γέλοιου!

“Όμως αυτό τὸ «νιάου»..- διάβολε.., σταθίτε,.. κάποιο φῶς με φωτίζει!.. Μά βέβαια, βέβαια, έκατό φορές βέβαια! ‘Ο κ. Κοριτσόπουλος δέν είναι άλλο παρα μιὰ ὁμορφη γάτα!.. Για μένα αυτό ήταν γνωστό, άτράνταχτα γνωστό, έντελώς βέβαιο κι άπό πριν. Μά, τή στιγμή αυτή, ή βεβαιότητά μου πήρε μιάν εξαιρετική μεθέθυνση. Δυνάμωσε και φωτίστηκε έντοπωτικά ή γνώση μου ότι, εκτός άπό τις γατίσιες ιδιότητες πού είχε, τοῦ έλειπε ή φαντασία και ὁ έαυτός, τρά, λά, λά - ναι, τοῦ έλειπαν αυτά τὰ δύο πράματα, πού θά μπορούσαν να έλαφρύνουν τή θέση του. Τότε ή φαντασία μου άψήλωσε στην πιό μεγάλη, στην πιό ὀργιαστική της ένταση, και τὸν είδα σχηματικά σά μιὰ ὄλοζώντανη γάτα.

“Όμως, ἄς δοῦμε καλύτερα, ἄς δοῦμε τώρα δά, αυτή τή στιγμή, πού κατέβηκα άπό τή φεγγαρία κούνια γεμάτος άπό τὸ πνεῦμα μου, τὸ τρομερό, τὸ κοσμοδημιουργικό πνεῦμα μου..- στάσου να δοῦμε, με τὰ γιαλιά τῆς δαιμονισμένης διεισδυτικότητας, πού ίσοδυναμεί με τή θετική φαντασία... Γάου, γάου, τοῦ κάνω πάλι. Τιμουδιά αυτός. Γάου, τοῦ ξανακάνω. “Όμως δέν άποκρίθηκε, παρα εξακολούθησε σοβαρὸς τήν κουβέντα του. “Α! μου φόρεσε μάσκα. Γάτα με μάσκα άνώτερου άνθρώπου. Χά, χά, χά!.. Μά πού θά μου πᾶς; Ποιόν θά γελάσης; ‘Ορίστε, να, τ’ άφτιά σου και τὰ τέσσερα πόδια σου. Νά και τὰ νύχια σου, έπιμελώς κρυμμένα, βρωμόγατα! “Αου, ιδού και ή κύ:ά σου! “Όλα αυτά τὰ είδα, καθαρά, έντελώς καθαρά. Μου ήρθε μάλιστα μιὰ άκράτητη έπιθυμία να κρεμάσω ένα χαρτί στην ουρά του, για να τὸν ιδῶ να στριφογυρίζη γύρω της. “Όχι με σκοπό να τὸν κάνω γελοίο, γιατί πιό γελοῖος ήταν με τή μάσκα. “Ηθελα, άπλως, άπό εὐσπλαχνία, να τὸν φέρω στη φυσική του κατάσταση, να τὸν συνεφέρω άπό τή ζαλάδα τῆς κουτῆς συνήθειας να φορῆ μάσκα. (‘Η γάτα, ἄμα μυριστῆ ψάρια, κάθεται και περιμένει τὸν κατάλληλο καιρό, ενώ σύγκαιρα σέ βλέπει με μιάν άφελέστατη άθωότητα, τάχα δέν είν’ αυτή, δέν ένδιαφέρεται για τὰ ψάρια τάχα..- χά, χά, χά!.. Δηλαδή γάτα με μάσκα άθωότητας. “Όμως γάτα με μάσκα άνώτερου άνθρώπου, αυτό είναι πολὺ άξιολύπητο γεγονός.)

Σηκώνομαι, λοιπόν, και πάω και κάθομαι στὸ διπλανὸ τραπεζάκι, ακριβώς πίσω άπό τὸν ήρωά μου. Άπό ένα άπόκομμα έφημερίδας φτιάνω ένα μεγάλο χουνί, περνῶ στην κορφή του μιὰ καρφίτσα, και, με τρόπο, τὸ κρεμάω στη ράχη τοῦ κ. Κοριτσόπουλου. Μόλις τόκανα αυτό, μ’ έπικσε ένα γέλοιο ξεθεωτικό, ένα κυκλώπειο γέλοιο, πού τράνταξε πέρα-πέρα ὄλη τήν πλατεία τοῦ Συντάγματος, ένα τρελλό, άφαλιασμένο γέλοιο, πού ξεχύθηκε σάν ποταμίσιος καταρράχτης. ‘Αμέσως σχεδὸν ὄλη ή πλατεία ξέσπασε σέ γέλοια βροντερά, σάν κανονίες, πού δέν ήταν πιά άπό ήχο, παρα άπό ὕλη, σάν τρικυμισμένους ὠκεανὸς, σά βράχοι θεόρατοι, πού κατακυλοῦν άπ’ τις βουνοκορφές σέ βαθειές πετραδερές χαράδρες.

Τὸ περίεργο ήταν πώς και ή παρέα τοῦ κ. Κοριτσόπουλου άρχισε να γελά. “Ιου.., άνθρωπάκηδες! Αυτό, βρέ, είναι τὸ άδιάπτωτο ένδιαφέρον πού έχετε συναμεταξὺ σας; Μάλιστα, αυτό είναι. Προτήτερα ήταν ὁ τσουκαλοσυναγελασμός. Τώρα ήταν αυτό. Τὸ πάθημα τοῦ συντρόφου τους θά τοὺς έδινε ὕλη να μιλοῦνε γι’ αυτόν χρόνια και χρόνια με άδιάπτωτο ένδιαφέρον. “Έπειτα, χαιρόνταν και για τήν κοινωνική μείωση τοῦ συναδέλφου τους, γιατί τοὺς γαργάλιζε ή γατίσια έλπίδα πώς θά τοῦ άρπαζαν, άργά ή γρήγορα, χά, χά, χά, χά, και τὸ ψάρι άπό τὸ στόμα.

Τί άναποδιά ὄμας! Δέν πρόφταξα να τὸν ιδῶ να στριφογυρίζη γύρω άπό τήν ουρά του, γιατί τὰ γέλοια πού τὸν έλουσαν, τοῦ ’φεραν μιὰ τέτοια ταραχή, μιὰ κίτρινη ταραχή, ὥστε έχασε τὰ κέφια του για κάθε στριφογύρισμα. Μεταμορφώθηκε σέ μάρ-

μαρο, πέτρωσε σάν τῆ Νιόβη. Μέσα σέ μιὰ ξινισμένη κρεατοχοάνη, ὅπου κολυμπᾶ ἡ ἀγέλη, ὅταν ἓνα ἀγελαῖο ἄτομο πλακωθῆ ἀπὸ τὰ γέλοια τῶν ἄλλων, εἶναι τελειωτικά χαμένο, ἀγιάτρευτα τσακισμένο, τὸ δύστυχο αὐτὸ ἀγελαῖο ἄτομο. Κατακαημένοι ἀνθρωπάκηδες!.. Ἐγώ, πού εἶμαι ἔξω στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, δὲν ἔχω ποτέ τέτοιο φόβο. Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὲ πλακώσῃ τὸ γέλοιο τῆς ἀγέλης. Ἀπεναντίας, ἓνας ἐγώ, μπορῶ ν' ἀντικρύσω ἀτάραχα τὸ κουτογέλοιο χίλιων, καὶ νὰ ταραξῶ χίλιους μὲ τὸ ἀνώτερο γέλοιο μου, τὸ ἀστραφτερό, πού ἀχτινοβολεῖ σάν ἥλιος-τρισήλιος, ἄλλος ἥλιος γιγαντοπρόσωπος, πού θάρτη αὔριο νὰ σβῆσῃ μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλο τῆς φωτοπλημμύρας του τὸν ἥλιο σας, τὸ λυχναρὸήλιο σας, σκουληκανθρωπάκηδες!..

Φαίνεται πὼς αὐτὰ τὰ τελευταῖα τὰ εἶπα φωναχτὰ καὶ τ' ἄκουσε ὅλη ἡ πλατεῖα· γιατί ἀλλιῶς δὲν ἐξηγιέται πὼς κόπηκαν σὰ μὲ μαχαῖρι τὰ γέλοια τους, καὶ γιατί μὲ ἀγριοκοίταξαν ὅλοι θυμωμένοι, σιωπηλοί, τὴν ὥρα πού ὠργιάζε ἀκόμα τὸ δικό μου γέλοιο, ξεπαρθενεύοντας τὴ σιωπηλὴ σοβαρότητά τους. Ἴσως καὶ νὰ κατάλαβαν μόνοι τους τὴ σημασία τοῦ γέλοιου μου, ὅτι δὲν κορόιδευε τὸν κ. Κοριτσόπουλο, παρὰ τὸ δικό τους πρόστυχος ποιότητας γέλοιο, ναί, πὼς ἐσάρκαζα τὸ γέλοιο τους, τὸ κατώτερο, πού τοὺς ἐρχόταν ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ πέσιμο τοῦ ἄλλου, ἀπὸ τὴν ἐμφανισιακὴ μείωση τοῦ ἄλλου, τὸ γέλοιο πού τρεφόταν ἀπὸ τὴ δυστυχία ἐνὸς συνανθρώπου τους, γιὰ νὰ λείξῃ, χά, χά, χά!.. τὸ ἀαδιάσπαστο ἐεενδιαφέεερο... πρὸς τοὺς ὁμοίους!.. Χά, χά, χά, χά!..

— Εἶναι ὁ τρελλὸς ὁ δάσκαλος! ἀκούστηκαν εἴκοσι φωνὲς θυμωμένες.

— Νὰ τὸν πᾶνε στὸ τμήμα!..

— Ὅχι! Στὸ τρελλοκομεῖο, γιὰ νὰ ἡσυχάσουμε!.. φώναξαν ἄλλοι.

Αὐτὸ τοὺς ἤρθε καλύτερα.

— Ναί, στὸ τρελλοκομεῖο!.. βούιζε ἡ πλατεῖα πέρα ὡς πέρα.

Πότε κιόλας βρέθηκαν δυὸ ἀστυφύλακες δίπλα μου, αὐτὸ εἶναι θάμα τῆς ἀλληλεγγύης πού γεννᾷ τὸ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρο πρὸς τοὺς... ὁμοίους. Χά, χά, χά!..

Τὴν ὥρα πού μὲ πῆγαιναν, φώναξε ἓνας:

— Νὰ μᾶς γράφῃς ἀπὸ τοὺς καινούργιους κόσμους πού θὰ ζῆς ἔξω ἀπὸ τὴν κρεατοχοάνη, χά, χά, χά, χά!..

Τὰ γέλοια τῆς πλατείας ξέσπασαν πάλι τρικυμισμένα.

"Ἄκου τοὺς γατανθρώπους! Ἄκου τους! Καταδικάζουν ἓνα ζωντανὸ σὲ φρικαλέο θάνατο, κι αὐτὸ τὸ βρίσκουν ἀστέιο καὶ γελοῦν. Ἴσως τὸ βρίσκουν κ' ἐξυπνο, μὲ τὸ κουτό τους καύκαλο. Χά, χά, χά χά!

Στὸ τρελλοκομεῖο οἱ γιατροὶ μ' ἐβγαζαν ψευδαισθητικὸ. Οἱ ἄνθρωποι ἐξώφλησαν μιὰ γιὰ πάντα μαζί μου. Ἀποτελοῦσα, βλέπετε, κίνδυνο γι' αὐτούς. Γιατί; Γιατί ἤμωνα, λέει, ψευδαισθητικός. Μὰ πού βλέπετε ἐδῶ τὸν κίνδυνο; Μποροῦσαν πολὺ καλά νὰ γελοῦν μὲ τίς ἀβλαβες ψευδαισθησίες μου, νὰ διασκεδάσουν μὲ τὴ γελοιότητά μου, ἂν θέλετε.

Μήπως τρέχει τίποτις ἄλλο; Γιὰ πῆτε μου, γιατροί, εἰλικρινά μιλήστε, κατεργαρέοι, μήπως τρέπει τίποτις ἄλλο; Μή μοῦ τὸ κρύβετε, μή μοῦ κρύβετε κ' οἱ ἴδιοι, χέ, χέ, κατεργαρέοι! Μήπως εἴσατε ὅλοι γάτες, γάτες μὲ μάσκα; Μήπως καταλαβαίνετε πράγματι τὴ γελοιότητά σας καὶ φοβᾶστε τὸ ἀποκαλυπτικὸ μου γέλοιο; Σᾶς προκαλῶ νὰ δώσετε, ἂν μπορῆτε, μιὰν ἄλλη λογικὴ ἐξήγηση στὸ φρενιασμένο θυμὸ σας, στὴ κουτὴ σας ἐκδίκηση, καημενανθρωπάκηδες!

Γάτες, γάτες, γάτες, εἶν' ὅλοι γάτες...- μανούλα μου!..

Τώρα, νά, τώρα θὰ μὲ γράτζουνίσουν!..

Η.Ν. ΑΠΟΣΟΛΙΔΗ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ

Β

ΣΤΗΝ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Γ. ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ

Ὁ Ὀλόρου Ἀλιμούσιος ἐν Σκαπτησύλῃ
 ξυγγράφων τε καὶ διαλογιζόμενος τὰ περὶ τὸν πόλεμον

«Τὸ πὼς τὰ πράγματα μηνούσανε τῇ νίκῃ τῶν ἐχθρῶν μας,
 τόχα προβλέπει ἀπὸ καιροῦ - σημάδια φανερά ἀπὸ τὴν ἀρχή.
 Μιὰ νίκη παραπάνω δὲν θ' ἄλλαζε τὸν πόλεμο.
 Ὅμως δὲν εἶναι σίγουρος κανεὶς ποτέ.
 Ἄς μὲ θαυμάζουν, τὸ λοιπόν, οἱ ἐπίγονοι γιὰ τὸ σοφὸ μου ἔργο,
 καὶ γιὰ τὶς ἔξοχες περιγραφὰς καὶ τὶς βαθύτατές μου κρίσεις,
 καὶ τὶς δημηγορίες - πού 'ταν ἐπιτέλους ἄλλων ἔργα.
 Ἐγὼ, τὸ κάλλιο, λέω, προτιμούσα στρατηγὸς νὰ δοξαστῶ,
 τιμώμενος στὴν πόλῃ τῆς Παλλάδας
 καί, σὲ καιροὺς πολεμικοὺς, σ' ἔργα κ' ἐγὼ πολεμικὰ νὰ διαπρέψω»
 σκεπτότανε ὁ Θουκυδίδης πότε-πότε
 κάτω <ἀπὸ> τὸ πλατάνι τῆς αὐλῆς, <σὰ> βάραιναν οἱ ὄρες·
 κ' εὐθὺς μετὰ στὴν ξυγγραφή δινότανε.

Σ' ἐξόρισαν οἱ Ἀθηναῖοι, βέβαια,
 γιὰτὶ δὲν τὰ πολυκατάφερες σὰ στρατηγὸς
 κ' ἔχασες μιὰν ἀστεία μάχη, Δάσκαλε.

→

Ήτανε, βλέπεις, τότε χρόνια δίσεχτα
 κι ό πόλεμος είχε τή δικιά του ανάγκη,
 άδηριτη, όπως εκείνη τών θεών - τόξερес, βέβαια, έσύ αυτό.
 Οί άνθρωποι όμως του πνεύματος, καθώς τους λένε,
 δέν τά βολεύουνε σέ τουτες τις δουλειές,
 γιατί'ναι, λέει, ευαίσθητοι κι αδύναμοι..- και τά λοιπά... και τά λοιπά...
 "Άς είν' καλά, λοιπόν — για σένα και για μάς — τά μεταλλεία του Παγγαίου
 και τ' άλλα κτήματα τά πατρογονικά τής Θράκης
 (είναι κι αυτά — πώς νά τό κάμης! — «ές άεί»)
 Γιατί άλλιώς, ξωμάχος στις σικελικές τις πόλεις,
 που όρεξέ και που κουράγιο νά ξυγγράφης «ές άεί».
 Μιά μάχη παραπάνω όπωσδήποτε δέν θ' άλλαζε τον πόλεμο.
 Καλά θάταν (δέ λέω) άκόμα και μια νίκη - έστω κι άχρηστη,
 κι άκόμ' - άκόμα φημισμένος στρατηγός νά δοξαστής,
 που έπιτέλους τέτοιους καμπόσους έβγαλε τό γένος μας.

'Εμένα μου άρκοϋνε τά όχτώ βιβλία σου
 και τά πυκνότατα στοχαστικά 'Ελληνικά!

ΑΝΘΗ ΓΙΟΥΛΗ

Τά μάτια σου

Στά μάτια σου μια θάλασσα ξανοίγει
 πλατειά - ντύνονται μ' άνθη ως πέρα οί κάμποι·
 μά είναι φορές που σά διαμάντι λάμπει
 τό δάκρι - κι ό καημός, βρόχι, μέ πνίγει.

Σάν κάτι άπ' τήν καρδιά μου νάχη φύγει,
 που ή πίκρα τής ζωής τήν τρώει σάν κάμψη.
 Τά μάτια σου γελάνε - ούράνια θάμψη
 έντός μου πλημμυράνε κ' ένθεα ρίγη.

Τά μάτια σου ένα τρέμουλο, ένα χάδι,
 κ' έτσι γλυκά-γλυκά που μέ κοιτάνε
 τά πιό μεγάλα πάθη μου ξυπνάνε

και θάθελα ένα ώχρο θλιμμένο βράδι,
 που άγνάντια τους θε νάμαι και σιμά τους,
 τό θάνατο νά βρω στ' ανάβλεμμά τους.

Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

<"Όσο περνά ό καιρός>

"Όσο περνά ό καιρός μικραίνεις.
 Σε άγαπώ, σε περνώ στο αίμα μου,
 σε άποδίδω μισή. Μένεις
 μέσα μου ένας ζεστός πυρήνας.
 'Αλλάζεις τήν πορεία μου.

Κάθε φορά

Κάθε φορά που ξημερώνει
 νιώθω πώς τίποτα δέν πῆρες
 μαζί σου φεύγοντας.
 Κι ὅλη τὴ μέρα
 κρατῶ ἀναμμένα τὰ χέρια μου,
 καίγοντας τὰ λόγια σου
 ἕνα-ἕνα.

*ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ (-ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ)**Τοῦ χωρισμοῦ*

Τρέξανε τὰ ματάκια μου καὶ γιόμισαν λαγήνια, καὶ τὰ λαγήνια χύθηκαν, γενήκανε ποτάμι, καὶ τὸ ποτάμι κύλησε, τὸ κῦμα πάει καὶ σμίγει.	Παρακαλῶ σε, κῦμα μου, σὰ λάδι νὰ μερώσης, κούνια νὰ κάνης τὸ σκαρί, πού πῆρε τὸ παιδί μου, νὰ τὸ κουνᾶς, νὰ τὸ φυλάς σὰν ἀγκαλιὰ δική μου!
---	--

*ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ**Καλοκαίρι*

Τὸ καλοκαίρι αὐτὸ
 μπῆκε σὰ ζωγραφιά μικροῦ παιδιοῦ,
 πού πρώτη του φορά σκηνοθετεῖ
 τοπία κ' ἐποχές,
 καὶ δὲν γνωρίζει
 ποιά θέση, ποιὰν ἀπόσταση,
 ποιὰν ἔμφαση κυρίως νὰ δώση
 στὰ χρώματα καὶ στὰ στοιχεῖα.
 Καὶ ἀπὸ ἄγνοια εὐφάνταστη
 τάχει ὅλα παρατάζει πρῶτο πλάνο,
 μὲ ἐπικὴ ἀταξία,
 μὲ μιὰ ἀφθονία ξαφνική, σὰν
 κάποιον περιπλανώμενο τοπίο
 νάρθε γελῶντας καὶ ν' ἀδειάστηκε ἀκατάστατα
 μέσα σ' ἄλλο τοπίο:
 φεγγάρια ὑπνοβατικά στὸ χεῖλος τῶν ὄνειρων,
 ἀπ' τὴ δική τους μυρωδιὰ ἄρρωστα σκῦνα,
 καλαμποκιές στητὲς καὶ τεταμένες
 ὡσὰν ἀνίδεες ἢ σὰν ἥρωικές,
 ἐλαιῶνες προσευχόμενοι
 σ' ὅλο τὸ μάκρος καὶ τὸ φόβο τῆς ματιᾶς
 — θεέ μου, ἀλήθεια, παρελθέτω κι ἀπὸ μᾶς —,
 ἄσπρα πετούμενα ξωκλήσια,
 σούρουπα βραδυκίνητα ξωπίσω τους

σάν ιερεῖς πού ἀπαύδησαν νά κρούουν ἐσπερινούς,
θάλασσα καλοπιαστική
γύρω στό πείσμα τῶν βουνῶν τὸ ἀσύμμετρο,
κι ἔρθια μεσημέρια
πού στέκουν προσοχή στὸν ἥλιο.
Κι ἀπάνω
σύννεφα ἀπὸ μεγάλη ἐρωτευμένη ζέστη.

Τὸ καλοκαίρι αὐτὸ
δὲν τὸ περίμενε κανείς·
ἦρθε σάν κάποιος πού τὸν εἶχαμε νεκρόν.
Κ' ἔφερε μιὰν ἀμηχανία πάλι,
μιὰ ξεχασμένη ἔνταση,
καὶ μιὰ ἀυπνία
γιὰ πράγματα πού τάχαμε κι αὐτὰ
νεκρά.
(Ἔκανε τόση ζέστη μὲς στὰ μάτια,
ἦτανε κάτι ἐξατμισμένα καφενεῖα,
κάτι ξενύχτικα εὐφλεκτα τραγούδια,
κάτι πιωμένα χέρια πού χορεύανε
κ' ἔλεγαν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων σ' ἄλλα χέρια.
Ψηλά
ποιήτριες νύχτες ἔγραφαν.)

Τὸ καλοκαίρι αὐτό,
σὰ ζωγραφιὰ μικροῦ παιδιοῦ
συμπληρωμένη ἀπὸ κάποιον
μὲ πράγματα πού τάχε γιὰ νεκρά,
ποίημα πάνω σὲ ποίημα σὰ ν' ἀκούμπησε.

Τώρα
τὸ καλοκαίρι αὐτὸ
αἷμα ξερὸ πάνω στίς μέρες.
Τὸ βρήκαμε νεκρὸ
μέσα σὲ κάποιον ἑνσφαιρο μονόλογο.

ΑΘΩΣ ΔΗΜΟΥΛΑΣ

Θὰ συνεχίσω...

Θὰ συνεχίσω βήματα σταματημένα	ἀνανεώνοντας τὶς ἀντιθέσεις,
κάπου, ἀνανεώνοντας τὶς θέσεις	πού ἀτονοῦν, καὶ στὰ συνηθισμένα
ἀνάμεσα στὸν κόσμο καὶ σὲ μένα,	πέφτουν, ὅπως ὄλα, γρήγορα : σ' ἕνα
τὰ σύμβολα, ὑποψίες καὶ προθέσεις·	σωρὸ ἀπὸ νωθρὲς διαθέσεις·

πού, ἀργά, σὲ μονότονο, ἴσο
αἶσθημα ξετυλίγονται (γραμμὴ
μὲ πάνω τῆς πνιγμένη κάθε ὀρμῆ)
κ' ἔπειτα σὲ μιὰ τάση ἀσφυκτική,
γιὰ νὰ ξεσπάσουν στὴν ἐπιταγὴ
σταματημένα βήματα νὰ συνεχίσω.

Οιδίπους

Ρύθμιζε πάντοτε τοῦ βίου σου τις πράξεις ισχυρὸ
τὸ πάθος· καὶ στῆς ὀργῆς σου τις ἐκρήξεις
ἔπαιρνες πάντα συνεργὸ τὸ χέρι, βιαστικὸ
καὶ πρόθυμο, γρήγορα κάπου γιὰ νὰ καταλήξεις.

Νέος, γιὰ ἓνα προσπέρασμα, δὲ δίστασες νεκρὸ νὰ ρίξεις
ἄνθρωπο (τὸν πατέρα σου), σηκώνοντας τὸ χέρι φονικὸ.
Καὶ τώρα, στὸ τέλος σου, τὰ περασμένα πὼς θὰ τυλίξεις
τυραννικὰ στὸν μέσα κόσμο νομίζοντας, μὲ χέρι τιμωρὸ

νὰ τυφλωθῆς ἔσπευσες. Ὅμως σχήματα πλήξης
γεμίζουν τὰ σφραγισμένα μάτια σου, κ' εἶναι σκληρὸ
νὰ μὴ μπορῆς στὴν ποικιλία τῆς μέρας νὰ τ' ἀνοίξεις,

καὶ νὰ δῆς: ἐκεῖνα πέρα εἶναι βουνά, κι αὐτὸς ἐδῶ
δρόμος, ποῦ νὰ τὸν πάρης θάθελες καὶ νὰ τραβήξεις
γιὰ τὴ Θήβα πάλι, τὴ Σφίγγα νὰ ξανασπρώξεις στὸ γκρεμὸ.

Ροή

Ὁ κόσμος μου, ποῦ μὲ σαφήνεια κ' εὐκαμψία | προσδιορίζουν κι ὀριοθετοῦν οἱ
μνῆμες, κ' ἓνα | ἀπλοῖκὸ πλέγμα προβλέψεων (μιὰ παραδία | προσαρμογῆς τοῦ μέλ-
λοντος στὰ περασμένα), | ὄχι ὅμως τ' ὄνειρο κ' ἡ φαντασία | (στοιχεῖα μου ἀτίθα-
σα, ἀνεύθυνα ριγμένα), | ὁ κόσμος μου, ἔρμαιο στῆς τύχης τῆς μανίας, | τέμνει κάθε
στιγμὴ κόσμους ἄλλους, ἀπ' τὸν καθένα | ἀποσπῶντας ὅ,τι στὴν πρόβλεψη ἢ στὴ μνή-
μη | δὲν ἦταν μέσα: τὸ καινούργιο, πάντα πύλη | στὸ ἄγνωστο, τὸ ἀπὸ πύλες ἀπο-
τελούμενο | σὲ μιὰ πολυδιάστατη διαδοχῇ, ζύμη | ζωῆς, ἀπ' ὅπου ἀντλεῖται ἡ πρώτη
ὕλη | γιὰ τὸν κόσμο μου, ὀλονὲν ἀνανεούμενο.

ΕΛΕΝΗ ΔΡΟΥΖΑ

<Κάποτε>

Κάποτε πονέσαμε πολὺ | - πλάσαμε ἓνα θεό!
Κάποτε χαρήκαμε πολὺ | - γίναμε προσωπίδες!

Ἐρὸ κλαδὶ ἢ καρδιά μας·
τὰ πράγματα, | τὰ πρόσωπα,
ἔξαλλα καὶ ἄσχετα.

Βιαστήκαμε νὰ φτάσουμε ὡς ἐδῶ. | Τίποτα!
Κάποτε θὰ τὸ ποῦμε ἐκεῖ. | Τίποτα!
Ἐδῶ, ἐκεῖ - τίποτα!

Φράξαμε τὴν ψυχὴ μας μὲ προσχήματα | - αὔριο θάνατο τὸ γκρέμισμα

Κάποτε ἀγαπήσαμε πολὺ | - ἦτανε λίγο νὰ τὸ ποῦμε μῖσος.
Φορέσαμε τὸ χρῶμα τὸ οὐρανί,
πετούσαμε ἀπὸ ἀστὲρι σὲ ἀστὲρι.
Κι ὅταν τινάξαμε τὴ μνήμη μας | στὸ πρῶνο,
ἀπλώσαμε τὴν ψυχὴ μας στὸ καλοκαίρι.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΩΡΙΑΔΗΣ

Ἐρωτικὸ

Μοιάζω μὲ σπίτι πού οἱ μηχανικοί του,
γωνιά μὲ γωνιά, μέτρο μὲ μέτρο,
τὸ χτίσαν μὲ ἀκρίβεια στὶς διαστάσεις του·
τὶς πόρτες μου τὶς φτιάξανε στὸ ὕψος σου,
καὶ τ' ἀντικείμενά μου ὅλα, τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ καθίσματά μου,
στὶς περιφέρειες τοῦ κορμιοῦ καὶ τῶν χεριῶν σου,
καί, τέλος, γιὰ ν' ἀνοίγω, τ' ὄνομά σου -
κλειδί μου!

<Ἄν κι αὐτὸ τὸ καλοκαίρι...>

Τὸ καλοκαίρι κρέμεται ἀπ' τὸ κοτσάνι μιᾶς κληματαριάς.
Ἄν πέση τὸ καλοκαίρι, τὸ κοτσάνι θ' ἀπομεινῆ ἔρημο,
ἀφήνοντας στὸ γυμνὸ τσαμπὶ κρεμασμένο ἓνα φθινόπωρο.

Τὸ θαῦμα

Σ' ἓνα ὑπόγειο συνοικίας λαϊκῆς, | καθὼς τρεμοσβῆνει τὸ φῶς, τὰ μεσάνυχτα, |
μιὰ γυναῖκα ἀπ' τὸ εἰκόνημα βγαίνει, | παραμερίζει προσεχτικὰ τὰ σκεπάσματα | κι
ἀνοίγοντας τὸν κόρφο της, μαλακὰ | θηλάζει ἓνα βρέφος!

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

Ἄπὸ Τὸ Ἄξιόν ἐστι

Ἔνα τὸ χελιδόνι κ' ἢ Ἄνοιξη ἀκριβή,
γιὰ νὰ γυρίση ὁ ἥλιος θέλει δουλειὰ πολλή,
θέλει νεκροὶ χιλιάδες νάσαι στοὺς Τροχοῦς,
θέλει κ' οἱ ζωντανοὶ νὰ δίνουν τὸ αἷμα τους.

Θέ' μου Πρωτομάστορα, μ' ἔχτισες μέσα στὰ βουνά,
Θέ' μου Πρωτομάστορα, μ' ἔκλεισες μὲς στὴ θάλασσα!

Πάρθηκεν ἀπὸ Μάγους τὸ σῶμα τοῦ Μαγιοῦ,
τόχουνε θάψει σ' ἓνα μνήμα τοῦ πέλαγου,
σ' ἓνα βαθὺ πηγάδι τόχουνε κλειστὸ -
μύρισε τὸ σκοτάδι κι ὅλη ἡ Ἄβυσσο.

Θέ' μου Πρωτομάστορα, μέσα στὶς πασχαλιές καὶ Σύ,
Θέ' μου Πρωτομάστορα, μύρισες τὴν Ἀνάστασι!

Σάλεψε σὰν τὸ σπέρμα σὲ μήτρα σκοτεινὴ
τὸ φοβερὸ τῆς μνήμης ἔντομο μὲς στὴ γῆ
κι ὅπως δαγκώνει ἀράχνη δάγκωσε τὸ φῶς -
ἐλαμψαν οἱ γυαλοὶ κι ὅλο τὸ πέλαγος.

Θέ' μου Πρωτομάστορα, μ' ἔζωσες τὶς ἀκρογιαλιές,
Θέ' μου Πρωτομάστορα, στὰ βουνά μὲ θεμέλιωσες!

Στίχοι κι ἀποσπάσματα

᾽Απὸ τὸ ᾽Αξιὸν ἔστι

- 87,2. Φάρος [] ἐκτόνωσεν αἰώνων θλίψη.
- 86,7. Πάντα ὑπάρχει τὸ πολὺ σιμὰ καὶ ὅμως ἀόρατο.
- 19,19. ᾽Οτι σώσεις μὲς στὴν ἀστραπὴ καθαρὸ στὸν αἰῶνα θὰ διαρκέση.
- 43,19. Γιὰ μᾶς τὸ σούρσιμο στὴ γῆς
22. κ' ἢ ποτέ καμμιὰ, καμμιὰ ποτέ ἀνταπόδοση.
- 62,20. Σφεντονάω τὴν πέτρα καὶ βρίσκει ἐπάνω μου.
- 23,18. Βλέπεις [] εἶναι οἱ ἄλλοι | καὶ δέ γίνεται αὐτοὶ χωρὶς ἐσένα, | καὶ δέ γίνεται μ' αὐτούς χωρὶς ἐσύ. | Βλέπεις [] εἶναι οἱ ἄλλοι | καὶ ἀνάγκη [] νὰ τοὺς ἀντικρύσης.
- 19,15. Πρῶτα θὰ δῆς τὴν ἐρημιὰ καὶ θὰ τῆς δώσης τὸ δικό σου νόημα... | Πρὶν ἀπὸ τὴν καρδιά σου θάναι αὐτὴ | καὶ μετὰ πάλι αὐτὴ...
- 36,15. Τὸ μῆνυμα πού σήκωσα τ' ἄντεξα μόνος!
30. Τὸ στᾶρι πού εὐαγγέλισα τόδρεψα μόνος!
- 83,1. ᾽Ο πικρὸς καὶ ὁ μόνος, ὁ ἀπὸ πρὶν χαμένος ἐσύ νάσαι!
- 65,23. Σιμὰ ἢ μέρα ὅπου τὸ κάλλος θὰ παραδοθῆ στὶς μύγες τῆς ἀγορᾶς.
- 67,4. <᾽Ομως> τὰ ὄνειρα θὰ λάβουνε ἐκδίκηση.
- 78,15. Πάλλει τοῦ νεροῦ ἢ ἀόρατη ἀορτὴ καὶ ζωντανὴ κρατᾶ ἢ γαρδένια.
17. Τὰ λουλούδια [] οἰκόσιτα τῆς νοσταλγίας,
τὰ λουλούδια [] νήπια τῆς βροχῆς...
- 82,11. Τὰ καημένα τὰ σπίτια, πού τὸ ἓνα στὸ ἄλλο | ἀκουμποῦνε γλυκὰ καὶ ἀποκοιμοῦνται...
- 77,3. Χαῖρε ἢ ὄνειροτόκος, χαῖρε ἢ πελαγινή,
χαῖρε ἢ ἀγκυροφόρος καὶ ἢ πενταστέρηνη!
- 87,7. (Λάμπει λίγο στὰ τσίνορα τὸ ἀντίο | καὶ μετὰ ὁ γιὰ πάντοτε θολὸς κόσμος.)

᾽Απὸ τίς ᾽Εξῆ καὶ μία τύψεις γιὰ τὸν κόσμον

- 10,18. Μέσα στὴν ἄκρα σιγαλιὰ [] οἱ πιὸ ἀποτρόπαιοι κρότοι!
- 21,1. Πάλι μέσα στὸν κόσμον αὐτόν, χωρὶς θεοῦς, ἀλλὰ βαρὺς ἀπ' ὅ,τι, ζῶντας, τοῦ θανάτου.
- 13,14. Καμμιὰ ρυτίδα ἢ τύψη, ἀλλὰ [] βάθος μέγα!
- 25,1. ᾽Ανοιχτὴ θύρα: σκαλοπάτια πέτρινα, κεφαλὲς ἀπὸ γεράνια, καὶ πιὸ πέρα στέγες διάφανες, χαρταετοί, τρίμματα χοχλιδιῶν στὸν ἥλιο. ᾽Ενας τράγος μηρυκάζει ἀργὰ τοὺς αἰῶνες, κι ὁ καπνός, γαλήνιος, ἀνεβαίνει μὲς ἀπὸ τὰ κέρατα.
Τὴν ὥρα πού κρυφά, στὴν πίσω αὐλὴ, φιλιέται ἢ κόρη τοῦ περιβολάρη, κι ἀπὸ τὴν πολλὴ ἀγαλλίαση μιὰ γλάστρα πέφτει καὶ τσακίζεται.
᾽Α, νὰ σώσω αὐτὸν τὸν ἦχο!
- 22,16. ᾽Ω καιροί, πού στρεβλώσατε τὸ οὐράνιο τόξο, κι ἀπ' τὸ ραμφὶ τοῦ σπουργιτιοῦ ἀποσπάσατε τὸ ψίχουλο, καὶ δὲν ἀφήσατε μήτε μιὰ τόση-δα φωνοῦλα καθαροῦ νεροῦ νὰ συλλαβίσῃ στὴ χλόη τὴν ἀγάπη μου, [] ὦ καιροί, δέ συγχωρῶ!
- 24,17. ᾽Απὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ Κεραυνοῦ: τὸ καμένο χέρι πού θὰ ξαναβλαστήσῃ, νὰ ἰσιώσῃ τίς πτυχές τοῦ κόσμου.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΕΝΑΡΙΘΜΑ

189

Πούλησε ακριβά τὸ τομάρι σου! Τόσο ακριβά, ὅπου νὰ φρίζουν!

190

— Κεῖνος πού σᾶς ζητάει «ὄ,τι προαιρεῖσθε»: ζητιᾶνος. Κεῖνος πού σᾶς «κάνει τὴν τιμὴ» νὰ σᾶς ζητᾶ κατὶ «μικρό», κατὶ «ἀσήμαντο», «τιποτένιο», «ἀχρηστο σχεδὸν» γιὰ σᾶς, πῶς:

191

Αἰσχρὸς! Ἡ πρώτη Δημοκρατία στὸν Κόσμο, περιγέλωσ τῶν «Δημοκρατιῶν»!

192

— Μὴ λέτε: «Δέν περιμένουμε κανένα!» «Δέ μᾶς περιμένει κανένας!» λέτε - καὶ συμπεραίνετε!

193

...Φτάνει καὶ πού συνυπῆρξες!..

194

— Μήπως τὸ αἷμα εἶναι τίποτ' ἄλλο πᾶρξ σίδηρο καὶ φωτιά;

195

...Κ' ἡ ἀχεροκαλύβα εἶχε τ' ἀπάγκιο της. Δέν τόχει ἡ ἀπλωσιὰ τῆς Οἰκουμένης, καὶ πού νὰ τόβρη ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ Σύμπαντος!

196

— Κι ὅσοι τονε ξέρανε τὴν ἔπαθαν, κι αὐτὸ δυσκόλεψε καὶ καθυστέρησε τὴν ἀντεπίθεση...

— Τί ξέραν; Τὸν ξέρανε βολικὸ κονδυλοφόρο καὶ τονε βρήκαν κακόβουλο ξεβιδωτὴ καὶ τοῦ «καλῶς βιδωμένου» - τοῦ παντός!

— Λέγανε: «Τώρα; Στὴν ἡλικία του;» Κ' ἔμειναν ἐμβρόντητοι μπρὸς σὲ volte-face 180 μοιρῶν! Δεδομένης δὲ καὶ τῆς σατανικῆς εὐρηματικότητος καὶ πανθομολογουμένης μαυλοσύνης του... -

— Τῆς νοσηρᾶς Φιλοπρωτίας καὶ τοῦ ἐκδικητικοῦ μένους του, πού κουφόβραζε τόσα χρόνια...

197

Οἱ οὐρές, οἱ σειρές, οἱ προτεραιότητες καὶ τὰ παρόμοια, μ' ὄλο πού ἐξυπηρετοῦν κάποτε προσκαίρως καὶ τοὺς καθυποχρεομένους εἰς τήρησίν των, δολερῶτατα μέσα νομεροποίησης!

198

Οἱ ἴδιοι, ἐν πολλοῖς, κατευθύνουμε τὰ βήματα τῶν ἐχθρῶν μας.

199

— Μιὰ καὶ τὸ λέει ἡ γνώση (κι αὐτὸ, τῶνόντι, λέει ἐλόγου της) δὲν ὑπάρχει σωτηρία!

— Τί τὴ θέλεις; Δέ σοῦ φτάνει πού κρατᾶς γερὰ (ξέρεις ἀπὸ ποῦ!) τὴ γνώση;..

200

Δέν εἶδα νικητὰς μὴ καὶ ἠττημένους, ὅπως δὲν εἶδα καὶ νικημένους πού νὰ μὴ βρήκανε στὸ τέλος πὼς δέν εἶναι δὰ καὶ τόσο φοβερὸ πρᾶμα ἢ ἤττα!

201

— Ὅχι καὶ τὴν ψυχὴ σου! Αὐτὴν οὔτε στὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον!

202

Ἔοσοι εἶχανε μυαλὰ φαίνονται ὅταν τὰ χάνουν· ὅχι ὅσοι δέν εἶχαν.

203

— Μὲ τὴ συνεχὴ ὑπερύψωση θὰ κἀνης ἀδύνατη τὴν ὑψωση!

204

— Ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο, διόλου νὰ μὴν κουνᾶ τὴν οὐρά του! Θὰ τοῦ τὴν κόψουν! — σ' ὅλους συμφέρει νὰ κοπῆ! — καὶ θὰ τὴν κόψουν ἄγαρμπα!

205

Ἄν εἶν' ἀλήθεια πὼς μοραίνει θεὸς δν
βούλεται ἀπολέσει — καὶ ξέρουμε πὼς
τόσοι καὶ τόσοι πῆγαν ὡς τώρα ἀπὸ αὐ-
ξουσα μῶρα —, τοὺς πιστοὺς του, πρω-
τίστως, βάλθηκε τελευταῖα νὰ ξεπατώ-
ση! Γιατί πὼς νὰ ἐξηγηθῆ..;

206

— Διάλογο! Διάλογο!
— Μὲ ποιὸν ποιοῦς;.. Ἄειτε ἀπὸ κεῖ!
Αὐτός σᾶς ἐμάρανε!

207

Ὁ δρόμος πού δὲ φέρνει στὸν τάφο,
ἀντίδρομος, παλίνδρομος - ὅ,τι ἄλλο μόν'
ἔχει δρόμος, ὁ δρόμος!

208

— Καὶ λεπρὸς τὴν ψυχὴν μπορεῖ νὰ εἶ-
ναι καὶ ἀξία νάχη! Ἐσὺ τὸ πρέπον: Ἀυ-
τὴ ἢ ἀξία του! Ἀυτὴ ἢ ἀπαξία του! Ἡ
λέπρα του!

209

Κάθε νέο πάθος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ πα-
λαιό - κάθε νέος πόνος προσθέτει εἰς τὸν
παλαιό!

210

— Καὶ ὁ μὲν *A* εἶναι ζηλωτῆς τῆς «κα-
θάριας δημοτικῆς»...
— Κατάλαβα.
— Ὁ δὲ *B* τῆς ἀρχαιοπηνοῦς καθαρευ-
ούσης»...
— Γιατί σταμάτησες;.. Ὁ *Γ*;
— Ὁ *Γ* τῆς ἀργυροπουλείου «μεικτῆς»
ὁ *Δ*...
— Κατάλαβα!.. Καὶ τῆς συμπάσης Ἑλ-
ληνικῆς;
— Τῆς συμπάσης;
— Τῆς συμπάσης, τῆς συμπάσης! Καὶ
δοῦμε!.. Λοιπὸν; Τῆς συμπάσης, ποιοῦς;
— Ποιὸς δ' ἐν - κατὰ βῆθος!

211

Στὸ γενναῖο, καθὸ ἀγαθό, ὁ δόλιος
εἶν' ὁ ἐπικίνδυνος· ὁ δειλός, κι ὅταν δὲν
εἶναι δόλιος — πολὺ σπάνιο! — γίνεται
ἄμα μισήση κ' ἐπιβουλευθῆ γενναῖο!

212

— Νὰ λέγεται πὼς εἶναι κι ἄλλοι χῶροι
γιὰ σκάψιμο! Δὲν ταφήκαμε ἀκόμα ὄλοι.
Στάσου ντέ!

213

Ἴδια ἢ ρίζα κάθε ἀγάπης καὶ κάθε ἀ-
γάπη μόνη!

214

ΣΤΙΧΟΜΥΘΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙ-
ΡΙΣΤΟΥ: — Λέγε, κλέφταρε· ἔκλεψες κα-
νένα καὶ γιὰ μένα;

— Κάτι ἔκανα πάλι, κύριε Διευθυντά,
κάτι ἔκανα! Ἐκάλυψα ἀπ' τὴν Ἐφορία...
— Λεφτὰ στὸ χέρι, λωποδύτη!
— Καὶ στὸ χέρι! Τὴν προμήθειά μου
ἀπὸ τό...

— Χαρά στὸ πρᾶμα, πού μου ἐκχωρεῖς
κιόλας γενναιόδωρα, φαταούλα!.. Μπρὲ
θὰ σὲ διώξω, θὰ σὲ κυνηγήσω, δέ γλυ-
τώνεις!.. Κατέβαινε τώρα!

215

Ναί-Ὅχι, Ὅχι-Ναί, αὐτὸ ὄλο κι ὄλο,
μὲ τὸ Ναί ὡς ἂν Ναί, τὸ Ὅχι ὡς ἂν
Ὅχι!

216

— Μὰ εἶναι νὰ λὲς πὼς ἔγινες ὅ,τι θέλη-
σες, γιατί, ἀπλῶς, δὲν ἔγινες τὸ ὅπως ἀν-
τίθετο, παρὰ ἔγινες.. ἀλήθεια, τί ἔγινες;

217

Κι ὅταν δὲν ἔχη ραμολίρει, θρασύνε-
ται ὁ γέρος καί, ἀξεσυναίριστος, τολμάει
πράγματα πού δὲν τ' ἀποτολμοῦσε νέος!

218

— Ντύσε τὴ μιζέρια σου! Δὲ χρειάζεται
νὰ ἔχης τίποτε γιὰ νὰ τὴ ντύσης!

219

Οἱ ἄκαρποι πόνου: ὀδύνες, μὲ ὁ μικρό,
κι αὐτὸ πολὺ!.. Οἱ καρπεροί: ὠδίνες μὲ
ὠμέγα - καὶ μιὰ τόσοση περισπωμένη!..

220

— Κι αὐτὸ θὰ περάση!
— Μπορεῖ! Γιὰ νὰ πάρη θέση ἄλλο! Καὶ
(γιατί ὄχι;) χειρότερο!..
— Χειρότερο; Ἔ, λέμε δά...
— Νὰ μὴ λέτε!

221

Βέβαια καὶ χωροῦν — πόσοι δὲ χωροῦν! — σὲ μὴ καρέκλα! Μὰ κ' ἐσύ; Μὰ κ' ἐγώ; Μὰ κ' ἐμεῖς;

222

— Πὼς εἶσαι, γενικά, ἓνας ἠττημένος τῆς ζωῆς, δὲ δυσκολεύεσαι νὰ τ' ὁμολογήσης· πὼς ἔχει ὅμως ἠττηθῆ τότε ἀπὸ κεῖνον καὶ τότε ἀπ' τὸν ἄλλον, ποῦ νὰ τ' ὁμολογήσης!..

223

“Ὅ,τι κι ἂν κάνουμε, παίζουμε! Παίζουμε τὸν ἄντρα, τὴ γυναῖκα, τὸν πατέρα, τὴ μητέρα, τὸ φίλο, τὴ φίλη - παίζουμε! Καὶ μὲ τὸ θάνατο ἀκόμα πᾶμε νὰ παίζουμε: «Ἐ, θὰ κάνουμε, κάποτε, καὶ τοὺς πεθαμένους - ὄχι πὼς θάμαστε καὶ νεκροί!..»

224

— Ἀφοῦ, σοβαρῶς, ὅ,τι νόμιζες ἀδύνατο, τόβρες ὅλο ἀνοιξη μπροστά σου, κι ἀνοιξη δίχως ὑπόνοια φθινοπώρου, τί νὰ σοῦ πῶ; Σὲ μακαρίζω - καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς!

225

Οἱ ἀλαφρόμυαλοι μπροστάρηδες κάθε στρουγγας ὅ,τι βολεῖ στοὺς πολύξερους χοντροσελιγκάδες!

226

— Γνώρισα κάποιον π' ἀνοίξε καπηλειὸ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ πίνῃ χωρὶς ἔλεγχο ὁ ἴδιος!

— Αὐτὸ πάει κ' ἔρχεται!.. Ποῦ νὰ σοῦ λέω γὰ γιὰ κάποιον ἄλλον, ποῦ ἔβγαλε κουστόζο περιοδικὸ κυρίως γιὰ νὰ συμπληρώνῃ ὁ ἴδιος τὶς χοντροσειδεῖς ἐλλείψεις του!

227

Δύσκολη συνήθως δὲν εἶναι μιὰ πρώτη γερὴ λαβή· δύσκολη εἶναι ἡ ὀριστικὴ καταβολή!

228

— Παιδί, ἔσπαζες καὶ χαιρόσουν· μέγας, κολλᾶς σπασμένα καὶ καταθλίβεσαι!

229

...Δίχως νὰ καταλάβουμε, ξεφύτρωσε τὶς μέρες μας καὶ πλήθυνε, ἀνάμεσα στὸν

ἐφηβο καὶ τὸν ἄνδρα, τὸ ἀνδράριο, ποῦ ἀξιώνει ν' ἀντιπροσωπεύῃ καθ' ὅλα ἰσότημη πρὸς τὶς ἄλλες ἡλικίαι.

230

— Τὰ ὄνειρα μᾶς ξεκάνουν!

— Σὰ θέλουμε τὴν πολυτέλεια! Μὰ εἴμαστ' ἐμεῖς, οἱ ἀνυπνοὶ, γιὰ τέτοια;

231

Παράδειςσο γιὰ τὰ βρέφη, ναί· Κόλαση ὅμως γιὰ τοὺς ἄλλους τί τὴν ἤθελε; Ἐφτανε στὸ ἔμπα τοῦ Κάτω Κόσμου νὰ περίμεναν τὸν καθένα τὰ θύματά του!

232

— Ἑλληνικὴ φτωχότερη ἀπὸ τῶν ἐφημεριδογράφων μας καὶ τῶν μεταφραστῶν;

233

Πολλὲς σοδειὲς — ὅλες οἱ σοδειὲς — χαμένες! Κι ἀναμένονται χειρότερες!

234

— Τί σκοτιζεσαι, νὰ τοὺς φωτίσης;.. Ποιούς νὰ φωτίσης; Κι ἂν τοὺς φωτίσης;

235

“Ὅταν ξέρω, ἐξηγῶ· κι ὅταν ἐξηγῶ, ψυχραίνομαι!

236

— Λορδώνεσαι ἀπὸ μιὰ κουτοῦδεα κ' ἡ λόρδωση διατηρεῖται κι ὅταν ἔχῃς πεισθῆ πὼς κουτή, θεόκουτη ἰδέα ἦταν.

237

...Κατάντησε ἀηδία ἡ μανία τους γιὰ τὸ πολὺ, τὸ ἀκριβό, τὸ μοντέρνο, τὸ ξένο!.. (Τρεῖς τόνοι βότκα σ' ἓνα μῆνα στὴν Ἀθήνα! Οἱ Ρῶσοι ποῦ μᾶς ἔρχονται, ρετινοῦλα πίνουν οἱ ἄνθρωποι!)

238

— Βάλε κάτω τὰ ἐλαττώματά σου κι ὅσα καταλαβαίνεις πὼς δὲ θὰ μπορέσης ν' ἀποβάλῃς ντρεσσάρισέ τα ὥστε νὰ σοῦ γίνουνε κι αὐτὰ ἐφόδια γιὰ τὴν ἀρετή!..

239

Ἐτσι ἢ ἀλλιῶς, δειλὰ ἢ γενναῖα, ἀργὰ ἢ γρήγορα, γιὰ τοῦ ζόφου τὸ βυθό!..

[Ἄλλοτε ἄλλα.]

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

(Ἀνώνυμο χειρόγραφο τῆς 14-2-64)

Τῆ μέρα κείνη ὅλα πιά σταμάτησαν κι ἄλλα ἀρχίσανε. Ἡ πόλη πῆρε μιὰ ὄψη ποὺ κανεὶς δὲ γνώριζε - κι ὅλοι ἔδειχναν, μὲς στὴ δραστηριότητα ἢ στὴ σαστισμάρα τους, πὼς κι αὐτὸ τὸ σκέφτονταν, τὸ ἐξέταζαν, μὲ λίγη ἀνησυχία ἀλλὰ καὶ μὲ περσότερη χαρὰ: πὼς λοιπὸν ἡ πόλη τόχε αὐτὸ τὸ πρόσωπο, καιρὸ κρυμμένο, καὶ τὸ ἐτοίμαζε - ἐνῶ ἔτρεχαν πάνω στὶς μάσκες τῆς τ' αὐτοκίνητα, παῖζαν τὰ ἔργα τους τὰ σινεμά, ἀναβαν κάθε βράδι τὰ φῶτα, σβῆναν τὸ πρῶι, σὰ νὰ μὴ συνέβαινε τίποτα... Καὶ τὰ μαντάτα ποὺ φτάναν λέγανε, πὼς ὅλη ἡ Χώρα εἶχε πιά τὸ ἴδιο πρόσωπο· μόνο ποὺ δὲν ἤξερε καὶ κανεὶς πὼς ἔφταναν, ποῦ πρωτόφταναν αὐτὰ τὰ μαντάτα, σὲ ποιούς καὶ μὲ ποιό μέσο, ἀφοῦ ἡ πόλη ὅλη εἶχε ἀποκοπῆ - κόψαν καὶ τὰ καλώδια καὶ τὰ τηλέφωνα, τίναξαν καὶ τὸ Σταθμὸ καὶ τὸν Ἀσύρματο, κι ὅλα σάπασαν... Ἀεροπλάνο δὲν ἔφτανε καὶ δὲν ἔφευγε πιά ἀπ' τὸ ἀεροδρόμιο, κι ὅλους τοὺς δρόμους καὶ τὶς γέφυρες ἔξω ἀπ' τὴν πόλη τοὺς εἶχαν κόψει - τὸ πᾶν ἔλεγχε ἡ Ἐπανάσταση, κ' οἱ συρμοὶ μὲναν ἀκίνητοι στὸ Σταθμὸ, ποὺ βαλλόταν... Ἀλλὰ καὶ δὲν ἐνδιέφερε πιά τ' ὅποιο ἄλλο πρόσωπο, τῆς Χώρας ἢ τοῦ κόσμου ὅλου, ἀφοῦ τῆς πόλης ἦταν αὐτὸ τ' ὀριστικό, κ' οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀξεδιάλυτα μπλεχτῆ, κουβαριαστῆ, μὲ τὸ αἷμα καὶ τὴν ἀνταρσία. Ἀπὸ μιὰ πλευρά, αὐτὸ ἔτανε καὶ κρυφὰ εὐχάριστο· ἔτσι, ὁ κόσμος ὅλος νάν' ἄλυσσοδεμένος μὲ τὰ κομμάτια του - ὡς καὶ μὲ τὸ ἔσχατο κομματάκι του, στὴ ζουγκλα - καὶ μόνο ἡ πόλη αὐτὴ νὰ μὴν ξέρη τίποτα!.. («Μπορεῖ γιὰ θάνατο...» ἔλεγε κανεὶς. «Μπορεῖ... γιὰ πόσο;..» Μὰ δὲν εἶχε σημασία. Ἔστω γιὰ θάνατο· ἔστω γιὰ ὅσο θὰ ζοῦμε, αὐτὲς τὶς μέρες!)

Τὸ πιὸ μαγευτικό ἦτανε οἱ δρόμοι! Καθόμουνα στὴ Λεωφόρο τῆς 7ης Νοεμβρίου - γωνία μὲ Παύλου - τρίτο μπαλκόνι, ἀντίκρου στὸ Γενικὸ Λογιστήριο, κι ὅλο ξεχνούσα πὼς δὲν εἶχε χιονίσει, πὼς ἡ ἀσφαλτο ἦταν παστρική-παστρική, κι ὡστόσο, σὰν τὶς μέρες τοῦ χιονιοῦ, μιὰ προέχταση τοῦ δωματίου μου πάνω στὸ δρόμο!.. Ψυχὴ! Οὔτε ὄχημα, οὔτε τράμ, οὔτε ἄνθρωπος! Ἄξαφνα, ὅλα εἶχαν μικρύνει: οἱ ἀποστάσεις, οἱ δυνατότητες, τὰ κτήρια - κι ὅλα εἶχαν μαζὶ μεγαλώσει, εἶχαν σωπάσει, εἶχαν γίνεϊ ἀδύνατα (μὰ κι ἀχρηστα, καὶ περιττά). Νὰ διακίσης; Γιατί; Καὶ τὸ ἀπέναντι, ὅμοιο μὲ τὸ ἐδῶ - καὶ γιὰ νὰ διάσκιζες, μόνο γαζωμένος!.. Πλαταγίζουνε μερόνυχτα οἱ ριπὲς στὴν ἀσφαλτο - κι ὁ Λέαντρος ἀποπάνω «ἐλέγχει»!.. Ὅλη τὴν 7η Νοεμβρίου «ἐλέγχει», καὶ τὴν Παύλου «ἐλέγχει», καὶ πέρα, στὴν Πλατεία Ἐκκλησιῶν, μῦγα δὲν ἀφήνει νὰ ξεμυτίσῃ· ἀλλὰ τί, γιατί «ἐλέγχει», μὲ ποιούς μαζὶ «ἐλέγχει», καὶ ποιοὶ τοῦ διεκδικοῦν, δὲν ξέρομε!.. Γενικά, ξέραμε ὅταν ἀρχίσε. Ἡμῶς - στὸν ὅλο ἐμεῖς, οἱ δυσαρεστημένοι. Πολλοὶ - μὰ δὲ φανταζόμεσταν καὶ τόσοι! Τὰ ὅπλα δόθηκαν ἀπὸ ἓνα λόχο τῶν Γενικῶν Ἀποθηκῶν, ποὺ προσχώρησε ἀνέλπιστα. Μοιράστηκαν σὰν ἀστραπὴ - μαζὶ μὲ τὶς κάσσεις τὰ πολεμοφόδια καὶ τοὺς ὄλμους. Ποιὸς πῆρε, πόσα πῆρε - ποιά ἦταν ὅλ' αὐτὰ τὰ πρόσωπα, ποὺ μὲ δικαίωμα τὸ καθένα στριμώγνονταν κι ἄρπαζε σιδερικά καὶ χειροβομβίδες, μυδράλλια καὶ ταινίες, βλήματα καὶ πυροσωλῆνες;.. Κανεὶς δὲν ἤξερε - μὰ ἐμπιστεύονταν! Ὅλοι, ὅλους!.. Ποιὸς ἄλλωστε ἔδινε καὶ ποιὸς ἐπαιρνε; Ποιανοῦ ἦτανε δικά του καὶ ποιανοῦ δοσμένα στὰ χέρια του; Ἡ Ἐπανάσταση διάταξε! Αὐτοπροσώπως, ἢ ἴδια! Ἐμεῖς ἡμαστέ ἢ Ἐπανάσταση!.. Ἐμεῖς - κι ὁ διπλανός μας!.. Ἐμεῖς - κι αὐτὸς ποὺ σπρώχνει, μὲ τοὺς ἀνοιχτοὺς γυακάδες καὶ τὰ φυσεκλίκια, περασμένα στὸ λαϊμό, σὰ γιορντάνια!.. Ἐμεῖς - κ' οἱ κοπέλες ποὺ στριγγιλίζουν γιὰ χειροβομβίδες, «ἄλλο ἓνα κασσάκι», στὸν ἀλλοίθωρο!.. (Αὐτὸς ὁ ἀλλοίθωρος, ποιὸς εἶναι;.. Ποιὸς τὸν ἔβαλε νὰ μοιράζῃ;.. Τί κουμάντο κάνει - ποῦ εἶν' ἡ Ἐπανάσταση;..)

Μά κι ακόμα, ή πόλη δὲν εἶχε πάρει τ' ὀριστικὸ πρόσωπό της. Νύχτα ποὺ σκορπίζαμε ἀπ' τὶς Γενικὲς Ἀποθῆκες, ακόμα λίγα αὐτοκίνητα τρέχανε, ἓνα σινεμὰ παρὰδοξα ἔπαιζε, ἓνα οὐζάδικο ἦταν ἀνοιχτὸ καὶ μιὰ παρέα τσακώνονταν μὲ τοὺς ἀστυφύλακες - σὰ νάταν ακόμα ζήτημα «διαταράξεως» ἢ ὄχι, «παραβάσεως» ἢ ὄχι μιᾶς μικρῆς «διατάξεως»!..

Στήσαμε τὸ μυδράλλιο στοῦ Λέαντρου, στὸ τέταρτο.

Κι ἀπὸ κεῖ ἄρχισε νὰ ἐλέγχη τ' ἄλλο πρωί.

Τότε, χάθηκε πιά κάθε ἐπαφή καὶ κάθε προσδιορισμός... Ἡ Ἐπανάσταση ἀσφαλῶς διάταζε — ἢ Ἐπανάσταση ἤμασταν ἐμεῖς, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ποὺ μᾶς βλέπετε — ἀλλὰ γιατί διατάξαμε ἐμεῖς αὐτὰ ποὺ διατάξαμε; Ἐμεῖς δηλαδή τί διατάξαμε; Ἐμεῖς διατάξαμε νὰ ἐλέγχαμε τὴν 7ης Νοεμβρίου, νὰ μὴ σκάση μύτη οὔτε πέρα στὴν Ἐκκλησιῶν, νὰ σωπάση τὸ παράθυρο στοῦ Γενικοῦ Νοσοκομείου - «νὰ πάψη!» (Καὶ δὲ σώπαινε!.. - Ὅσα τοῦ ρίχναμε, αὐτὸ δὲ σώπαινε!..) «Ρίχνω!..» μοῦ λέει ὁ Λέαντρος. «Ρίχνω καὶ θὰ ρίχνω!..»

Τοῦ ἴπα γιὰ τὴν ἐπαφή - δὲν ξέρομε ἀν ἂν στὸ ἴδιο κτήριο εἶν' ὄλοι δικοί μας. «Ρίχνω!» μοῦ λέει. «Δὲ μὲ νοιάζει!.. Μιὰ φορά, ἐμεῖς ἐλέγχουμε!.. Ρουθούνη δὲ θὰ σκάση, στὴ Νοεμβρίου, καὶ στὴν Παύλου, καὶ στὴν Ἐκκλησιῶν!.. Ἄμα ἔρθη ἢ Ἐπανάσταση, θὰ ποῦμε: Τὸ καὶ τό!.. Καλῶς, θὰ μᾶς πῆ, λαμπρὰ! Πολύ καλά ἐκάματε!.. Κρατήστε ακόμα τὴν 7ης Νοεμβρίου, σὰ λιοντάρια!.. Συνεχίστε!.. Ρουθούνη νὰ μὴν ξεμυτίση, οὔτε στὴν Ἐκκλησιῶν!.. Ἀπέναντι: τὸ «Γενικὸ Ἐπιτελεῖο!..»

Μὰ εἴπατε μεῖς ἢ Ἐπανάσταση, Λέαντρε; Εἶπαν πὼς ἢ Ἐπανάσταση μοιράστηκε: πὼς ἢ Ἐπανάσταση εἶναι πιά ἢ «Ἐπανάσταση» κ' ἢ «Ἐπανάσταση». Δηλαδή εἶν' ἢ μία, ἢ «γνήσια Ἐπανάσταση».. - κ' ἢ ἄλλη λέει κι αὐτὴ πὼς εἶν' ἢ «γνήσια»!.. Ἄλλοι λένε πὼς τοὺς ἄλλους τοὺς φάγαμε, ἀπὸ μέρες: μὰ ἔτσι ποὺ ἢ Ἐπανάσταση μοιράστηκε, πῆγαν οἱ μισοί, τῆς «γνήσιας», στὰ κρατικὰ κτήρια καὶ βαρᾶμε αὐτούς!

Δηλαδή, σὰ νὰ λέμε, ἐμεῖς εἴμαστε τῆς ἄλλης «γνήσιας», τῆς ἀπὸ δῶ: μὰ δὲν τὸ ξέρομε καὶ καλά, μὴν εἴμαστε τῆς ἀπὸ κεῖ!.. Πρέπει νὰ ρωτήσουμε, Λέαντρε, νὰ βεβαιωθοῦμε!..

[Ὅστερα, τὸ παράθυρο ἔπαιψε νὰ ἐλέγχη... Τὸ χειρόγραφο κόβεται ἐδῶ.]

Η 3-7-64 ΚΑΤΑ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΝ

... ἄμα δὲ τῷ θέρει, τοῦ δήμου καθ' ἅπαν φενακίζομένον καὶ εἰσβολή τις πλείστων οὐχ ὁμοφρόνων ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, οὐ δηλούντων καὶ πρὸς ὅ,τι ἐπῆσαν. ὀργή τε καὶ ξυνώθησις μεγίστη, ἣν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους καθορμῶντες, ὑπὲρ δὲ τοὺς ἑνακοσίους καὶ ἐσῆλθον, ὀλίγον δεῖν δὲ καὶ κατέσχον. πλὴν τό τε πλῆθος τοῦ παραχρηῖμα, μείρακες τὸ πλεῖον, οὐκ ἀξιόμαχον, καὶ φοβηθέντες ἤδη ὅτι ἐσέβαλον αἰθῆς ἐτρέπησαν. ἤγειτο δὲ καὶ κινήσας ὁ ἐνυγράφων, ὅτι καλὸν καὶ τὴν ὀργὴν δηλῶσαι μόνον, παντοίων δὲ καὶ προστυχόντων, εἰ μή τι καὶ ἄλλο. ἐμμείνας δὲ καὶ κατασχεῖν καὶ ἀντέχειν αὐτοῦ καὶ ξὺν τοῖς ἄλλοις μὴ τραπεῖς ἀπ' αὐθεντίας εἶασε λαβεῖν καὶ δίκην δώσας καθείροχθη. νῦν δ' ὅτε ἅπαντες τὴν φενάκην ἔγνωσαν, χαράττει τοῖς ἐπιγενεστέροις, μὴ ψεύδει τε καὶ ἀλλοιώσει τῶν ἐναντίων κινδυνεύεσθαι ὡς χεῖριστα εἰπόντων πιστευθῆναι.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Δ. ΦΟΡΗΣ

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ^[3]

— Ἄν θυμᾶμαι καλά, ἤμασταν σὲ κάτι στενά. Τί ἐννοοῦσες;

+ Τί ἄλλο ἀπὸ τὴν ὀρθογραφία τους;
— Ἦθελα νὰ βλέπαμε λίγο τὴν ὀρθογράφηση τῶν παραθετικῶν τοῦ στενός (καὶ τοῦ κενός μαζί).

— Ἄ, ναι, ἐννοεῖς τὶς δυὸ γραφές: στενότερος καὶ στενώτερος.

+ Ἐ, ὄχι δὰ καὶ δυὸ.

— Μὰ πόσες εἶναι; Δεκαδυὸ; Ἐκτὸς πιά ἂν τὸ 1+1 δὲν κἀνῃ δυὸ...

+ Βιάζεσαι. Οἱ γραφές εἶναι, βέβαια, δυὸ, ἀλλὰ σοῦ μίλησα γιὰ ὀρθογραφίαν, καὶ ἡ λέξις δὲν ἔχει μόνο τὴν ἐννοια τῆς γραφῆς, παρὰ καὶ τῆς κάποιας ἀπολογητικῆς τῆς.

— Πάλι θὰ σ' τὸ πῶ: λιανά!

+ Πῶς γράφει τὰ παραθετικά αὐτὰ ὁ αὐστηρὸς καθαρευουσιάνος;

— Ἐννοεῖς μᾶλλον στενότερος, στενότατος...

+ Καὶ ποιό λόγο ἐπικαλεῖται ἄραγε;

— Ὅτι αὐτὴ ἦταν ἡ δοκιμ...

+ Ὅχι, ὄχι ἔτσι. Ὅπως θὰ τὰ ἔλεγε ὁ ἴδιος...

+ « Ἀλλά, κύριοι, ἢ ἔχομεν ὀρθογραφίαν ἢ οὐχί. Δεκτοῦ γενομένου ὅτι δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἡ οὕτως καλουμένη «ἱστορικὴ ὀρθογραφία», τὰ τοῦ στενός καὶ κενός παραθετικά γραπτὰ διὰ τοῦ μικροῦ, δηλονότι στενότερος, κενότερος κ. τ. τ., ἄτε τοῦ ριζικοῦ τῶν λέξεων τούτων διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου γραφομένου ἐν τοῖς δοκιμωτάτοις κειμένοις τῆς ἀπωτάτης ἡμῶν ἀρχαιότητος. » Καλὰ τὰ πα;
+ Ποῦ ἦσουν αἱ ἐσύ, βρε παιδί μου! Ὁραιοτάτα. Ἐπάρχουν ὅμως καὶ καθαρευουσιάνοι — μετριοπαθέστερους νὰ τοὺς ποῦμε; — πὸν τὰ γράφουν αὐτὰ μὲ ὠμέγα. Νὰ τοὺς ἀκούσωμε;

— «Βεβαίως, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν ἡ γραφὴ στενότερος, κενότερος κλπ. εἶναι ἡ ὀρθότερα. Φρονιμώτερον ὅμως θὰ ἦτο νὰ ὑπαχθῶν καὶ τὰ δύο αὐ-

τὰ ἐπίθετα εἰς τὸν γενικὸν κανόνα, ἐφόσον οἱ μαθηταὶ καὶ γράφουν καὶ ἐκφωνοῦν στενός, καὶ ὄχι στενός κλπ. Ἡ παιδαγωγικὴ σκοπιμότης παραβλέπει ἐνίοτε καὶ αὐτὴν τὴν παράδοσιν. »

+ Καθρεφτίζεις καὶ τὴ γλώσσα μὲ τὶς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐέρεις, βέβαια, τώρα ὅτι ὑπάρχουν οἱ δημοτικιστὲς — νὰ τοὺς ποῦμε μετριοπαθέστερους καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους; — πὸν ἀσπάζονται τὴν ἄποψη αὐτὴ τῶν συμμετριοπαθῶν τους καθαρευουσιάνων. Πῶς νὰ τὸ κολάζουν;

— «Ἡ νεοελληνικὴ ὀρθογραφία εἶναι ἤδη πολὺ δύσκολη, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τῆς φορτώσωμε καὶ ἄλλες πρόσθετες δυσκολίες ἀκολουθώντας τυφλὰ τὸν «ἱστορισμό» τῆς. Τὴν ὥρα πὸν ἐπιδιώκομε ἄλλες ἀπλοποιήσεις, θὰ ἦταν περιττὸς φόρτος καὶ βασανιστικὴ πολυτέλεια γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὴν κοινωνία νὰ υἱοθετήσωμε τὶς γραφές στενότερος, κενότερος κλπ. Ὅσο ἡ ἀρχαία γλώσσα καὶ ἡ καθαρεύουσα θὰ ἐπηρεάζουν ἀκόμα τὴ ζωὴ μας, προσπάθεια τῆς δημοτικῆς πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ὀρθολογιστικὴ ὀρθογραφία σὲ βᾶση ἐνοποιητικῆ. »

+ Ἄντε τώρα — καὶ προσοχή! Θὰ εἶδες κείμενα δημοτικιστῶν, ὅπου τὸ στενότερος καὶ τὸ κενότερος γράφονται ἔτσι.

— Καὶ εἶδα καὶ ἀρχίζω νὰ καταλαβαίνω τώρα τί ἤθελες νὰ πῆς...

+ Βρὲ ἄσε με ἐμένα! Τὰ πράγματα (ἔτσι μοῦ ῥχεται νὰ πῶ: «Τὰ πράγματα, χωρὶς ἀλλοίωση, χωρὶς δέσμευση, χωρὶς σκοπιμότητα...»)

— «Μὰ τώρα παιγνίδια ὀρθογραφικὰ θὰ κάνουμε; Τί νόημα θὰ ἔχῃ νὰ διδάξω τοὺς πολυπλοκὸς τατους κανόνες τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας, πὸν δὲν ἔχουν καμιά ἀξία γιὰ τὰ νέα ἑλληνικά; Καὶ τί νόημα λοιπὸν ἔχει νὰ πῶ ὅτι «ναὶ μὲν ὅλα ὅσα ἔχουν βραχεία τὴν παραλήγουσα θὰ γραφοῦν μὲ ω, ἀλλὰ ὅσα τὴν ἔχουν

«θέσει μακρά» — ἄκου «θέσει μακρά»
στά νέα ἑλληνικά! —, ὅπως τὸ ἐνδοξος,
τὸ ὀρθός κτλ., θὰ γραφοῦν μὲ ὄμικρο;»
«Ὅλα ὄμικρο! Τὸ πολὺ πολὺ νὰ πῶ δυὸ
λόγια γιὰ τὰ ἀνώτερος, κατώτερος - καὶ
τέλος!»

+ Ἐδωσες τὶς τέσσερις ἀπολογίες ὅσο
γίνονταν καλύτερα.

— Μ' ἔκοψες ὅμως σὲ κάτι ποὺ ἔλεγα.
Βλέπω τώρα ἀκριβῶς πὼς μόνο φαινο-
μενικὰ εἶναι δύο οἱ ὀρθογραφῆσεις· οὐ-
σιαστικὰ εἶναι τέσσερις. Κι ἂν μπορῶ
νὰ βαθύνω λιγάκι στὰ πράγματα, δὲν εἶ-
ναι οἱ ὀρθογραφῆσεις τέσσερις, εἶναι οἱ
κόσμοι τόσοι! Ὅσο σκέφτομαι τί κο-
σμοθεωρίες κρύβονται μέσα στὰ δυὸ αὐ-
τὰ γράμματα, τὸ ω, καὶ τὸ ο, τῶν λέ-
ξεων ποὺ εἶδαμε· πόσο, ἀλήθεια, διαφο-
ρετικὸ, πόσο ἄλλο τὸ ο τοῦ ὑπερκαθα-
ρευουσιάνου καὶ πόσο ἄλλο τὸ ο τοῦ
δημοτικιστῆ!..

+ Ἐ, καὶ σὲ πειράζει αὐτό;.. Λίγο τό-
χεις, σὲ μιὰ λέξη, μὲ τὴν ἀπλή ἀλλαγὴ
ἐνὸς γράμματος νὰ ξεπροβάλλουν τέσσε-
ρις κόσμοι; Μὰ αὐτὸ εἶναι θεῖο δῶρο.
Ἄν μάλιστα θυμηθῆς πὼς ὑπάρχουν δη-
μοτικιστὲς ποὺ γράφουν π.χ. σοφώτατος,
νεώτατος, ὅμως δοκιμώτατος, ἀλλὰ πά-
λι στενώτατος καὶ κάτι ἄλλες παρόμοιες
θεωρίες, τότε βρίσκεσαι μπροστὰ σ' ἕναν
κατακλυσμὸ ἀποχρώσεων. Ἡ ὀρθογρα-
φία μὲ ὄλο της τὸν πλοῦτο, σὲ ὄλη της
τὴν αἴγλη...

— Αἴγλη τὸ λὲς ἐσὺ αὐτὸ· ἢ μὲ δοκι-
μάξεις;.. Ἐγὼ νομίζω πὼς μὲ αὐτὰ καὶ
μὲ ἄλλα παρόμοια φτάνομε πάλι στὸ σχο-
λαστικισμὸ τῶν λογίων ποὺ ἀναφέραμε
πρὸ ὀλίγου. Πλοῦτος βέβαια, ἀλλὰ ἄχρη-
στος σ' ἕνα λαὸ ποὺ ἀγωνίζεται νὰ ἐπι-
βιώσῃ...

+ Σὲ διακόπτω κι ἐγὼ, γιατί μοῦ θύ-
μισες τὴν Κοζάνη μου πάλι. Σ' ἕνα ἀπ' ἃ
τὰ πολλὰ φτωχὰ χωριά της, ἕνας πατέ-
ρας μάλωνε, λένε, τὸ δόλιο παιδί του:
«Ἐ, βρὲ ἀχαϊρίφτι, ἔμ ψουμι ἔμ πρά-
σου τρῶς;»

— Τραγικὸ. Καὶ τὸ δύστηχο αὐτὸ παι-
δί, ὅλα τὰ φτωχὰ παιδιά, τὰ περισσότε-
ρα τῆς πατρίδας μας, καλοῦνται νὰ συν-
ταιριαθοῦν τὴν ὕλική αὐτὴ μίζερια μὲ
τὸν ὀρθογραφικὸ ὑπερστικισμὸ!

— Ὑπερστικισμὸς εἶναι αὐτός; Μὰ αὐτὸ
εἶναι ἕνα λιτὸ γεῦμα μὲ ψουμι καὶ πρά-
σο, λίγο τυράκι καὶ μιὰ ἐλιά. Κόπιασε.
τώρα στὰ ἐπίθετα μὲ «δίχρονη» τὴν πα-
ραλήγουσα — «ἄκου «δίχρονη» στὰ νέα
ἑλληνικά», ὅταν ὄχι κανένας ἄλλος παρὰ
ὁ ἰδρυτὴς τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστῆμης
στὴν Ἑλλάδα ὀνόμασε τὰ πράγματα αὐ-
τὰ «ἀκατάληπτα τοῖς μικροῖς μαθηταῖς»
— ἔλα λοιπὸν νὰ μοῦ πῆς μὲ τὸ χέρι
στὴν καρδιά πὼς θὰ γράψης (ω ἢ ο;) τὰ
παραθετικὰ τῶν: μαλακός, τρανός, ἀκρι-
βός, ὄχρρός, ἀνίκανος, εἰδυλλιακός -

— Φτάνει!

+ Τί φτάνει; Πὼς θὰ τονίσῃς τὸ παρ-
τε, συρτε, πελεκανος, μακαροναδες, φεν-
γατος, μουσουλμανος, ρωτηστε..-

— Ἐ, αὐτὸ τὸ τελευταῖο περισπωμένη.
«Μακρὰ πρὸ βραχείας...»

+ μὲ δὲν εἶν' ἔτσι. Ὁ τύπος ἦταν ρωτή-
σετε, καὶ ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία ἀπαι-
τεῖ τὸν τόνο ποὺ ὑπῆρχε στὸν ἀλώβητο
τύπο -

— Θεὲ καὶ Κύριε! Καθαρὴ μακρὰ (η)
πρὸ καθαρῆς βραχείας (ε) καὶ ὀξεία; Ποῦ
θὰ πᾶμε ἔτσι; Τί θὰ γίνῃ, πέ μου εὐ-
παρακαλῶ.

+ Τί θεὸς νὰ γίνῃ; Φωνητικὴ ὀρθογρα-
φία...

— Ἐ, νά, αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω
καὶ δὲ σοῦ τὸ συγχωρῶ. Πιάνεις ἑμέσως
τὸ ἄλλο ἄκρο.

+ Ἐχεις δίκιο· τὰ σωθικὰ τοῦ ἀρρώστου
ἔχουν σαπίσει, κι ἐγὼ προτείνω νυστέρι,
σὰ νὰ χάθηκε ἡ ἀσπιρίνη!

— Εἰρωνεύεσαι, ἀλλὰ ἀμφιβάλλω ἂν πι-
στεύῃς στὴ λύση αὐτή.

+ Προσβάλλεις· ἀλλὰ ἂν δὲν τὸ θεω-
ροῦσες βεβήλωση, θ' ἄρχιζα τὴν κάθε
φράση μου μὲ τὸ «ἄμῃν, ἄμῃν λέγω σοι»..

— Μὰ χίλιοι καὶ δυὸ λόγοι τὸ ἐμποδί-
ζουν.

+ Ἄσε τοὺς δυὸ καὶ πέ μου τοὺς χίλιους..

— Ποιὸν νὰ πρωτοαναφέρω;.. Πρῶτα
πρῶτα δὲν εἶμαστε ὁ μόνος λαὸς μὲ δύσ-
κολη ὀρθογραφία. Θὰ ἄκουσες τὸ νόστι-
μο ποὺ λὲν γιὰ τοὺς Ἄγγλους: γράφουν,
λέει, λάστιχο καὶ προφέρουν καουτσούκ!

+ Σύμφωνοι· θὰ συμπλήρωνα μάλιστα
πὼς προφέρουν ἀκόμα καὶ «ελαστικόν»
καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλεις, μὰ τὸ σπουδαῖο εἶ-

ναι ὅτι γράφουν μ ὄ ν ο λάστιχο! Καὶ γενικά, ἡ ὀρθογραφία ἄλλων λαῶν εἶναι ἀπλῶς δύσκολη· ἡ δική μας εἶναι «ὅ,τι προαιρείσθε»! Ἐξω ἀπὸ ἐλάχιστες περιπτώσεις, ἡ γραφή τῆς κάθε λέξης τους εἶναι μία καὶ μόνη.

— Μία ἀλλὰ λέαινα! Σκέψου τώρα νὰ γράφουν οἱ Ἄγγλοι enough καὶ νὰ προφέρουν κάτι μεταξὺ ináφ καὶ inóφ. Ποῦ εἶναι στὴ λέξη enough τὸ φ, σὲ παρακαλῶ; Τά'χουμε ἐμεῖς στὴ γλώσσα μας αὐτά; + Στὴν τελευταία σου λέξη ἀκριβῶς.

— Πῶς; τί; Στὸ «αὐτά»; + Ναί, ναί, στὸ «αὐτά». Ποῦ εἶναι, θὰ μᾶς πῆ κι ἐμᾶς ὁ Ἄγγλος, τὸ φ στὸ «αὐτά»; Τὸ δύστυχο τὸ ν! Πιὸ ταλαίπωρο γράμμα δὲν ἔχω ματαδεῖ. Στὸν κύριο κἀνει τὴ δουλειὰ τοῦ ι (κύριος)· στὸν ἀστυρὸ μπροστά ἀφήνει τὴ φωνηεντική του ἰδιότητα, παίρνει τὴ... συμφωνική καὶ μεταμορφώνεται ἔξαφνα σὲ φ (ἀφστιρός)· τὸ βλέπει κι ὁ ἀγουλᾶς, ἔχει κι αὐτὸς ἕνα θέλημα νὰ τοῦ προστάξῃ: «παράστησέ μου, σὲ παρακαλῶ, τὸ β, ἀγαπητό μου ν!»; νά το ξανά, γίνεται β (ἀβγουλᾶς). Πρόσεξέ το ὅμως. Ἐκεῖ μέσα ἀκριβῶς στὸν ἀγουλᾶ, κατάκοπο μὰ κι ἐκδικητικό, μᾶς παίζει ἕνα κρυφτούλι θαυμάσιο: «Ἔτσι εἶστε ἔσεῖς; Νά με κι ἐγὼ τώρα ξανά στὸν ἀγουλᾶ, ἀγκαλιασμένο μὲ τ' ἀδερφάκι μου τὸ ο σ' ἕνα συνταίριασμα ποῦ οὔτε τὸ ὑποψιάζεστε, κι ἐλάτε τώρα νὰ μᾶς πῆτε: ποῦ εἴμαστε τὸ ο κι ἐγὼ (ποῦ μιὰ μ' ἔχετε ι, μιὰ φ, μιὰ β) μέσα στὸ -ου-, στὸ φθόγγο υ; ποῦ εἴμαστε; Κούκου!..» Ἄφησε πιά ποῦ μέσα στὴν εὐφορη Εὐβοία ὁ ρόλος του εἶναι πέρα γιὰ πέρα διακοσμητικός...

— Μυστήρια πράγματα, ἀλήθεια. Μὰ γιὰ πές μου, μιὰ κι ἀνάφερους τὸν ἀγουλᾶ, ἡ σωστὴ γραφή στὸ ἀβγό καὶ στὸ ἀφτί ἔτσι δὲν εἶναι; Ἱστορικά ἔννοῶ.

+ Ὅπως ἔννοεῖς εἶναι, καὶ τὰ πιὸ ἐπίσημα λεξικά μας αὐτὲς τὶς γραφὲς νίοθετοῦν, ἀλλὰ ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι λίγο μακρινή, κι ἐγὼ περιμένω τ' ἄλλα σου 999 ἀπορήματα.

— Τώρα τὴν ἔπαθες! Ἀκριβῶς λοιπὸν μὲ τὴ φωνηεντική σου ὀρθογραφία πῶς θὰ ξεχωρίσῃς αὐτὰ τὰ ἀπορήματα μὲ τ' ἄλλα, καταλαβαίνεις, τὰ ἀπορήματα; Ἀντίς

γιὰ ἀπλοποίηση, δηλαδή, νέες δυσκολίες; Δὲ θὰ τὰ σκέφτηκες αὐτά. Ὡστε, μὴ μοῦ μιλᾶς γιὰ φωνηεντικὴ ὀρθογραφία... Ἐλα, τί σταμάτησες; Μίλα!

+ Πολὺ θρεπτικὴ τροφή καὶ «συνιστῶνται», λέει, «ἰδιαίτερος εἰς τοὺς πνευματικῶς ἐργαζομένους».

— Τί ν' αὐτὰ ποῦ λές; Τί τροφὲς μοῦ ἀναφέρεις;

+ Μὲ συγχωρεῖς, πῆγε ὁ νοῦς μου στὰ μίλα τῆς φωνηεντικῆς ὀρθογραφίας... Ἄλλὰ, φίλε μου, πρὶν σοῦ ἀπαντήσω, θὰ ἤθελα νὰ σοῦ πῶ νωρίτερα πῶς δὲν εἶναι διόλου μόνο τ' ἀπορήματα ποῦ θὰ συμπέσουν στὴ γραφή μὲ τὴ φωνηεντικὴ ὀρθογραφία, εἶναι καὶ κάμποσες ἀκόμα δεκάδες λέξεων ἢ τύπων, καὶ τὸ ἐρώτημά σου πρέπει νὰ τὸ γενικέψωμε ἔτσι: Μπρὸς στὸ ὅποιο ὄφελος ποῦ θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὴ φωνηεντικὴ ὀρθογραφία, εἶναι ἢ δὲν εἶναι μεγάλη ζημιὰ ἢ ἰσοπέδωση τῶν ὁμωνύμων; Πῶς θὰ διακρίνη, αὔριο, τὸ παιδί, καὶ ὁ ὄρμιος ἀκόμα, πότε γίνεται λόγος γιὰ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ ὁμώνυμα καὶ πότε γιὰ τὸ ἄλλο; Τὸ δέχεσαι ἔτσι; — Ναί, ναί. Τὴν ἀπάντηση ὅμως.

+ Ὁ ὅμιλος λοιπὸν πρῶτα πρῶτα, κι ἂν ἀκόμα γραφῆ ὅμοσ, ὅμοια μὲ τὸν ἀντιθετικὸ σύνδεσμο, δὲν εἶναι δυνατό νὰ μπερδευτῆ ποτὲ μαζί του, ὀσηδῆποτε «κακὴ θέληση» κι ἂν δείξῃ κανεῖς. Ὡστε μιὰ ὁμάδα ὁμωνύμων λέξεων δὲ θίγεται:

πιτσιρικά, μί σε μέλι
το φίλι σου ἴνε μέλι.

Ποῖός λογικὸς ἄνθρωπος θὰ πῆ: «Ἄ, ἐδῶ δὲν καταλαβαίνω ποῦ εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ καὶ ποῦ τὸ ρῆμα. Καλὴ ἢ ρίμα, ἀλλὰ θέλω καὶ νὰ διακρίνω τὶς λέξεις»; .. Ἦδη ὁ ἴδιος ἔδωσε τὴν ἀπάντηση, ἀφοῦ ξεχωρίζει ρῆμα καὶ οὐσιαστικὸ. Καὶ μὲ τὸ ζεύγος ρῆμα/ρίμα ἔδωσε τὴν ἀπάντηση καὶ γιὰ τὴν ἄλλη ὁμάδα λέξεων, γιὰ τὰ ὁμώνυμα ποῦ ἀνήκουν στὸ ἴδιο μέρος τοῦ λόγου.

— Δὲ μὲ πολυεῖθεις. Καὶ γιὰ νὰ σ' τὸ ἀποδείξω, διάβασε τί σοῦ ἔχω γράψῃ σ' αὐτὸ τὸ χαρτάκι μὲ τὴν ὀρθογραφία σου καὶ πέ μου τί καταλαβαίνεις.

+ Ἀφτόσ ὁ ἄνθρωπος ἴνε χίροσ.»

— Λοιπὸν; Τί καταλαβαίνεις;

+ Θὰ σὲ λυπήσω - ἀλλὰ αὐτὰ τὰ γρά-

φει άνθρωπος με̄ ὄχι καλὸ χαρακτήρα...

— Σοῦ ἐπιστρέφω τὴν προσβολὴ ἀπαράδεκτη καὶ κόβω τὴ συνομιλία μας. Τί πράματα εἶναι αὐτά; Ἡ ἐπειδὴ τὰ βροη-
κες μπαστούνια, βρίζεις τὸν ἄλλο;

+ Ἐλα, ἔλα, ἄσε τὶς εὐθιξίες. Γλώσσα εἶναι αὐτὴ, νεῦρα δὲν ἔχει, καὶ νεῦρα σπάζει.

— Ἄσε ἐσὺ πρῶτα τὶς ὑπεκφυγές, καὶ ἡ ἀνακαλείς ἡ ἔφυγα.

+ Κάτσε, καὶ σὲ χρειάζομαι. Καὶ φρόντισε νὰ γράφης πιὸ εὐανάγνωστα! Τ' ἀκοῖς;

— Ἐ, εἶσαι ἀφόρητος. Αὐτὸ ἐννοοῦσες;

+ Κι αὐτὸ ἐννοοῦσα κι ἄλλα πολλά, ἀγαπητέ μου. Πάλι πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ: τὸ μέτρο γιὰ τὴν κρίση μας στὰ ζητήματα αὐτὰ τὸ δίνει ὁ προφορικός λόγος· τί λέω; Ὁ λόγος!.. Συνεννοοῦμαστε θανάσια — ὅταν τὸ θέλωμε — κι οἱ Νεοέλληνες καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ στὴν καθημερινή μας ζωὴ, δηλαδὴ στὴν καθημερινή μας ὁμιλία — καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ σημαντικό. Ἄν τώρα μιὰ φορὰ στὶς 100 ἢ στὶς 200 ἕνα ὁμόηχο δίνῃ λαβὴ γιὰ κανένα λογοπαίγνιο — σὰν τὰ σαχλά τὰ δικὰ μου — ἢ γιὰ καμιὰ παρεξήγηση σὰν αὐτὴ πὺν ἀπροσδόκητα σὲ ἐξόργισε, αὐτὰ ἀκριβῶς δείχνουν πόσο ἀφελείς γινόμαστε, ὅλοι μας, ὅταν νομίζομε πῶς με̄ τὴν «ἱστορικὴ» ὀρθογραφία — ἢ ὅπως θέλεις ὀνόμασέ τὴν: «τρέχουσα», «συνήθη», «τῆς πιάτσας» ἐν ἀνάγκη, ἢ ὅπως ἄλλιῶς — θὰ γλιτώσωμε. Ὅριστε: μὴ εἶναι ἡ γραφὴ τῆς λέξης *χαρακτήρας*, καὶ ὅμως κοντέψαμε νὰ τὰ χαλάσωμε... Ὅλοι μας ἔχομε πάθει τοῦτο τὸ κακό: νομίζομε πῶς μιλοῦμε ἐπειδὴ γράφομε! Ἄλλὰ τὰ κείμενα κείνται ἐκεῖ πὺν τ' ἀφήνομε νὰ κείτωνται, κι ἐμεῖς μιλοῦμε, φυσικά, γιὰ νὰ συνεννοηθοῦμε κάποτε γιὰ τὰ χίλια δυὸ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, φροντίζομε, ὅσο φροντίζομε, νὰ δώσωμε στὸ συνάνθρωπό μας νὰ καταλάβῃ τί θέλομε νὰ τοῦ ποῦμε, κι ἂν δὲν γινόμαστε ἀστείοι ἢ γελοιοὶ εἶναι γιὰ τὸν δὲν ἀκολουθοῦμε τὴ μέθοδο τοῦ Ἀχελωΐδη.

— Τί ἔκαμε δηλαδὴ αὐτός;

+ Ὅταν ἤθελε, λέν, νὰ ἐξηγήσῃ πῶς τὸ «τύχη ἀγαθῆ», π.χ., πὺν ἔλεγε, τὸ ἐννο-

οῦσε ἔτσι γραμμένο καὶ ὄχι ὀνομαστικῆ, σήκωνε πρὸς τὸν οὐρανὸ τὸ δείκτη τοῦ δεξιοῦ τοῦ χεριοῦ, ἀπὸ πάνω τοῦ ἄπλωνε ὀριζόντια τὸ δείκτη τοῦ ἀριστεροῦ, κι ἔδειχνε ἔτσι πῶς τὴ λέξη «ἀγαθῆ» τὴ νιώθει «γραπτέα» με̄ ὑπογραμμένη καὶ περισπωμένη... Ἡ ἀστειεύοιταν ἢ ξεχνούσε ἐκεῖνο πὺν πρέπει νὰ τὸ βασανίσωμε καλά: Εἶτε δηλαδὴ μιλοῦμε εἶτε γράφομε, πάντα κάνομε μιὰν ἀφαίρεση, κι ἄς μὴν τὸ αἰσθανόμαστε. Ἡ *ρίζα* ἀπασχολεῖ καὶ τὸν ὀδοντίατρο καὶ τὸ μαθηματικὸ καὶ τὸ δεινροκόμο — γιὰ τὸ ὄχι καὶ ὄσους... ἀμπελογλωσσολογοῦν; —, μὰ ὁ καθέννας πέφτει σοβαρὰ στὴ δουλειά του κι οὔτε καν πάει ὁ νοῦς του στὶς ξένες ἀπασχολήσεις. Θὰ 'ταν ἀστεῖο, ὁ ἀρχαιολόγος πὺν ἐξετάζει μιὰ *στήλη* — ἢ *στίλι*, ἂν θές, με̄ τὴ φωνητικὴ ὀρθογραφία — νὰ σκέπτεται τὴ μπαταρία!

— Ἡ ἐμεῖς, μιλώντας γιὰ ἕνα *κόμμα* (ἢ *κόμα*!), νὰ ποῦμε πῶς πολιτικολογοῦμε!

+ Μπράβο! Ἡ πάλι, ἀντίστροφα, πῶς ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ γραμματικὴ ὁ πολιτικός πὺν ἀσχολεῖται με̄ τὰ προβλήματα τοῦ κόμματος!.. Κι ἀκόμα θὰ 'χαμε νὰ μιλήσωμε γιὰ πάρα πολλά διπλονόητα ἢ τριπλονόητα ὀνόματα. Ἐκεῖνο ὅμως πὺν ξεφεύγει πιὰ ἀπὸ κάθε προσοχὴ μας εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλα, τὸ ρῆμα. Εἰκοσιτέσσε-
ρεις διάφορες ἐννοιες δίνονται στὰ καλὰ λεξικά γιὰ τὸ *κάνω*. Πρῶσεξε τώρα: Ἄνάλογα με̄ τὰ περίφημα «συμφραζόμενα», ὅταν ἀκοῦμε ἢ διαβάζομε κάτι, σβήνομε κάθε φορὰ ἀπὸ τὴ σκέψη μας — οὔτε λίγο οὔτε πολὺ — τὶς εἰκοσιτρεῖς ἄλλες ἀποχρώσεις τοῦ ρήματος *κάνω*, καὶ κρατᾶμε τὴ μιὰ πὺν μᾶς ἐξυπηρετεῖ γιὰ νὰ καταλάβωμε τὸ νόημα. Τηροῦμε ἔτσι εὐλαβικά τὸ ἄγραφο καὶ ἀνυπόγραφο — ὡστόσο ὅμως ἐγκυρότατο — κοινωνικὸ-συμβόλαιο πὺν λέγεται γλώσσα, καὶ ἐλάχιστα μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ γραφὴ. Ἐνας ἔξενος γλωσσολόγος εἶπε ἀκριβῶς ὅτι τὸ καλογραμμένο κείμενο παρασέρνει τὸν ἀναγνώστη πὺν τὸ διαβάζει, ἔτσι πὺν αὐτὸς μεταφέρεται σιγὰ σιγὰ στοὺς κόσμους πὺν τοῦ περιγράφει ὁ συγγραφέας, ὀρχίζει νὰ παίρῃν ἐνεργὸ μέρος στὰ ὅσα διαδραματίζονται, ἀφήνει τὴ φαντασία του νὰ συλλαμβάνῃ καὶ ὅσα ἄκόμα ὁ συγγραφέ-

ας ἀποσιωπᾶ ἢ τὰ ὑπαινίσσεται, ξεχνάει τέλος πὼς ἔχει μπροστά του τυπωμένο χαρτί κι ἀπ' τὸ ἀπλὸ τὸ διάβασμα περνάει στὸ ψιθύρισμα... Ἐί, τί ἔπαθες, ἀφαιρέθηκες γιὰ ἄλλα κείμενα μιλάει ὁ γλωσσολόγος, ὄχι γιὰ τοῦτο δῶ.

— Σκεπτόμουν ἀκριβῶς πὼς ἡ γλώσσα μένει πραγματικὰ πάντα ἡ ἴδια καὶ πὼς ἡ γραφή..

+ Νὰ σοῦ λείπουν αὐτά! Τὰ 998 ἀπορίματα ἔδῶ!

— Ἄς μὴν παίζουμε πιά μὲ τοὺς ἀριθμούς· τὰ προβλήματα δὲν εἶναι τόσα· εἶναι λίγα, ἀλλὰ εἶναι μεγάλα. Νά, τί θὰ γίνῃ — θὰ σοῦ τὸ πῶ πάλι — μὲ τὰ βιβλία; Δὲν ἔχομε πιά ποῦ νὰ τὰ βάλουμε, κι οἱ γυναῖκες μας θὰ μᾶς τὰ πετάξουν καμιά ὥρα στὸ δρόμο. Ποιὸς θὰ τὰ ξανατυπώσῃ;

+ Δὲ φταίω ἐγὼ ἂν ἐσὺ μοῦ θύμισες πάλι τὸ Γιαννιώτη σοφὸ.

— Ἀντιμετώπισε κι αὐτὸς στὴν ἐποχὴ του τὸ ζήτημα τῆς ἀνατύπωσης βιβλίων μὲ τὴν ὀρθογραφία ποῦ ἐπρότεινε;

+ Naί, βεῆκε μάλιστα πὼς τότε τέσσερα (!) μόνο ἀξίζαν τὴν ἀνατύπωση καὶ φυσικὰ ἔγραψε πὼς: «Κε ἀν ξανατηποθουν με την ορθογραφηνα της γλωσσας μας, οληγα εξοδα χρηαζοντε.»

— Τ' ἄλλα, δηλαδή, πολτός!

+ Ὅχι ἀκριβῶς: «...ξανατήπομα δε θελον, ἀλ' οπιος τάχη ἢ ας τα καψη, ἢ ας τα δοκη να κλουριαζουν τηρη κε χαβιαρη, αν δεν τα θελη για στολη της βηβληοθηκης του.»

— Ἄχ, αὐτές σας οἱ ὑπερβολές καὶ οἱ ἀκρότητες! Ἄλλὰ ἐσὺ ξεχνᾶς πὼς δὲ βρισκόμαστε πιά στὴν ἐποχὴ τοῦ Γιαννιώτη σοφοῦ καὶ πὼς ὄχι μόνο πλημμύρισε ὁ τόπος ἀπὸ ἔντυπα γενικῶς, παρὰ καὶ πὼς κάθε μέρα παράγονται τόσα, ὥστε εἶναι μάταιο πιά νὰ σκέπτεσαι τὴν ἀνατίπωση. Ἐκτὸς πιά κι ἂν τὰ θεωρῆς ὅλα ἄξια νὰ τυλίγουν — θέ μου! — «τηρη κε χαβιαρη»...

+ Κάθε ἄλλο· γιὰ μένα ὁ ὅποιος πνευματικὸς μόχθος τοῦ ἀνθρώπου, ἰδίως ὅταν ἀποτυπώνεται στὸ χαρτί, εἶναι σεβαστός, ἅγιος. Κι ἂν σοῦ ἀναφέρω τὸ ὀσημερινὸ «καροτσάκι» ἢ τὸ ποίημα τῶν βιβλίων μὲ τὸ ζῦγι κατὰ τὴν κατοχὴ, τὸ

κάνω μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σοῦ θυμίσω τὴν τραγικότητα ποῦ ἀνάμεσα σ' ἄλλα κρύβει τὸ λατινικὸ λόγιο: «Ἐχουν καὶ τὰ βιβλία τὴ δική τους μοῖρα...»

— Μὰ ἔτσι ὅπως τοποθετεῖσαι, ἔρχεσαι μὲ τὴ γνώμη μου.

+ Μὲ συγχωρεῖς: λιανά!

— Τί λιανά. Ἐδῶ πρέπει νὰ περάσω στὴν ἀντεπίθεση· ἄς πῶ ἔτσι. Δὲ μοῦ λές, εἶδες καμιά φορὰ τί παράγει ἓνα μεγάλο τυπογραφεῖο;

+ Ἐτυχε.

— Χιλιάδες τυπογραφικὰ φύλλα τὴν ἡμέρα, ἔ;

+ Πολλές.

— «Πολλές» δὲ λές τίποτε· ἀμέτρητες!

+ Ἀμετρητότατες.

— Ἐκεῖνα τὰ μεγαθήρια τῆς λεγόμενης ὄφσσετ τὰ εἶδες ποτέ σου;

+ Τέσσερα πέντε στὴν Ἀθήνα. Κολοσσοί, πηγές βιβλίων ἀστείρευτες.

— Λοιπὸν, θές νὰ κάνουμε ἓνα λογαριασμό;

+ Ἐλα, ἔλα, πλησίαζε.

— Ἄμ, δὲ μοῦ τὴ σκάς ἄλλη φορὰ. Τί νὰ πλησιάσω; Ἄμα ἐπιστρατεύσωμε ὅλα τὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἑλλάδας·

+ Χρόνια τὴν ὄνειρεύομαι αὐτὴ τὴν ἐπιστράτευση.

— Τὴν ὄνειρεύεσαι δὲν τὴν ὄνειρεύεσαι, τὸ ἴδιο μοῦ κάνει. Ὅλα τὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἑλλάδας μποροῦν νὰ βγάλουν ἑκατὸ χιλιάδες βιβλία τὴν ἡμέρα. Ἴσως καὶ παραπάνω.

+ Μοῦ κάνεις τὴ χάρη νὰ τὰ διπλασιάσωμε;

— Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι παραλογισμὸς σου, ναί. Ἄλλὰ γιατί;

+ Γιατί τόσα χρειάζονται γιὰ νὰ καλύψουν μέσα σὲ μιὰ μόνο μέρα — ἢ, ἂν θές, «ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνη» — τὶς πρῶτες πρῶτες ἀνάγκες τῆς πρώτης δημοτικῆς! Καὶ σὲ ἄλλες πέντε μέρες — «χοντρικά, ἔ;» — ὀλόκληρο τὸ δημοτικὸ. Τὴν ἄλλη ἑβδομάδα τὸ Γυμνάσιο... Ἐτσι, μικραίνουν, .. ἐπιθετικὸ μου φίλε, τὰ «μεγάλα» προβλήματα. Σοῦ τὸ ξαναεἶπα: Οἱ μηχανές εἶναι ἀδυσώπητες.. καὶ σ' εὐχαριστῶ πάρα πολὺ ποῦ μοῦ τὶς ἀναφέρεις...

[Συνεχίζεται.]

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ

Πρωτες άπλές θέσεις

Όταν μιá καινούργια λέξη κολλάη στá χείλια — και σκοντάφτουν σ' αúτην' όλες οί γραφίδες (και τή βρίσκουν καλή, και τήν παίρνουν μαζί τους, και τήν κατράκυ-
λοϋν) — αναζητήστε κάτω άπ' αúτην μιá νέα ιδέα.

Έλάχιστες είν' οί λέξεις οί έντελώς νέες σέ κάθε Έποχή. Γιατί ό άνθρωπος — κι ό νοϋς, κ' ή γνώση του, κ' ή συνείδηση Ίστορίας — πορεύονται άργά. Άλλά σκεφτή-
τε πώς ένας σωστός ιστορικός ή κοινωνιολόγος μπορεί και σέ πολέμους μεγάλους και σέ άγώνες όξύτερους και σέ «μεταβολές» ακόμα πιό κραυγαλέες νά μη σταθή, όμως σ' αúτες τις λίγες νέες λέξεις κάθε παραλλάσσοντος Καιρού άσφαλώς θά σταθή.

Όπως για τήν άτομική συνείδηση, ή έμμονή σέ κάποιες σταθερά επαναλαμβανό-
μενες λέξεις άποτελεϊ σημεϊο αναλύσιμο και σημαδεύει, συνήθως, μιá βαθύτερη ροπή
πρός κάτι, έτσι και για τήν κοινή συνείδηση, ή έμμονή σέ λέξεις πού άξαφνα γίνον-
ται ιδιαίτερα προσφιλείς, βεβαιότατα και ύποσημαίνει κοινές ροπές και κοινές ανα-
ζητήσεις.

Γιατί ή λέξη είναι σύνθεση ιδανική - έφ' ό και σύμβολο. Κάθε λέξη είναι
κορυφή μεγάλου βάθους - κι «δονομάζομε» πάντα τά βάθη άπ' τις κορφές
(καθώς άλλωστε βλέπομε και τó παγόβουνο μόνο άπ' ό,τι έξέχει, ένώ μέγας όγκος
και βάρος πλέει άποκάτω).

Μά γι' αúτό κ' οί λέξεις είναι χορδές στήν Τέχνη, κι αúτες θίγοντας ό τεχνί-
της έκκαλει έντάσεις κ' έπικρούει βυθούς - άλλως θάταν κι ανεξήγητο πώς «συγι-
νεϊ», πώς «ήχοι» ένός προκαλοϋν άλλο άπό «ακούσματα» σέ άλλους.

Ήχοι άπό τήν πρώτη ποίηση τής ζωής μας λείει ό ποιητής - και δέ φοβΐται μη
μείνη άκατανόητος.

Ό άνθρωπος ξαναλέει συχνά εκείνο πού ψάχνει. Κ' οί μεγαλύτερες επαναστάσεις
ξεκινούν — σ' έποχή πάντα πολύ βαθύτερη άπό τις «ιστορικές» στιγμές τών έκρηκτι-
κών έκδηλώσεών τους — μέ λέξεις νέες, πού ξαφνικά κι ανεξήγητα κάνουν τήν έμφά-
νισή τους και κολλοϋν στá χείλη όλων.

Ό Καιρός μας δέν είναι πλουσιώτερος άπό άλλους σέ λέξεις έντελώς νέες. Και -
κάτι πού τόν χαρακτηρίζει: «Ή πλειονότητα τών νέων του λέξεων άφοροϋν νέα ύλι-
κά. Όχι ύλικά, αλλά πνεϋμα νέο μόνο μιá λέξη σήμερα δηλοΐ σ' όλο τόν κόσμο :
ό Άντικονφορμισμός. Και τó πώς σέ καμμιά έπιμέρους γλώσσα δέν άποδίδεται τó νέο
αίτημα μέ λέξη ντόπια, δείχνει κάτι ακόμα πιό σημαντικό: Πώς είν' ή έννοια
ύπερεθνική κι όχι έθνική, είν' ή συνθήκη πού τή γέννησε καθολική, τής κοι-
νής συνείδησης τών Καιρών κι όχι τής ιδιομορφίας κάποιων τόπων. (Αúτη ή κοινή
συνείδηση τών Καιρών — πού άρχισε καθαρά στο τέλος τοϋ Μεσοπολέμου — θά πρέ-
πει μέ βεβαιότητα νά προσμένουμε πώς για όλα τά νέα θά φέρη κάποτε και σέ
γλωσσά κοινή, πανανθρώπινη, αφήνοντας τις διαφορές όλες στήν Έκφραση τοϋ
Παλιού — στις χωριστές έθνικές διαλέκτους —, σαν ένα σπάταλο λεξιλόγιο γιγάν-
τιου έκφραστικού παρελθόντος, πού πάλευε έτσι τραγικά και κατασπασμένα, παρανα-
λώνοντας τεράστιες δυνάμεις, για τά ίδια κοινά και στοιχειωδώς προϋποθε-
τικά πράγματα.)

Τó πιό παράξενο είναι — αλλά διόλου πικράξενο για όσους έχουν μιá αίσθηση ι-
στορική — πώς ή λέξη Άντικονφορμισμός κόλλησε στá χείλια χωρίς διόλου προτή-
τερα νά έχη κολλήσει ή λέξη Κορφορμισμός. Ό Κορφορμισμός, τó Κορφορμ, οί Κορ-
φορμιστές, είναι λέξεις πού ήρθαν μετά - και ήρθαν σά στόχοι.

Δέν είναι ν' άπορή κανείς. Γιατί, παρά τήν άρνητική επίφασή της («άντι-»), ή λέ-

ΑΝΤΙΚΟΝΦΟΡΜΙΣΜΟΣ

για ένα μανιφέστο

Ξη έχει θετική ουσία. Βεβαίως χτυπάει - και κατά τοῦτο εἶναι ἄρνηση. Ἄλλ' εἶναι ἄρνηση μιᾶς ἐπὶ μακρὸν κατεστημένης - και ἀπαράδεκτης πιά, και ὑπὸ ἄρσιν - ἄρνητικῆς τάξεως πραγμάτων. Εἶναι δὲ θέση - και ἀπὸ θέση οὐσίαις προκύπτει πάντα - ἡ ἄρνηση ἀρνήσεως. (Ἄν δὲν ἦταν ἔτσι, τότε ὄχι ἄλλο, παρὰ ἡ ζωὴ ἡ ἴδια, ἀντίστασις διαρκῆς ἐναντι τοῦ βεβαιοτάτου θανάτου - τοῦ θανάτου ποῦ καιροφυλακτεῖ, ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ βρέφους ὡς τὴν ἀσωτεία τοῦ ὑπερζωτικοῦ, και ἀπὸ τὴ νόσο τοῦ ὑγιοῦς ὡς τὴν ἀνημπορία τοῦ γέρου - δὲ θά ἦταν λέει θέση, παρὰ... ἄρνηση!)

Ὁ Ἀντικονφορμισμός, λοιπόν, εἶναι θέση. Και θέση οὐσίαις - μὴν πλανιόμαστε· (ἐκτός ποῦ δὲν ξέρω στὸν κόσμο ποιὸς ἀπόδειξε, και μὲ ποιά τεκμήρια, πὼς ἡ ἄρνηση, τάχα, εἶναι «λιγώτερη», «χειρότερη» ἀπ' τὴ θέση, κ' εἶν' ἡ ἄρνηση, μόνον, «ἀντιδημιουργική», «καταλυτική», κ' ἡ θέση πάντα - και ἀποκλειστικά - «δημιουργική», «ζωτική» - ἡ ὅποια θέση, φτάνει νὰ φέρῃ τὸ σημάδι τοῦ «δεδομένου», τοῦ «κατεστημένου», τοῦ «οὕτως ἔχοντος»).

Χαρακτηριστικὸ ἀκόμα τῆς δυνάμεις του: ὅτι κανεὶς στὸν κόσμῳ δὲν ἔχει τολμήσει, ὡς τὴν ὥρα, τὴν ἀνοιχτὴ ἀντίθεση σ' αὐτόν. Εἶναι δηλαδὴ ὁ Ἀντικονφορμισμός και μιὰ θέσις δικαία. Τέτοιου δὲ δικαίου, και τόσο αὐτεπίβολου, ὥστε νὰ μὴν ἀποτολμᾷ δύνამεις ἐναντία του ἀναφανδὸν νὰ τὸ χτυπήσῃ ἢ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ και τολμηρὰ νὰ δεχτῆ πὼς εἶναι, ναί, «κονφορμιστική»!

Κάθε ἄλλο, λοιπόν, παρὰ ποῦ τολμᾷ δύνამεις τοῦ Κονφορμισμοῦ και τοῦ Κατεστημένου στὸν κόσμῳ τοῦτο νὰ καταγγείλῃ, νὰ χτυπήσῃ, ν' ἀντιστρατευτῆ φανερὰ τὸν Ἀντικονφορμισμὸ. Ἰσα-ἴσα ποῦ οἱ φαρισαϊκώτεροι τῶν κονφορμιστῶν και τῶν κατεστημένων κοιτᾶν νὰ «συγυρίσουν» και τὸ «νέο τροπάρικ» μὲ τοὺς τρόπους τοὺς παλαιούς: «Ἄλλὰ γὰρ και ἡμεῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοί!» (Κι αὐτοὶ ἀντικονφορμιστές!)

Συναγωνίζονται τώρα στὶς στήλες τῶν πιὸ κονφορμιστικῶν ἐντύπων ὄλου τοῦ κόσμου, κάθε παρατάξεως και κάθε ἰδεολογίας, ποιὸς θὰ καπηλευτῆ ἱκανότερα και τὸν νέο τίτλο! Ἔτσι, ὅταν λ.χ. οἱ ἀντικονφορμιστές χτυποῦν τὸ κονφορμ τῆς Ἀριστερᾶς, ἡ Ἀριστερὰ δὲν χτυπᾷ τὸν Ἀντικονφορμισμὸ σὰ θέση - ὅπως κανεὶ για κάθε ἄλλη θέση, ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ὁποίας δέχεται ἐπικρίσεις - ἀλλά, ὡ τοῦ θαύματος - συνέβῃ κ' ἐδῶ τὸ φαινόμενο - ἀμφισβητεῖ, ἀπλῶς, τὴν ἀντικονφορμιστικὴ ἰδιότητα στοὺς ἐπικριτές της, ἰσχυριζόμενη συνάμα πὼς ὁ Ἀντικονφορμισμὸς ταυτίζεται ἢ περιέχεται ἢ παραλληλίζεται μὲ τὴν «ἰδεολογία» της!

Οἱ φράσεις: «Ἀντικονφορμιστές δὲν εἶναι αὐτοὶ - ἐμεῖς εἴμαστε ἀντικονφορμιστές!» ἢ: «Ἡ Ἀριστερὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κονφορμιστική...» και τὰ παρόμοια, ποῦ μὲ τόσο ζῆλο ἀντιτάσσουν οἱ ἀπολογητές της, δὲν ἐπιβεβαιώνουν παρὰ τὸ ὅτι ἡ Ἀριστερὰ δὲν τολμᾷ ν' ἀντιστρατευτῆ τὸ νέο ρεῦμα τῶν συνειδήσεων - ποῦ εἶναι ἄλλωστε ρεῦμα και τῶν δικῶν της νέων συνειδήσεων.

Χαρακτηριστικὸ: ποῦ και μέσα στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσι, τὸ σχῆμα: «σταλινισμὸς-ἀποσταλινοποίηση-ἀντισταλινισμὸς», ἀλλὰ κ' ἔξω ἀπ' αὐτήν, τὰ σχήματα: «Σοβιετικὴ Ἐνωσι-Τιτοῖσμὸς» (παλιότερα) και «Σοβιετικὴ Ἐνωσι-Μάο Τσέ Τουνγκ» (ἀνοιχτὰ πιά), δὲν κινοῦνται παρὰ ἀπὸ τὰ ἐλατήρια «Κονφορμισμὸς-Ἀντικονφορμισμὸς». Ἀπλὴ κάθοδος στὶς συνειδήσεις τῶν ἀτόμων δείχνει, ἀμέσως, πὼς ὅ,τι στὸ στίβο τῶν «ἐπισήμων» ἀντιθέσεων φανερώνεται σὰ σχῆμα πολιτικὸ, στὸ χῶρο τῆς καρδιάς τῶν νεωτέρων δὲν εἶναι σχῆμα ἀλλὰ ροπή οὐσιαστικώτατη, ποῦ ἀνοίγει χάσμα μέγα μεταξὺ τοῦ Κατεστημένου και τῆς νέας Révolte.

Ἡ Ἀριστερά ξέρει, ὅτι τὸ νέο αὐτὸ κύμα δὲν χτυπιέται ἀπ' ἑξῶ. Τὸ νέο κύμα, γενικῶς, τὸ πολὺ-πολὺ κανεὶς τὸ ἐκμεταλλεύεται: πάει μὲ τὰ νερά του, ἰσχυρίζεται πῶς τοῦ ἀνοίγει καὶ δρόμο, τηρεῖ πιστὰ τὴν προαιώνια τακτικὴ τῶν φαρισαίων, μὲ τὴν ἐλπίδα, κρυφῆ, πῶς εἴτε θὰ ξεθυμάνῃ - εἴτε, στὸ δρόμο, κάπως θὰ βρῆ αὐτὸς τὸν τρόπο νὰ τὸ καβαλλικέψῃ.

Τὸ ἴδιο περὶ τοῦ κ' ἢ Δεξιά:

Ἐνθαρρύνει τάχα, παντοῦ, τὰ «νεογόνα» στοιχεῖα τῆς Διακηρύσσει πῶς βεβαιότατα καὶ θέλει «νέους» ἀνθρώπους, «νέες» ιδέες, «νέα» κριτικὴ (σὰ νὰ εἶναι, δῆθεν, τὰ «γερατεῖα» μονάχα πού ἔκαναν τὶς παλιές ἀλυσιτελεῖς)!

Γνωρίζει καὶ αὐτὴ, πῶς δὲν ἀντιστρατεύονται στὸ ρεῦμα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι γνήσιο κ' ἐμπράγματο καὶ καθολικὸ - ὅταν εἶναι ὠρίμασμα, ὄχι κραυγή. Γιὰ τὴν ὥρα, λοιπόν, «ὄλοι... ἀντικονφορμιστές»!

Ὅπως — θυμᾶστε; — ὄλοι «σοσιαλιστές», «κοινωνιστές» ἄλλοτε, «μαρξιστές» τοῦ Μάρξ ἀλλὰ ὄχι τοῦ Λένιν, τῆς Πρώτης καὶ ὄχι τῆς Δευτέρας Διεθνούς, τῆς Δευτέρας καὶ ὄχι τῆς Τρίτης, τῆς Τρίτης καὶ ὄχι τῆς Τετάρτης («Διεθνούς» ὅμως, πάντως, ὄλοι!), ὅπως, ἀκόμα παλιότερα, ὄλοι «δημοκράτες», ὄλοι «διαφωτισμένοι», ὄλοι «ἀναγεννημένοι», καὶ παλαιότατα: ὄλοι «χριστιανοὶ» (ὡς καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, «ἐν τούτῳ νίκα» καὶ δὲ συμμαζεύεται!), ὄλοι σταυροφόροι, «σωτῆρες τοῦ Σωτῆρος» - τοῦ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους σταυρωμένοι, καὶ διαρκῶς βαθύτερα σταυρωνόμενου, «Σωτῆρος» τῶν σταυρωτῆδων του!.

Ἄλλὰ μὴν πλανιόμαστε. Ἡ νέα ιδέα — ἡ μόνη νέα ιδέα τοῦ Καιροῦ μας (ὄλες οἱ ἄλλες: ἀπλῶς ὀνομασίες νέων ὑλικῶν, ἢ νέων παραμεθόδων) — εἶναι ὁ Ἀντικονφορμισμός. Κι ἀπόδειξις: ὅτι μόνον αὐτοῦ οἱ φορεῖς πλήσσονται ἀπ' ὄλους, μέσα σ' ὄλες τὶς «ἰδεολογίες» καὶ τὶς παρατάξεις - ἀπ' ὄλους τοὺς, οὕτως ἢ ἄλλως, κατεστημένους.

ΘΕΩΡΗΜΑ: Ὅταν μιὰ ιδέα θέλουν ὄλοι νὰ τὴν «ντυθοῦν», καὶ τοὺς ὀλόγυμνους ἀπὸ «θέατρο» ὅποιος ἄλλης ιδέας φορεῖς τῆς ὄλοι τοὺς σκοτώνουν, ἡ ιδέα εἶν' ἀθεῖα νέα, καὶ ὁ κόσμος πού «στέκει» ἀληθινὰ τὴ φοβᾶται!

Τί εἶναι, λοιπόν, στὶς κύριες γραμμές του, ὁ Ἀντικονφορμισμός;

Φανερὸ καὶ ἀπ' τὴ λέξη, κατ' ἀρχήν, πῶς πρόκειται γιὰ ἔννοια ἀπὸ τὸ χῶρο τῶν συναρτήσεων μορφῆς καὶ οὐσίας, σὲ κάθε τομέα, σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς καὶ τῆς δημιουργίας, σὲ κάθε πρόβλημα τοῦ Καιροῦ καὶ τῶν τόπων.

Ἄν ἀναζητήσωμε ἱστορικὲς παραλληλίες, τὸ πλησιέστερο συγγενικώτερό του εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ἄγριος στὴν καθαρότητά του Πουριτανισμός. Μὴν ξεχνᾶτε πῶς, στὴν οὐσία, ὁ Πουριτανισμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἡ πιὸ πνευματικὴ κ' ἡ πιὸ ἀνοιχτὴ ἀντιστρατεύση τοῦ ἀναγεννημένου εὐρωπαϊοῦ ἀνθρώπου στὸν φοβερὸ τυποκρατικὸ κονφορμισμὸ τοῦ Μεσαίωνα. Καὶ εἶδατε πόσο ἄργησε; Σχεδὸν δυὸ αἰῶνες χρειάστηκε τὸ πνεῦμα, γιὰ νὰ κατακτήσῃ ὅ,τι ἐκίνει τὸ σῶμα. Οἱ «ἀστικοὶ» οἰκισμοὶ εἶχαν πρὸ πολλοῦ δημιουργηθῆ στὴν ἀναγεννημένη Εὐρώπῃ καὶ τὸ δέος ἀκόμα κρατοῦσε! Κρατοῦσε μὲ τὸν τύπο, μὲ τὴ φόρμα, μὲ τὴν τελετουργία, μὲ τὸ ἐνδυμα, μὲ τὶς αὐστηρὲς καὶ ἀπαράβατες διαδικασίες, μὲ τὰ κουφωμένα ἀπὸ κάθε νόημα τοῦ Χριστοῦ λόγια τῆς Ἐκκλησίας - μὲ τὸν Μέγα Ἱεροεξεταστὴ ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ (στὴν καρδιά τὸ συνέλαβε ὁ Ντοστογιέβσκι), μὲ τὸν Ἀντίχριστο, δηλαδή, ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα σ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἴδιου!

Αὐτὸ ἐκλόπηση ὁ ἄγριος καὶ πρωτεῖκος ἐκεῖνος Πουριτανισμός, τῶν ἀνθρώπων πού εἶπαν, ὅτι ἀρκεῖ μιὰ Βίβλος καὶ μιὰ καρδιά πιστὴ, γιὰ νάχη ὁ καθένας τὸ Θεὸ μέσα του - ἢ πού εἶπαν, σὰν τὸν Κρόμβελ: Ναι, τὸ φαινόμενο εἶναι τὸ περίγραμμα τῆς οὐσίας· ἀλλ' ὅταν ἡ οὐσία λάβῃ διάσταση νέα, καὶ τὸ περίγραμμα μένῃ παλαιό, καὶ καθίσταται σιδηρὰ στεφάνη, καὶ συνθλίβῃ τὸ νοῦ τῆς οὐσίας· ὅταν τὸ φαινόμενο

γίνη·ψεῦδος, γιατί έγινε κέλυφος αποπνικτικό του ζώντος - τότε κλωτσήστε, ξεστήστε, συντρίψτε το φαινόμενο τὸ ψεῦδος, και ἀπελευθερώστε τὴν οὐσία!

Βέβαια, ὁ φαρισαϊσμός των κοφορμιστῶν ἔδρασε ἀρκετά ἀπὸ τότε και μέσα στὰ βιβλία τῆς Ἱστορίας, και σέρβιρε τὸν Πουριτανισμό — ὅλο τὸν Πουριτανισμό, μαζι και τὸν πρῶτο, τὸν ἄγριο και πηγαῖο κ’ ἐπαναστατικό ἐκεῖνο — οὔτε λίγο οὔτε πολὺ σὰν «ἀντίδραση»! Σὰν «ἀντίδραση», δῆθεν, στὴν Ἀναγέννηση· σὰν «ἀντίδραση», δῆθεν, στὴ Διαφώτιση· σὰν «ὑπαναδρομή», τάχα, στὸν κόσμο τοῦ «δέους» και τοῦ «σκότους».

Τὰ θυμίζω αὐτά, γιατί ὁμοιότυπα συνήθως ἐνεργοῦν οἱ ὁμοιότυπες δυνάμεις. Και στὴν Ἱστορία ὑπάρχουν συχνὰ δυνατὲς ταυτοσημίες. Ἴσως γιατί, κατὰ βάθος, γιὰ δυὸ τρία σπουδαῖα και πρῶτα πράγματα παλεύει τὸ πνεῦμα ἀπὸ αἰῶνων - και ἀπλῶς μόρφες ἀλλάζει ἢ πάλι, μετατοπίζεται ἀπὸ τομέα σὲ τομέα: ἀποπειρᾶται διαρκῶς ἢ φιλελεύθερη ὁρμὴ νὰ βρῆ ἀπ’ ἄλλου διέξοδο.

Σήμερα, ὁ Ἀντικοφορμισμός μοιάζει νὰ παλεύη ὡς ἐξῆς:

«Καλά· ἔχετε τὶς ιδέες σας. Σεῖς αὐτὲς και σεῖς τὶς ἐνάντιες. Ἐχετε τὶς ἀξίες σας· σεῖς αὐτὲς και σεῖς ἄλλες. Ἀλλά, τουλάχιστον, νὰ ἔχετε πραγματι τὶς ιδέες σας - ὄχι τὸ ἐνδυμά τους μόνο! Νὰ μετράτε πραγματι με τὶς ἀξίες σας - νὰ μὴν ἀρκῆσθε στὴ διακήρυξή τους μόνο! Νὰ καθιστᾶτε πρᾶξη τὸ λόγο σας - και ἄμηση πρᾶξη, και συμφυᾶ με τὸ λόγο σας! Νὰ μὴ σᾶς ἀρκῆ τὸ φαινόμενο, νὰ μὴν ξεχνιέστε στὸ μαστόρεμα τοῦ θεαθῆναι - νὰ διψᾶτε τὴν οὐσία των θέσεών σας και πραγματικότητα νὰ καθιστᾶτε τὴν οὐσία των κατευθύνσεών σας!.. Ἐνῶ σεῖς γεμίσατε τὸν κόσμο με μορφές, με χαρτόνια, με σχήματα, με τσόφλια! Ἐσεῖς αὐτά, κ’ ἐσεῖς τ’ ἀντίθετα ἐκεῖνων· ἐσεῖς ἔτσι χρωματισμένα, και σεῖς «ἀντίθετα» χρωματισμένα - κ’ ἐμᾶς μᾶς ἔχουν πνίξει πιά τὰ τσόφλιά!.. Λέτε «ἐπανάσταση», και οὔτε ἀνταρσία δὲν εἴστε! Λέτε «συντήρηση», και οὔτε παράδοση δὲ λειτουργεῖτε! Λέτε «Ἀκαδημία», και δὲ γνωρίζετε οὔτε σχέδιο! Λέτε «Ἐκκλησία», και δὲ γνωρίζετε Χριστό! Λέτε «Κοινωνία», και ὀριοθετεῖτε τὴ ζουγκλα! Λέτε «Δικαιοσύνη», και προστατεύετε τὸν φαρισαῖο των τύπων - και μ’ αὐτὴν τιμωρεῖτε τῆς οὐσίας τὸν θαρραλέο! Λέτε, λέτε - και μόνον ὅ,τι λέτε πραγματι δὲν πράττετε!.. Μέσα σ’ ὄλες τὶς παρατάξεις, ἀηδιασμένοι, ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὸ τί λέτε· ἀπαιτοῦμε, μόνο, γιὰ τὴν ὥρα, νὰ εἴστε αὐτὸ πού λέτε! Βέβαιοι πῶς, ἂν λέτε «Χριστός» — πού ἐμεῖς δὲ λέμε —, ἀλλὰ πᾶτε στὸ Σταυρό, τότε θὰ συναντηθοῦμε! Ἄν λέτε «Ἐξουσία» — πού ἐμεῖς δὲ λέμε — ἀλλὰ φτάνετε στὸ ἰδανικῶς ἀγαθὸ τῆς ἰδανικὰ ἀνιδιοτελοῦς και ἀμερόληπτης Ἐξουσίας, μπορεῖ και νὰ συναντηθοῦμε! Λέτε «Τέχνη» — πού ἐμεῖς μπορεῖ και νὰ μὴ λέμε —, ἀλλ’ ἂν με ὅλο τὸ αἷμα τῆς ζωῆς κάνετε τέχνη, μπορεῖ νὰ μὴν κάνετε λοιπὸν παρὰ ἀνέβασμα τῆς ζωῆς σὲ ποιότητα - και μπορεῖ και σ’ αὐτὸ νὰ συναντηθοῦμε!..»

‘Ο Ἀντικοφορμισμός εἶναι, κατ’ ἀρχὴν, ἐναντίον κάθε σχήματος πού δεσμεύει τὴν οὐσία. Ἐναντίον κάθε ἀσκοῦ παλαιοῦ, κάθε νοοτροπίας ἐγκεφάλου πού δὲν ὑπέστη «ἐκπλυση» ἀπὸ κάθε λογῆς «φόρμες».

Συνείδηση ἀντικοφορμιστική εἶν’ ἐκείνη πού δὲ δέχεται ἀρχές, ἀξίες, ἀρετὲς, κριτήρια, προκατατεθειμένα μέσα της ἀπὸ ἀγωγή, ἀπὸ παιδεία, ἀπὸ περιβάλλον, ἀπὸ ἐπίδραση, πού ἀγνοεῖ τὴν προέλευσή τους και τὸν τελολογισμό τους.

Δὲν ὑπάρχει ἀγωγή, παιδεία, κοινωνία, τάξη, καθεστῶς, περιβάλλον - δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ κατεστημένο, ἢ τὸ ἀπὸ κατεστημένου τινός, πού νὰ μὴν ἔχη ἴδιον τέλος.

Ἀντικοφορμιστική συνείδηση εἶν’ ἐκείνη πού ἀναζητεῖ πρωτίστως και ἀμέσως τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ οἰαδήποτε ἴδια τέλη κόσμων ἐκτὸς ἐαυτῆς.

Ἀντικοφορμιστική εἶναι, δηλαδή, ἡ συνείδηση πού ζητεῖ, πρωτίστως, αὐτοπροσδιορισμὸ και αὐτοδιάθεση.

Δὲν εἶναι ἀντικοφορμιστική ἡ συνείδηση πού δέχεται αὐθεντίες, ὅποιες αὐθεντίες.

'Αντικοφορμιστική είναι — πρακτικώτερα — ή συνείδηση πού, ξυπνημένη με τρομερή ύποψία για τις τροφές με τις όποιες την εξέθρεψαν, θέτει άπό β ά σ ε ω ς ύπό δοκιμασία και έλεγχο κάθε άρχή, αξίωμα, δόγμα, γνώση, έννοια, ιδέα, άρετή ή κριτήριο, πού βρίσκει μέσα της «έμπεπηγμένο», άπό άγωγή, παιδεία, παράδοση, περιβάλλον, συνήθεια, ήθικη «κρατούσα», άξιολογία «κρατούσα», μόδα ή κοινή γνώμη κ.τ.π.

'Ο μηχανισμός του Κοινοφύρου και του Κατεστημένου συντηρείται και λειτουργεί πολύ λιγώτερο με την έπιβολή και τó κράτος, παρ' όσο μ' αútά. 'Από τή μητέρα, άπό τó σπίτι, άπό τήν πρώτη παιδική κοινωνία· άπ' τó γιατρό, άπ' τó γυμναστή, άπ' τήν ύπνρέτρια ή τή νταντά, άπ' τις άρχές του παιδικού κήπου ή του νηπιαγωγείου· και άπό τó σπίτι κι άπ' τó σχολείο, κι άπ' τούς προσκόπους κι άπ' τó «Κατηχητικό», κι άπ' τήν 'Εκκλησία κι άπ' τήν ποδοσφαιρική ομάδα, κι άπ' τήν έφηβική συντροφιά κι άπ' τó άθλητικό σωματείο· κι άπό τó «στύλ» πού κρατεί κι άπ' τó πανί πού μάς «συναρπάζει» κι άπό τί «άρέσει» κι άπ' τó τί «δέν άρέσει»· κι άπ' τó τί τραγουδιέται, τί φοριέται, τί είναι «σίκι», τί είναι «σμάρτ», τί είναι «σύγχρονο», τί είναι «πολιτισμένο» - άπ' όλα, όλ' αútά, και χιλιάδες άλλα (τρομερά, διεισδυτικά, διαβρωτικά, ώσμωνικά, διαπεραστικώτατα), τρυπιέται, διαπεράται, ζυμώνεται, γρονθοκοπείται, άναδιπλώνεται, συμπιέζεται, παραμορφώνεται, μορφώνεται ή συνείδηση έκάστου οΐα τήν θέλει τó Κατεστημένο και τó Κρατούν, πρós ίδιαν του συντήρηση, ασφάλεια, έπαύξηση, έπιβίωση, προέκταση, παγκυριαρχία, στους αιώνας τών αιώνων!

'Ολ' αútά, και όποια άλλα άνεξελέγκτως «δεδομένα» της σ' έποχές ή στιγμές ύπνου της, χαλαρώσεώς της, αδυναμίας της νά κρίνη, ή ξυπνημένη στην άυτονομία συνείδηση όφείλει νά τά θέσει ύπό ριζικόν έλεγχο, άδίστακτα!

Και ν' άπορρίψη, άδίστακτα, όσα δέν καταφέρη νά έγκρίνη - μά κι όσα ακόμα δέν καταφέρη νά εξηγήση, νά βρη τήν προέλευσή τους, και τήν κρατήσουν «άμήχανη».

'Αντικοφορμιστική συνείδηση είν' εκείνη πού έίπε χιλιάδες όχι, σέ πράγματα προβαλλόμενα ως «αυτόνοητα», μά μή νοητά και μή έγκρινόμενα άπ' τήν ίδια. Είν' εκείνη πού βασιλεύει σέ χέρσα έσωτερική χώρα - ξεχερσωμένη άνήλεα, ως τó έλάχιστο, τó τελευταίο τριβόλι «δεδομένου» της άνεξελέγκτου και άνεγκρίτου άπ' τó ύποκείμενό της.

Και δέν είναι άντικοφορμιστική στην πράξη — είναι ψευτοάντικοφορμιστική και φαρισαϊκή έντέλει (ή, τó λιγώτερο: διχασμένη, δειλή, μισόξυπνημένη, όχι ξυπνημένη σ' όλα της τά πεδία) — ή συνείδηση πού άπό τή στιγμή τής εισόδου της στο κάτ' ώφλι τής τρομερής ύποψίας για όλες τις άξίες πού τής «παραδίδονται» άπ' τόν κατεστημένο κόσμο, άνεξαρτήτως τής έργασίας έλέγχου και δοκιμασίας τους — πού μπορεί νά διαρκέση και χρόνια (ή κι όλάκερη ζωή) — δέν άναστέλλει άμέσως τήν προσαρμογή τής συμπεριφοράς της στις «δεδομένες» και για όποιοδήποτε λόγο άνεπιβεβαίωτες άπ' τήν ίδια αútές άξίες.

Δέχεται «αύθεντίες» τότε ή συνείδηση· φορτώνει τή δουλειά σέ άλλους· «άντιπροσωπεύεται» άπεμπολεϊ τήν έλευθερία της, τήν άυτονομία της. 'Αναβάλλει, ύποχωρεί στο «πνεύμα του βάρους», πού λέει ό Νίτσε - γεράζει!

'Αντικοφορμιστική, μ' ένα λόγο, είν' αútó: άντισυμμορφική (κι άντισυμμορφωτική) συνείδηση!

Είν' έπαναστατική, λοιπόν, ή άντικοφορμιστική συνείδηση;
Μά τί άλλο είναι κάθε πράγματι συνείδηση;

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Ο ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟ ΖΟΛΙΟ-ΚΙΟΥΡΙ

ἤ:

Γιὰ μιὰ φρόνιμη καὶ βολικὴ παρισινὴ Κυρία

Ὁ Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί, πού πέθανε ἥρωικά ἐν μέσῃ «εἰρήνῃ» τοῦ 1958, νεκρὸς ἔσχατος μιᾶς μάχης προαιώνιας καὶ ἀσταμάτητης, θῦμα Ἐπιστήμης ἀπὸ τὰ πιδὸ γνήσια, τὰ πιδὸ σπάνια τοῦ εἴδους, πού πέφτουν ἀλήθεια ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων», ὡς τὴν τελευταία στιγμή, τῆς ὁσοδήποτε ἐπικίνδυνης Ἐρευνας — πέθανε, ἀπὸ συσσωρευμένη μέσα του ραδιενέργεια, θάνατο ἀόρατο καὶ ἀδυσώπητο, πού κυριολεκτικὰ τοῦ κατέφαγε τὰ σπλάχνα, διάτρητα πιά, τόσα ἔτη προσωπικῆς μάχης μαζί της —, ὁ ἀθάνατος ὥστόσο αὐτός, καὶ θρῦλος ἤδη, ὑπῆρξε ὁ τελευταῖος μιᾶς σειρᾶς ἡρώων-σοφῶν τῆς μεγάλης πνευματικῆς Γαλλίας. Μὰ καὶ συνάμα ὁ τελευταῖος μιᾶς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς παραδόσεως, τοῦ εὐγενέστερου ἴσως κλαδιοῦ τοῦ πνεύματος: σοφῶν-ἡρώων, πού δὲν θεώρησαν ποτὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐπιστῆμη σὰν κάτι χωριστὸ καὶ μακρυνὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ, κάτι ἄσχετο μὲ τὴν καθημερινή, τὴν κατὰ ἀμεσότητα τῶν προβλημάτων συνόλου, τῶν προβλημάτων λαοῦ, λαῶν, τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου γενικώτερα. Ἀλλὰ πού, ἀντίθετα: θεώρησαν πάντα τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ χρέος τοῦ μύστη τῆς ἐπιστήμης, ἀκόμα καὶ τοῦ πιδὸ «ἐξειδικευμένου» ἐρευνητῆ, κοντὰ πολὺ καὶ στὸ ἄμεσο, καὶ στὸ «προσώρα», καὶ στὸ κατὰ πού καίει ὄλους, πού νοιάζει ὄλους, πού καταστρέφει ἢ σώζει ὄλους!

Ἀνῆκε σ' ἐκείνους, μ' ἓνα λόγο, πού δὲν βρῆκαν ποτὲ νὰ τοὺς συγχωρῆται ἢ παράλειψις — ὅσο καὶ ἂν ἀνέβαιναν ψηλά —

τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπινου χρέους· πού δὲν ἀπεχώρησαν ποτὲ ἀπ' τὴν Ἀγορά· πού ποτὲ δὲν ἴδρυσαν ἐκὰς τοῦ δήμου τὴν ἀφρημένην» τοὺς Ἀκαδημία. Ἀνῆκε σ' ἐκείνους, πού ἡ συνείδηση τοῦ ἀνώτερου, τοῦ προσωπικοῦ τοὺς ἀκριβῶς χρέους — τοῦ τόσο ὑπερυψωμένου, σὲ σφαῖρες ἀπλησίαστες ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀπὸ τοὺς «πολλούς» — τοὺς υπαγόρευε ἀδιάλειπτα τὸ χρέος ἐδῶ, τὸ πρόσγειο, τὸ πρὸς τὸ πρέπον καὶ τὸ σωστὸ «γιά ὄλους», τὸ πρὸς τὸν ἄνθρωπο τὸν ζῶντα καὶ τυραννόμενον, τὸν παρόντα καὶ πάσχοντα καὶ δοκιμαζόμενο. Σ' ἐκείνους, δηλαδή, ἀνῆκε, πού δὲ θεώρησαν ποτὲ τὴ Γνώση χωρισμένη ἀπ' τὴν Ἐλευθερία, τὸν ἓνα χωρισμένο ἀπ' τοὺς Πολλούς, ξεκομμένο τὸ Ἄτομο (τὸ ὅποιο ἄτομο ἢ «ὑπεράτομο») ἀπ' τὴν Πατρίδα - τὴν ὅποια Πατρίδα!..

Εἶναι γνήσια εὐρωπαϊκὴ ἢ παράδοση αὐτὴ... Κ' εἶναι, ἀκόμα, γνησιώτερα γαλλικὴ, μέσα στὴν ἀκραῖα φθασμένη Εὐρώπη: τῆς Γαλλίας τῶν Ζολὰ καὶ τῶν Ρομαίν Ρολλάν, τῆς Γαλλίας τῆς πανανθρώπινης, ἀπὸ πνεῦμα γνήσιο τόσο ὥστε νὰ ναι καὶ πεντακάθαρα ὑπερεθνικό!

Δὲν ὑπῆρξε μόνον ἐπιστῆμων μεγάλος. Καὶ τὸν κατηγόρησαν σφοδρὰ, τὸν πολέμησαν βιαίωτα, πού δὲν ὑπῆρξε μόνον αὐτό! Ὑπῆρξε καὶ ἐπαναστάτης: Κορυφὴ τῆς πνευματικῆς Ἀριστερᾶς τῆς Γαλλίας! Κι ἀπὸ τοὺς πιδὸ ἀσυμβίβαστους, τοὺς πιδὸ ἐνεργούς, τοὺς πιδὸ ἀνένδοτους στὴ μάχη

για όσα έπίστευε - όσα άλήθεια έπίστευε! Με προσωπική ιστορία άγώνων διόλου τυχαίων.

Και δέν «έγινε», μόνο, έπαναστάτης, παρά και «γεννήθηκε» τέτοιος, από μητέρα κι από πατέρα, κι από πάππο - κι από δυό κλαδιά (μαχητών πάντοτε), έπαναστάτης! *Έχετε έμπιστοσύνη σ' έμένα*, εΐπε στους συνεργάτες του του έργαστηρίου του Κολλεγίου τής Γαλλίας, όταν ο Χίτλερ φωτογραφίζονταν νικητής κάτω από τόν Πύργο του "Αιφελ. *Είμαι πόλεμος αυτός πιό σκληρός από τόν άλλον όποιο φορείς στολή. Ο' άπαιτήση πολλή ύπομονή κι αυταπάρηση. Άλλά έχετε έμπιστοσύνη σ' έμένα! Γι' αυτού του είδους τόν πόλεμο έχω πολυ άκούσει νά μιλούν στο σπίτι μου...*

Ποιο ήταν λοιπόν αυτό τó σπίτι του, όπου τόσο φλογερά άνάπνευσε από παιδί τήν άτιμοσφαίρα τής Άντιστάσεως, τής Έξαναστάσεως, πάντα, για κάθε άπειλούμενη έλευθερία - τής Γαλλίας ή του Άνθρώπου γενικώτερα;

Γεννήθηκε στο Παρίσι, στις 19 Μαρτίου του 1906, από πατέρα άγωνιστή τής Κομμούνας στο Λόφο Σαγιώ — τόν Έρρικο Ζολιό — πού ήταν 57 χρονών, με άλλα πέντε παιδιά κιόλας όταν τόν απόχτησε, κι από μητέρα — τó γένο ρέντερ, άπ' τήν πρωσοκρατούμενη γαλλική Άλσατία, όπου άκατάπαντα δρούσαν πατριώτες άντάρτες — 45 χρονών κι αυτήν όταν τόν γέννησε. Κ' έχει σημασία αυτό — τ' ό,τι γεννήθηκε άργά, σε μιá οικογένεια πού είδε κ' έλαβε μέρος σε ιστορικώς πολλά και σπουδαία — για τήν όλη διαμόρφωση τής τόσο ώριμης πάντα συνείδησής του. *Αισθανόμουν*, λέει, *πώς ήμουν σύγχρονος, πάνω-κάτω, με τά περασμένα γεγονότα τής ιστορίας τής Γαλλίας... Η μάνα μου διηγόταν τó βομβαρδισμό του Παρισιού τó 1870, τήν πολιορκία, τήν πείνα... Δεκαπέντε χρονώ είχα, κιόλας, μιá πνευματική «ώριμότητα» τήν άπόκτησα στην καθημερινή μου συναναστροφή με ανθρώπους πού είχα, από παλιά, κοινωνική πείρα...*

Μιá συνείδηση ιστορική δηλαδή, πρώιμα άναπτυγμένη. Μιá παράδοση βιωμένη, πού έρρεε στο αίμα του, όργανική,

συστατική του. Παράδοση έλευθερίας και κοινών δεσμών, με τούς πολλούς - με όλους.

Αυτό έπαιξε μέγιστο ρόλο. Μά όχι μόνο αυτό.

Άν έθαύμασε κάτι με άφοσίωση στη ζωή του, ήταν δυό πρόσωπα, δυό μεγάλες μορφές τής Γαλλίας, τής Έπιστήμης - τής προαιώνιας μάχης για τήν άρπαγή τής φλόγας άπ' τó Δία: τή Μαρία και τόν Πέτρο Κιουρί! Τó ζεύγος πού υπήρξε ό πιό τίμιος, ό πιό δίκαιος, ό πιό γνήσιος κι ό πιό μεγάλος σύγχρονος θρύλος τών έως θανάτου άφωσιωμένων στην Έπιστήμη! Τών έν όνόματι τής Έπιστήμης ένωμένων, και συντρόφων, και έρωτευμένων ως τó τέλος τής ζωής: αυτών πού έθεσαν, μαζί μοχθούτες, χρόνια όλόκληρα, τις βάσεις τής Άτομικής Έπιστήμης, με τήν άνακάλυψή τους του ραδίου και του πολωνίου!

Έ, και αυτών άκριβώς λοιπόν τήν κόρη, τήν Ειρήνη Μαρίας και Πέτρου Κιουρί — έπιστήμονα έπίσης, βοηθό τής μητέρας της —, μέσα μάλιστα άπ' τó ίδιο έργαστήριο, όπου ή ίδια εκείνη ή ύπεροχη Madame Κιουρί τόν προσέλαβε και τόν έταξε νά συνεργασθί και νά συνεργυνήση, πήρε για γυναίκα του ό Φρειδερίκος Ζολιό!

Δηλαδή: Τό πιό άπίθανο όνειρο, και τó πιό πνευματικό ταίριασμα, πραγματωμένα!.. Βλέπετε, δέν είναι μόνο ή παράδοση — ή σπουδαία και δυνατή οικογενειακή παράδοση ούσιαστικών δεσμών με τó γύρω, και τó παρόν και τó παρελθόν — πού παράγει όσους άκριβώς άνανέωνουν ριζικά, και ώθουν βαθειά στο μέλλον πάλι, τήν παράδοση! Είναι κ' ή «δυναστεία» μαζί, πού οι ίδιοι, με τήν ίδια τους τήν έτσι προικισμένη φύση δημιουργούν: Γι' αυτό και ό Φρειδερίκος Ζολιό πήρε — πρώτος άντρας στον κόσμο! — πολυ σωστά, και τ' όνομα τής γυναίκας του δίπλα στο δικό του, έξοχώτερο μάλιστα άπ' τó δικό του (σαν άληθινός υιοθετημένος): Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί!..

Τί χρωστά ή Γαλλία — αλλά γιατί ή Γαλλία μόνο;.. Τί ό κόσμος όλόκληρος χρωστά! — στο Φρειδερίκο Ζολιό-Κιουρί, τόν άτομικό έπιστήμονα;.. Και γιατί

τ' ὄνομά του, σ' «Ἀνατολή» καὶ σὲ «Δύση», παρὰ τὴν ὅποια ἰδεολογικὴ τοποθέτησή του — πού ἐξοργίζει τοὺς «μέν», τοὺ κάνει τοὺς ἄλλους περιττὰ καὶ μάταια νὰ ἐπαίρωνται — εἶναι σεβαστό, σὰν ἀληθινὰ «μεγάλου»;

Δὲν εἶναι τὸ Νόμπελ. Τὸ πῆρε, φυσικά, κι αὐτό, μαζί με τὴ γυναῖκα του, τὸ 1935.

Δὲν εἶναι οὔτε τ' ὅτι ἔγινε καθηγητὴς στὴ Σορβόννη, καὶ πῆρε καὶ τὸ παράσημο τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, τὸν ἴδιο χρόνον.

Δὲν εἶναι τ' ὅτι ἔγινε τὸ '37 καθηγητὴς στὸ Κολλέγιο τῆς Γαλλίας καὶ διευθυντὴς στὸ Ἐργαστήριον Συνθέσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.

Οὔτε τ' ὅτι ἴδρυσε — Μάη τοῦ '41 — τὸ Ἐθνικὸ Μέτωπο τῶν Μακί, κ' ἔγινε πρόεδρος του. Οὔτε ἀκόμα ὅτι πῆρε, τὸ '46, τὸν Πολεμικὸ Σταυρό, καὶ «προήχθη» σὲ «Γαξιάρχη» τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς γιὰ τὴ δράση του στὴ Γαλλικὴ Ἀντίσταση, ἣ ὅτι ἀμέσως μετὰ ἔγινε διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν, κ' ὕστερα τῆς Ἀνωτάτης Ἐπιτροπῆς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ σὲ λίγο καὶ πρόεδρος τῆς πανίσχυρης Παγκοσμίου Κινήσεως τῶν Ὀπαδῶν τῆς Εἰρήνης!

Ἔτσι αὐτὰ: τιμές, ἔδρες, βραβεῖα, «ταξιάρχες», σωρεῖες ὕμνων κι ἀναγνωρίσεων, μὰ μαζί κ' ἔχθρες, καὶ λυσσαλέες ἐπιθέσεις, καὶ ὤμες ἀπαιτήσεις τῶν Ἀμερικανῶν ἀπὸ τὶς γαλλικὲς κυβερνήσεις νὰ τὸν ἀπολύσουν ἀμέσως ἀπὸ πρῶτον ἀξιωματοῦχο τῶν ἀνώτατων «ἀτομικῶν» κ' ἐπιστημονικῶν θέσεων τῆς «κράτους-μέλους τοῦ ΝΑΤΟ» Γαλλίας, ἀνθρώπο ἀρνηθέντα κατηγορηματικώτατα νὰ κατασκευάσῃ ποτὲ βόμβα (καὶ καταγγείλαντα ἀπερίφραστα αὐτὰ τὰ ἐπικίνδυνα ὄργανα γιὰ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου: τὸ Σχέδιο Μάρσαλ, τὸ Στρατιωτικὸ Σύμφωνο τῶν Βρυξελλῶν, τὸ Ἀνώτατο Ἀρχηγεῖο τοῦ Φοντανεμπλώ, τὸ ΝΑΤΟ τὸ ἴδιο — τὴν κορυφὴν τῆς «δυτικῆς» ἱεραρχίας! — ἀλλὰ καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, καί... καί... τόσα καὶ τόσα! Ἔτσι αὐτὰ, κι ὅποια παρόμοια, «θετικὰ» ἢ «ἀρνητικὰ», ἀπ' ὅποια ἀδηπόποτε πλευρὰ, δὲν δίνουν ὅσο τὰ ἴ-

δια τὰ πράγματα, τὰ ἴδια τὰ ἐπιτεύγματά του, μέσα στὸ χῶρο τῆς πιδ προωθημένης ἐπιστημονικῆς μάχης τοῦ σημερινοῦ κόσμου (γιὰ τὴ δέσμευση ὅχι γιὰ τὴν ἐρηκτικὴ ἐξαπόλυση πάνω ἀπὸ Χιροσίμες, τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας) τὸ «γιατί, λοιπόν, εἶναι τόσης ἀξίας ἐπιστήμων ὁ Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί».

Νὰ γιατί:

Τὸ 1902, ὁ ἄγγλος Ράδερφορντ κάνει μιὰ ὑπόθεση: *Μήπως ἡ ἀκτινοβολία πού ἐκπέμπουν τὰ ραδιενεργὰ σώματα* — τὸ οὐράνιο τοῦ Μπεκερέλ (1896), τὸ ράδιο καὶ τὸ πολώνιο τοῦ ζευγὸς Κιουρί (1898) — δὲν εἶναι παρὰ *μαματίδια πού προέρχονται ἀπὸ τὴν προοδευτικὴ διάσπαση τῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ ἀτόμου*;

Τὸ 1906, ὁ Πῶλ Λανζεβέν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ πυρήνας τοῦ ἀτόμου περικλείει μιὰ τρομακτικὴ ἐνέργεια, σύμφωνα με τὴ θεωρία τοῦ Ἀϊνστάϊν γιὰ τὸ *ἰσοδύναμο ὕλης-ἐνεργείας*.

Τὸ '19, ὁ Ράδερφορντ, «βομβαρδίζοντας» ἄτομα ἀζώτου με ἀκτινοβολία πολωνίου, «μετατρέπει» τὸ ἀζώτο σὲ ἄλλα χημικὰ στοιχεῖα!.. Τὸ ὄνειρο τῶν ἀλλημιστῶν δὲν ἦταν λοιπὸν χίμαιρα! Τὸ στοιχεῖο ἀπὸ στοιχεῖο εἶναι δυνατό - κ' ἔργο ἐπιστήμης, ὅχι μαγείας!

Ἄλλὰ «πῶς» καὶ «γιατί» εἶναι δυνατὴ καὶ «φυσικὴ» ἢ «μεταστοιχειώση»; Καί, τάχα, ἢ «ραδιενέργεια» — αὐτὴ τοῦ ραδίου, τοῦ πολωνίου — εἶναι «φυσικὴ» μόνο; Τί ἀκριβῶς εἶναι; Καὶ γιατί δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ «τεχνητά», σὲ στοιχεῖα πού δὲν ἔχουν ἀπὸ φυσικοῦ τοὺς τέτοια;

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἀρχίζει ἡ συμβολὴ τοῦ Φρειδερίκου καὶ τῆς Εἰρήνης Ζιολιό-Κιουρί: Τὸ '33, «βομβαρδίζοντας» ἀλουμίνιο — ἐλαφρότατο μέταλλο, ὅχι σὰν τὰ βαρύτερα, τὸ οὐράνιο καὶ τ' ἄλλα — με *μαματίδια ἐκπεμπόμενα ἀπὸ πολώνιο*, πέτυχαν ραδιενεργὸ ἀλουμίνιο!

Ἔτσι, τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ τῆς Μαρίας Κιουρί — νὰ τί θὰ πῆ «δυναστεία ἐπιστημόνων»! — πρόλαβαν, λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό της, νὰ παραγάγουν τεχνητὰ, ὅσα αὐτὴ ἀνακάλυψε φυσικά: *ραδιοστοιχεῖα!*

Τὸ συμπέρασμα (σπουδαιότατη βάζη γιὰ τὰ περαιτέρω): «Ὅτι ὅχι μόνο, διὰ

τῶν ραδιενεργῶν μεταστοιχειώνουμε μὴ ραδιενεργά, ἀλλ' ὅτι διὰ τῶν ραδιενεργῶν καὶ «ραδιενεργοποιούμε»! Δηλαδή, σ' ἔσχατη ἀνάπτυξη: Θέτομε, ἂν θέλωμε, σὲ κίνηση μιὰν ἀέναα ἀνελλισόμενη, αὐτοαναπτυσσόμενη ἀλυσωτὴ πρόβαση (ἀντίδραση)!.. Ἡ ὄχι;

«Μὰ ναί!» ἦταν ἡ ἀπάντηση - αὐτὴ ἀκριβῶς πού εἰσέφερε στὴν Ἀτομικὴ Ἐπιστήμη τὸ δεύτερο ζευγος Κιουρί!

Καὶ ἡ μὲν ἀπόλυτη» καὶ ἀνεμπόδιστη ἐξαπόλυση τῆς ἀλυσωτῆς αὐτῆς προβάσεως: Ἡ Βόμβα! Ἀλλ' ὄχι τὴ Βόμβα, τὴν ἀδέσμευτη ἐξαπόλυση τῶν πυρηνικῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ Ἀνθρώπου — τὴν τρομερώτερη ἀπειλὴ τῆς Ἱστορίας — παρὰ τὴ δεσμευμένη, τὴν ἐλεγχόμενη ἐν ἡμῶν ἐνδὸς ἀναζήτησέου λοιπὸν «ἐπιβραδυντικῶν παράγοντος») ἀλυσωτὴ πρόβαση γύρευαν νὰ πετύχουν ὁ Φρειδερίκος καὶ ἡ Εἰρήνη Ζολιὸ-Κιουρί!.. Γιατὶ ἡ ἐλεγχόμενη μόνον — ὄχι ἡ ἀπόλυτη καὶ ἐκρηκτικὴ — εἶναι πρόσφορη γιὰ «ἐνεργειακὴ» ἀξιοποίηση: γιὰ δημιουργία παραγωγικῆς καὶ ὄχι καταστροφικῆς, διαρκοῦς καὶ ὄχι στιγμιαίας, θετικῆς δηλαδή — ἀπὸ πλευρᾶς κοινωνικοῦ ἔργου — ὄχι ἀρνητικῆς δυνάμεως...

Ἐκεῖ εἶχαν φθάσει, ὅταν διέκοψε τὶς ἔρευνές τους ὁ πόλεμος. Ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτα, μὲ σταδιακὰ τῶν προσπαθειῶν τους ἐπιτεύγματα, εἶχαν καταπλήξει τὸν κόσμον. Μεταξὺ ἄλλων: ἔδειξαν φυσικὰ ὅτι μαθηματικὰ εἶχε διατυπώσει ὁ Ἀϊνστάϊν γιὰ τὸ ἰσοδύναμο ἕλης-ἐνεργείας, «ὑλοποιῶντας» αὐτοὶ «κόκκους φωτός», καὶ «φωτοποιοῦντας», ἀντίδρομα, «κόκκους μάζης»!

Αὐτὸ — ὄχι μόνον τὸ πρῶτο, ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερο, — ἦταν κάτι παραπάνω καὶ ἀπὸ τὸ «ὄνειρο» τῆς «μεταστοιχειώσεως» τῶν ἀλχημιστῶν. Ἦταν - τί ἄλλο; Ἡ «ὑλοποίηση τοῦ πνεύματος» καὶ ἡ «ἀποπνευματώση τῆς ἕλης», πραγματωμένα!

Ὁ πόλεμος τοὺς καθυστέρησε τρομερὰ, καὶ ἔδωσε τὸ προβάδισμα στοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἀμερικανούς. Στους τελευταίους, μὲ τὴν τελικὴ νίκη καὶ τὰ τερατώδη πιά μέσα, ἔδωσε καὶ τὰ πρῶτα «ἐπιτεύγματα». Κι ὅμως, ἀπὸ τὸ '39, ὁ Ζολιὸ-Κιουρί, ὁ Χάλμπαν, ὁ Κοβάρσκι, ὁ

Φραγκῖσκος Περρέν, εἶχαν καταθέσει τὰ πρῶτα προνόμια στὸν κόσμο γιὰ τὴν «εὐρεσιτεχνία» τῆς «ἀτομικῆς στήλης», παραιτούμενοι μάλιστα ἀπὸ τὰ τερατώδη προσωπικὰ ὀφέλη πού θὰ μπορούσαν νὰ συγκομίσουν, καὶ χαρίζοντας τὰ προνόμιά τους αὐτὰ στὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν τῆς Γαλλίας. Ἀλλο ἂν ἡ Γαλλία ἠττήθηκε, καὶ ὅλα σταμάτησαν 10 ὀλάκερα χρόνια - κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ Ζολιὸ-Κιουρί «μαχόταν» καὶ ἔκανε «Ἀντίσταση»!

Ὡστόσο, στὶς 15 Δεκεμβρίου τοῦ '48, ὡρα ἐξήμιση τὴν αὐγὴ, μέσα στὸ τσουχτερὸ παρισινὸ κρῦο, ὁ ἴδιος αὐτὸς Ζολιὸ-Κιουρί στέκονταν μπρὸς στὴν Σιωπηλὴ Κυρία: τὴν πρώτη εὐρωπαϊκὴ ἀτομικὴ στήλη ἐπιβραδυνομένης ἀλυσωτῆς ἀντίδρασεως, πού τώρα, γιὰ πρώτη φορά, ἔμπαινε «σὲ κίνηση»!..

...Τὸ βαρὺ ὕδωρ ἄρχιζε νὰ χύνεται μέσα στὴ δεξαμενὴ ἀπὸ ἀλουμίνιο, πού περιεῖχε ράβδους ὀξειδίου τοῦ οὐρανίου. Ὁταν τὸ βαρὺ ὕδωρ θάφτανε στὴν προσδιωρισμένη κρίσιμη στάθμη του, ἡ ἀλυσωτὴ ἀντίδραση θ' ἄρχιζε... Ἀπὸ κάθε πυρῆνα οὐρανίου, πού ἓνα νετρόνιο μόνον θὰ διασποῦσε, πολλὰ νετρόνια θὰ ἐκτοξεύονταν, πού ἰσάριθμους πυρῆνες πάλι θὰ διασποῦσαν - δημιουργῶντας, κατὰ γεωμετρικὴ πρόοδο, «διασπαστικὴς ἀλύσου» ὅλο καὶ περισσότερες, ἀσύλληπτα περισσότερες!..

«Ἀσύλληπτα»; Μὰ ὄχι! Ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ὁ Ζολιὸ-Κιουρί! «Δὲν εἶναι Βόμβα, κύριοι!.. Εἶναι Ἀτομικὴ Στήλη!» Ὑπάρχει ὁ ἐπιβραδυντὴς, ὁ ἀνασῆτης τῆς «ἀπόλυτης» ἀλυσωτῆς ἀντίδρασης: τὸ βαρὺ ὕδωρ. «Ζωὴ» — μὲ ἐλληνικὴ λέξη! — τ' ὄνομα τῆς Σιωπηλῆς Κυρίας. Δὲν ὀνομάζεται «Θάνατος»! Ὁταν ἡ ἀλυσωτὴ ἀντίδραση φτάσῃ σ' ἓνα ὄριο, ἡ στήλη ἀρχίζει ἀπλῶς «νὰ βράζῃ», σὰν ἓνα κοινὸ καζάνι, ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βαρέος ὕδατος πιέζεται ἀπὸ τοὺς ἀτμούς - καὶ χαμηλώνει, πειθαρχικώτατα!.. Εἶναι φρόνιμη, πολὺ φρόνιμη, καὶ ὑποτακτικὴ, καὶ βολικὴ Κυρία! Κι αὐτοπεριορίζεται ἐκεῖ πού ξέρει μόνη τῆς ὅτι ὀφείλει νὰ περιορίζεται: στὴν «ὠφέλιμη» παραγωγὴ ραδιενεργῶν ἰσοτόπων — πού εἶναι χρησιμώτατα στὴ Θεραπευτικὴ καὶ στὴ Βιολογία, στὴν τεχνικὴ τῆς μεταγίσεως τοῦ αἵματος ἢ

στὶς ἔρευνες γιὰ τὸν καρκίνο (ἀλλὰ καὶ στὶς βιομηχανικὲς ἔρευνες: ἔλεγχος τῆς ποιότητος τοῦ χάλυβος κ.λ. κ.λ.) — ἤ, ἀργότερα, ὅταν ἡ Κυρία μας μεγαλώσῃ, ἀποκτήσῃ «φιλενάδες», καὶ «τὰ λέν» ὄλες μαζί. — : πολλὲς κ' ἰσχυρότερες ἀτομικὲς στήλες, ἱκανὲς γιὰ παραγωγὴ ἐνεργείας, πού θὰ κινή μιὰ δάκερη Γαλλία, μὲ ὑλικὸ πού θὰ κοστίζῃ κάτι λιγώτερο κι ἀπὸ 'να βαγόνι κάρβουνα τὸ χρόνο!.. (Τί γόνιμη «φλυαρία», τότε, τόσες ἀτιμίζουσες» γιὰ μᾶς παρισινὲς Κυρίες!..)

Νὰ γιατί, ἄσχετα ἀπ' τὸν κοινωνικὸ ἰδεολόγο καὶ τὸν μαχητὴ τῆς «Ἀριστερᾶς», ὁ ἐπιστήμων Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί εἶναι ἀλήθεια σεβαστὸς σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Ἔνα μεγάλο φῶς ἔλαμπε στὸ πρόσωπο τοῦ Ζολιό-Κιουρί, πού ἔδινε πολλὰ στὴ λάμψη τῆς Γαλλίας καὶ στὴν πορεία τῆς Ἐπιστήμης. Τὰ λόγια εἶναι τοῦ στρατηγοῦ Ντέ Γκὼλ, κορυφαίου στὴν ἀντίπαλη ἰδεολογικὴ παρατάξῃ τοῦ Ζολιό-Κιουρί, ἀπὸ τὸ συλλυπητήριο τηλεγράφημά του πρὸς τὸ γιὸ τοῦ μεγάλου «ἀτομικοῦ». Καὶ δίνουν, μὲ τὴν ἀμεροληψία καὶ τὴν ἐντιμότητά τους, τὸ ἀκριβὲς μέτρο τῆς πνευματικῆς ἐκείνης ὑπεροχῆς πού διέπει τὰ «ἰδεολογικὰ ρεύματα» καὶ πάθη, σὲ χώρες ἀλήθεια πνευματικὲς καὶ καλλιεργημένες.

Ἄλλὰ ποίος ἦταν λοιπὸν αὐτὸς ὁ «ἰδεολόγος» Ζολιό-Κιουρί; Ὁ Ζολιό-Κιουρί ὁ σκεπτόμενος καὶ ὁ ἄνθρωπος, πού ἄσχετα καὶ πέρα ἀπ' τὶς «ἀκρατεῖς» πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς του πεποιθήσεις, τέτοιο σεβασμὸ γεννοῦσε, σ' ὅλους, στοὺς «ἀνατολικούς» μὰ καὶ στοὺς «δυτικούς», στοὺς «δόμοφρονες» μὰ καὶ στοὺς πιδ «ἀντίθετους» του;

Ἄς προσπαθῆσουμε νὰ τὸν συλλάβουμε, μὲς ἀπ' τὰ ἴδια του τὰ γραπτὰ καὶ τὰ λόγια — σὲ μιὰ σύντομη σταχυολόγησι:

Νὰ ἡ συνείδησις εὐθύνης τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος:

Ἐφόσον τὸ πείραμα δὲν ἔχῃ γίνῃ ἀκόμα — μ' ὅλο πού εἶν' ἐντελῶς βέβαιος, κ' ἔχει μὲ ἀπίθανο μόχθο καὶ ἀκριβεία κατασφαλίζει τὴν ἐπιτυχία του — ἐφόσον

δὲν μᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ ἐπιτυχία — δηλώνει σὲ μιὰ ἐκθεσὴ του πρὸς τὸ Ἐθνικὸ Οἰκονομικὸ Συμβούλιον τῆς Γαλλίας, σχετικὰ μὲ τὴν ἀτομικὴ στήλῃ πού ἔχει ἐτοιμάσει —, ἔχουμε πάντα τὸ φόβο μήπως κάτι μᾶς ξέφυγε μολαταῦτα, καὶ νιώθουμε βαρειά τὴ στιγμὴ αὐτὴ — πρὸ τῆς «ἐπίσημης δοκιμῆς» — ὅλη τὴν εὐθύνη μας.

«Ὅλη τὴν εὐθύνη μας...» — δὲν εἶν' ἀπλὸς λόγος. Κοιτάξτε τὸ περιεχόμενον του: ...Γιατί, γιὰ μᾶς, «ἐπιτυχία» σημαίνει: νὰ δώσουμε ἀποτέλεσμα, νὰ δώσουμε κάτι στὸ Ἔθνος!.. Δηλαδή: σ' ἐδλοὺς τοὺς πολῖτες, πού τοὺς θεωροῦμε μετόχους!

«Μετόχους» τῆς προσπαθείας του καὶ τοῦ ὀφέλους — ἀλλ' ὄχι καὶ τῶν εὐθυνῶν του ἀπέναντί τους! Αὐτὲς εἶναι ὅλες δικές του, ἀν δὲν δώσῃ ἀποτέλεσμα!

Ὅπου δὲν ξέρει ἀλήθεια κανεὶς ἀν εἶναι μιὰ «ἐπίσημη ἐκθεσις» αὐτὴ ἀπλῶς ἡ μάθημα ὑπάτης πολιτικῆς ἀγωγῆς!.. Κι ἀν εἶναι μόνον συνείδησις εὐθύνης τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονος τούτου, ἡ ἀν δὲν περιέχῃ ὅλη, συνάμα, τὴν πιδ οὐσιαστικὴ καὶ τὴν πιδ πλήρη συνείδησις πολίτη, μὰ καὶ ἄνθρωπο γενικώτερα, ἀπέναντι τὴν ἀνθρωπότητα ὀλάκερη, γιὰ ὅ,τι ὑπὲρ αὐτῆς ἀποπειρᾶται!..

Ἀπὸ ποιά ὅμως ἐσωτερικὴ πορεία, καὶ ἀπὸ ποιόν, καὶ πόσο σκληρὸ προσωπικὸν ἀγῶνα προκύπτει μιὰ τέτοια συνείδησις!

Ποτὲ δὲ μὲ ἀπασχόλησε, ἐξομολογεῖται, τὸ τί θὰ ἔκανα μετὰ, τὸ τί θὰ ἔκανα ὅσπερ ἀπ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἔρευνα πού ἔκανα τώρα! Ὅστε κι ἀναρωτιόμουν ποτέ, ἀν μιὰ μέρα θὰ παρέδίδα ἢ δὲν θὰ παρέδίδα σὰν καθηγητὴς ἀνώτερα μαθήματα. Δὲν ἀπέβλεπα, δὲν ἔχω ποτέ ἀποβλέψει σὲ μιὰ θέσι, σ' ἓνα ἀξίωμα, σὲ μιὰ ὑπεροχή. Ἡ μοναδικὴ φροντίδα μου ἦταν πάντα ἡ δουλειά!.. Καὶ πάντα: μιὰ δουλειὰ παραγωγικὴ!.. Τὸ πρόβλημά μου ἦταν — ὄχι τὸ νὰ ζήσῃ καλά, νὰ «ἐπιτύχῃ», ν' «ἀνέλθῃ», ν' «ἀναγνωριστῇ», ἀλλὰ: — νὰ συνεχίσω νὰ μαθαίνω, πάντα, κάτι καινούργιο, νὰ μαθαίνω πάντα κάτι περισσότερο, νὰ κατακτῶ τὸ μᾶξιμνον, σ' ὅποιο πεδίο βρισκόμουν ταγμένος.

«Ταγμένος» — αὐτὸ εἶναι! Κ' εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι ἡ πραγματικότητα κάτω ἀπὸ τὰ λόγια του αὐτὰ ἦταν: 540

φράγκα μόνο τὸ μῆνα, σὰ μαθητευόμενος «παρασκευαστής» στὸ ἐργαστήριό τῆς μεγάλης Κιουρί!.. Μὰ πῶς θὰ ζούσε κανεὶς μ' αὐτά; Πῶς μὲ 540 φράγκα μόνο; Ἐγὼ μάθαινα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐρευνητῆ, λέει, μέσα κεῖ... Αὐτὸ μόνο ξέρει νὰ πῆ - καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν τὸν ἐνδιαφέρει!..

Εἶν' ἡ συνείδηση τοῦ «εργάτη» αὐτῆ τοῦ ἐργάτη ποιότητας, ποὺ μόνο γιὰ τὴν ἴδια τὴ «δουλειά», καὶ γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ του μόνο ἀπόδοση μέσα σ' αὐτὴν, νοιάζεται! Τὸ ἔργο, τὸ ἔργο πρῶτα! Τὸ ἔργο πάντα! ἔλεγε συχνά. Καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν ἤξερε: Τὸ ἔργο!

Ἄλλὰ ἰδέστε πῶς γιὰ τὸ «ἔργο» κίβλας αὐτὸ — γιὰ τὸ ἴδιο του τὸ μέγιστο ἔργο, τὴν πρώτη ἀτομικὴ στήλη τῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Εὐρώπης ὁλόκληρης — πόσο σεμνὰ καὶ μετρημένα μιλάει:

Τούτη ἡ πρώτη στήλη μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐτοιμάσουμε, ὑπὸ πολὺ ἐδνοϊκώτερες συνθήκες πιά, τὴν κατασκευὴ ἄλλων στηλῶν μὲ μέση δύναμη, μὰ μαζὶ καὶ τὰ τεχνιτὰ ἐκεῖνα ραδιοστοιχεῖα, ποὺ ἀνακαλύφθηκαν στὴ Γαλλία τὸ 1934...

Προσέξτε το αὐτό: ...Ποῦ ἀνακαλύφθηκαν στὴ Γαλλία τὸ 1934... Δέν εἶναι πολὺ ἀσαφές;.. Μὰ ναί!.. Ἀκριβῶς γιατί εἶν' ὁ ἴδιος — μὲ βοηθὸ τῆ γυναῖκα του, τὴν Εἰρήνη Ζολιό-Κιουρί — ποὺ τ' ἀνακάλυψε στὴ Γαλλία τὸ '34!.. Καὶ δὲ λέει «ἀνακάλυψα» λέει: «ἀνακαλύφθηκαν»!.. «Στὴ Γαλλία ἀνακαλύφθηκαν» λέει ὁ σωστός πατριώτης τοῦ ἔργου! Κι ἀπὸ σεμνότητα γνήσια, ἐκείνου ποὺ δὲ μιᾶ γιὰ ὅσα ὁ ἑαυτός του ἔχει πράξει, ἀποφεύγει τελείως ν' ἀναφέρῃ τ' ὄνομά του.

Σήμερα γνωρίζουμε, συνεχίζει, ἐξαιρέτως ἀπ' αὐτὰ τὰ ραδιεργα. Καὶ ξέρουμε πῶς εἶν' ἐξαιρετικὰ πολύτιμα στὶς ἐρευνητικὲς τῆς Βιολογίας, τῆς Χημείας, τῆς Φυσικῆς, τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Βιομηχανίας. Ἐχει ἀνοίξει μ' αὐτὰ ἓνα νέο πεδίο ἐρευνῶν, ποὺ ἔχουν κίβλας ἀρκετὰ ἀναπτυχθῆ στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες. Κάτι ἔχομε κάνει κ' ἐμεῖς στὴ Γαλλία. Τώρα ὅμως ἡ δουλειὰ θὰ γίνῃ πολὺ πιὸ σοβαρά, σ' αὐτὴ τὴ χώρα ποὺ εἶναι κάπως καθυστερημένη...

Τὸ ἦθος τοῦ κειμένου τούτου πείθει, ἀπὸ μόνο του, ποιὸς ἀλήθεια ἦταν, στὴν ἀπίθανη σεμνότητα καὶ τὴ μοναδική του

ἀφιλοδοξία, ὁ σπᾶγια ἐνάρετος — μὲ τὴν πιά γνήσια κλασσικὴ, τὴν ἀρχαιοελληνικὴ σημασία τοῦ ὄρου — Φρειδερίκος Ζολιό-Κιουρί.

Ἄνδρῶν ἔργω γενομένων, ἀπαγγέλλει ὁ Περικλῆς, στὸ ἐξοχώτερο πολιτικὸ κείμενο τῶν αἰώνων, ἔργω καὶ δηλοῦσθαι πᾶς τιμᾶς...

Ἐργω, κι ὄχι κλόγω», νὰ δείχνωνται οἱ ἀρετὲς - πούναι κι ὁ ἀληθινὸς πατριωτισμός!

Αὐτὸ τὸ ἦθος καὶ ἡ ἀντίληψη διέπουν τὸν Ζολιό-Κιουρί. Καὶ εἶναι ὁ τρόπος, ἡ στάση αὐτῆ μὲς στὴ ζωὴ, ἀληθινὰ κλασσικὴ, ἀνθρωπιστικὴ. (Ἄρα: καὶ ὑπερπατριωτικὴ, καὶ ὑπερεθνικὴ - πανανθρώπινη!..)

Ἄλλὰ νὰ τώρα κι ὁ «δάσκαλος», ὁ «δηγητής» καὶ «σύμβουλος», ὁ «παιδαγωγός» λαοῦ καὶ ἰθυόντων, πρὸς τὰ σωστά καὶ τὰ πρέποντα γιὰ τὴ μεγάλη πατρίδα του:

Τώρα, ἡ παραγωγή τῆς ἀτομικῆς μας στήλης θὰ μπορέσῃ, πρῶτα-πρῶτα, νὰ τροφοδοτήσῃ ἐπαρκῶς τοὺς ἐρευνητικὲς τῆς χώρας μας, κι ἀκόμα ἴσως τοὺς ἐρευνητικὲς καὶ ἄλλων χωρῶν, ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμα δικιά τους ἀτομικὴ στήλη καὶ θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ προμηθευθοῦν ἀπὸ τὴ Γαλλία τὰ παράγωγά της.

Ἄλλὰ, τὸ σπουδαιότερο: Μὲ τὴν πρώτη αὐτῆ στήλη θὰ μπορέσουμε πιά νὰ καταρτίσουμε τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς τεχνικούς - αὐτοὺς τοὺς νέους τεχνικούς, τοὺς εἰδικὸς μηχανικοὺς τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Καὶ θὰ μᾶς χρειαστοῦν γιὰ τοῦτο μερικὰ χρόνια...

Γιατὶ σ' αὐτὸ τὸ πεδίο συμβαίνει τὸ ἴδιο σχεδὸν μὲ ὅ,τι στὴ γεωργία: Ἀπαιτεῖται συχνὰ νὰ φυτέψουμε δέντρα, γιὰ νὰ καταστήσουμε γόνιμη τὴν πεδιάδα. Κ' ἐμεῖς λοιπόν, τώρα, πρέπει νὰ μορφώσουμε ἀνθρώπους: κι ἀκόμα, ὡστόσο, δὲν ξέρουμε πῶς νὰ πετύχουμε νὰ φυτρώσουν τὰ δέντρα - νὰ φυτρώσουν οἱ ἀνθρώποι, γρηγορώτερα ἀπ' ὅσο θέλει ἡ φύση...

Εἶναι τοῦτα λόγια γνήσια ἐπικά - τὸ αἰσθάνεται κι ὁ τελευταῖος... Εἶναι τὸ ἦθος τῆς ἐπικῆς ἐποχῆς, τῶν ἐπικῶν ἀν-

θρώπων - τῶν πρώτων «ἐργατῶν» ἔργων ποὺ ἀνοίγουν «περιόδους» στὴν Ἱστορία.

Πρέπει ἀκόμα, συνεχίζει, νὰ ὑπολογίζουμε, πὼς θὰ περάσουν μερικὰ χρόνια, ὥσπου νὰ φτάσουμε σ' ἐκείνη τὴ φάση τὴν ἀληθινὰ «βιομηχανικὴ» - καὶ νὰ μποῦμε ὀριστικὰ πιά σ' αὐτὴν τὴν «καινούργια ἐποχὴ» ποὺ λέμε: τὴν ἀτομικὴ.

Κι ἀφοῦ ἀναπτύσσει — συγκεκριμένα, ρεαλιστικὰ «πῶς» — τελειώνει:

Ἔτσι θὰ μπορούσαμε νὰ πετύχουμε, σ' ἓνα τρίτο στάδιο, τὴ μεγάλη γεννήτρια ἐνεργείας. Μιὰ εικοσάδα τέτοιες τότε καὶ θὰ ἔχουμε πιά ὅσον ἠλεκτρισμὸ ξοδεύει σήμερα ὅλη ἡ Γαλλία. Ἐνα βαγόνι οὐραίου θὰ φτάνη γιὰ νὰ «ταΐξη» τὶς γεννήτριες αὐτὲς ἓνα χρόνο!

Τοῦτο εἶναι τὸ νὰ δώσουμε ἀποτέλεσμα - νὰ δώσουμε κάτι στὸ ἔθνος, δηλαδὴ σὲ ὅλους τοὺς πολίτες, ποὺ τοὺς θεωροῦμε μετόχους!

«Κάτι», σὲ «μετόχους». Τόσο μόνο!..

Τίποτε λιγώτερο, τίποτε περισσότερο: Κόπο λιγώτερο, γιὰ ζωὴ ἀξιώτερη!

Μὰ ἄς τὸν δοῦμε στὴν ἀπλὴ ἀνθρώπινη φύση τοῦ τὸν ἀνθρώπο αὐτόν:

Κυνηγῶντας, καὶ ψαρεύοντας, μὲ τὸν πατέρα μου, λέει, ἔμαθα νὰ μπαίνω βαθειὰ μέσα στὴ φύση, νὰ μαζεύω κάθε τί ποὺ μοῦ ἐμπιστεύονται τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, οἱ κάμποι... Ἀπὸ ἔνστικτο μαντεύω: ἐδῶ ὑπάρχει ψάρι, ἐκεῖ κυνήγι· τούτῃ τὴν ὥρα οἱ φασιανοὶ τραβοῦν κατὰ κεῖ!.. Ἐγὼ δὲν ἤμουν φτιαγμένος γιὰ διανοούμενος. Χρειάστηκε νὰ μάθω γιὰ νὰ γίνω!.. Εἶμαι λίγο ἐκπληκτος, ποὺ βρίσκομαι ἀνάμεσά τους. Ἐγὼ ἤμουν γεννημένος γιὰ βοννίσιος, ἢ γιὰ ἐπαγγελματίας ψαράς! Γιὰ τέτοιες δουλειὲς ἤμουν φτιαγμένος. Αὐτὸ ποὺ εἶμαι σήμερα, χρειάστηκε μόχθο καὶ προσπάθεια μεγάλη γιὰ νὰ γίνω.

Ὅταν πρέπει νὰ ἐτοιμάσω ἓνα λόγο, μοῦ εἶναι πάντα δύσκολο. Νὰ ἐτοιμάσω τὰ δίχτυα μου ὅμως, ἔχει μιὰ ἄμεση σημασία, δεμένη ἄμεσα μὲ τὰ πράγματα, κι αὐτὸ δὲ δεσμεύει παρὰ μόνο ἔμένα. Μὰ ἡ ἐκφρασὴ τῆς σκέψης μου ὑπάρχει κίνδυνος νὰ δεσμεύσῃ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους. Εἶναι κάτι τὸ πολὺ ὑπεύθυνο - ἄρα μιὰ μεγαλύτερη προσπάθεια. Ὅταν πρέπει νὰ γρά-

φω, πάρα πολὺ φροντίζω νὰ προσέχω!.. Ἄλλοι διανοούμενοι γράφουν εὐκόλα. Ἄν βλέπατε τὰ δικά μου πρόχειρα! Σὲ μιὰ σελίδα, τρεῖς φράσεις μένουν! Οἱ πιδ «ἄμεσες» ὅμως ἰκανότητές μου θὰ μὲ φέρναν νὰ βρίσκομαι φυσικώτερα σ' ἓνα νησί, καὶ νὰ κατορθῶνω νὰ βροῦμαι τὴν τροφή τὴ δικιά μου καὶ τῆς οἰκογενείας μου. Κι αὐτό, δίχως ἄλλο θὰ τόκανα μὲ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἔνστικτο ποὺ δίνω στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα!..

Πρόκειται γιὰ «κύποθήκη» μοναδικὴ πρὸς τοὺς «διανοούμενους», ποὺ τόσο συχνὰ ξεχνοῦν, τόσα καὶ τόσα, ἔμπειδα καὶ οὐσιαστικώτατα!.. Καί, συνάμα, γιὰ κείμενο σπανιώτατης πνευματικῆς ἐντιμότητας κι αὐτοσυνειδήσιας ἀνθρώπου ὄχι τυχαίου καὶ ὄχι «μέσης» διανοητικῆς ποιότητας, ποὺ ὡστόσο ἀπλῶνει γέφυρες ἀπὸ τὰ ἀκρότατα τοῦ Νοῦ καὶ τῆς Γνώσης, ὅπου ἔχει φθάσει, πρὸς τὰ πιδ «πρῶτα» καὶ τὰ πιδ θεμελιακά, τοῦ ἀπλοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ! Τὰ ὅσα λέγει γιὰ τὸ «ἐνστικτο», ποὺ μ' αὐτὸ «δίνεται» καὶ στὴν πιδ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, χρειάστηκε τόμους ὀλόκληρους γιὰ νὰ τὰ ἐκφράσῃ, στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνος, ὁ Μπέρξον, θολώνοντας ἴσως κιόλας ἀπὸ μιὰ πλευρὰ τὸ θέμα, μὲ τὴν παρεμβολὴ τῆς «διαίσθησης» ἢ τῆς «ἐνόρασης» ἐκείνης, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ «ἐνστίκτου», ποὺ ἐπιμένει ἐδῶ νὰ διακρίνη ὁ θετικώτερός του Ζολιό-Κιουρί καὶ στὴν πιδ κθαρῆ ἐπιστῆμη ἀκόμη!

Ὡστε, δὲν ὑπῆρξε οὔτε στοχαστῆς τυχαῖος — κι οὔτε, πολὺ λιγώτερο, ἓνας ὀποιος «ἰδεολόγος», σὰν χιλιάδες καὶ χιλιάδες ἄλλους — ὁ πρῶτος αὐτὸς «ἄτομικός» τῆς Γαλλίας.

Ἄλλὰ δῆτε, λοιπὸν, καὶ τὸν «ἰδεολόγο», τὸν ἐπαναστάτη Ζολιό-Κιουρί:

Πότε-πότε πάω κυνήγι χωρὶς ντουφέκι, γιὰ νὰ παρατηρήσω πὼς ζοῦν τὰ ζῶα. Νά, προσέξτε τὰ πουλιά: Τὸ πρῶν, ξυπνοῦν, βγάζουν τὸ κεφάλι κάτω ἀπ' τὴ φτεροῦγα τους, τραγουδοῦν. Δέκα λεπτά, ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας, καλεῖ τὸ ἓνα τ' ἄλλο... Ὑστερα, ἀρχίζουν νὰ ζητοῦν τὴν τροφή τους. Πρέπει ἀδιάκοπα νὰ ψάχνουν ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ τὸ βράδι κοιμοῦνται κατάκοπα. Ἄν δὲν βροῦν τροφή, φοφοῦν.

Τ' εἶναι λοιπὸν ὅ,τι κάνει τὸν ἀνθρώ-

πο νὰ διαφέρῃ ἀπ' τὸ ζῶο ; Εἶναι ὅτι ξυπνῶντας δὲ σκέφτεται, ἀποκλειστικά καὶ μόνο, νὰ ψάξῃ γιὰ νὰ βρῆ τὸ ψωμί του ! Ἡ, γιὰ νὰ μιλήσω σωστότερα : Θὰ ἔρθῃ μὴ μὲρα πού θὰ μπορῆ νὰ μὴ σκέφτεται πιά ἀποκλειστικά καὶ μόνο αὐτό ! Σήμε-ρα, ἑκατομμύρια ἀνθρώπων πάνω στὴ γῆ πρέπει νὰ ζοῦν, λέει, ὅπως τὸ ζῶο !.. Νὰ ζητοῦν, πρὶν ἀπ' ὅλα, τὴν τροφή τους, καὶ τὴν τροφή τῶν δικῶν τους !..

Ἔ, δὲν εἶναι λοιπὸν αὐτὸ πολιτισμὸς ! Δὲν εἶναι διόλου ἀλήθεια πὼς ἡ δουλειὰ πού ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἀνάγκη, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς καθημερινῆς τροφῆς, εἶναι «ἠθικὴ» δουλειὰ !.. «Θὰ κερδίσης», λέει, «τὸ ψωμί σου μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου σου» ! Ὁχι, δὲν τὴ θέλω αὐτὴ τὴ φιλοσοφία ! Εἶναι οἱ ἐκμεταλλεῦτές πού τὴ διδάσκουν ! Αὐτοὶ πού ζοῦν ἀπὸ τὴ δουλειὰ τῶν ἄλλων ! Ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Τεχνικὴ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέπονν ὥστε καθένας νὰ τρέφεται κάνοντας πολὺ λίγη δουλειὰ ;.. Θὰ εἴμαστε πολιτισμένοι ἀλήθεια, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔχη πιά ἀνάγκη νὰ δουλεύῃ ὅπως τώρα, γιὰ νὰ ἐξασφάλισῃ τὴν ἐπιβίωσή του ! Καὶ τοῦτο διόλου δὲν σημαίνει πὼς δὲν θὰ κάνῃ πιά τίποτε. Ἀντίθετα : Τότε ἡ δουλειὰ του θὰ εἶναι ἠθικὴ ! Θὰ εἶναι ἡ δουλειὰ πού θὰ κάνῃ ἐπὶ πλέον, ἐλεύθερα, γιὰ νὰ προσφέρῃ κάτι, πνευματικά ἢ χειρωνακτικά κοπιᾶζοντας, γιὰ νὰ πλουτίσῃ — ὄχι γιὰ νὰ «συντηρήσῃ», ἀπλῶς — τὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος...

Καὶ κοιτάξτε, τέλος, τὸν ποιητὴ Ζολιό-Κιουρῆ (ἂν δὲν εἶναι ἀλήθεια ποίημα ὑπέροχο τὰ παρακάτω) :

...Οἱ ἄνθρωποι δύσκολα δέχονται τὴν ἰδέα τοῦ ἐξαφανισμοῦ τους. Ὅταν εἶναι ἀκόμα παιδιὰ πρέπει νὰ συλλάβουν τὴν ἰδέα αὐτὴ, καὶ τοὺς φοβίξει... Ὅταν ἤμουν 13 χρονῶ, αὐτὸ τὸ πρόβλημα μὲ τυραννοῦσε πολὺ... Ἐνα βράδι ἔκανα μὴ ἀσκη-

ση ἀριθμητικῆς στὸ φῶς ἐνὸς κεραιοῦ, πού ἦταν μπηγμένον σ' ἓνα παλιό, διακοσίον χρόνων, κηροπήγιο... Πέρασα τὸ χέρι μὴν πάνω ἀπ' αὐτὸ τὸ σεβαστὸ ἀντικείμενο... Γιατί, λοιπὸν, αὐτὸ τὸ κηροπήγιο εἶν' ὠραῖο ;..

Γιατὶ ἐπὶ γενεὲς γενεῶν ἄλλα χέρια τὸ ἀκούμπησαν. Γιατὶ στάθηκε μάρτυρας σὲ πολλὰ γεγονότα, σὲ κάθε λογῆς... Ἐαγρότησε νεκρούς... Κατέβηκε στὸ ὑπόγειο ψάχνοντας γιὰ κρασί... Φώτισε γιορτές, ἀγωνίες...

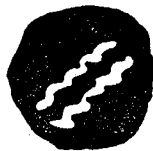
Κοιτάζοντας αὐτὸ τὸ κηροπήγιο, συλλογιέμαι μὲ συγκίνηση τοὺς ἀντρες καὶ τις γυναῖκες πού τὸ ἄγγισαν πρὶν ἀπὸ μένα... Χάρις σ' αὐτό, μένει κάτι ἀπ' αὐτοῦς... Νὰ γιατί ἀγαποῦμε τὰ παλιὰ ἀντικείμενα : Ἀπαράλλαχτα ὅπως ἓνα σκαλοπάτι, σιγὰ σιγὰ βαθουλωμένο ἀπὸ τὰ βήματα... Πάντα ἀφήνουμε κάτι περῶντας πάνω ἀπ' τὴ γῆ. Κ' ἐσύ, ἔλεγα, θ' ἀφήσης κάτι πάνω στὴ γῆ... ἔστω κ' ἓνα ἀνώνυμο ἴχθος... Εἶν' ἡ ἀλωσίδα..., ἡ αἰώνια συνέχεια...

Μὰ ἂν αὐτὸς εἶναι «καθαρὸς ἐπιστήμων», κι ὄχι ποιητὴς πεντακάθαρος, τότε τί ἄλλο εἶναι ἡ Ποίηση σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ;

Μὰ μαζί, ἂν αὐτὸς εἶναι «φθορεὺς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ», τότε ποιοὶ εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνοι πού τὸν «συντηροῦν», πού τὸν «δοξάζουν» ;

Ἀλίμονο ! Ἄν εἶν' ἔτσι, ἂν τέτοιοι εἶν' οἱ «φθορεῖς», γράφετέ μας, ὅλους ὅσους ἀγαποῦμε τὴ δόξα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, στίς τάξεις τῶν «φθορέων» !..

Δὲ μένει τίποτε ἄλλο : Ὅ,τι λέγεται «φθορά», θὰ εἶναι φαίνεται δημιουργία ! Κ' οἱ ποιητὲς, θὰ εἶναι ἀσφαλῶς οἱ ἐπικοί, οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς ἐποχῆς - πού μὲ τί βήματα, τί δρασκελιῆς γενναῖες προβαίνουν βαθιὰ μέσα στὸ Μέλλον !..

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ¹ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΙΩΝΙΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΡΙΟΝ

ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ, πού κυκλοφορεῖ προσεχῶς εἰς 25.000 ἀντίτυπα, ἀπὸ μεγάλου ἐκδοτικῶν οἴκων τοῦ Μονάχου — καὶ τὸ ὁποῖον γυρίζεται συγχρόνως εἰς φιλμ, ἀπὸ αὐστριακὴν ἐταιρίαν — ἔχει βάλει εἰς πολλὰς σκέψεις τοὺς δημοσιογράφους πού ἀσχολοῦνται εἰδικώτερον μὲ τὸ «ρωσικὸν θέμα» καὶ τροφοδοτοῦν διαρκῶς μὲ «εἰδικὰς ἀνταποκρίσεις» τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ πρακτορεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἀπὸ «ιδιαιτέρας» καὶ «ἀπορρήτους» πάντα πηγὰς λύουν ὅλα τὰ «μεγάλια μυστήρια» τοῦ Κρεμλίνου.

Καὶ ἡ αἰτία εἶναι ὅτι μὲ τὸ «Αἰώνιον Διευθυντήριον» τοῦ ὁ Erich von Stahl κάμνει... ἀντίπραξιν τῶν δημοσιολόγων αὐτῶν, εἰς τὸ «ἐλκυστικώτερον» μάλιστα τῶν «εἰδικῶν» θεμάτων των: τὸ «θέμα» τῶν ἐκπληκτικῶν «ὁμολογιῶν», καὶ τῶν συντριπτικῶν «αὐτοκριτικῶν» ἀνωτάτων σοβιετικῶν στελεχῶν, κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐκκαθαρίσεις των ἀπὸ τὸν κρατοῦντα.

Εἰς τὸ θέμα τοῦτο λοιπὸν, ὁ Erich von Stahl — γνωστὸς ἕως τώρα ἀπὸ λαμπρὰ διηγήματα καὶ ὀξείας κριτικὰς εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν — δίδει μίαν ἀπόκρισιν φανταστικὴν μὲν ἀλλὰ κυριολεκτικῶς «διαβολεμένην», ἡ ὁποία, ἂν δὲν ἔχη βεβαίως ἀντικειμενικὴν ἔχει ὅμως μίαν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν ἀξιοπρόσεκτον.

Τὸ πρόβλημα εἶναι φυσικὰ «δουλεμένον» ἤδη — καί, κυρίως, ἀπὸ τὸν Ἄρθουρ Καϊστλερ, μὲ τὸ περίφημόν του ἐκεῖνο: «Τὸ Μῆδὲν καὶ τὸ Ἄπειρον». Ὁ Erich von Stahl ὅμως, πού τὸ ἐπαναφέρει σήμερον εἰς τὴν ἐπικαιρότητα, δὲν τὸ χειρίζεται ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς ἐκείνης πλευρᾶς τοῦ Καϊστλερ. Εἶναι, ἀντιθέτως, ἀφάνταστα τολμηρὸς εἰς τὸν μῦθον του καὶ δὲν διστάζει νὰ ἰσχυρισθῇ, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ — τί;

«Κάτι πού τὸ εἶπεν ἤδη ὡς παραδοξό-

τητα ἕνας ἀμερικανὸς δημοσιογράφος» λέγουν μὲ κακεντρέχειαν εἰς τὸ Μόναχον οἱ φιλολογικοὶ ἀντίπαλοί του. «Κάτι πού δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ συζητήσῃ κανεὶς εἰς τὰ σοβαρά...», καὶ διάφορα παρόμοια, ὡς ἂν ἐπιτέλους εἶναι ἐν μυθιστόρημα ἄλλο ἀπὸ «μυθιστόρημα» καὶ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχη κανεὶς ἀπαίτησιν «ἱστορίας» ἀπὸ κάτι πού δεδηλωμένως δὲν εἶναι «ἱστρία».

Ἄλλὰ τότε διατί τόσος ὄρυβος, καὶ τόση ἔρις; Ἀπλούστατα: Διότι τὸ «Αἰώνιον Διευθυντήριον» — τοῦ ὁποῖου ὁ πολὺ ἐντυπωσιακὸς μῦθος διεδόθη εὐρύτατα, προ τοῦ ἀκόμη κυκλοφορήσῃ τὸ βιβλίον — ἔχει μίαν ἀκαταμάχητον πειστικότητα, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι ἀδύνατον νὰ διαψευσθῇ! Καὶ αὐτὸ, χάρις εἰς τὸ ὅτι ἡ πλοκή, ὅχι μόνον καὶ διαθέτει πάμπολλα στοιχεῖα ἀληθοφανείας, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀπὸ ἐκείνας πού, ἂν καὶ πλασταί, θὰ ἠδύνατο θαυμάσια νὰ εἶναι πραγματικά.

Τὴν σερβίρει δὲ καὶ ἔτσι, ὡς προσωπικὴν του δηλαδὴ περιπέτειαν, ὁ Erich von Stahl, ἰσχυρίζομενος ὅτι ἐταξίδευσεν πράγματι, ὑπὸ πλαστὸν ὄνομα γνωστοῦ γερμανοῦ κομμουνιστοῦ, εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, ὡς προσκεκλημένος τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ, καὶ περιώδευσεν, ἐπὶ ἐν ἐπτάμηνον πέρυσι, ὅλας τὰς ἀπομακρυσμένας περιοχὰς τῆς, ἀπὸ Ἀρχαγγέλοσ μέχρι Βλαδιβοστόκ, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς νότον καὶ δυτικά, διὰ τῆς Ρωσικῆς Μογγολίας, μέχρι τῶν βορείων κρασπέδων τῶν Ἰμαλαίων.

Ἴδου, ἀκριβῶς, περὶ τίνος πρόκειται:

ΑΠΗΓΟΡΕΥΜΕΝΟΝ: ΟΥΡΑΛΙΑ! Ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ἐπὶ ποινῇ θανάτου! ἔγραφε ἡ ταμπέλλα, ἐνῶ σιδηραὶ ἰσχυρόταται ἀντιαρματικά αἰχμαὶ καὶ ὀβελίσκοι ἐκ μετὸν ἄρμὲ φράζουν τὸν αὐτοκινητόδρομον καθ' ὅλον τὸ πλάτος του. Ὁ Erich von Stahl, τρέχων μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα ἕως τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καὶ ἔχων τελείως ἀδια-

1 Προσοχή! Βλ. ΤΝΕ 4, 479α, 50.

φορήσει — βάσει τῆς εἰδικῆς ἀδείας, μὲ τὴν ὁποῖαν ἦτο ἐφοδιασμένος — εἰς ὅλα τὰ σήματα καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις, ἀναγκάζεται νὰ φρενάρη καὶ στέκει ἀμήχανος, σκεπτόμενος νὰ προχωρήσῃ περὶ εἰς τὴν ἀπηγορευμένην περιοχὴν. Ὅτε, καταφθάνουν μαινόμενοι οἱ μοτοσυκλετισταὶ τῆς τελευταίας στρατιωτικῆς φρουρᾶς, εἰς τὰ σήματα τῆς ὁποίας εἶχεν ἐπίσης ἀδιαφορήσει καὶ εἶχεν ἐξακολουθήσει τὴν φρενήρη πορείαν του, μὲ 90 μίλια τὴν ὥρα, πρὸς τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο φρουριακὸν συγκρότημα κτηρίων, ποῦ ἔβλεπε κατευθεῖαν ἐμπρὸς του, ἐντελῶς εἰς τὸν μυχὸν τῆς φάραγγος τοῦ Κάστ.

«... Ἐφέλλισα ὅτι δὲν ἀντελήφθην τὰ σήματα τῶν. Εἶπα πὼς ἐνόμισα ὅτι μὲ ἐχαιρέτων... Ἄλλ' αὐτοὶ ἦσαν ἔξαλλοι, κυριολεκτικῶς, καὶ μόνον ποῦ δὲν μὲ ἐξέσχισαν, προτοῦ καλὰ-καλὰ ἀκούσουν τὸ παραμικρὸν, ὀρῶμενοι τόσο ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τίποτε ἀπ' ὅ,τι ἔλεγον!

»Μὲ ἔρριξαν «σηκωτὸν» εἰς τὸ «σαίτακάρ» μιᾶς μοτοσυκλέτας, καὶ εἰς ἡκολούθησεν ὁδηγῶν τὸ αὐτοκίνητόν μου.

»Ἐφοβήθην ὅτι ἤμην πλέον χαμένος...

ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΡΟΥΡΑΝ ὅπου μὲ ἐπῆγαν, μὲ ἐκράτησαν ἐν αὐστηρᾷ ἀπομονώσει δύο ἡμερονύκτια - ἀφοῦ μοῦ ἐπῆραν ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπάνω μου, φυσικὰ καὶ τὴν ἄδειαν μὲ τὴν ὁποῖαν μὲ εἶχεν ἐφοδιάσει εἰς τὴν Μόσχαν τὸ γραφεῖον τοῦ Πρώτου Γραμματέως τοῦ Κ.Κ.Ρ.

«— Ἡ ἄδειά σας ἀπαγορεύει ρητῶς τὴν περιοχὴν αὐτήν!.. μοῦ εἶπεν ὀργίλως, μετὰ διήμερον ποῦ μὲ ἀνέκρινε, ὁ στυγνὸς ἐπικεφαλῆς τῆς φρουρᾶς, εἰς ταγματάρχης μὲ μόνον διακριτικὸν ἐν Ὑ ἐντὸς τετραγώνου πλαισίου, εἰς τὰ κλειστὰ ἕως ἐπάνω καὶ σφικτοκουμπωμένα πέτα τοῦ χιτωνίου του.

«— Διατί δὲν ἐστάθητε εἰς τὰ σήματα τῆς φρουρᾶς;

»Ἐξήγησα ὅσον ἠμποροῦσα μὲ τὰ σπασμένα ρωσικά μου, ὅτι δὲν ἀντελήφθην, ὅτι μοῦ εἶπον πὼς μόνον αἱ περιοχαὶ ἀτομικῶν ἐρευνῶν ἦσαν ἀπηγορευμένοι, ὅτι ὁμῶς αὐταὶ ἦσαν πολὺ νοτιώτερον νομίζω... Πάντως, δὲν συνήντησα πούθεν τὸ εἰδικὸν σῆμα τῶν... Ὅτι εἶμαι εἰδικὸς

ἀπεσταλμένος τοῦ Κ.Κ. Ἀνατολικῆς Γερμανίας...

«— Καλὰ, καλὰ! Τὰ ξεύρω αὐτὰ! Μᾶς ἀπήντησαν!.. Ἄλλ' ἡ ἄδειά σας γράφει σαφῶς, ὅτι ἀπηγορευμένη ἀπολύτως» εἶπαι καὶ ἡ περιοχὴ Ὑ! Ἡ δὲν ἐδιαβάσατε καὶ τὸ κείμενον τῆς ἀδείας σας;

»Ἐκοίταξα τότε πάλιν τὸ διακριτικὸν εἰς τὰ πέτα του.

»— Δὲν ἔχει τίποτε τέτοιο γραμμένο ἢ ἄδειά μου,.. τοῦ λέγω.

»— Δὲν ἔχει; Ὅριστε! Ἴδου ἡ ἄδειά σας! Ἀναγνώσατέ την!

»Καὶ μοῦ τὴν δίδει, μὲ μίαν ἀπότομον προστακτικὴν κίνησιν.

»Ἦτο προφανῶς ἡ ἄδειά μου. Διπλωμένη, ὡς τὴν εἶχον διπλώσει εἰς τὸ Γραφεῖον ἀκόμη τοῦ Πρώτου Γραμματέως. Αἱ αὐταὶ ὑπογραφαί, αἱ αὐταὶ σφραγίδες! Ἡ μία μάλιστα — τὸ ἐνεθυμούμενη σαφῶς — κινήμενη, ὡς ἐτέθη, καὶ ὀλίγον «φλοῦ».

»Ἡ αὐτὴ ἄδεια!.. Καὶ ὁμῶς ἐγὼ τὴν εἶχα πολλακίς ἀναγνώσει εἰς τὴν Μόσχαν καὶ τοιοῦτόν τι δὲν ἀνέγραφε!

»Ἦτο, ἄλλωστε, ὅλη ἐντυπος - μόνον τὸ ὄνομά μου καὶ αἱ ὑπογραφαὶ ἦσαν χειρόγραφοι. Τώρα ἐντούτοις ἀνέγραφε κάτι ποῦ διὰ πρώτην φοράν ἔβλεπα: «... Ὡσαύτως, αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη ἡ περιοχὴ Ὑ...»!

»Ἐμεῖνα κατάπληκτος, καὶ δι' ὀλίγα λεπτὰ τελείως ἄλαλος, ἀπὸ τὴν ἀπορίαν μου... Τί εἶχεν λοιπὸν συμβῆ; «Ἄλλ' ὀπωσδήποτε», σκέφθηκα, «τώρα δὲν δύναμαι τίποτε νὰ ἐξιχνιάσω... Πρέπει νὰ μὴ δεῖξω ἀπορίαν...»

»— Μὲ συγχωρεῖτε. Δέν.., δὲν εἶχα ἴσως προσέξει...

«— Ἄς εἶναι, εἶπε. Ἔχω ἐντολήν, παρὰ ταῦτα, νὰ σᾶς ἀφήσω ἐλεύθερον. Σᾶς ἐκφράζω τὴν συγγνώμην τῶν ἀνδρῶν μου, διὰ τὴν συμπεριφοράν τῶν κατὰ τὴν σύλληψίν σας...

»Ἐκοίταξα τὰ τρομερὰ ἔξυπνα — ἀλλὰ καὶ ἀκίνητα — μάτια του. Αὐτὰ δὲν πίστευαν, βέβαια, ὅτι δῆθεν εἶχα πιστεύσει τὰ τῆς ἀδείας. Δὲν πίστευαν, φυσικὰ, οὔτε ὅσα πρόφεραν, ὑπηρεσιακῶς, τὰ χεῖλη του... Ἦσαν πολὺ νοήμονα, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀποφασιστικά τὰ μάτια ἐκεῖνα...

«— Τὸ αὐτοκίνητό σας εἶν' ἀπέξω, συνέ-

χισε... Θα σᾶς συνοδεύσουν δύο μοτοσυκλετιστάι ἕως τὴν πολίχνην Ἄσντογ, ὅπου θὰ παρουσιασθῆτε εἰς τὴν τοπικὴν Ἀστυνομίαν, διὰ ν' ἀναφέρουν ὅτι διήλθατε ἀπὸ κεῖ ἐντὸς τῆς σήμερον. Θα φύγετε ἀμέσως!.. Τὸ ρεζερβουάρ σας εἶναι πλήρες βενζίνης. Δὲν θὰ πάρετε τὸν αὐτοκινητόδρομον διὰ τοῦ ὁποίου ἤλθατε. Θα πάρετε τὴν «παρακαμπτήριον» δεξιά. Θα ἐπανεύρετε τὴν «κεντρικὴν ἀρτηρίαν» τῶν Οὐραλιῶν, διὰ τῆς πρώτης μετὰ τὸ Ἄσντογ ἀριστερᾶς διακλαδώσεως. Ὅριστε τὸ διαβατήριόν σας, καὶ ἐν σχεδιάγραμμά τῆς πορείας τὴν ὁποίαν θ' ἀκολουθήσετε... Χαίρετε!

»Τὰ εἶπεν ὅλα ξηρά, ὡς μηχανήμα.

»Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸν ἀκύμαντον ἐκεῖνον τόνον τῆς φωνῆς του, ὅταν πρόφερε, μετὰ τὸ «Χαίρετε!» :
«— Διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ δὲν θὰ ἐπιστρέψετε!.. Θα ἀκολουθήσετε, αὐστηρῶς, τὴν πορείαν ποῦ σᾶς ὑπεδείχθη!»

Η ΚΟΛΟΥΘΗΣΑ ΑΥΣΤΗΡΩΣ τὴν πορείαν ποῦ μοῦ ὑπεδείχθη. Ἄν ἤθελα, ἄς ἔκαμνα καὶ διαφορετικά. Ἄλλωστε, ὁσάκις ἔστρεφα νὰ ξαναἰδῶ, ἔστω καὶ ἀπὸ μακρὰ, τὸ παράδοξον ἐκεῖνο φρουριακὸν συγκρότημα, εἰς τὸν μυχὸν τῆς φάραγος, ἠκολούθουν ὀπίσω μου τρεῖς μοτοσυκλέτται, εἰς μίαν εὐθείαν καὶ αἱ τρεῖς κατὰ πλάτος τοῦ δρόμου, αἱ πράσιναι δὲ ζελατίναι των μετ' ἠμποδίζον τελείως νὰ ἴδω τὸ παραμικρόν.

»Χαμογέλασα μετὰ τὴν περίπτωσίν μου. Ἡσθάνθην ὡς... ἡ γυναῖκα τοῦ Λώτ : «Μὴ βλέψης δὲ θπισθὲν σου, εἰ δέ...»

»Εἰς τὸ Ἄσντογ δὲν μετ' ἄφρσαν νὰ διανυκτερεύσω. Ἐφθασα εἰς τὸ Νιέτ, ξημερώματα.»

ΕΙΣ ΤΟ ΝΙΕΤ, ὁ von Stahl ἀποφασίζει νὰ «ἐξιχνιάσῃ» τὸ μυστήριον τῆς περιοχῆς U. Γνωρίζεται μ' ἓναν ἑβραῖον ὠρολογοποιόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει θαυμάσια τὰ γερμανικά, καὶ τοῦ ὁποῖου ὁ γιὸς εἶναι ἀσυρματιστὴς εἰς τὸ Τηλεγραφεῖον τῆς κωμοπόλεως. Τοῦ κάμνει ἐντύπωσιν ἡ τόσον πολὺωρος ἐργασία τοῦ νεαροῦ ἀσυρματιστοῦ εἰς τὸ τηλετύπον... Ὁ Γιά-

κωφ ἐργάζεται πληρὴς δωδεκάωρον ἡμερησίως, ἐνῶ ἡ περιοχὴ τοῦ Νιέτ δὲν δικαιολογεῖ τόσον φόρτο τηλεπικοινωνιῶν!

Ὁ von Stahl προσπαθεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ τί συμβαίνει, ἀλλὰ τὸ μόνον ποῦ κατορθώνει ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν φανατικὸν νεαρόν μπολσεβίκον εἶναι ὅτι οὔτε ὁ ἴδιος γνωρίζει τὴν προέλευσιν μεγίστου ἀριθμοῦ «σημάτων», τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἀπὸ ἓν ἀσθενέστατον — προφανῶς διὰ λόγους ἀσφαλείας — καὶ διαρκῶς μεταβαλλόμενον ραδιοφωνικὸν στίγμα. Τὰ σημάματα αὐτὰ ἀναμεταδίδει ὁ Γιάκωφ πάντοτε διὰ τοῦ τηλετύπου εἰς τὴν Μόσχαν.

Κατόπιν πολλῶν προσπαθειῶν, καὶ ἀφοῦ ὁ von Stahl κατορθώνει νὰ συνδεθῇ μετὰ μίαν ὁμάδα ἐργατῶν, ποῦ δουλεύουν εἰς τὰ δημόσια ἔργα τῆς περιοχῆς τοῦ Ἄσντογ, μαθαίνει ἀπὸ ἓνα γέροντα, παλαιὸν ἀναρχικόν, ποῦ περιεσώθη ἀπὸ τὴν σφαγὴν τῶν 14.000 ἀναρχομηδενιστῶν, μετὰ τὴν πρώτην ἐπικράτησιν τῶν μπολσεβίκων, ὅτι κάτι πράγματι τρομερὸν καὶ ἀπίστευτον κρύπτεται εἰς τὴν ἀπηγορευμένην ἐκεῖνην περιοχὴν τῶν Οὐραλιῶν :
«— Κανείς τους ποτὲ δὲν πέθανε στ' ἀλήθεια!» τοῦ ἀποκαλύπτει μίαν νύκτα ὁ γερο-Τιμοφέι. Ἡ, ἂν πέθανε, ἐδῶ θὰ πέθανε, ὅχι στὴ Μόσχα!.. Ὅλοι τους, ὅλοι τους ἐδῶ εἶναι τοῖ! Ζωντανοὶ σοῦ λέω! Ὁ Πιότρ Στάρεβιτς τοὺς εἶδε! Καὶ πρόλαβε νὰ μοῦ τὰ πῆ!.. Ὅλοι τους, ὡς τὸν τελευταῖο!.. Κι ἀπὸ δῶ διευθύνουν ἐκείνους τῆς Μόσχας!..»

ΚΑΙ ὀλοκληρώνει ὡς ἐξῆς ὁ von Stahl τὴν καταπληκτικὴν ἀποψή του : Ὅτι ὅλοι οἱ ἀνώτατοι σοβιετοὶ «ἠγγέται» ποῦ κατὰ καιροὺς «ἐξεκαθαρίσθησαν» (ἡ δῆθεν «ἀπέθαναν» ἀπὸ «φυσικὸν» θάνατον) ἀπλῶς «ἐξετελέσθησαν εἰς τὸ πολιτικὸν προσκήνιον», δὲν ἐξετελέσθησαν ὅμως καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα!.. «Σωσαίαι» των τοὺς ἀντικατέστησαν, ὅποτε ἐχρειάσθη νὰ κηδευθῇ τὸ πτώμα των, ἢ νὰ ἐκτεθῇ εἰς λαϊκὸν προσκύνημα, καὶ νὰ βαλσαμωθῇ διὰ τὸ μουσεῖον τῆς Μόσχας : ἐνῶ αὐτοὶ ζοῦν, καὶ ὠδηγήθησαν ἐκεῖ, εἰς τὰ Οὐράλια, ἀπὸ ὅπου, διατηροῦντες ὅλοι τὰς ἀνωτάτας «θέσεις» των, εἰς τὸ πραγματικὸν Διευθυντήριο τῆς Σοβιετικῆς Ἐ-

νώσεως, κυβερνοῦν καὶ δίδουν τὰς ἐντολάς των εἰς τὸ πειθαρχικὸν ἐκτελεστικὸν «κλιμάκιον» τοῦ πολιτικοῦ «προσκηνίου» τῆς Μόσχας!

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ καταπληκτικαὶ αὐταὶ «ὁμολογίαι», πού μὲ τόσῃν εὐκολίαν ἀποσποῦν ἀπὸ τοὺς «ἀντιπάλους» των οἱ ἐκάστοτε «κυρίαρχοι» τοῦ Κρεμλίνου!.. Διότι εἰς μίαν καιρίαν στιγμήν, πού αὐτὸ τὸ «Ἀνώτατον Διευθυντήριο των Οὐραλίων» κρίνει ὅτι εἶναι τύποις ἐκκαθαριστέος ὁ τάδε ἢ ὁ δεῖνα (διὰ τὴν ἐπιτευχθῆ αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος ὁ ἐλιγμὸς ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ε.Σ.Σ.Α.), διατάσσεται ὁ «ἀνώτατος» τοῦ «πολιτικοῦ προσκηνίου» νὰ μύσῃ προσωπικῶς τὸν «ἐκκαθαριστέον» εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ «Αἰωνίου Διευθυντηρίου» καί, διὰ τὴν πεισθῆ κιάλας αὐτὸς, τὸν ὀδηγοῦν καὶ τοὺς βλέπει μὲ τὰ μάτια του εἰς τὰ Οὐράλια!

Μετὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν ἀποκάλυψιν πού τοῦ γίνεται, ὁ «ἐκκαθαριστέος» ἐκτελεῖ, φυσικά, οἰκίᾳ βουλήσει, ὅ,τι τοῦ ζητηθῆ εἰς τὸ «πολιτικὸν προσκήνιον», ὡς τελευταίαν τρόπον τινὰ τῶν «ἐν ζωῇ πράξεων του», μίαν συντριπτικὴν αὐτοκατηγορίαν του ἐπὶ παραδείγματι, ἢ μίαν ἐξευτελιστικὴν «ἀναγνώρισιν» τῶν «σφαλμάτων» του, ἢ μίαν ὁμολογίαν ὅτι συνώμωσε μὲ τοὺς τάδε καὶ τοὺς δεῖνα (πράγματι ἐκκαθαριστέους!) κατὰ τοῦ «σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος»... κ.λ. κ.λ. «Φυλακίζεται», ἢ «ἐξορίζεται», ἢ «ἐκτελεῖται» ἐν συνεχείᾳ — μὲ κάποιον ἄλλον δηλαδὴ, τραγικὸν «σωσίαν», εἰς τὴν θέσιν του — ἐνῶ ἐν τῇ πραγματικότητι αὐτὸς προάγεται εἰς τὴν ἀληθῶς ἀνωτάτην βαθμίδα τοῦ «Αἰωνίου Διευθυντηρίου», καὶ ὀδεύει πρὸς τὰ Οὐράλια, ὅπου καταλαμβάνει τὴν ἔδραν πού τοῦ ἀνήκει καὶ τὸν ἀναμένει μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων «μεγάλων συντρόφων»: τοῦ Λένιν τοῦ ἴδιου, τοῦ Μπουχάριν, τοῦ Τουχατσέβσκι, τοῦ Κάμενεφ, τοῦ Στάλιν, τοῦ Τρότσκι ἀκόμη (πού ἀπῆχθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ Μεξικόν, δὲν ἐξετελέσθη, παρὰ εἰς τὴν θέσιν του ἑνὸς ἀτυχῆς σωσίας του!)

Καὶ ἀπὸ κεῖ πλέον κυβερνοῦν ὅλοι, πανίσχυροι — οἱ μόνοι ἀληθῶς κυβερνῶντες καὶ πανίσχυροι εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἔνωσιν —, μὲ «ἐκτελεστὰς» τῶν ἀποφάσεων των: τοὺς ἐν Μόσχᾳ «κατωτέρους»

τοῦ κοινοῦ «πολιτικοῦ προσκηνίου»!..

Διχόνοιαι δὲν ὑπάρχουν μεταξὺ των: Εἶναι ἄλλωστε ὁ καθεὶς τους ἰσοβίως ἀκλόνητος πλέον εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ «Ἀνωτάτου Σοβιετοῦ Ἡγέτου τοῦ Διευθυντηρίου» — καὶ τοῦτο βάσει θεμελιώδους ἀπορρήτου νόμου τοῦ Σοβιετικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Τὸ «αἶρετόν» τῶν κομματικῶν στελεχῶν, καὶ ἡ λεγομένη «ἐσωτερικὴ δημοκρατία» τοῦ Κόμματος, ἀποτελοῦν θεσμοὺς «κατωτέρου ἐπιπέδου», «ἐνδοοικογενειακοῦ κομματικοῦ προσκηνίου» τρόπον τινά, πού ἀφοροῦν τοὺς «πολλοὺς», ἀλλ' ὄχι καὶ τοὺς «ἀνωτάτους». Οἱ ἀνωτάτοι τοῦ «Αἰωνίου Διευθυντηρίου» εἶναι ἐκτὸς πάσης κρίσεως πλέον, εἶναι αὐτὸ τοῦτο εἰς θέσιν βασιλέων δηλαδὴ ἢ ἀγίων: Ἰσόβιοι, ἀνεξέλεγκτοι καὶ αὐθυπεύθυνοι! Μὴ δοσιλογοῦντες εἰς κανένα διὰ τὰς ἀποφάσεις των! Αὐτοὶ ὀρίζοντες ἄλλωστε καὶ ἀπαντα τὰ «κριτήρια» τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τὴν «γραμμὴν» πάντοτε τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς!..

ΔΙΑΤΙ ΟΧΙ;.. θὰ ἔλεγε κανεὶς. «Διατί ἀποκλείεται;» Ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀντικειμενικῶς ἔτσι, ψυχολογικῶς εἶναι ἔτσι, μέσα εἰς τὴν «συνείδησιν πιστοῦ» ἐκάστου σοβιετοῦ ἡγέτου!.. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔδωσεν ὁ Καϊστλερ μὲ τὸν ἥρωά του, τὸν Ρουμσάωφ τοῦ ἴδιου του μυθιστορήματος. Ἡ ἰδέα τῆς «μονολιθικῆς ἐνότητος τοῦ Κόμματος» καὶ ἡ ἐπιταγὴ τῆς «ἀπολύτου πειθαρχίας» ἂν ἡ ἰδέα αὐτὴ τὸ ἀπαιτῆ, τί ἄλλο εἶναι παρὰ ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου ἐν «πραγματικόν» δῆθεν ὑποκατάστατον ἐδημιούργησεν ὁ νομὸς Stahl, μὲ τὸν μύθον του περὶ τοῦ «Αἰωνίου» Διευθυντηρίου τῶν Οὐραλίων;

Εἶναι τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς. Καὶ εἶναι μάλιστα πλέον δυναστικὴ ἢ πραγματικότης. Διότι ἡ παντοδυναμία μιᾶς ἀπροσώπου ἰδέας «ἐνότητος καὶ ἀπολύτου πειθαρχίας» εἶναι ἀσφαλῶς πλέον «ἀπάνθρωπος», καὶ σκοταδιστικὴ, καὶ μεσαιωνικὴ, καὶ «ὑπερβατικὴ» ἀπὸ τὴν παντοδυναμίαν ἀκόμη καὶ ἐνὸς τοιοῦτου Αἰωνίου Διευθυντηρίου, ἀποτελουμένου ἐκ προσώπων τελοσπάντων — ἔστω καὶ τόσον φοβερῶν!..

Ἐνῶ τὸ Ἄπρῶτον «Δέ ο ν »;

ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΙ ΑΚΡΟΑΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΡΙ ΤΑΚΟΠΟΥΔΟ

ΟΙ *ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ* τοῦ Σάμιουελ Μπέκεττ εἶναι ἕνας αἰσιοδόξος συνδυασμός σατίρας καὶ τραγωδίας, σκιᾶς ζωῆς καὶ σκιᾶς θανάτου, ὅπου καταγράφεται σχεδὸν ὅλη ἡ τραγικὴ γελοιοτῆς αὐτοῦ «τοῦ κόσμου χωρὶς τέλος, ἀμήν».

Οἱ δύο ἥρωές του, ἡ Γουίννι καὶ ὁ Γουίλλι (ὁ κύριος Ἄδμ καὶ ἡ κυρία Εὔα) περιμένουν τὸ θάνατο ἀλληλοπαρηγορούμενοι μὲ τὴν παρουσία τους καὶ τὶς ἀναπολήσεις τους.

— *Ἀκόμα μὰ οὐράνια μέρα! Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Ἀμήν.* Ἀρχισε Γουίννι, ἀρχισε τὴ μέρα σου... *Οἶδον!.. Οἶδον!.. Καημένη Γουίλλι, πᾶς... τί νὰ γίνῃ;* Ἔτσι εἶναι ἡ ζωή... *δὲν διορθώνεται!.. Καημένη μου ἀγάπη!.. Θεούλη μου, θεούλη μου!..* Ἔ, τί νὰ γίνῃ;.. *Οὔτε χειρότερα, οὔτε καλύτερα, οὔτε χειρότερα - καμμιά ἀλλαγὴ, σχεδὸν καμμιά!..*

Μὰ τότε ποῦ ἡ αἰσιοδοξία; Μήπως στὴν ἀπαισιοδοξία; ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Σάρτρ. Ἀπλούστερα, καὶ χωρὶς παραδοξολογίες, ποῦ τόσο εὐκόλα ἱκανοποιοῦν: πραγματικὴ αἰσιοδοξία μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ μόνο μέσα στὴν ἀλήθεια. Ἄλλωστε, πέρα ἀπὸ τὴ «σκιά ζωῆς» καὶ τὴ «σκιά θανάτου» ὑπάρχει κ' ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, χωρὶς τὰ περιττά μας φωτιστέφανα «αἰσιο-απαισιοδοξίας».

Καὶ τὴ ζωὴ αὐτὴ, καὶ τὸ θάνατο αὐτό, τὰ βλέπει ὁ Σάμιουελ Μπέκεττ, αὐθύπαρκα, χωρὶς κανένα ὠραῖο ἐπίθετο, νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἀδιάφορα γιὰ τὶς φαινομενικὲς μετακινήσεις τῶν σκιῶν τους, καὶ ἐν τέλει, μὰ καὶ ἐν ἀρχῇ, αὐτὰ τὰ δυὸ ἀντιμετωπίζει, μὲ ὅ,τι ὁ ἴδιος εἶναι καὶ δὲν εἶναι.

Ἡ ἡρωίδα του πνίγεται σιγὰ σιγὰ μέσα στὸ χῶμα, ἐνῶ ὁ ἥρωάς του σέρνεται γύρω της, ἀργὰ ἀργὰ, σὰν προϊστορικὸ ζῶο... Κ' ἐκείνη μιλάει, ὅλο μιλάει· κοιτάζεται στὸν καθρέφτη καὶ μιλάει, φτιάχνει τὰ μαλλιά της καὶ μιλάει, κοιτάζει τὸ ζενίθ καὶ τὸ ναδίρ της καὶ μιλάει, θαυμάζει τὴ ὀδοντόβουρτσά της καὶ μιλάει, τὴν ὀδοντόπαστά της καὶ μιλάει, τὸ πιστόλι, τὸ μαντίλι, τὰ γαλιά της καὶ μιλάει, τὸ Γουίλλι της — αὐτόν, πρὸ πάντων — καὶ μιλάει!.. Τὸ χῶμα ἔχει φθάσει ἴσαμε τὸ σῆθος της, ἀλλὰ τὰ χέρια καὶ τὸ στόμα της εἶν' ἐλεύθερα καὶ κινοῦνται ἀκατάπαντα!

— *Ἀχ, ἂν μπορούσα νὰ ὑποφέρω τὴ μοναξιά! Νὰ λέω ὅ,τι μοῦ ὀρεχεται χωρὶς νὰ μ' ἀκούῃ ψυχὴ!..* Ὅχι δὰ πὼς ξεγελιέμαι ὅτι ἀκοῦς καὶ πολλὰ Γουίλλι - ὄχι, θεὸς φυλάξει! *Μερικὲς μέρες, ἴσως δὲν ἀκοῦς τίποτα... Ἄλλες πάλι, μοῦ ἀπαντᾷς... Κ' ἔτσι μπορῶ νὰ λέω πάντα (ἀκόμα κι ὅταν δὲν μοῦ ἀπαντᾷς, κ' ἴσως δὲν ἔχεις ἀκούσει τίποτα) πὼς δὲν μιλάω ἀπλῶς στὸν ἑαυτό μου, δηλαδὴ στὴν ἐρημιᾷ, προᾶγμα ποῦ δὲν θὰ μπορούσα ποτὲ νὰ ὑποφέρω - γιὰ πολὺν καιρὸ! Νά, αὐτό μὲ κάνει κ' ἐξακολουθῶ καὶ ζῶ: τ' ὅτι ἐξακολουθῶ καὶ μιλῶ δηλαδὴ!.. Γιατὶ ἂν πέθαινες!..*

Ἄν πέθαινες! Ἄν ζοῦσες!.. Εἴμαστε τόσο πραγματικοὶ στὸν ἀνθρωπολογικὸ κῆπο ποῦ ζοῦμε, ὅσο καὶ τὰ ζῶα στὸ ζωολογικό. Νέοι, μὰ πάντα μέσα στὰ πολιτισμένα κλουβιά μας, προσπαθοῦμε νὰ διακορεύσουμε κάθε στιγμή ποῦ περνᾷ, ναί, σὲ ποιὸ ἄλλο κλουβί θὰ πάμε, καὶ θὰ φῖμε, ποιὸ ἄλλο κλουβί θὰ καταλάβουμε, σὲ ποιὸ ἄλλο κλουβί θὰ γλεντήσουμε, θὰ συνουσιαστοῦμε, θὰ μοιχεύσουμε, θὰ σιαλώσουμε, θὰ ἀποφλεγματούσουμε, θὰ ἐνουρηήσουμε, θὰ ἐμμηγοροήσουμε, θ' ἀφοδεύσουμε!.. Δημιουργοῦμε κάθε λεπτὸ τὸ παρελθὸν μας, γιὰ νὰ τὸ ἔχουμε «γλυκεῖα παρηγοριά» στὸ μέλλον μας.

— *Ὁ πρῶτος μου χορὸς! Ὁ δεῦτερός μου χορὸς! Τὸ πρῶτο μου φιλί! Κάποιος κύριος Τζόνσον ἢ Τζόνστον ἢ μᾶλλον Τζόνσ τ ὀ ο ν.* ὦ, τί δασὺ πυροξάνθο μουστάκι!

Μέσα σέ μιάν αποθήκη - τώρα ποιανού δέν θυμάμαι. (Εμείς δέν είχαμε κ' εκείνος βεβαιότατα δέν είχε!) Βλέπω μιὰ στοίβα από γλάστρες...

Καί τὸ χῶμα ἀνεβαίνει, συνεχῶς ἀνεβαίνει... Δέν μπορεῖ πιὰ νὰ κουνήσει παρὰ μόνο τὰ μάτια της καὶ τὸ στόμα της. Μὰ ἐκείνη ἐξακολουθεῖ νὰ μιλάει, σὰν ἐκφω- νήτρια ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ: — Καὶ τώρα θ' ἀκούσετε ἓνα πολὺ ὠραῖο τραγού- δι! Θὰ περάσουμε ἓνα πολὺ εὐχάριστο τέταρτο μαζί, θ' ἀκούσετε κάτι τὸ τρομερὰ ἐνδιαφέρον, ἡ μέρα εἶναι θαυμάσια σήμερα, χρόνια ἀθῶα τρελλά, πού ἡ καρδιά λαχτα- ρᾶ... ἡ παράστασις πρέπει νὰ συνεχισθῆ ὡς τὸ τέλος, μὲ τὴν ἐλπίδα, μιὰ φορὰ, ὅτι τὸ δικό της τέλος, εἰάν ἔρθη, πάντως θὰ ἔρθη ἀργότερα ἀπὸ τοῦ «πλησίον» της.

Καὶ ὁ μῦθος — μὲ τὴν πλατωνικὴ ἔννοια τῆς λέξεως — δηλοῖ, ὅτι ὁ μῦθος (χω- ρὶς καμμιά ἔννοια αὐτῆ τῆ φορὰ) ἔχει ἀντικαταστήσει τὴ ζωὴ τοῦ δύστυχου ἀπόγο- νου τοῦ πιθηκανθρώπου.

— Ω, τί εὐτυχισμένη μέρα κι αὐτή!.. Καὶ τὸ ἔργο τελειώνει μ' ἓνα παλιὸ νόστιμο βολσάκι, πού τὸ τραγουδάει ἀπαλά-ἀπαλά ἡ Γουίννι, σὰν γλυκύτατο ρόγχο...

Ὁ λόγος τοῦ Μπέκεττ εἶναι πολυφωνικός, γι' αὐτὸ καὶ φονικώτερος. Μιλάει μὲ χίλιες ξένες, μὰ καὶ μὲ μία δική του φωνή. Ἀπὸ τὸ πρῶτο μας ἀπλὸ οὐάχ, ὡς τὸ πο- λύπλοκο ἐλισαβετιανὸ ὠραῖο γουργούρισμα, καὶ τὸ σημερινὸ ἀγγῶδες ρέσιμο, ἀκού- γονται ὅλες οἱ φωνές μας ἐπιτήδες παραμορφωμένες, κι ἀνάμεσά τους πηδάει, ρυ- θμικὰ σὰν αἶμα, ἡ δική του φωνή, ἀνελέητη μὰ μαζί καὶ ἀθεράπευτα ἐρωτευμένη μ' αὐτὸ πού εἶναι (κι ὄχι λέει) ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Χριστίνα Τσίγγου δέν ἔπαιξε ἀλλὰ ἔζησε τὴ φωνὴ τοῦ Μπέκεττ. Καὶ μᾶς χάρισε τὴν πιὸ «εὐτυχισμένη» θεατρικὴ βραδιὰ τοῦ '66. Εἶχα δὴ πρὸ ἐτῶν τὸ ἔργο στὸ Παρίσι, μὲ τὴ Μαντελὲν Ρενῶ καὶ τὸν Ζάν Λοὺί Μπαρρώ. Χωρὶς καμμιά ἐθνι- κὴ ἔπαρση: Ἡ ἐδῶ παράστασις ἦταν καλύτερη - δηλαδὴ τραγικώτερη. Κι αὐτὸ εἶναι προσωπικὸ κατόρθωμα τῆς κίριος Τσίγγου, γιὰτὶ μὲ τὴ φωνὴ της καὶ τίς κινήσεις τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν της κάλυψε καὶ τὰ κενὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ κειμέ- νου. Γιὰτὶ μετάφραση τοῦ Μπέκεττ δέν εἶναι μόνο δύσκολη, ἀλλὰ δοκιμασία, γιὰ ὁποιοδήποτε μεταφραστὴ καὶ σὲ ὁποιαδήποτε γλῶσσα. Οἱ ἀνώνυμοι Ἕλληνες με- ταφραστὲς ἀπέδωσαν πάντως τὸ ρυθμὸ τοῦ Μπέκεττ κι ὁ ἑλληνικός τους λόγος ἀκο- λούθησε τὸ πρωτότυπο ὅσο πιστότερα μποροῦσε. Μιὰ διὸ φορὲς πρωτοτίπησε, ἀλ- λοιώνοντας λίγο τὴν ἔννοια τοῦ κειμένου (μὲ «τὰ πατροπαράδοτα» π.χ.), ἀλλὰ, ὁ- μολογῶ, μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως.

Ὁ Σταῦρος Χριστοφίδης, ὡς ἔρωπων ὀλιγόλογος Γουίλλι, βοήθησε τὴ Γουίννι του ἱκανοποιητικά, μὲ ὅλη τὴν ὑπομονὴ ἐφημεριδοφάγου συζύγου.

Τὸ ἐρημικὸ σκηνικὸ τοῦ Γιάννη Τσαρούχη ὑποβλητικό, μὰ κάτι ἄλλο ἀπ' αὐ- τὸ πού ζητάει ὁ Μπέκεττ. Ὁ λοφίσκος, ἂν δέν χρειαζόταν τόσα χόρτα, πάντως χρεια- ζόταν λιγώτερο ὕψος καὶ περισσότερο ὀρίζοντα, ὥστε νὰ φαίνεται ἡ πεδιάδα καὶ νὰ τὴ συναντᾷ κάπου μακρὰ στὸ βάθος ὁ οὐρανός. (Λεπτομέρεια - ἀλλὰ πολὺ σημαν- τικὴ γιὰ τὸ ἀχανές τῶν *Εὐτυχισμένων ἡμερῶν*).

Ὁ Ροζὲ Μπλέν, πού «ἐπιμελήθηκε τὴ σκηνοθεσία» τοῦ ἔργου, μᾶς ἔδειξε ὅτι ὄχι μόνο γνωρίζει τὸ νέο θέατρο, μὰ καὶ τὸ σέβεται. Ἀπέφυγε νὰ χρησιμοποιήσῃ κάθε εἶδους ἐμφῆ πρὸς ἰδικὴν του προβολή. Τὰ σκηνοθετικὰ νέα κῶματα χρειάζονται μό- νο γιὰ θεατρικὰ σκάφη χωρὶς δικά τους πανιά' μὰ καὶ πάλι εἶναι περιττά, γιὰτὶ κά- τι τέτοια πλοῖα καλύτερα νὰ μὴν ξεκινοῦν ποτέ. Κι ὁ Μπέκεττ δέν ἔχει μόνο δικά του πανιά, παρὰ ὀλόκληρη ἀτομικὴ μηχανή! Εἶναι ὁ *Ναυτίλος* τοῦ θεάτρου μας!..

Καὶ κάτι παρήγορο γιὰ τὴν Ἑλλάδα: Τὸ κοινὸ μας γέμισε τὸ θέατρο, καὶ τίς δώδεκα μέρες πού παίχθηκε τὸ ἔργο. (Ἄν μόνον ἔρχιζε ν' ἀδειάζῃ κόποιες ἄλλες αἰθουσες...)

ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΙΝΑΚΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΙΝΔΟ ΣΟΦΟ

JACADIS CHANDRA BOSE

Ὁ Jacadis Chandra Bose ὑπῆρξε ἕνας ἀπ' τοὺς κορυφαίους τῆς Ἰνδικῆς ἐπιστήμης. Οἱ ἀνακαλύψεις καὶ τὰ ἐπιμέρους πορίσματα τῶν καταπληκτικῶν βιολογικῶν ἐρευνῶν του, στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνος, ἦταν τόσο προωθημένα, ὥστε νὰ χρειαστοῦν 50 ὀλόκερα χρόνια γιὰ νὰ φτάσῃ σ' αὐτά, καὶ σωστά νὰ τ' ἀποτιμήσῃ, ἢ σύγχρονη Βιολογία, Βιοχημεία, καὶ Φυσικὴ τῆς «Δύσεως».

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται παράξενο, μὲ τὴν ἀντίληψή που ἔχομε — παράδοξα ὁμοιογευμένως συγκροτημένη — πῶς ἡ πορεία τῆς ἐπιστήμης εἶν' ἐνιαία σ' ὅλο τὸν κόσμον, κι ἄρα πῶς νοεῖται ἀνακαλύψεις ἐνὸς νὰ μὴ γίνωνται ἀμέσως κτῆμα ὄλων;

Κι ὁμως, νὰ ποῦ συμβαίνει τὸ παράδειγμα δὲ τῶν ἐντελῶς θετικῶν μάλιστα ἀνακαλύψεων στὰ σύνορα τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Βιολογίας τοῦ Σάντρα Μπόζε, ἔχει καταστῆ κλασσικὸ καὶ τὸ ἀναφέρει ἀνεκδοίαιστα, μ' ὅλο τῆς τοῦ κύρους, ἢ Βρετανικῆ Ἐγκυκλοπαιδεία, στὸ οἰκεῖο ἄρθρο... Μόνο μετὰ τὸ '45 κατωρθώθηκε ν' ἀποτιμηθοῦν καὶ ἀξιοποιηθοῦν — ἀφοῦ πιά ξαναανακαλύφθηκαν ἀπὸ ἄλλους δρόμους κ' ἐπαληθεύθηκαν ἀπὸ χίλιες πλευρὲς — τὰ πορίσματα κ' οἱ προτάσεις τοῦ Μπόζε!.. Μισὸν αἰῶνα μπροστά, στὸν τομέα τῆς νεώτερης ραγδαῖα ἐξελισσόμενης ἐπιστήμης νὰ βρίσκειται κανεὶς, μὲ ἐρευνες ὀλοτέλα προσωπικῆς, μὲ ὄργανα λεπτότατα, τοῦ μόνου του εἰδικῶς ἐφευρε, μὲ μεθόδους ἐπιστημονικῶν ἀναλύσεων ἄγνωστες — καὶ σχεδὸν ἀκατανόητες, σχεδὸν «μαγικὲς» καὶ «ὑπερβατικὲς» γιὰ τοὺς σύγχρονους του σ' ὅλο τὸν Κόσμον — δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα. Ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου πρέπει, ἴσως, ν' ἀναζητηθῇ σ' ἐκεῖνο ποῦ ὑπαινίχθηκε ὡς μέγιστο κίνδυνον τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης ὁ Ρόμπερτ Ὀππεν-

χάιμερ, κατὰ τὶς συζητήσεις του μὲ μεγάλους σοφοὺς στὸ Παρίσι: τὴν ἔλλειψη ἐπαρκοῦς συνοχῆς μεταξὺ πολλῶν ἐπιμέρους τομέων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας τὴν πάντα καθυστερημένη — κι ὅλο πιδὸν πολὺ βραδυποροῦσα λειτουργία «κεντρικῆς πνευματικῆς πέφωως» τῶν ἀνακαλύψεων κάθε τομέως ἀπ' τοὺς ἐρευνητὲς καὶ τοὺς ἐπιστήμονες ὄλων τῶν ἄλλων τομέων τὴν ἀδυναμία συνθέσεως δηλαδὴ, ποῦ προέκυψε ἀπὸ τὴν εἰδίκευση ἀφ' ἐνός, καὶ τὴν ὑπεραύξηση, ἀφ' ἐτέρου, τῶν ὀλοένα συσσωρευόμενων γνώσεων κι ἀνασκευῶν.

Ἀπλούστερα: Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτο, τὰ χιλιάδες χέρια τῶν ἐρευνητῶν σ' ὅλον τὸν κόσμον ἐπόρισαν στὴν ἐπιστήμη — καὶ πορίζουν συνεχῶς — κέρδη καὶ ἀνακαλύψεις, ποῦ ὁ στόμαχός της δὲν ἐπαρκεῖ πιά νὰ ἐξεργάζεται, νὰ συνθέτῃ καὶ ν' ἀνασυνθέτῃ ἀποδοτικά, ν' «ἀφομοιώνῃ» καὶ νὰ μεταλλάσῃ σὲ στοιχεῖα θρέψεως, ἱκανὰ γιὰ μιὰ παράλληλη — ἄρμονικὴ, διαρκῆ καὶ ἰσόρροπη — ἀνάπτυξη τῶν ἰστών τοῦ ὅλου σώματός της.

Θῦμα τῆς συνθετικῆς αὐτῆς ἀνεπάρκειας τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης — ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος γενικώτερα — ὑπῆρξε ἀπὸ μιὰ πλευρὰ καὶ ὁ Μπόζε. Καὶ τοῦτο εἰς βάρος, βέβαια, τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πνεύματος σ' ὅλο τὸν ἄλλον Κόσμον, ἐκτὸς ἀπ' τὴν πατρίδα του. Ἡ «Δύση» κόπιασε διπλὰ καὶ τρίδιπλα γιὰ νὰ φτάσῃ, μὲ πενήντα χρόνων καθυστέρηση, ἐκεῖ ποῦ ὁ ἰνδὸς σοφὸς — τιμημένος, καὶ μὲ ὅλα τὰ μέσα στὴν διάθεσή του, πλουσιοπάροχα δοσμένα ἀπ' τὴν πνευματικὴ πατρίδα του — εἶχε φτάσει μόνος ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα. Σήμερα οἱ προτάσεις τοῦ Μπόζε ἀποτελοῦν θέσφατα πιά — καὶ θεμέλια τῆς πιδὸν προωθημένης ἐπιστημονικῆς ἐρευνας στὰ σύνορα τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Βιολο-

γίας, στο μεταίχιμιο ακριβώς της δομής του «υλικού» πρωτονίου και του «ζωικού» χρωμοσώματος, στο κατώφλι δηλαδή ενός υπεραποκαλυπτικού και επιστημονικά εμπεδωμένου πιά *ἐπισμοῦ τῆς δομῆς τοῦ Κόσμου*, τόσο τῆς «Υἷλης (αὐλῆς) - «ἐνέργειας» μαζί, «στοιχείων» - «ἀκτινοβολιῶν» μαζί) ὅσο και τῆς ζωῆς («φυτικῆς» - «ζωικῆς», «σωματικῆς» - «πνευματικῆς» μαζί).

Τὰ εἰσαγωγικά, πού ἐπιβάλλονται πιά στους παραπάνω π ο λ ὶ πεπαλαιωμένους ἤδη ὄρους, δείχνουν ὡς ποιό σημεῖο εἶναι προωθημένη σήμερα ἡ γνώση μέσα στά «μεταίχιμια» αὐτά.

Ὁ Γιακάντις Σάντρα Μπόζε ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ἀληθινὰ μεγάλους μάγους τῶν «θαυμάτων» τοῦ αἰῶνος τοῦτου.

Ἄς τὸν γνωρίσωμε:

Γεννήθηκε στὴν Καλκούτα, στίς 30 Νοεμβρίου 1858, καὶ πέθανε στὸ Τζιρίντι τῆς Βεγγάλης, τὸ 1937, στίς 23 τοῦ ἴδιου μηνός. Σπούδασε στὸ Σαιντ-Ζάβιερ'ς Κόλλετζ τῆς Καλκούτας, καὶ κατόπιν στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καίμπριτζ. Δίδαξε, τριάντ' ἀλόκληρα χρόνια, ὡς καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στὸ «Προεδρικὸν Κολλέγιον» τῆς Καλκούτας (1885-1915), κ' ἡ ἐπίδρασή του στίς γενεές τῶν νέων φυσικῶν ἐπιστημόνων τῆς Ἰνδίας, ὅσο καὶ τὸ γενικώτερο πνευματικὸ γόητρό του ὡς σοφοῦ μέσα στους κορυφαίους τῆς μεγάλης πατρίδας του, ὑπῆρξαν τεράστια.

Τὸ 1917 ἱδρυσε, καὶ διηύθυνε ὁ ἴδιος ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, τὸ σπουδαῖο καὶ διεθνοῦς κύρους Ἰνστιτούτο Ἐρευνῶν Μπόζε τῆς Καλκούτας.

Οἱ τίτλοι μόνο τῶν ἔργων του¹ πείθουν γιὰ τὴ σημασία τῆς συμβολῆς του στὴ σύγχρονη ἐπιστήμη.

Ἄριστα δίδει τὸν κορυφαῖο αὐτὸ σοφὸ κ' ἐπιστήμονα ἕνα ἄλλος κορυφαῖος

1 Τὰ πῶ κεφαλαῖωδη: Response in the living and non living. 1902. - Plant response. 1906. - The motor mechanism of plants. 1928. - Βλ. καὶ P. Geddes: The life and work of sir Jacadis C. Bose. 1920.

πού τὸν γνώρισε προσωπικά, ὁ ἐκπληκτικὸς γιόγκι Παραμχάνσα Γινογκανάντα - μαζί μ' ἕνα αὐθεντικὸ κείμενο τοῦ ἴδιου τοῦ Μπόζε: τὸν λόγο του στὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐρευνῶν.

Ἄς παρακολουθήσωμε τὴν προσωπικὴ μαρτυρία:

— Σᾶς λέγω πὼς ὁ Γιακάντις Σάντρα Μπόζε ἐφεῦρε τὸν ἀσὺρματο πρῖν ἀπ' τὸν Μαρκόνι!

Καθὼς ἄκουσα τὴν ἐκπληκτικὴ αὐτῆ πληροφορία, ἐπλησίασα ἀμέσως ἕναν ὄμιλο καθηγητῶν πού εἶχαν ἀρχίσει μιὰ ἐπιστημονικὴ συζήτηση. Ἄν ὁ λόγος πού μ' ἔκανε νὰ τούς πλησιάσω ὀφείλεται σὲ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ ἐγωισμό, ζητῶ συγγνώμην. Δὲν μπορῶ ὅμως ν' ἀρνηθῶ πόσο ἐνδιαφέρομαι ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ Ἰνδία εἶναι στὴν πρώτη γραμμῆ, ὄχι μόνο γιὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀντικειμενικὴ φυσικὴ ἐπιστήμη.

— Πὼς τὸ ἐννοεῖτε αὐτό, κύριε; ρώτησα τὸν καθηγητὴ πού τὸ εἶπε:

— Ὁ Μπόζε πρῶτος ἐπενόησε τὸ μηχανήμα πού δέχεται κατευθεῖαν, χωρὶς μεσολάβηση σώματος, τὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα καὶ καταγράφει τὴ διάθλασή τους. Δὲν ἐξεμεταλλεύθη ὅμως ἐμπορικὰ τὴν ἐφεύρεσή του, ἀλλ' ἀφωσιωμένους στὴν ἰδέα τῆς ἐπιστήμης, ἐξηκολούθησε τίς ἔρευνές του καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχή του ἀπὸ τίς ἀνόργανες στίς ὀργανικὲς οὐσίες. Οἱ ἀνακαλύψεις του στὴ Βοτανικὴ, στὴ φυσιολογία εἰδικώτερα τῶν φυτῶν, ἐδημιούργησαν πραγματικὴν ἐπανάσταση στίς γνώσεις πού εἶχαμε ἕως τότε, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν κατέπληξαν ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὰ κατορθώματά του στὴ Φυσικὴ!..

Τὴν ἐπομένῃ πῆγα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν σοφὸ καθηγητὴ, σπῆτι του.

Μὲ δέχθηκε μὲ μεγάλη προσήγεια... Σοβαρὸς καὶ συγκεντρωμένος, εἶχε μιὰ ἐπιβλητικὴ ἀνδρική ὁμορφιά, γιὰτὶ ἦταν ψηλός, εὐθυτενὴς καὶ ρωμαλέος, ἡλικίας περίπου πενήντα ἐτῶν², μὲ ὠραῖο κεφάλι, εὐρὸν μέτωπο, ἄφθονα μαλλιά καὶ μά-

2 Θὰ πρέπει νὰ ἦταν περὶ τὸ 1910 ἡ συνάντησι αὐτή.

τια ὄνειροπόλα. Ἡ ἀκριβολογία στὴν ὀμιλία του ἦταν συνέπεια καὶ ἀπόδειξη τοῦ ἐπιστημονικοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο συνήθιζε ν' ἀντιμετωπίζει τὰ ζητήματα.

— Μόλις ἐπέστρεψα, μοῦ εἶπε, ἀπὸ ἓνα ταξίδι μου στὴ Δύση... Ταξίδι γιὰ λόγους ἐπιστημονικοῦς... Συναντήθηκα μὲ πολλὰ μέλη «ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν»... Ἐδειξαν μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ λεπτὰ ὄργανα τῆς ἐφευρέσεώς μου, ποὺ ἀποδεικνύουν τὴν ἀδιάσπαστη ἐνότητα ὄλων τῶν μορφῶν τῆς ζωῆς. Τὸ «ὑπερμικροσκοπίο Μπότζε»³ μεγεθύνει ἕως δέκα ἑκατομμύρια φορές. Ἄν τὸ κοινὸ μικροσκοπίο βοήθησε τόσο στὴν Βιολογία, τὸ ὑπερμικροσκοπίο αὐτὸ ἀνοίγει ἀπέραντο ὁρίζοντα.

Σπούδασα στὸ Καίμπριτζ. Ἐκεῖ ἀντελήφθην πόσο εἶναι ἀξιοθαύμαστη ἡ τακτικὴ ποὺ ἀκολουθοῦν στὴ Δύση, νὰ ἐλέγχουν μὲ ἐξονυχιστικοὺς πειραματισμοὺς, καὶ μέχρι τελείας ἀποδείξεως, ὅλες τὶς θεωρητικὲς γνώσεις. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τοῦ δυτικοῦ κόσμου, δηλαδὴ τοῦ ἐλέγχου διὰ τῶν πειραματισμῶν, ἐγένετο ἐν τούτοις μὲ τὴν στενὴν συμπαράσταση τοῦ δώρου τῆς διαισθησεως καὶ τῆς ἰκανότητος τῆς ἐσωτερικῆς ἐπισκοπήσεως· παράδοση ποὺ ἀκολουθοῦμε ἐμεῖς στὴν Ἀνατολή. Ἡ ἐναρμονισμένη αὐτὴ δράση τῶν δύο ἐνεργειῶν μοῦ ἐπέτρεψε νὰ εἰσδύσω στὴ σιωπηλὴ περιοχὴ τοῦ Βασιλείου τῆς Φύσεως, ποὺ αἰῶνες ἀπέκρουε κάθε προσπάθεια ἐπικοινωνίας. Οἱ καταγραφὲς καὶ τὰ συμπεράσματα, ποὺ ὀφείλονται στὴ χρησιμοποίησιν τοῦ μικροσκοπίου, εἶναι ἀποδείξεις πείθουσαι καὶ τοὺς πιὸ σκεπτικιστὰς ἀκόμη, ὅτι τὰ φυτὰ ἔχουν ἓνα εὐαίσθητο νευρικό σύστημα καὶ μιὰ ποικίλη ἀπὸ ἀπόψεως αἰσθημάτων ζωή. Ἐρως, μῖσος, χαρὰ, φόβος, εὐδαιμονία, πόνος, ἔξαψη, ταραχὴ, καὶ πλήθος ἄλλων ἀντιδράσεων, ὀφειλόμενων σὲ ἀντίστοιχους ἐρεθισμοὺς, παρατηροῦνται καὶ ἐκδηλώνονται στὰ φυτὰ, ἀκριβῶς ὅπως καὶ στὰ ζῶα...

— Χωρὶς τὴν συμβολή σας, κύριε καθηγητά, ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ τοῦ πῶ, ὁ ἐνι-

αῖος αὐτὸς παλμὸς τῆς ζωῆς, ποὺ παρατηρεῖται σ' ὀλόκληρη τὴ δημιουργία, θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ θεωρεῖται σὰν μιὰ ποιητικὴ φαντασία. Ἐνας ἄλλος ἅγιος διδάσκαλος ποὺ εἶχα γνωρίσει, ποτὲ δὲν ἔκοβε ἄνθη. Ἐλεγε: «Δὲν θέλω νὰ στερῶσω τὴν τριανταφυλλιά ἀπὸ τὸ ἄνθος τῆς, ποὺ μὲ τόση ὑπερηφάνεια φέρει. Θὰ ἦταν βάρβαρο ἐκ μέρους μου νὰ πληγῶσω τὴν ἀξιοπρέπειά της μὲ μιὰ πράξη ἀσπακτικῆς.» Ἀυτὰ τὰ ὠραῖα ποιητικὰ λόγια ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἀνακαλύψεως καὶ ἐφευρέσεως σας.

— Ὁ Ποιητὴς εἶναι πολὺ κοντὰ στὴν Ἀλήθεια, εἶπε ὁ καθηγητὴς, ἐνῶ ὁ Ἐπιστήμων τὴν πλησιάζει μὲ δυσχέρεια... Ἐλάτε καμμιά μέρα στὸ ἐργαστήριό μου, νὰ δῆτε τίς ἀδιάσειστες ἀποδείξεις ποὺ μᾶς δίδει τὸ ὑπερμικροσκοπίο.

Τὸν Μπότζε ἄργησε νὰ ξαναἰδῆ ὁ Γιόγκανάντα, γιὰτὶ στὸ μεταξὺ ὁ σοφὸς ἀποσύρθηκε ἀπὸ τὸ Προεδρικό Κολλέγιο, γιὰ νὰ ἰδρῶσῃ τὸ μεγάλο Ἰνστιτοῦτο Ἐρευνῶν.

Ὁ λόγος ποὺ ἐξεφώνησε ὁ Μπότζε τὴν ἡμέρα ἐκείνη τῶν ἐγκαινίων⁴, θὰ μπορούσε νὰ εἶχε βγῆ ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ πιὸ ἐμπνευσμένου προφήτη τῆς Ἰνδίας, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τίς ἡμέρες μας.

Ἄρχισε ὡς ἐξῆς:

— Ἐγκαινιάζω καὶ παραδίδω σήμερα τὸ Ἰνστιτοῦτον αὐτό, ὄχι ἀπλῶς ὡς ἐργαστήριον καὶ κέντρον ἐρεῦνης, ἀλλ' ὡς Ναόν!..

Τὰ λόγια τοῦ σεβάσμιου σοφοῦ συγκλονίζαν τὸ πικρὸν πλήθος τῶν ἀκροατῶν.

...Συνεχίζων καὶ ἀκολουθῶν τίς ἐρευνές μου, ἔφθασα, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, στὰ ὄρια ποὺ συναντῶνται, στὰ σύνορα θὰ ἔλεγα, τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Βιολογίας. Ἡ ἐκπληξίς μου, ἡ κατάπληξίς μου μᾶλλον, δὲν περιγράφεται, ὅταν ἐκεῖ, στὰ σύνορα Φυσικῆς καὶ Βιολογίας, εἶδα ὅτι ἡ γραμμὴ διαχωρισμοῦ τῶν δύο βασιλείων παρουσίαζε ἀσάφεια καὶ ἀοριστία, σὰ νὰ ἐχάνετο ἐπίτηδες, γιὰ νὰ μὴ δείξῃ ὄρια στίς περιοχές, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἀνεφαίνοντο σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν «δύο» κόσμων!.. Ἀνόργανα σώματα ἐξ ὀρυκτῆς ὕλης καὶ οὐσίες ὀργανικῆς εὐρίσκοντο σὲ

3 Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ «κρεσκογράφου» - [«crescograph», ἀπὸ τὸ λατινικὸ «cresco»: αὐξάνω]. Γιὰ τὴν ἐφευρέσιν του αὐτῆ, ὁ Μπότζε τιμήθηκε, τὸ 1917, μὲ τίτλο εὐγενείας (Sir) ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς.

4 Καλκούτα, 1917.

ἐπαφή, χωρίς ἀσυμβίβαστες και ἀδιάλλακτες μεταξύ των ιδιότητες. Οἱ ἀνόργανες οὐσίες ἔδειξαν, κατά τὴν ἐξέταση, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θεωροῦνται, πλέον, πὼς ἔχουν τὴν ιδιότητα τῆς «ἀδρανείας», γιατί συνεταιράσσοντο ἀπὸ τὴν ἐπίδραση πολλῶν και διαφόρων ἐρεθισμῶν. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι μία παγκόσμια ἐνέργεια συνεκέντρωσε κ' ἔφερε τὰ πάντα, ὄργανά, φυτὰ και ζῶα, κάτω ἀπὸ ἓνα ἐνιαῖον γενικὸν νόμον. Ὅλα παρουσιάζουν πανόμοια φαινόμενα κοπώσεως και ἐξαντλήσεως, μὲ δυνατότητες ὁμῶς ἀναζωογονήσεως και ἀνορθώσεως, ἐνῶ ἀπ' ἑτέρου χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀπόλυτη ἀδυναμία ν' ἀντισταθοῦν ἐν τέλει στὸ θάνατο.

Πλήρης δέους πρὸ τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς γενικότητος τῆς ὕλης πὸν διεπίστωσα, ἀπετάθην μὲ συγκίνηση και ἐνθουσιασμό στη «Βασιλικὴ Ἑταιρεία», ὅπου ἐξέθεσα τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων μου. Οἱ βιολόγοι ὁμῶς πὸν εὐρίσκοντο ἐκεῖ μου ὑπέσθησαν νὰ περιορισθῶ στίς ἔρευνες πὸν ἀφοροῦν τῇ Φυσικῇ μόνο, ὅπου εἶχα ἤδη ἀναμφισβήτητες ἐπιτυχίες, και ν' ἀποφύγω τὴν ἀνάμιξη σὲ «τομεῖς πὸν τοὺς ἀνήκουν»!

Ἡ ἀσυλλόγιστη ἐκ μέρους μου εἰσόδημα στὸ «βασιλεῖο» τοὺς ὑπῆρξε ἀντίθετος πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς ἐθιμοτυπίας και τοὺς ἐπλήγωσε...

Ἐπειτα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παντελῆ ἔλλειψιν συνεννοήσεως, ἀντελήφθην, ἐπιτέλους, και ἐπέισθην ὅτι ὁ βίος ἐνὸς πὸν εἶναι ἀφωσιωμένος στὴν ἐπιστήμη εἶναι ἐνας συνεχῆς και ἄνευ διακοπῆς ἀγών. Δὲν τοῦ μένει παρὰ νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπαρξή του ὡς ἓνα ἀφιέρωμα στὸν βωμὸ τοῦ ἰδεώδους του, και ὅσον ἀφορᾷ κέρδη και ζημίες, ἐπιτυχίες ἢ ἀποτυχίες, ν' ἀδιαφορήσῃ παντελῶς.

Οἱ ἐργασίες πὸν πραγματοποιήθηκαν στὰ ἐργαστήρια Μπόζε, σχετικῶς μὲ τὴν εὐαισθησία τῆς ὕλης, και ἡ αἰφνυδία ἀποκάλυψιν τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν ἀνοῖξαν εὐρεῖς δρόμους μελετῶν πρὸς πλείστα ἐπιστήμας: ἡ Φυσικὴ, ἡ Βιολογία, ἡ Φυσιολογία, ἡ Ἱατρικὴ, ἡ Γεωπονία, ἡ Ψυχολογία ἀκόμα, εὐεργετήθηκαν ἀπὸ τὰ πορίσματα τῶν πειραμάτων εἰς τὰ ἐργαστήριά μας.

Γιὰ νὰ φθάσωμε ὁμῶς σὲ ἱκανοποιη-

τικὸ βαθμὸ ἐπιτυχίας, χρειάζεται μεγίστη ἀκρίβεια. Γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀκρίβεια αὐτῇ, κατεσκευάσθησαν τὰ ὑπερευαίσθητα ὄργανα, πὸν θὰ σᾶς ἐξιστορήσουν τίς παντοειδεῖς και ἐπίμονες προσπάθειες διαπεράσεως τοῦ ἀπατηλοῦ πέπλου πὸν καλύπτει τὴν πραγματικὴ οὐσία ὅσον ὑπάρχουν γύρω μας... Μὲ αὐτὰ τὰ λεπτότατα ὄργανα, μὲ ἀπέραντη ὑπομονή, ἐπιμονὴ και μύριες ἐπινοήσεις και τεχνάσματα, κατωρθώθη ἡ ὑπέρβασις τῆς συνήθους ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου. Κάθε δημιουργικὸς ἐπιστήμων γνωρίζει ὅτι τὸ ἀληθινὸ ἐργαστήριον εἶναι ἡ ἀνθρώπινη διάνοια, και ὅτι μ' αὐτὴν κατορθώνομε ν' ἀποκαλύψωμε, ἔπειτα ἀπὸ ἐπιπόλαιες πρῶτες διαπιστώσεις, τοὺς ἀληθινούς νόμους.

Στίς διαλέξεις, πὸν θὰ δίδωνται ἐδῶ, δὲν θὰ ἐπαναλαμβάνονται πράγματα γνωστά, πὸν ἀσφαλῶς θὰ ἔχουν ἀκούσει ὅσοι ἐνδιαφέρονται και παρακολουθοῦν τίς ἐπιστήμες. Ἐδῶ θ' ἀνακοινῶνται μονάχα νέες ἀνακαλύψεις, πὸν θὰ ἐπαληθεύωνται γιὰ πρῶτη φορὰ μέσα στίς αἴθουσες τοῦ Ἰνστιτούτου. Διὰ τακτικῶν δημοσιευμάτων, οἱ ἐργασίες μας θὰ γίνονται γνωστὲς εὐρύτερα, ὥστε τῆς προσφορᾶς αὐτῆς τῆς Ἰνδικῆς Ἐπιστήμης νὰ ἐπωφεληθῇ ὅλος ὁ Κόσμος. Ὅ,τι γνωρίζομε και κατέχομε, καθὼς και ὅ,τι ἀποκτήσωμε, θὰ εἶναι κοινὸ κτῆμα και κοινὸ ἀγαθόν, γιατί δὲν θὰ ζητηθοῦν εὐρεσιτεχνίες ὅ,τι προστάσια πνευματικῆς ἰδιοκτησίας! Οἱ ἀρχές πὸν ἀκολουθοῦμε στὴν ἐθνικὴ μας παιδεία ἀποκλείουν ἀπολύτως τὴν βεβήλωση τοῦ πνεύματος μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν γνώσεων γιὰ πλουτισμὸ ἢ ἄλλο ὕλικὸν ὄφελος.

Μία ἄλλη μου ἐπιθυμία εἶναι: οἱ εὐκολίες ἐρεῦνης και μελετῶν, πὸν παρέχει τὸ Ἰδρυμά μας, νὰ τεθοῦν στὴν διάθεση τῶν ἐρευνητῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ Κόσμου - και τοῦτο διὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ παράδοσις τῆς πατρίδος μας. Ἡ Ἰνδία, πρὸ εἴκοσι πέντε αἰῶνων, δέχονταν στὰ πανεπιστήμιά της, στὴ Ναλάντα και στὴν Ταξίλα, μελετητὲς ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ Κόσμου. Ἄν κ' ἡ Ἐπιστήμη δὲν ἀνήκει οὔτε στὴν Ἀνατολὴ οὔτε στὴ Δύση, ἀλλὰ εἶναι διεθνῆς και παγκόσμιος, ὥστόσο στὴν Ἰνδία παρατηρεῖται μιὰ ἰδιαίτερα ἱκανότης διὰ μεγαλυτέραν ἐκ μέρους των

«συμβολήν» πρὸς ἀπόκτησιν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ἡ ἔντονη καὶ θερμὴ φαντασία τῶν Ἰνδῶν — ἡ τόσον δημιουργικὴ καὶ συνθετικὴ — ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ συλλάβῃ καὶ ν' ἀντιληφθῇ μιὰ νέα τάξη πραγμάτων, καὶ νὰ τὴν ἐκμαιεύσῃ μέσα ἀπὸ ἀλληλοσυγκρουόμενα φαινόμενα. Συγκρατεῖται ὁμως κάπως ἀπὸ τὴν ἔξη τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς περισυλλογῆς. Αὐτὴ ἢ συγκροτῆσις καὶ ἢ περισυλλογὴ, συνοδευόμενῃ ἀπὸ τὴν χαρακτηριστικὴν τῶν Ἰνδῶν ἰκανότητα διαστοχασμοῦ, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐνίσχυση τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ πνεύματος, ποῦ ἔτσι, μ' ἐπιμονὴν καὶ ἀπέραντη ὑπομονή, συνεχίζει τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀλήθειας...

Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος, μὲ συγκίνησαν μέχρι δακρῶν. Ἀλήθεια, ἡ λέξις «ὑπομονή» δὲν εἶναι συνώνυμη μὲ τὴν λέξιν «Ἰνδία»;

Ξαναπῆγα στὸ Κέντρο Ἐρευνῶν, λίγο ἀργότερα... Ὁ μέγας βοτανολόγος, ἐνθουσιάζομενος τὴν ὑπόσχεσίν του, μὲ ὠδήγησε στὸ ἤσυχο ἐργαστήριό του... Μοῦ εἶπε: — Θὰ χρησιμοποιήσω τὸ ὑπερμικροσκοπιο σ' αὐτὴ τὴ φτέρη... Ἡ μεγέθυνσις εἶναι τεραστία, καταπληκτικὴ, καὶ ἀφορᾷ ὄχι μόνον τὶς διαστάσεις καὶ τὸν ὄγκον, ἀλλὰ σημειώνει, μὲ ἀνάλογη αὔξησις, καὶ κάθε κίνησις. Ἄν ἡ πορεία ἐνὸς σαλίγκαρου κατεγράφετο μὲ τὴν μεγέθυνση αὐτὴ, θὰ ἐφαίνετο ὡς νὰ τρέχῃ μὲ ταχύτητα ἐξπρὸς !..

Τὸ βλέμμα μου ἦταν καρφωμένο ἐπάνω στὸν πάνω πίνακα ὅπου ἔπεφτε ἡ σκιά τῆς φτέρας ὑπὸ μεγέθυνση...

Ἀνεπαίσθητες μικρὲς κινήσεις ἀρχίσαν νὰ διακρίνονται πάνω στὸ λευκὸ ὑφάσμα τοῦ πίνακος. Τὸ φυτὸ φαίνονταν ν' ἀναπτύσσεται ἀργά-ἀργά, μπρὸς στὰ κατάπληκτα μάτια μου.

Ὁ καθηγητὴς τότε ἀγγίξε τὴν κορυφὴ τῆς φτέρας, μὲ μιὰ μικρὴ μετάλλινη ράβδο. Ἀμέσως σταμάτησε κάθε κίνησις καὶ κάθε σημεῖο ζωῆς... Ἀρχισε ὁμως πάλι ἀμέσως, μόλις ἡ μετάλλινη ράβδος ἀποτραβήχθηκε καὶ ἔπαυε ν' ἀγγίξῃ τὸ φυτό!

— Εἶδατε πόσο ἡ παραμικρὴ ἐπέμβασις ἐκ τῶν ἔξω «ἐνοχλεῖ» καὶ ταράσσει τοὺς εὐαίσθητους ἰστούς... παρετήρησε ὁ Μπό-

ζε. Προσέχετε τώρα! θὰ τοῦ δώσω πρῶτα χλωροφόρμιο, καὶ ἔπειτα ἐν' ἀντίδοτο.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χλωροφορμίου ἦταν ἡ ἄμεση διακοπὴ κάθε ἀναπτύξεως τοῦ ἀντιδότου: ἡ ἄμεση ἀναζωογόνησις!

... Ἡ εἰκόνα ποῦ ἔβλεπα στὴν θόβην μὲ κρατοῦσε δέσμιο, σὰ νὰ παρακολουθοῦσα τὴν πύδ περιπετειώδη ταινία!

Ξαφνικά, ὁ σύντροφός μου ἐτρότησε τὴν φτέρη μ' ἓνα μυτερὸ ἐργαλεῖο! Ἀμέσως, μιὰ τρεμώδης κίνησις, καὶ σπασμωδικὲς συσπάσεις, ἐμαρτύρησαν ὅτι προεκλήθη πόνος βαθύς!.. Ὄταν, τέλος, ἔκοψε μὲ μιὰ λεπίδα ξυραφιοῦ τὸ στέλεχος τοῦ φυτοῦ, εἶδαμε ἀμέσως στὴν θόβην τὴ σκιά του πρῶτα νὰ συγκλονίζεται καὶ κατόπιν νὰ μένῃ ἀκίνητη, ἀφοῦ ἔδωσε τὸν ἔσχατο σπασμὸ τοῦ θανάτου...

.....

— Κάποτε, μοῦ εἶπε ὁ Μπόζε, κατῶρθωσα νὰ μεταφυτεύσω μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἓνα πολὺ μεγάλο δένδρον, ἀφοῦ προηγουμένως τὸ ἐπότισα μὲ χλωροφόρμιο. Διάφορες γραμμὲς τῆς εὐαίσθητης αὐτῆς συσκευῆς, ἐπάνω στὸν πίνακα, ἀπέδειξαν ὅτι τὰ δένδρα ἔχουν ἓνα κυκλικὸ σύστημα διοχετεύσεως τῶν χυμῶν... Ἡ κίνησις τῶν χυμῶν αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματος στὰ σώματα τῶν ζώων... Ἡ πρὸς τὰ ἄνω κινήσις τῶν χυμῶν κακῶς ἐξηγεῖτο, ἕως πρὸ ὀλίγου, διὰ τῆς μηχανικῆς θεωρίας τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων. Τὸ φαινόμενο αὐτό, χάρις στὸ ὑπερμικροσκοπιο, ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι λειτουργία ζώντων κυττάρων. Περιστατικὲς κυματοειδεῖς κινήσεις ἐκπέμπονται ἀπὸ ἓνα κυλινδρικό σωλήνα, ποῦ ἐκτείνεται ὡς τὴν βάση τοῦ δένδρου καὶ παίζει ρόλο καρδιᾶς!.. Ὅσο προχωροῦμε στὴν ἔρευνα, τόσο πειθόμεθα ὅτι μία εἶναι ἡ διέπουσα ἀρχὴ καὶ ἓνα σύστημα ἰσχύει γιὰ ὅλες τὶς μορφὲς ποῦ παρουσιάζονται στὴ φύση...

Ὁ σοφὸς δάσκαλος μοῦ ἔδειξε ἔπειτα ἓνα ἄλλο ἐπιστημονικὸ ὄργανο.

— Θὰ σᾶς δείξω τώρα, μοῦ εἶπε, ἓνα πείραμα πάνω σὲ φύλλον κασιτέρου. Τὰ μέταλλα «ἀντιδρῶν» ἐπίσης, ἀνάλογα μὲ τοὺς «ἐρεθισμοὺς» ποῦ δέχονται, εὐχάριστους καὶ ἐνεργητικούς ἢ δυσάρεστους καὶ ἐνοχλητικούς. Ἡ γραμμὴ ποῦ θὰ μᾶς δώσῃ τὸ μηχανήμα, θὰ μᾶς δείξῃ...

Βαθύτατα άπορροφημένος παρακολουθούσα τή γραμμή πού σημείωνε τούς χαρακτηριστικούς κυματισμούς τής άτομικής συνθέσεως : "Όταν ό καθηγητής έβαλε χλωροφόρμιο στόν κασσίτερο, ή ταραγμένη από τις δονήσεις γραφή σταμάτησε !.. "Άρχισε πάλι, μόλις τό μέταλλο έπανήλθε στη «φυσιολογική» κατάσταση!

Ό σύντροφός μου έρριξε μετά στόν κασσίτερο μιá χημική ούσία έξαιρετικά δραστική και διαβρωτική. Έν τώ άμα, ή γραφή, μαζί με τήν καταστροφή τού μετάλλου, σημείωσε στην όθόνη τό θάνατο !

— Οί διάφορες συσκευές και τά λεπτά όργανα απέδειξαν, ότι τά μέταλλα, όπως ό χάλυψ, π.χ., πού χρησιμοποιούν σέ φιλίδια και σέ μηχανές έν γενεί, υπόκεινται σέ κόπωση !.. Μě όλες τις συνέπειες τής κοπώσεως δηλαδή : μείωση άντοχής και άποδοτικότητας !.. Έπανευρίσκουν δέ τήν καλήν των κατάστασιν : με περιοδικάς άναπαύσεις !.. Ό «σφρυγμός τής ζωής» τών μετάλλων ύποφέρει σοβαρώς, και φθάνει μέχρι τελείας διακοπής, εάν διοχετευθῆ ηλεκτρικό ρεύμα ή εάν ύποβληθοῦν εις ισχυράν πίεσιν !

...Τό βλέμμα μου περιεφέρετο έκστατικό μέσα στη μεγάλη αυτή αίθουσα, με τά διάφορα όργανα, και τις έφευρέσεις, πού ήσαν πειστικές άποδείξεις μιās ακούραστης έμπνευσμένης δράσεως.

Αποχαρτέησα τόν άκούραστο σοφό, με έκφραση άπειρών εδγνώμοσύνης.

Καμμία ελάττωσις τών έφευρέσεων και τών έμπνεύσεών του δέν παρατηρήθη με τήν παρέλευσιν τών έτών. Αφού έφευρε και τελειοποίησε ένα πολύπλοκο και έξαιρετικά εδπαθές όργανο, πού τό ώνόμασε «άντηχητικό καρδιογράφο», ό Μπόζε άφωσιώθηκε σέ ευρύτατες μελέτες και έρευνες επί αναρίθμητων φυτών τής Ινδίας. "Ένα από τά άποτελέσματα τής εργασίας του αυτής ήταν ό πλουτισμός τής Φαρμακολογίας με μέγιστο αριθμό φαρμάκων πού κανείς ποτέ δέν είχε ύποψιασθῆ ως τότε.

Ό καρδιογράφος αυτός πάλι, όργανον άλλανθαστο και άπολύτου ακριβείας, είναι σέ θέση νά καταγράφη κινήσεις ακόμη και έντός έκαστου τού δευτερολέπτου, ενώ μεταδίδη ήχητικά και τούς άπειρο-

λάχιστους παλμούς και δονήσεις πού εκπέμπονται από τούς οργανισμούς τών φυτών και τών ζώων.

Ό μέγας βοτανολόγος προέβλεψε, ότι χάρις στόν καρδιογράφο τούτο θ' αντικατασταθοῦν τά επί ζώων και ανθρώπων πειράματα με πειράματα επί φυτών, αφού ή βασική δομή τών όντων είναι ίδια !

— Η έξέτασις και ή παραβολή τών άποτελεσμάτων ενός φαρμάκου, πού έδόθη συγχρόνως σ' ένα φυτό και σ' ένα ζώον, έδωσαν μιάν καταπληκτικήν ομοίότητα, μου έτόνισε. Κάθε τι πού συναντᾶ κανείς στόν άνθρωπο βρίσκεται ως «πρόδρομος» στα φυτά. Ό πειραματισμός επί τών φυτών θά συντελέση στόν περιορισμό τών πόρων τού ανθρώπου !

Αυτός είναι ό μεγάλος ινδός Γιακάντις Σάντρα Μπόζε, όπως τόν είδε ένας άλλος μεγάλος συμπατριώτης του.

Κι αυτό είναι μόνον ένα κομμάτι — ελάχιστο, ύπαινικτικό — από τό σπουδαίο και άποκαλυπτικό πνευματικό κείμενο πού άποτελεῖ ή σύγχρονη Ινδία.

Κλίμα πνευματικό, πού ή «Δύση» δέν τό υποψιάζεται καν, και δύσκολο νά τό φτάση με άλλατα. Έπιστήμη αλήθεια μεγάλη, άκρως θετική και μαζί άκρως πνευματική - διορατική κ' έμπνευσμένη, πηγαίότερα κι από τήν πιό γνήσια Ποίηση.

Οί Φυσικές Έπιστήμες της άνερευνοῦν τά σύνορα τού «Ζώντος» και διδάσκουν τή στοργή στα φυτά ! Οί Βιολογικές Έπιστήμες της άνερευνοῦν τά σύνορα τού «Μη Ζώντος», και διδάσκουν στοργή στα μέταλλα !.. Τά μέταλλα πού «κοπώνονται», πού «υπνώνονται με χλωροφόρμιο», πού «άναπαύονται και άναζωογονοῦνται» άμα τούς δοθῆ λίγη άναπαύλα, από μᾶς τούς βάνανους κι άνάληγτους εκμεταλλευτές !

Τό Πνεύμα της τό Συνθετικό, ή Καθαρή της Σκέψη, ή Ποίηση και ή Τέχνη της, συναντοῦν τήν Ύπατη Έπιστήμη. Και με τά πολύτιμα «τεκμήριά» της στα χέρια, διαπιστώνουν, μελωδοῦν, ύμνοῦν : Ζωή, παντοῦ, και Ένότητα, σ' όλα !

Γι' αυτό κ' ή άγάπη στην Πατρίδα εκεί, είναι άγάπη σ' όλες τις Πατρίδες : στόν Κόσμον όλο, τόν Ένα !

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 1^{ΟΥ} ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Φοῦσκες εἶναι καὶ τὰ πράγματα, καὶ ξεφουσκώνουν! "Ἐτσι, πρὶν κλείσει καλὰ-καλὰ ὁ Ἰούνιος, πῆρε ἀπὸ μόνος του κάθε κατεργάρης μιὰ θέση, τὴ θέση του, στὸν μπάγκο καὶ - τώρα τὰ λέμε! Ρωτᾶμε δηλαδή:

Τί γίνεται, καλὲ σείς, ἢ Ἀνατολή, τί ἢ Δύση, μὲ τὰ φοβερὰ μονομπλόκ καὶ τ' ἀδιαπέραστα στεγανά τους; Τί τὰ ΝΑΤΟ καὶ τὰ ΣΕΑΤΟ, οἱ Βαγδάτες κ' οἱ Βαρσοβίες, οἱ παναγγλικές, παναμερικάνικες, παναφρικανικές, παναράβικες, μονοκίτρινες, μονοκόκκινες, μονοκάτασπρες, μονοκατάμαυρες «ἄρραγείς» ἐνώσεις;.. Ποῦ τις εἶδατε, ποῦ τις ἀπαντήκατ' ἐσεῖς, καὶ σ' ἐμᾶς, πὸν ψάχνουμε μὲ τὸ κερί, δὲν ξεμυτίζουν πουθενά, παρὰ βλέπουμε ἐδῶ μιὰ δράκα ἀπὸ μετανάστες στὴ Ροδεσία νὰ κἀνη, στὸ πείσμα ὄλου τοῦ Κόσμου, ὅ,τι θέλει καὶ νὰ τῆς περνᾷ, στὴ Νοτιοανατολικὴ Ἀφρική μιὰ παραδοκράτισσα κάστα ὅ,τι τῆς καπνίζει καὶ νὰ τὸ κρατᾷ γερά, τὸν Φιντέλ Κάστρο ὅσο ποτὲ *fidèle* στὸν ἑαυτό του, τοὺς Βιετκόγκ νὰ κεντοῦν μὲ τὸ πάσσο τους ἀτέλειωτο κέντημα στὰ φαχνὰ μυριάδων θωρακοφόρων ἀποβατῶν, τοὺς Ἰνδονήσιους νὰ ξεπατώνουνε τοὺς Πεκινοκίνητους κουκουέδες τους καὶ νὰ καταδιασκεδάζουν μὲ τὰ μωροκαμώματα τοῦ σεξοπεινάλα Προέδρου τους, τὸν δεσποτάκο τῆς Κύπριδος νὰ κανοναρχῇ μὲ Ἑλλαδικὰ πεκούνια τοὺς Μοσχοβίτες γλυκερώτερα ἀπὸ τὸν Ἀλέξιό τους, τὸν Παναμαῖο Δαβίδ νὰ τὰ βάζη μὲ τὸν Ἀμερικάνο Γολιάθ καὶ νὰ τὸν συνφεύρη στὰ συγκαλά του, καὶ τὸν Τσέχο, καὶ τὸν Πολωνό, καὶ τὸν Οὐγγρο, καὶ τὸ Ρουμᾶνο - ἀκοῦτ' ἐκεῖ! τὸν κορσαρισμένο ὑπερπαριζιᾶνο τῆς βρωμοβουλκανικῆς!" Ἀστε πιά τὸν ξεπουπουλιασμένο Σαντεκλαίρ, πὸν μὲ τ' ἄχαμνά του νυχοπόδαρα κάνει σκορποχώρι τεράστιες πυρηνικὲς φωλιές, στημένες ἀπὸ χρόνια γύρω-γύρω στὸν ὀρθιῶνα του! Ποιός, λοιπόν, ἀπὸ θέση ἰσχύος, τί;.. Μὲ ποιὰ ἐνιαία κ' ὑποχρεοῦσα, ταυτόσημη κ' ἐνώνοια, ὀλίδια καὶ σύνδρομη, ὄχι δὲ ἀντίδρομη, ἐχθρική, μαινόμενη; (Τὰ ραντὰρ τῶν ἐπὶ χιλιετίες χονμοφάγων Κινέζων, δὲν εἶναι λιγώτερο καλὰ ἀπὸ τὰ καλύτερα στὸν Κόσμο, καὶ ἴσως καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμα κνηγοῦν τὰ ραντὰρ ἐκείνων πὸν τὰ πρωτοφτιάξαν!) Ποιὰ δύναμη, χωρὶς ἀντιδύναμη καταλυτικὴ μὲς στὰ ἴδια τῆς τὰ σπλάχνα;.. Μὰ τί λέτε, τώρα, τί λέτε!..

Ο ΑΠΟΛΟΓΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Πολύ τὸ γλέντησαν, φαίνεται, τὸ ξεγύμνωμα Καμπανέλλη καὶ Λαμπρία, πάμπολοι. Καὶ μᾶς παίρνουν στὰ τηλέφωνα καὶ μᾶς λένε, γιὰ τὸν πρῶτο μὲν πὼς «λίγα τοῦ γράψαμε, κ' ἔχουν κι ἄλλα ρίγματα γιὰ τὴ γοῦνα του», γιὰ τὸν δεύτερο δὲ πὼς «μεγάλη χαλάστρα τοῦ κῆναμε στὶς καλὲς σχέσεις ποὺ φρόντιζε νὰ διατηρῆ μὲ ἄλλα ἀσημότερα συνοδοιπορικάκια, κλείνοντάς τους τὸ μάτι πὼς εἶναι δικὸς τους, καὶ πηγαίνοντας, φυσικά, γιὰ γενικὸς ἀγκιτάτοράς τους»! Καὶ τί ἐκπληξή, λέει, «τὰ παιδιὰ», σὰν εἶδαν τὸν κέδικόνε τους» Π. Λαμπρία, νὰ τοὺς βαράῃ... «γενναῖα», γενναϊότατα κρυπτόμενος ὑπὸ τὸν Κ. Α. Λαμον!.. Ἡ θ ἡ μιὰ φορά!

ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(ᾠς τις 31 Μαΐου κι ὡς τὸ Χεῖ!)

Γεωργόπουλος, Γ.: *Χειραφία με τὴ ζωή. Διηγήματα. Σέρραι '64.* — *Φωτοβολίδες. Ποιήματα. Σέρραι '65.* — *Εἰκόνες τοῦ Ἀγῶνος. Ἰ. Μάκρογιάννη-Παναγιώτη Ζωγράφου.* Ἐκδοσις Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθ. '66. — *Ελευθεροτυπία, IV/66.* — *Ἑλληνικὰ προβλήματα, 10-5-66.* — *Ἡ Ἡμέρα τῶν Πατρῶν, 24-6-66.* — *Ἡ «Πειραϊκὴ-Πατραϊκὴ», III, IV/66.* — *Ἡ Τυπογραφία, 6/III, 6/IV, 17-25/IV, 15-V-66.* — Ἰωάννου, Γ.: *Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Κνωσουλίας.* Ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν Διαγώνιο 65/I. Θεσσαλονίκη '65. — Ἰωάννου, Τ.-Λυκιαρδοπούλου, Κ.: *Ἡ πνευματικὴ ιδιοκτησία.* Β' ἔκδ. Ἀθ. '62. Καμαρινάκης, Ι.: *Ῥοιμος λόγος. Ποιήματα. «Δίφρος».* Ἀθ. '64. — *Οἱ δρόμοι τῆς γῆς. Ποιήματα.* Ἀθ. '66. — *Κορινθιακά Χρονικά, 30-3-66.* — Κωσταβάρας, Θ.: *Τὸ ρῆγμα. Διηγήματα.* Ἀθ. '66. — *La Révue Yougoslave, IV/66.* — *Λειβαδίτης, Τάσος: Καντᾶτα. Ποιήματα.* Ἀθ. '60. — *Λογοτεχνικὸ Δελτίο, V, VI/64.* — *Μεσεβρινὸς [Ἀντ. Μυστακίδης]: Δώδεκα ποιήματα γιὰ τὴν Κύπρο.* Ἀθ. '65. — *Μιχαηλίδης, Κ.: Φιλοσοφικὴ Ἀνθρωπολογία.* Ἐκδ. Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος Κύπρου. Λευκωσία '66. — *Μπούμη, Ρίτα Παππά — Σκιοῦμα. Ποιήματα.* — *Ἡ μαγικὴ φλογέρα. Ποιήματα γιὰ παιδιὰ.* Ἐκδ. Δωρικοῦ. Ἀθ. '65. — *Μπούτβας, Ν.: Τυράγνια. Διηγήματα.* Ἀθ. '66. — *Νέα Ἔστία, 1-4-66.* — *Νέα Ζωή, I, II-III/66.* — *Νέα Οἰκονομία, II/66.* — *Ὁ Αἰὼν, II/66.* — *Ὁ Ἰδιωτικὸς Ἐκπαιδευτικὸς, 18/3, 12/5/66.* — *Παπαβασιλείου, Ἀμύντας: Ντοστογιέβσκι. Μο-*

νογραφία. Ἐκδ. Φέξη. Ἀθ. '65. — *Παππᾶς, Ν.: Μὲ ὄλους καὶ με κανένα. Ποιήματα.* Ἐκδ. Δωρικοῦ. Ἀθ. '65. — *Πατατζής, Σ.: Χαμένος παράδεισος. Διηγήματα.* Ἐκδ. «Γιαννίκου». Ἀθ. '65. — *Πνευματικὴ Κύπρος, II, III, IV, V/66.* — *Ραφτόπουλος, Λεφτέρης: Κάτι ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ. Ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις. Βόλος '66.* — *Reader's Digest, II, III, IV, V/66.* — *Σαλόνη Ποιητῶν, V-VI/65.* — *Σκούρτης, Γ.: Τὸ ἡμερολόγιο τοῦ D.S. Νουβέλλα.* Ἀθ. '66. — *Σπυρόπουλοι, Δημήτριος-Μερόπουλο-Νικόλαος: Ἀγγλο-ἑλληνικὸν Λεξικὸν Ὀδοντιατρικῶν ὄρων.* Ἀθ. '66. — *Τὰ Νέα Βιβλία, II-IV/66.* — *Τὸ Παρόν, 134 (III/66), 135.* — *Τουριστικὴ Γιουγκοσλαβία, IV-V/66.* — *Τσάκωνας Δ.: Εἰσαγωγή εἰς τὸν Νέον Ἑλληνισμόν.* Ἀθ. '58. — *Δοκίμια Ἐπαναστάσεως. (Ἀπ' τὸ Γουδι στὸ Παρόν.) «Ἑλληνικὰ Γράμματα».* Ἀθ. '61. — *Ἑλληνικότης. «Ἑλληνικὰ Γράμματα».* Β' ἔκδ. Ἀθ. '62. — *Geist und Gesellschaft in Griechenland. Bonn '65.* — *Φιλολογικὴ Στέγη, XI-XII/65.* — *Φοιτητικὸς ἀγὼν, 4/21-V-66.* — *Χακκάς, Μάριος: Ὀμορφο καλοκαίρι. Ποιήματα.* Ἀθ. '65. — *Χατζίσκος, Δ.: Τί πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς - Μεγαλειότατε, τερματίσατε τὴν ἀνωμαλίαν.* Ἀθ. '66. — *Χριστοφίδης, Ἀνδρέας: Τὸ Μαῦρο καὶ τὸ Ἄσπρο. (Γράμματα ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη.)* Ἐκδ. «Πνευματικῆς Κύπρου». Λευκωσία '65. — *Χρυσάνθης, Κύπρος: Δέκα ἀντιποιηματα πάνω σὲ ὑφασματογραφίες. Ὑφασματογραφίες Χριστοφόρου Σάββα.* Ἐκδ. «Πνευματικῆς Κύπρου». Λευκωσία '66.

ΕΡΓΑ ΡΕΝΟΥ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

- ΤΡΕΙΣ ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΙΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ** — 3 δοκίμια θέσεων και γενικού ψυχισμού τῆς γενεᾶς τοῦ μεταπολέμου. Ἀθ. '45. Σελ. 84. (Ἐξηγητημένον.)
- ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ** — 31 ποιήματα, τοῦ κύκλου τῆς *Πυραμίδας* 67. Ἀθ. '49. Σελ. 96.
- ΠΥΡΑΜΙΔΑ 67** — Μαρτυρία καὶ μυθιστορία τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου '47-'49. Κολλάρος. Ἀθ. '50. Σελ. 320. (Ἐξηγητημένον.)
- ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ** — Περιοδικὸ Ἡρ. καὶ Ρ. Ἀποστολίδη. Α' '52 : 1-7 καὶ 6α, 1/1-1/7/52. Σελ. 552. Β' '57 : 1-2, 1/9-1/10/57. Σελ. 136. Ἐκδ. *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ. (Ἐξηγητημένον.) Περίοδος Γ', 1/1/66.
- ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΑΚΤΕΣ** — 11 διηγήματα. Ἐκδ. *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ. '59. Σελ. 160. (Κρατικὸ βραβεῖο.)
- Ο ΓΡΑΣΣΑΔΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΜΑΧ ΤΟΔ** — Νουβέλλα καὶ ἀντι-μυθιστόρημα. Ἐκδ. *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ. '60. Σελ. 136.
- ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ** — Λίβελλος κατὰ τῆς «Ὁμάδας τῶν 12» καὶ τοῦ Θ. Παπακωνσταντίνου. Ἐκδ. Στ. Μαράντου. Ἀθ. '60. Σελ. 32.
- ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΟΥ** — Γενικὴ κριτικὴ τῆς σύγχρονης νεοελληνικῆς πραγματικότητος, πνεύματος καὶ ἀξιολογίας. Ἐκδ. (τῶν 8 πρώτων ἀντιτύπων, ἐκτὸς ἐμπορίου, 6-12-62) ἀπ' τὸν Κολλάρου καὶ (τῶν λοιπῶν, 11-12-62) ἀπ' *Τὰ Νέα Ἑλληνικά*. Ἀθ. Σελ. 196.
- ΒΟΡΑ ΣΤΟ ΘΗΡΙΟ** — 13 διηγήματα. Ἐκδ. *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ. '63. Σελ. 152.
- ΚΑΤΗΓΟΡΩ** — Βασικὲς θέσεις καὶ γενικὴ ἀνάλυση, κριτικὴ, ἀναθεώρηση τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητος. Α', Ἐκδ. Βλάσση. Ἀθ. '65. Σελ. 320.

Σ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΛΕΞΙΚΑ, Κ.Λ., '44-'65

Γράμματα ('44-5), Φοιτητικὴ φωνὴ ('45), Δελτίον τοῦ βιβλίου (45-6), Κύκλος ('45-7), Κοχλίας (Θεσσαλονικὴ, '46, '47), Ἐλευθερία ('46-7, '53, '57 κ.έ.), Νέα Ἔστια ('48), Νέοι Ρυθμοὶ ('49), Τὰ Φτερά τοῦ Πελαργοῦ (524 Τ.Π./ΙΧ Μερ., '49), Πελαργὸς (ΙΧ Μερ., '49), Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν τοῦ Ἡλίου (ε', '50), Ὁ Αἰώνας μας ('50-1), Ἔθνος ('51-'65), Στάχυς ('51), Ἑλληνικὴ Ἡμέρα ('52), Εἰκόνας ('56-9), Ἐθνικὸς Κῆρυξ ('56), Κριτήριον ('58-'60), Ἀγνὴ ('58-'63), Γνώσεις ('58), Εὐβοϊκὸς Λόγος (Χαλκίδα, '58), Πειραϊκὴ-Πατραϊκὴ ('58-'60), Τὸ περιοδικὸ μας (Πειρ. '58), Ἐπιθεώρηση Τέχνης ('59, '60), Ἐκλογὴ ('59), Κύτταρο (Ναυπλίου, '59), Κοῦρος ('60), Προοπτικὴ ('60-3), Τέχνη ('61), Ἴωλικὸς ('61), Πνευματικὴ Κύπρος (Λευκ., '61), Ἀνεξάρτητος Τύπος ('58-'61), Βραδυνὴ ('62), Νίκη ('63), Ἑλληνικὸς Βορᾶς (Θεσ. '63), Ἐλεύθερος Τύπος ('63), Προμηθεὺς ('64), Ἀνένδοτος ('65) κ.ά.

ΕΡΓΑ ΗΡΑΚΛΗ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

- ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ** [ποιητικὴ] 1708-1959, σὲ δυὸ τόμους : Α-Μ καὶ Ν-Ω. Ἐκδοσις ὀγδόη. Ἀθ. '63.
- ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ**, Α', 1708-1959. Ἀθ. '59.
- » » » Β', 1708-1966, στὰ *Νέα Ἑλληνικά* '66 → τεῦχος 4 →.
- ΤΟ ΑΛΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ**, μὲ Εἰσαγωγὴ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη. Ἀθ. '64.
- ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ** ἀνθολογημένον :
★ [α']	τόμος [ἔξηγητημένον]	Ἀθ. '53.
★★ [β']	»	» '54.
★★★ [γ']	»	» '60.
★★★★ [δ']	»	- στὰ <i>Νέα Ἑλληνικά</i> '66 →, τεῦχος 5 →.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ
στοῦ «Κολλάρου», Σταδίου 38 — τηλ. : 223-136 — καὶ σὲ ἄλλα βιβλιοπωλεῖα.

ΑΓΓΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

ΔΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΕΡΟΠΗΣ ΝΙΚΟΛ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΗΜ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μοναδικό και πολύτιμο βοήθημα τῶν ὀδοντιάτρων

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

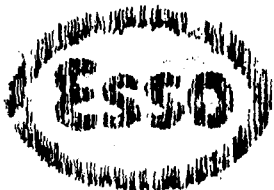
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

«Μανούτλος»

ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΡΙΔΗ

ΕΜΠΕΙΡΟΣ, ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΙ ΑΚΡΗΣ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΑΞΙΩΣΕΩΝ. ΠΛΗΡΗΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ.
ΚΥΚΛΟΤΗΤΗ 24 (ΕΞΑΡΧΕΙΑ) 628-263.

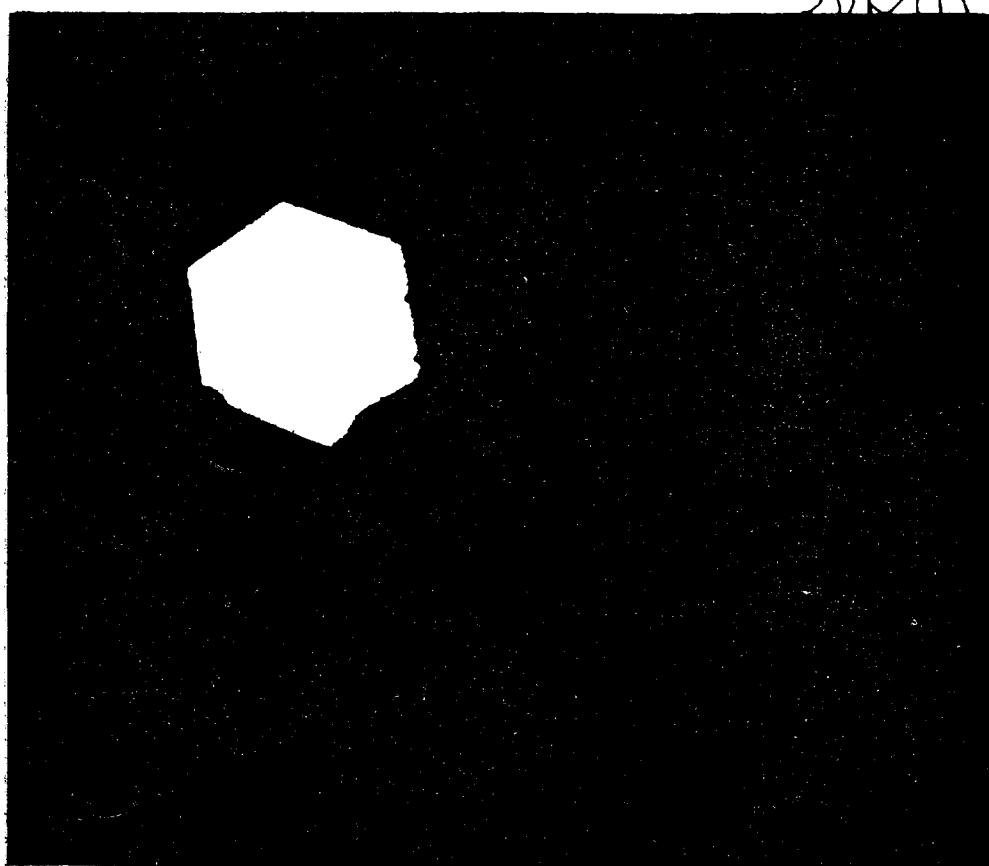
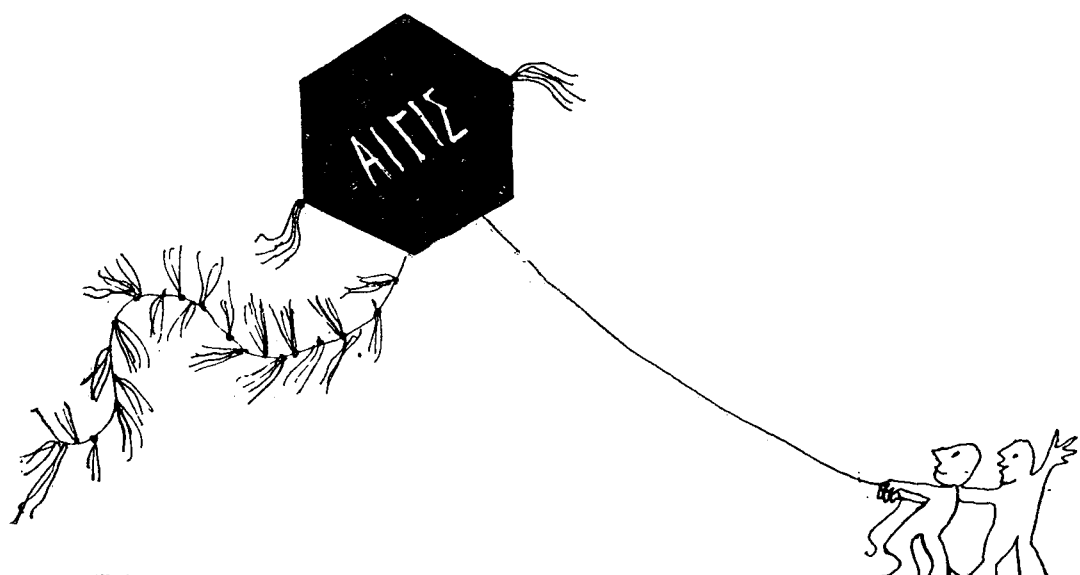
Τὸς ὅτι τὰ τόσο ἀγαπητὰ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
στοιχειοθετεῖ ὁ «Μανούτλος» καὶ τὴν
δὰ πρέπει νὰ γὰρ λέγῃ! *Ρεβος*

PAPPAS

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΑΙΓΙΣ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΑΡΤΟΣΑΚΚΩΝ Ε.Π.Ε. - ΧΑΛΚΙΣ

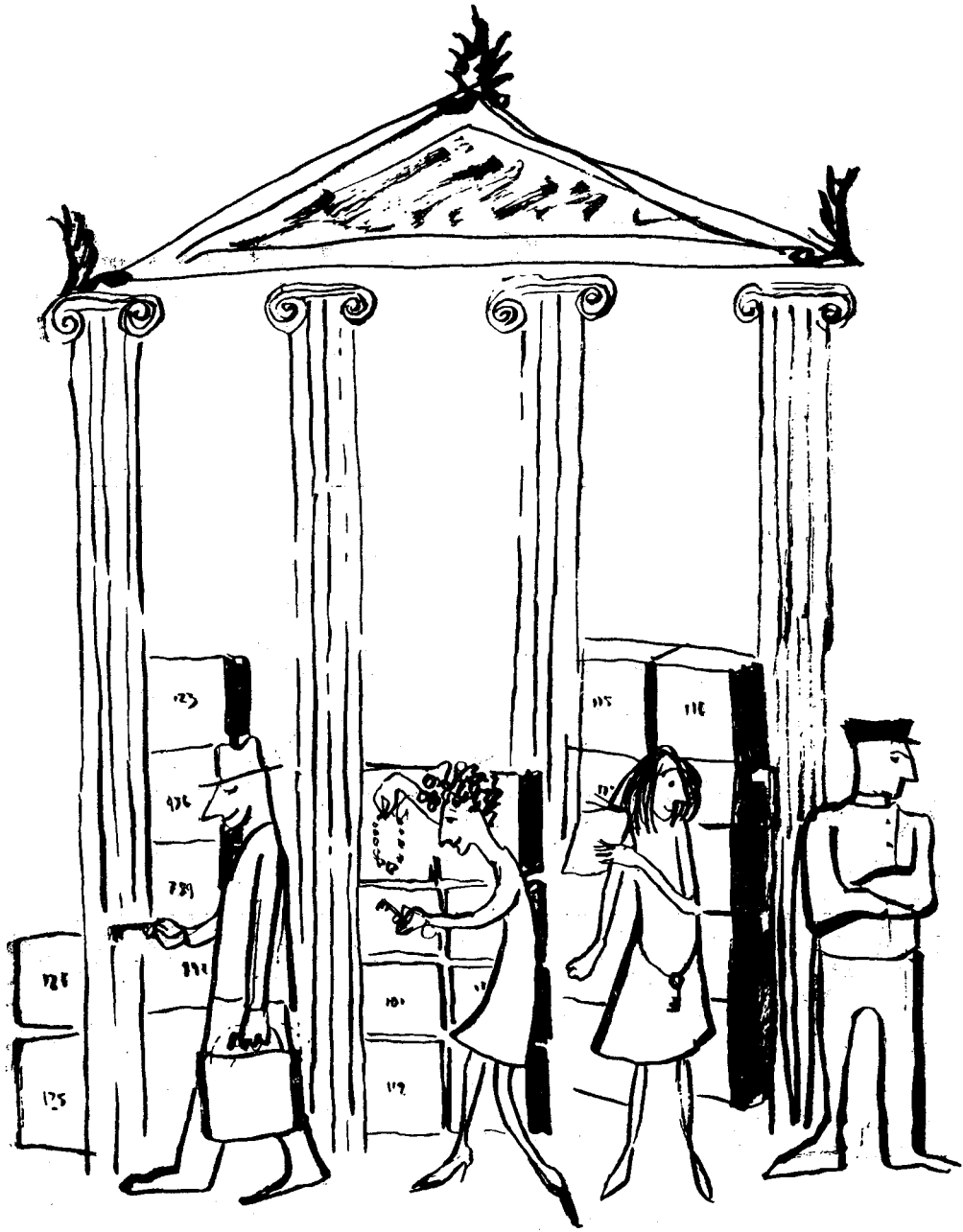
ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ: ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 28, 611-031

ΗΛΙΑΣ
ΚΑΡΑ-
ΚΑΡΗΣ

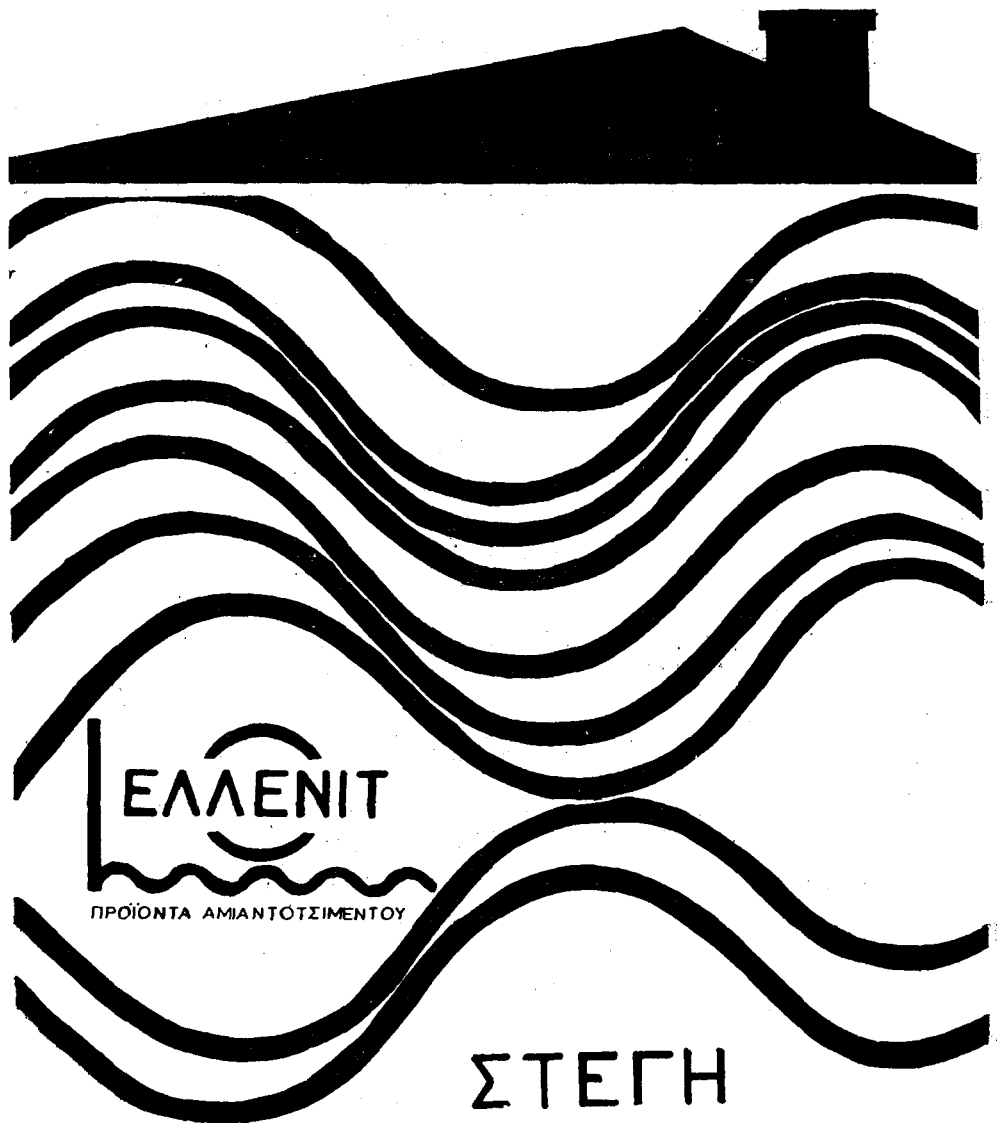
ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ
ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΙΣ
ΒΟΚΟΡΕΣΤΙ1820
625-110.616458

Στο προσωπικό σας χρηματοκιβώτιο, με κάθε άνεση κ' ευκολία, μπορείτε να φυλάξετε ό,τι θέλετε και να το πάρετε όποια ώρα θέλετε, με την εγγύηση απόλυτου ασφαλείας που σ'ας παρέχει το υποκατάστημά μας Κολωνακίου (Ἡροδότου και Πατριάρχου Ἰωακείμ), όπου ἄλλωστε μπορείτε να ἀνοίξετε, ἀμέσως, και λογαριασμοὺν ταμειυτηρίου.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΛΛΕΝΙΤ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΜΙΑΝΤΟΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΣΤΕΓΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ Α. Ε.

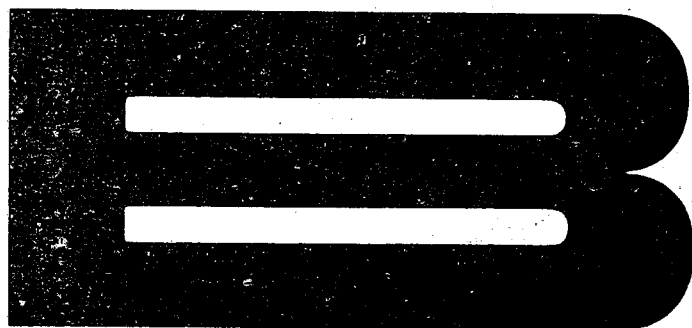
Όμηρου 8, Αθήναι. Τηλ. 231-244,
231-246. Έργοστάσιον Χαλκίδος :
Τηλ. 21.67, 34.54. - Αποθήκη εις
Δασρόπυργον Έλευσίνος 073-269.
Αποθήκη Αθηνών : Μιχαήλ Βόδα
26, 821-710. Πρατήρια, Έκθεσεις:
Αθηνών: Μάρνη 12β. Τηλ. 812-275.
Πειραιώς: 6, Λεωφόρος Βασιλέως
Κωνσταντίνου Τηλέφ. : 425 - 427.

ΑΠΟ

ΚΥΜΑΤΟΕΙΔΕΙΣ ΠΛΑΚΕΣ
ΑΜΙΑΝΤΟΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΕΛΛΕΝΙΤ

ΒΑΡΑΓΚΗΣ

Μ' αὐτὸ τὸ σῆμα ἡ σύγχρονος ἐπιλοποιῖα ΒΑΡΑΓΚΗ συνεχίζει τὴν ὑπὲρ 60ετῆ παράδοση τῆς γνωστῆς ἐταιρίας ἐπίπλων "Ἀθηναῖος-Βαράγκης", ἡ ὁποία ἔπαυσε λειτουργοῦσα.

Ἡ σύγχρονος μεγάλη ἐπιλοποιῖα ΒΑΡΑΓΚΗ μ' ἓνα νέο πρότυπο ἐργοστάσιο, μὲ συγχρόνους μεθόδους ἐξυπηρετήσεως πελατῶν καὶ μὲ τὶς νέες δημιουργίες ἐπίπλων, σᾶς προσκαλεῖ στὶς ἐκθέσεις της:

Βουκουρεστίου 25 τηλ. 628.058, 633.778
Φιλελλήνων 14 τηλ. 221.659 καὶ στὸ ἐργοστάσιο
Πεύκη Ἀμαρουσίου τηλ. 018.878, 017.365

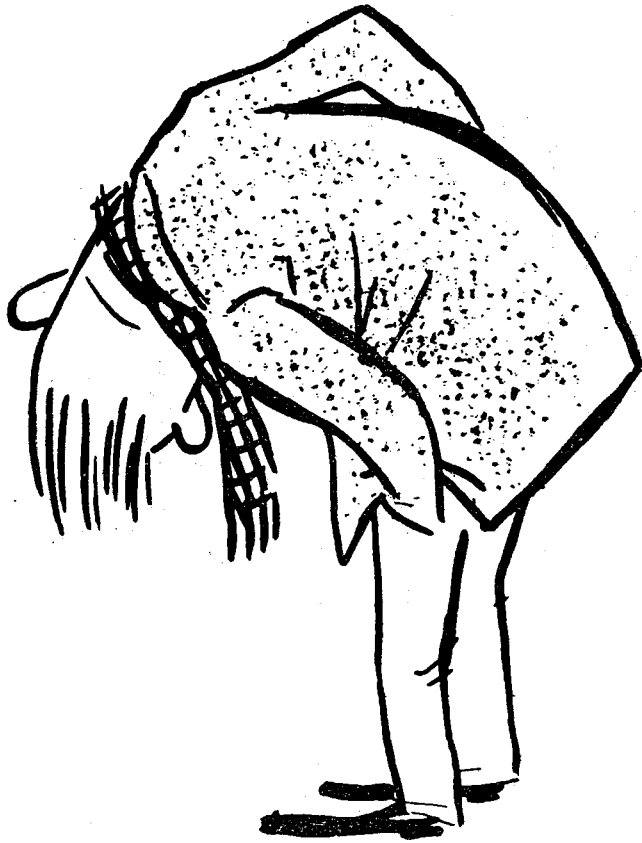

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΙ ΤΑΧΟΓΡΑΦΟΙ KIENZLE

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: «Α. Ε. ΑΞΩΝ» — ΟΜΗΡΟΥ 8, 632-711 | 5

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ: ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΘΗΝΩΝ 90, 534-696, 538-129

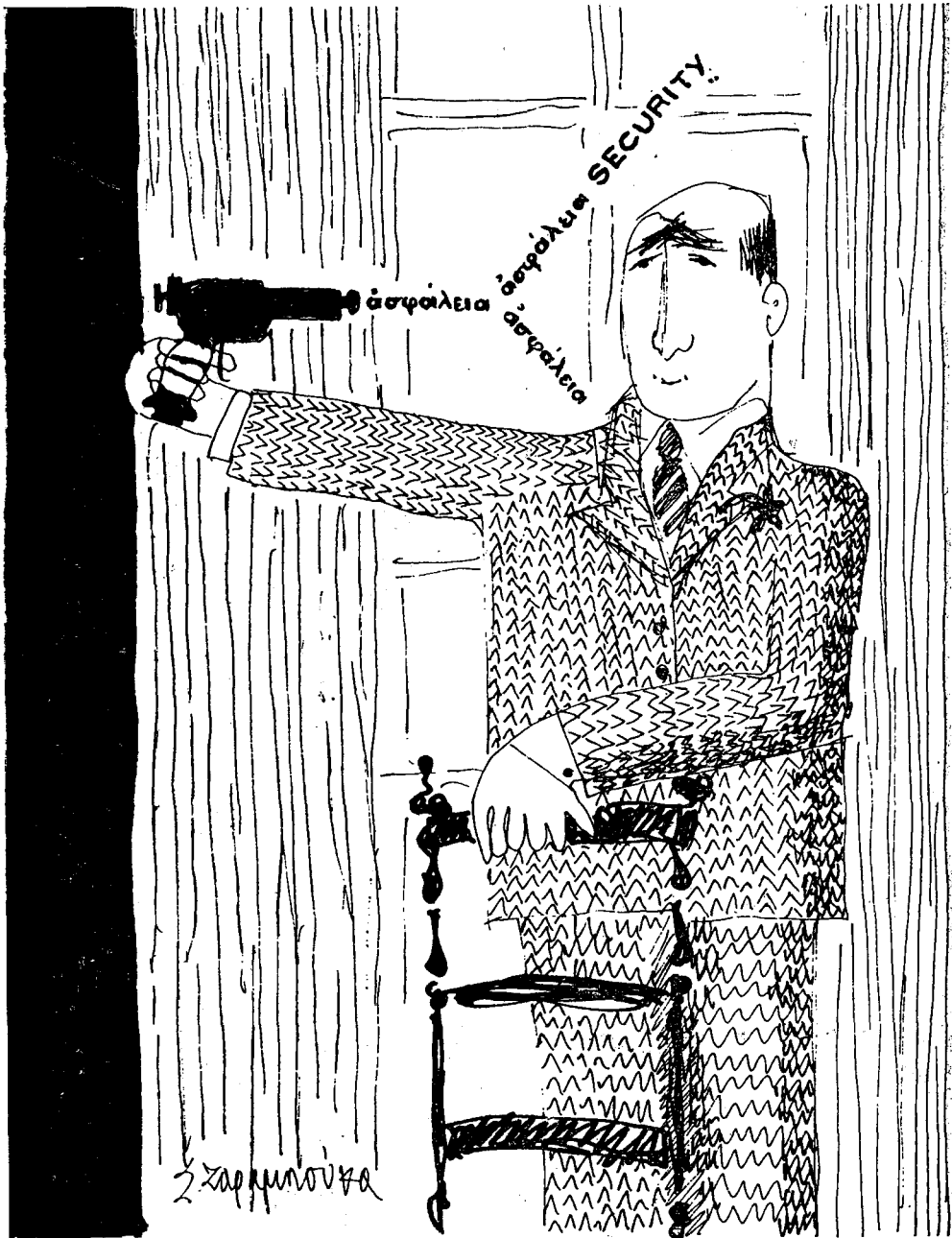
NESCAFÉ

Nai! Nai! NESCAFÉ γράφει!

Μ' ένα συμβόλαιο ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ
<< SECURITY >>

άποκτάτε σιγουριά, προστασία και ασφάλεια

Ν. Α. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑΔΗΣ Α. Ε.

Άσφαλιστικά και έμπορικά έπιχειρήσεις. Δραγατσανίου 8. Άθήναι, 122. 237-651

Εξοντώσατε
όλα τα έντομα, με
Μομπιλτόξ

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΦΗΜΗΣ ΕΝΤΟΜΟΚΤΟΝΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ 5% DDT & ΠΥ-
ΡΕΘΡΟΝ • ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΒΛΑΒΕΣ
ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ & ΤΑ ΚΑΤΟΙ-
ΚΙΔΙΑ ΖΩΑ • ΑΜΕΣΟΝ & ΔΡΑΣΤΙ-
ΚΟΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ • ΕΥΟΣΜΟΝ

Πωλείται εις τὰ πρατήρια τῆς
ΜΟΜΠΙΑ ΟΪΛ ΕΛΛΑΣ ΑΕ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

...Κ' ἡ Πηνελόπη μὲ «Ντε-μι-σέ» κεντοῦσε
προσμένοντας τὸν Ὀδυσσεά!..

ΚΛΩΣΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

D-M-C: ΜΑΡΚΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1924

Γενική διεύθυνσις: Πανεπιστημίου 10 (Τ.Τ. 134)
625-401/3, 626-341

Έργοστάσια εν Αιγίω: 4-02, 4-03

Άποθήκαι Άθηνων: Βουλής 6. Τηλ.: 233-170

**ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΧΑΡΤΟΥ
ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΩΝ**

Χάρτης γραφής και τυπογραφικός, περιτυ-
λίξεως, αδιάβροχος, περιγκαμέν λευκός και
χρωματιστός, «πετσετόχαρτον», χάρτης «ύ-
γείας» - «μπριστόλ», «νόρμες», χαρτόνια
καπνοβιομηχανίας κ.λ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Δ. Πολυζόπουλος & ΣΙΑ Ρογκότη 4,
75-509, 79-831

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΠΑΠΥΡΙΣΒΟ

τυπογραφικό
εργαστήριο
για ώριμες
δουλειές